Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Ústav hudební vědy

Kateřina Fajtlová

Problematika autorství duchovních písní v kancionálech 16. a 17. století:

Blahoslavův *Rejstřík* a jeho pokračovatelé

Dizertační práce

Školitel: prof. PhDr. Miloš Štědroň, CSc.

Brno 2016

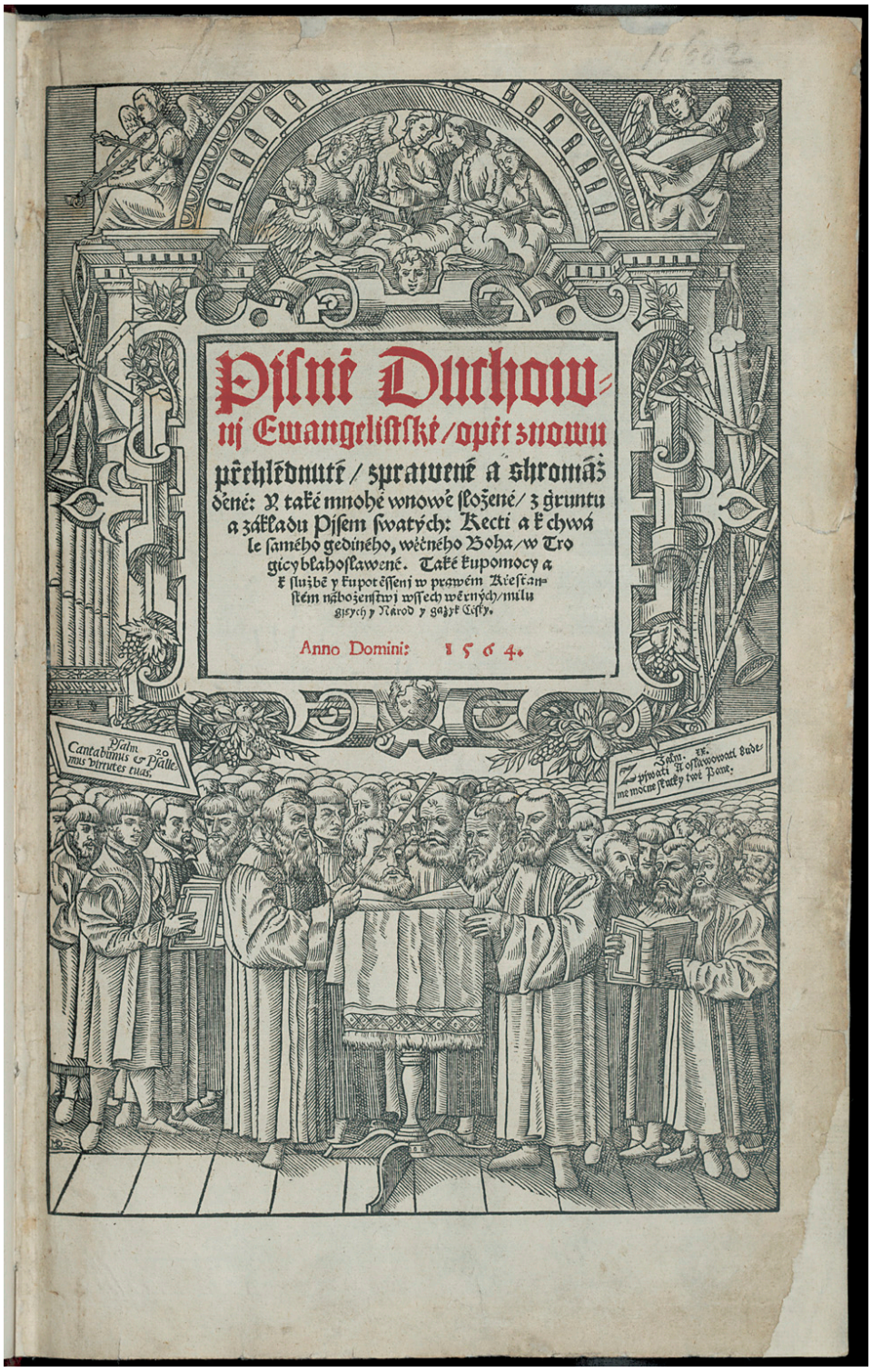

Titulní list kancionálu: Jan Blahoslav, *Písně duchovní evanjelistské,* Ivančice, Bratrská tiskárna 1564.

Děkuji mému školiteli Miloši Štedroňovi za vedení práce. Mé nejuctivější poděkování patří Stanislavu Tesařovi za připomínky a podněty k bádání. Za cenné rady a upozornění děkuji také Vladimíru Maňasovi a Janu Koubovi. Za podporu a zprostředkování pramenů děkuji také mnoha kolegům z Moravské zemské knihovny, Knihovny Národního muzea a Muzea umění Olomouc.

Z celého srdce pak děkuji své rodině a manželovi za jejich podporu a trpělivost.

Prohlašuji, že jsem svou dizertační práci vypracovala samostatně pouze s využitím uvedených pramenů a literatury.

Obsah

Úvod 11
Vymezení tématu a metodologie práce 11
K pojmu duchovní píseň 14
Kancionál jako pramen a zdroj informací 17
1. Kategorizace pojmu autorství 26
1.2. Redakční práce a pojem autorství u Jana Blahoslava 28
2. *Písní duchovních některých, jichž se ode vší Jednoty Bratrské písně užívá, Rejstřík* 34
2. 1. Vrstvy a rozbor *Rejstříku* 36
2.1.2. Odkaz na latinskou předlohu 38
2. 1. 2. Kontrafakta německých písní 54
2. 1. 3. Odkaz na starší původ 60
2. 1. 4. K Blahoslavovým poznámkám 75
2. 2. Přehled autorů Blahoslavova *Rejstříku* 84
3. Pokračovatelé Blahoslavova *Rejstříku* 87
3.1. Ztracený opis Šebora Pražmy z Bílkova 87
3.2. Glosy v tzv. Krčmově kancionálu z roku 1576 91
3.2.1. Přehled autorů v Krčmově kancionálu 93
3.2.2. Nově určené písně 94
3.2.3. Poznámky upřesňující autorství 96
3.2.4. Odlišné určení autorství 104
3.2.5. Charakter Krčmových poznámek 106
3.3. Autoři v muzejním exempláři bratrského kancionálu z roku 1598 108
3.3.1. Nově zařazení autoři 109
3.3.2. Nově určené písně 110
3.3.3. Poznámky upřesňující autorství 121
3.3.4. Charakter glosovaného kancionálu 1598 122
3.2.6. Přehled autorů muzejního exempláře 124
3.4. Klejchův *Rejstřík starých písní bratrských* 126
3.4.1. Nově určené písně 131
3.4.2. Poprvé se objevující autoři 133
3.4.3. Odlišné určení autorů 133

3.4.4. *Něco maličko o nových některých písničkách duchovních* 137
3.4.4. Charakter Klejchova rejstříku 139
3.4.5. Přehled autorů Klejchova rejstříku 141
4. Závěrečné srovnání 143
4.1. Rejstříky z hlediska jejich složení 143
4.2. Rejstříky z pohledu typologie autorství 148
4.3. Komparační tabulka 152
ZÁVĚR 213

SHRNUTÍ 215
SUMMARY 221
ZUSAMMENFASSUNG 227
SEZNAM POUŽITÝCH PÍSEMNÝCH PRAMENŮ A LITERATURY 233
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK 243
SEZNAM NOTOVÝCH PŘÍKLADŮ, TABULEK A VYOBRAZENÍ 244
1. Seznam notových příkladů v textu 244
2. Seznam tabulek v textu 245
3. Seznam vyobrazení v textu 245
JMENNÝ REJSTŘÍK 246
REJSTŘÍK ČESKÝCH, NĚMECKÝCH A LATINSKÝCH INCIPITŮ 247

Úvod

Vymezení tématu a metodologie práce

Předložená disertační práce s názvem *Problematika autorství duchovních písní v kancionálech 16. a 17. století* dílčím způsobem navazuje na mou bakalářskou i magisterskou diplomovou práci zabývající se pojmem redakce v nekatolických kancionálech 16. století (*Kancionál Jana Roha a Kancionál ivančický. Příspěvek k vymezení pojmu redakce ve sféře bratrské hymnografie*, 2007; *České kancionály 1. poloviny 16. století – techniky a typy redakčních úprav jejich obsahů*, 2009). Také cílem této práce je přispět k výkladu široké a v reformačním období velmi složité problematice autorství duchovních písní. Otázky autorství byly doposud řešeny především z pohledu osobností, avšak teoretické otázky jako autorství či redakce byly upozaděny.[1] Již před mnoha lety upozornil J. Kouba na mimořádný pramen

[1] Z hlediska literární vědy se okrajově autorstvím duchovních písní zabýval J. Jireček (především Jireček 1876; Jireček 1878). Odtud konfesní koncept a abecední třídění textových incipitů více než dvou tisíc dosud známých českých písní. Autorství písní identifikoval na základě poblahoslavovských pramenů, avšak kritický pohled zcela chybí. Muzikologický pohled na duchovní píseň a prokázání jejího původu v latinské katolické vrstvě za Karla IV. přinesl až analyticky koncipovaný výzkum K. Konráda (viz Konrád 1881). Odlišný postoj pak zaujímá Z. Nejedlý, který cíleně spojuje kořeny české duchovní písně s reformační písní předhusitskou a husitskou, odtud také autorská základna (Nejedlý 1904). Snaha o teoretický výklad autorství se ale objevuje výrazně až u O. Hostinského, a to především na základě intepretace Blahoslavova spisu *Musica* (Hostinský 1896).
Otázkou autorství duchovních písní, především snahou identifikovat některé autory a ověřit věrohodnost některých poblahoslavovských autorských glos literárněvědným rozborem, se již dříve zabýval v dílčích studiích A. Škarka (viz Škarka 1933; Škarka 1936). Nelze opomenout ani zamýšlený projekt *Thesaurus cantiorius ecclesiam bohemicam*, jehož autorem byli V. Helfert a A. Škarka, a který měl provést kompletní analýzu rukopisných památek vzniklých na českém území. Cílem bylo katalogizovat jednohlasý zpěv až do roku 1750 podle melodických a textových incipitů a vydání kritických edic shromážděných pramenů (k projektu viz Škarka 1948). Soubor studií *Půl tisíciletí českého písemnictví* (Škarka 1986) odráží výraznou snahu zachytit vývoj české duchovní písně, podat zprávu i o jednotlivých hudebních pramenech, naznačit princip autorství ve světle historických událostí a náboženských proměn. Od 50. let je pak tento způsob vnímání autorství dominantní v literární i hudební vědě (např. Kouba 1960a; Kouba 1962; Fojtíková 1981; Malura 2010; definice přístupů k duchovní tvorbě z hlediska literární vědy Škarpová 2013: především 12–22). V ČR zejména monograficky zaměřené práce (např. Škarpová 2013, kdy na základě rozboru jednoho pramene jsou identifikovány hlubší vztahy mezi jednotlivými vrstvami duchovní písně; dále též kritická edice Bridelius 2014). Pomocí dílčích monografií zaměřených na vývoj textů a melodií reformačního okruhu duchovních písní, hodnocení pramenného výzkumu v kontrastu s konfesní identitou. Takto je koncipován např. dlouhodobý projekt *Forschungen zur Kirchen- und Dogmengeschichte* (dílčí otázky řeší např. Lorbee 2012). Dále DKL, které je souborným vydáním melodií a textů duchovních písní z rukopisných a tištěných pramenů do 18. století. Významnou pomůckou pro další badatele bude jistě vydání *Slovníku staročeských*

z pera Jana Blahoslava mapující tvůrce bratrských duchovních písní.[2] Základem této práce je soupis s plným názvem *Písní duchovních některých, jichž se ode vší Jednoty Bratrské písně užívá, Rejstřík.*[3] Úkolem není provést edici díla, ale na základě ověření Blahoslavových tvrzení odhalit hlubší souvislosti v autorském okruhu a cesty tvůrčího procesu. Také z tohoto důvodu byla pozornost věnována především Blahoslavovým poznámkám vyjadřujícím se konkrétněji k vývoji duchovní písně. Vzhledem k povaze pramene a určující roli textové složky písně v otázkách autorství je i zde zvolen konfesní koncept identifikace repertoáru. I když se z hlediska hudební vědy může jevit tento přístup jako méně vhodný, právě z důvodu textové složky písně určující autorství se však pro české prostředí 16. století jeví posuzování děl z hlediska konfesní identity jako účelné a vhodné.[4] Toto rozčlenění však má v této práci zejména funkci systematizační, a to především z toho důvodu, že nebyl doposud proveden výzkum, který by vymezil míru vlivu konfesionální příslušnosti autora či redaktora na výslednou podobu písně či kancionálu či objasnil mezikonfesní migraci písní.[5]

Základním pramenem v této práci je Blahoslavův *Rejstřík*, avšak nebyl doposud systematicky rozebrán, ani nebyl uplatněn jako primární pramen odhalující vývoj některých duchovních písní. Taktéž vzájemná detailní komparace s dostupnými poblahoslavovskými soupisy nebyla doposud provedena. Cílem práce je tedy nejen ověřit údaje uvedené u vybraných písní, ale také pokus o zodpovězení otázky vývoje rejstříků a definovat míru jejich vzájemné souvislosti.

Práce je rozdělena na teoretickou, převážně komparativní a praktickou pokoušející se uplatnit naznačené kategorie autorství. Pro komplexní zhodnocení zkoumaných pramenů bylo nutné vytvořit přehled dobové písňové produkce v kontextu kulturně-náboženského vývoje. Vzhledem k zaměření *Rejstříku* a primárnímu soustředění na prameny pocházející z okruhu jednoty bratrské byl upozaděn rozbor pramenů katolické provenience. Tyto prameny byly využity

---

hymnografů (Kouba 2016), který systematicky utřídí údaje o hlavních autorech, redaktorech a vydavatelích kancionálů.

[2] Kouba 1962. Dřívější práce J. Jirečka, A. Škarky či K. Konráda (viz pozn. 1) sice autorské rejstříky reflektují, avšak se nepokoušejí o jejich rozbor a vzájemné srovnání.

[3] Dále jen *Rejstřík*.

[4] Pomocí toho výkladu lze též pozorovat diference postojů i vynucené tolerance a zasadit je do širších politicko-kulturních souvislostí. Výzkum akcentující konfesní příslušnost se intenzivně projevuje nehledě na zkoumaný materiál: např. Jakubec – Malý 2010: 101–105; Válka 2005.

[5] V tomto smyslu lze charakterizovat snad jen Blahoslavovu redakci, a to na základě jeho přímých redakčních zásahů do *Šamotulského kancionálu*.

pouze při následné analýze a mají zde úlohu komparačního materiálu. S ohledem na rozsah textových incipitů v *Rejstříku* byly nejprve vybrány písně opatřené Blahoslavovým komentářem a rozčleněny podle typu poznámek. U jednotlivých textových incipitů bylo identifikováno jejich spojení se složkou nápěvnou, určen prvotní záznam textu a nápěvu písně, popř. určena varianta textové či nápěvné složky a krátce naznačen vývoj. Shodným způsobem jsou zhodnoceny i prameny, které na *Rejstřík* prokazatelně navazují. Jedná se o dnes ztracený soupis autorů Šebora Pražmy z Bílkova,[6] dále o dvě glosované bratrské redakce kancionálů z let 1578 a 1598. Jako odraz starší tradice i jako konečná fáze reflexe původního Blahoslavova soupisu je do této práce zařazen i *Rejstřík starých písní bratrských*, který byl vydán tiskem na počátku 18. století Václavem Klejchem (1682—1737). V těchto pramenech jsou na základě komparace vyhledány písně, které jsou oproti Blahoslavovu *Rejstříku* použity poprvé, a je poukázáno na odlišnosti v určení autorů. Pro ucelený pohled na vývoj nejen textové, ale i melodické složky je v doložitelných případech uveden také odkaz na původní nápěv. Pomocí těchto dílčích sond do jednotlivých autorských soupisů je učiněn pokus ověřit některé z autorských údajů, popř. obecněji charakterizovat autora v závislosti na jeho písňové tvorbě. Pro další řešení problematiky autorství a ověřování věrohodnosti autorských soupisů byla vytvořena komparační tabulka, která nejen srovnává informace obsažené ve zpracovávaných autorských soupisech, ale také charakterizuje uvedené písně pomocí kategorií autorství. Celková komparace všech zkoumaných autorských soupisů umožní stanovit míru závislosti na Blahoslavově *Rejstříku.* Na základě rozboru a komparace obsahu uvedených pramenů můžeme sledovat vývoj přístupu k redakci *Rejstříku*, způsobu přebírání a práce s informacemi o autorech. Tímto pohledem pak můžeme získat vhled i do vývoje a dobových pohledů na autorství. Touto cestou je také poukázáno na různé inspirační zdroje jednotlivých autorů a odhalena infiltrace nápěvů především z německého reformačního okruhu či starší latinské vrstvy. Vzhledem k rozsahu užitých pramenů je součástí práce komparační tabulka všech diskutovaných pramenů, na jejímž základě jsou systematicky zachyceni autoři i textový incipit jim přičítané písně.

[6] Zde bylo nutné vycházet ze sekundárního pramene, ze studií A. Škarky (Škarka 1933 a Škarka 1936).

K pojmu duchovní píseň

Dojít k určitému závěru a učinit si názor na principy autorství duchovních písní v období počátků reformace je úkol velmi složitý a nelze ho objasnit bez zhodnocení kancionálů a pramenné základny pocházející především z nekatolické větve. O politické i společensko-kulturní proměně, kterou prošlo české království následkem husitských válek (1419–1434), bylo již v minulosti mnohokrát diskutováno.[7] Výsledkem těchto událostí pak byla první vlna evropské reformace, předcházející hlavním reformačním událostem v 1. polovině 16. století. Pro naše území bylo mezníkem jistě uzavření *Kutnohorského míru* (1485), který stabilizoval politickou situaci a zajistil náboženskou toleranci (legalizace dvojvěří).[8] Komplikovanost vývoje duchovní písně v 16. století je dána vlastním průběhem reformace, dochází k masivní luteranizaci německých příhraničních oblastí a německých jazykových ostrovů na českém území. Také proměna teologických postojů jednoty a její intenzivnější kontakt s kalvinismem od 70. let 16. století ovlivnily obsahovou stránku duchovní písně.[9] Vznik reformovaných církví s sebou však nesl i požadavky na úpravu podoby liturgie, přičemž je nutno upozornit, že struktura bohoslužby vycházela z liturgie katolické.[10] Obecně však můžeme hovořit o nejednotnosti a současné existenci mnoha konfesí, důsledkem čehož byl i vzájemný překryv užívaného bohoslužebného materiálu.[11] Z hlediska literární a hudební vědy je jistě zásadní užití mateřského jazyka při veřejné bohoslužbě, neboť vyvolal u všech konfesí nárůst nové literární produkce spojený s požadavkem na společný zpěv obce, u radikálnějších konfesí byl tento bohoslužebný zpěv jedinou uznanou formou.[12]

---

[7] Jen výběrově lze uvést: Čornej 1992; Macek 2001; Horyna 2011; Hrejsa 1950.

[8] Macek 2001: 385−417; Eberhard: 41−74. Mimo tato toleranční ujednání stála jednota bratrská, z toho důvodu hledaly sbory útočiště u zástupců z řad šlechty.

[9] Srov. Kaňák 1941: 13–15, 89–92, 162–168, 230–236, 284–292, 355–365.

[10] K průběhu bohoslužby nekatolických konfesí viz Winter 1895: 827−848, srovnání s katolickou a utrakvistickou bohoslužbou (tamtéž: 849−879). Současně zde ale uvádí, že ještě ve 30. letech 16. století byla bohoslužba reformovaných sborů nejednotná, pro kázání, modlitby a písně však byl užíván téměř shodný materiál (tamtéž: 839).

[11] Srov. Kouba 1988: 41−52. Širší pohled na konfesionalizaci a její vývoj nabízí např. Crăcuin 2001; Lotz-Heumann 2001; konfesionalitu 16. století se pokouší terminologicky uchopit Jörgensen 2014 (především 11–17 a 33–43).

[12] Pro účely této práce se budeme držet rozdělení, které naznačil ve svých pracích J. Macek (Macek 2001: 42). Ten zavrhuje matoucí dělení na novoutrakvisty a staroutrakvisty (viz Hrejsa 1948: 256), ale zavádí pojmy radikální a konzervativní utrakvismus.

Především v posledním desetiletí došlo k posunu v pohledu na studium náboženské kultury, a to ve všech rovinách interpretací uměleckých děl.[13] Výtvarná, hudební a literární díla reformačního období jsou vnímána nejen z hlediska jejich kulturního významu, ale zohledňují i kontext jejich vzniku a následné existence. Také z hlediska studia hudebních památek je vhodné zapojit tento přístup a vnímat dílo v kontextu svého prostředí. Duchovní píseň má v tomto směru funkci komunikačního média. Nositelem konfesijního obsahu je však text, nikoli nápěv. Pomocí textu se tedy utváří konfesionalita díla a dále komunikuje s komunitou.[14] Hudební složka tedy neplnila úlohu konfesijní sebeidentifikace, jako tomu bylo u složky textové. Nápěv liturgických zpěvů není v tomto smyslu nositelem konfesní identity, ale má nadkonfesijní charakter. Tímto způsobem lze pak vysvětlit různé postavení a užití téhož nápěvu k různým příležitostem v rámci jedné konfese, ale také jeho migraci.[15] Přímým odrazem této situace je tvorba textových redakcí kancionálů. Jistě se také odráží snaha o bezchybnost samotného tisku, ale pokud srovnáme míru zásahů do nápěvné a textové složky, zjistíme, že důkladné revizi byl podroben především text a nápěv byl ponechán beze změn nebo byl upraven dle estetických nároků redaktora.[16] U hudebních projevů spjatých s liturgií, ať byla bohoslužba v jakékoli formě, nejsou odlišnosti mezi jednotlivými konfesemi patrné.[17] Pokud bychom sledovali fenomén konfesionalizace na písňovém repertoáru v předbělohorském období, můžeme dokonce tvrdit, že transkonfesionalita je příznačná pro tento typ tvorby.[18]

Písně otiskované v kancionálech mají velmi různorodý charakter, „*tematika, délka (1–150 slok), metrická struktura, funkce, postoj mluvčího, ‚životní naladění', ale i stylová vrstva jsou natolik rozdílné, že je nelze nadále v odborném diskurzu pojmenovávat jediným termínem*".[19] Kancionál pak představuje pouze

[13] Téma shrnuje Horníčková 2013: 9–20. Přehled dosavadního bádání a možných přístupů ke studiu uměleckých památek české reformace uvádí Bartlová 2013: 23–48.
[14] Srov. Jakubec – Malý 2010: 79–112.
[15] K různým postojům a konfesním rozdílům ve využití textové a hudební složky dále Nodl 2010: především 28–29.
[16] Míru zásahů do nápěvné složky lze demonstrovat na příkladu srovnání *Ivančického* a *Rohova kancionálu* (viz Smékalová 2007). Mimo tyto obsahové změny tisky vykazují i typografické odlišnosti, více Šroněk 2013: 217–227.
[17] K postavení hudební složky v produkci reformačního období Horyna 2011: především 38–40.
[18] K fenoménu konfesionalizace a definici pojmů transkonfesionalizace a interkonfesionalizace Greyerz 2003.
[19] Malura 2006: 53. Tamtéž navrhuje dílčí dělení podle tematiky a funkce na hymnus (oslavné), lament (smuteční), vyprávěcí (epické, narativní), modlitební (prosebné), meditační, didakticky-

médium, zprostředkovatele písní. Je třeba ještě zmínit dva pojmy, píseň duchovní a píseň kostelní. J. Malura podává definice na základě I. Scheitlerové,[20] přičemž kostelní píseň je „*tematicky úzce spjata s církevními svátky a funkčně s liturgickou praxí*“, je silně tradiční (textově i nápěvově) a „*primárně je určena ke kolektivní realizaci*“.[21] Duchovní píseň je pak píseň s náboženským obsahem, ale s církevním prostředím je spjata volněji, je otevřenější novým postupům a formám, je primárně určena pro osobní kultivaci víry, nikoliv ke sborovému přednesu. Jedinec se vyznává z osobních emocí, proseb, medituje. Samozřejmě jsou tyto množiny prostupné. Pro účely této práce se budeme držet taktéž termínu „duchovní píseň“, protože je širší a vyhovuje produkci obsažené po celé období, od počátku reformace v českých zemích i v raném novověku. Duchovní písně jsou svou povahou nutně tendenční – vyjadřují náboženský cit,[22] nesou různé funkce, jak vyplývá z výše uvedené Malurovy charakteristiky, např. didaktickou či persvazivní – měly adresáta poučit a zároveň jej přesvědčit, přimět jej k činům, povzbudit ho. Podobně byly později písně úspěšně využívány k rekatolizačním účelům za pomocí překladů a vlastní tvorby v mateřském jazyce a na základě dobových poznatků afektové teorie – tedy působení a ovlivňování člověka skrze emocionální prožitky – píseň tak byla ideálním prostředkem, spojujícím hudbu s citově laděnými textovými projevy (čehož však již využívaly nekatolické církve mnohem dříve). To však nevylučuje estetickou hodnotu těchto písní, naopak – měla-li být píseň účinná, musela nést i estetické kvality požadované dobou svého vzniku.

Také při snaze definovat pojem autorství duchovních písní je nutné uvažovat o duchovní písni jako o celku, který je složen z literární a hudební složky. Literární složka zde však hraje zásadní roli, protože text je nositelem sdělení a myšlenek šířících podstatu víry. Hudební tvář duchovní písně je sice podstatná, ale je upozaděna hned z několika důvodů. Především ne všichni autoři duchovních písní byli hudebně vzděláni či nadáni. Dobrá využitelnost písní a jejich následná adaptace na jiný než původní text je dána jistě i formální strukturou melodické linky.[23] Jako příklad může posloužit písňový text s odkazy na melodie, na které je

---

naučné, apelativní. V rámci jednoho druhu jsou samozřejmě možné další varianty (hymny vánoční, svatotrojiční apod.).

[20] Srov. žánrového rozlišení, Scheitler 1982.

[21] Malura 2010: 62.

[22] Škarka 1986: 192.

[23] Srov. Černý 2005: 99–105.

možné text zpívat. Obecně je nárůst kontrafakt také důsledkem snahy vytvořit velké množství konfesně odpovídajících textů, které by umožnily rychlou adaptaci mezi stoupence. Estetická funkce nebyla degradována na pouhou „službu" funkce náboženské (persvazivní, didaktické ad.), ale fungovala vedle dalších, všechny funkce se vzájemně podporovaly.[24]

Kancionál jako pramen a zdroj informací

Kancionál jakou soubor duchovních písní je základním pramenem pro poznání písňového repertoáru v daném období. I když není primárním zdrojem pro určení autorství duchovní písně, samozřejmě s výjimkou autorských kancionálů, je i on nositelem zásadních informací. Kancionál chápeme jako publikační formu a médium, pomocí kterého se duchovní píseň dále rozšiřovala mezi uživatele. Z toho pohledu je důležité vnímat kancionál jako výsledek redakční práce a snahy poskytnout výběr určité části hymnografického repertoáru.[25] Přímé svědectví o autorství jednotlivých písní podávají útržkovitě jen předmluvy některých kancionálů. Ačkoli pro potřeby bádání v oblasti duchovní písně mají kancionály zásadní roli, pro potřeby naší práce jsou vnímány především jako srovnávací materiál a hlavní důraz je kladen na nekancionálové zdroje (rejstříky, písařské poznámky). Ve všech případech je však třeba pokusit se autorství ověřit vzájemným srovnáním. Obě složky tedy fungují paralelně, přičemž vznik rejstříku je v námi zkoumaném prostředí 16. století vázán na existenci kancionálu.

Hned v úvodu je nutné naznačit pramennou základnu, která byla využita pro výstupy této práce a pomocí které byly odhadovány bezprostřední předlohy textů a nápěvů, určení možných překladů či transformací cizojazyčných předloh apod. Protože ale úkolem této práce je přispět k výkladu autorství a možných postojů k němu, byl za stěžejní pramen vzat Blahoslavův *Rejstřík* autorů bratrských písní. Především bylo nutné se soustředit na produkci jednoty bratrské a dále na jí blízkých nekatolických odnoží.

[24] Pražák 1996: 13.
[25] K definici pojmu kancionál především heslo v SČHK 1997: 416–421; dále též Malura 2010: 53; Škarpová 2014: 53–59.

Významným a vlastně jediným uceleným pramenem pro poznání raného stadia zpěvu v českém jazyce je repertoár, který zachycuje *Jistebnický kancionál.*[26] Zde ale ještě není vůdčí složkou duchovní píseň, jak je tomu v kancionálech od počátku 16. století. Také se projevuje důležitý znak kancionálové tvorby, tedy užití mateřského jazyka, zatímco např. graduály si zachovávají v mnohých případech i svou tradiční latinskou podobu (např. *Franusův kancionál*), od 40. let 16. století se vyskytují utrakvistické prameny také v českém jazyce.[27] Latina je pak dlouhodoběji zakonzervována také ve spojitosti s působením literátských bratrstev či s působením latinských škol (např. *Chrudimský graduál*).[28] Po celé 16. století se ale objevují rukopisné prameny, které sice reflektují užití českého jazyka v liturgickém procesu, ale současně zachovávají i latinskou podobu některých písňových útvarů (např. *Vyšehradský sborník*, *Jistebnický graduál*, *Graduál Martina Bakaláře z Vyskytné*).[29]

Prvním kancionálem, který je spojován s jednotou bratrskou, je nenotovaný kancionál *Piesničky* z roku 1501.[30] Stále však vzbuzuje otázky ke skladbě i příslušnosti k jednotě bratrské. Ačkoli je mnohdy označován jako soukromý bratrský tisk, je pravděpodobnější, že jeho primární příjemci byli utrakvisté.[31] Tuto teorii podporují i retrospektivní prohlášení jednoty, že její první oficiální edicí byl až kancionál z roku 1505. Redaktory kancionálu byli pravděpodobně Lukáš Starý,

[26] Podle poslední vydané edice (*Jistebnický kancionál* 2005) je doba sepsání kancionálu určena kolem roku 1430.

[27] Za první prameny tohoto typu v českém jazyce lze označit *Český gradual strahovský* (Kkp. Strahov, *Český gradual strahovský*, DA I 6, 1543) či *Český gradual* (KNM: *Český gradual*, V B 5, c1540).

[28] Zpěvníky utrakvistických literátských bratrstev obsahují též velké množství polyfonních liturgických kompozic (skladby mešního ordinaria – zejm. Credo a Sanctus, písně i vícetextová moteta). Jejich skladatelé však zůstávají z větší části anonymní, výjimečně jsou identifikováni autoři Jan Trojan Turnovský, Pavel Spongeus, Jan Bílek (Johanes Albinus), Ondřej Chrysogon z Jevíčka, Jiří Rychnovský). K tomuto tématu více monograficky pojatá práce Černý 1982 a Daněk 2005, dále studie Horyna 2006 a Horyna 2009.

[29] K postupnému přechodu k textům v českém jazyce a pozici latinského zpěvu v hudebních pramenech srov. Horyna 1981: 172–173.

[30] Podrobný popis a rozbor tisku podává Kouba 1965. Dříve byl mylně považován za součást *Kalendáře na rok 1496* (více Spunar 1953: 56–60).

[31] Kouba 1988: 23; Jireček 1986: 13; Škarka 1986: 197, Landová 2014: 45, označují kancionál jako soukromý zpěvník jednoty bratrské. Voit 2013: 417, na základě rozboru typografických znaků tisku určuje tisk jako utrakvistický. Ani vymezení utrakvistických pramenů z hudebního hlediska, i když se zaměřením na rukopisné prameny, uvedené ve studii J. Snížkové (Snížková 1969: 9), či přístup D. R. Holetona (Holeton 2007: 103–132) utrakvistickou příslušnost kancionálu přímo nevylučují.

Jan Černý a snad i Matěj Vilémovský z Brnného.[32] Tento tisk se taktéž nedochoval a o jeho provenienci a skladbě můžeme pouze spekulovat.[33] O této edici víme pouze díky krátké zprávě „*Toho léta dali vysknouti Bratří cancional Písní chval božských, nejprvnější, veliké modum*“ (*Akta JB*, fol. 385)

Dodnes je nedochovaný také kancionál z roku 1519, jehož autorem měl být taktéž Lukáš Starý.[34] Avšak o tomto tisku máme alespoň kusé zprávy, ať už z předmluvy *Šamotulského kancionálu „… do té knihy některé písně vloženy sou proti vůli a vědomí jejich, některé vypuštěny, některé na některých místech pozměněny … pročež (kniha tat)o naše spolubratrská vlastně slouti i býti má, tak jako i ona první po dvakrát vytištěná, totiž v Praze i v Litomyšli*“ (*Br1561*, fol. 3b). Na základě tohoto přehledu kancionálové produkce jednoty bratrské v 1. polovině 16. století je znatelná výrazná absence zásadních pramenů první etapy její knižní tvorby. Ke komparaci máme k dispozici jen dva prameny, *Piesničky* 1501 a mladší *Rohův kancionál* (1541). Srovnáním repertoáru pak zjistíme, že podstatná část obsahu *Piesniček* 1501 byla zařazena právě do *Rohovova kancionálu*. Odtud pak mohla pramenit domněnka, že *Piesničky* jsou bratrským tiskem. Tato naznačená konfesijní pluralita písňových souborů je v širším smyslu i odrazem dobové obliby duchovní písně, a tedy i poptávky po tištěných písňových souborech.[35] Ostatně z důvodů použití kancionálu jako výhodného obchodního artiklu postrádá předmluvu redaktora i *Rohův kancionál*, který prošel schválením utrakvistické konzistoře.[36]

Druhou linii pak tvořily v 1. polovině 16. století německé bratrské kancionály, které jsou odrazem recepce české bratrské tvorby v německojazyčných oblastech. *Weisseho kancionál*, *Ein New Gesengbuchlen*[37], vydaný jednotou roku 1531, se stal kodifikovanou normou německých reformačních kancionálů a má ve výzkumech starší německé literatury bohemikální provenience výsadní postavení.

---

[32] Jireček 1878: 13n.

[33] Tamtéž Jireček uvádí, že měl tisk pravděpodobně větší rozsah než *Piesničky* 1501, ale tuto domněnku blíže nespecifikuje.

[34] Čejka 1991: 39.

[35] K hodnocení knihtisku a knižní poptávky v reformačním období viz Schmitz 1999: 257–275. Just 2010: 335−342. Srov. Voit 2013: 417, uvádí, že do roku 1550 vyšlo 12 bratrských, 5 habrovanských, 4 utrakvistické a 1 katolická edice. K využití knihtisku v jednotě bratrské více Voit 2007: 125; Bohatcová 1962: 44−60; Daňková 1951.

[36] Autorem předmluvy *Rohova kancionálu* není její redaktor, ale tiskař Pavel Severýn. V předmluvách, nejen bratrských kancionálů, je apelováno na jejich nadkonfesijní orientaci (*Ivančický kancionál*, kancionál Tobiáše Závorky Lipenského 1602 aj.). K tématu též Baťová 2013: 3–40; Kouba 1988: 29.

[37] K tomuto tisku a jeho obsahu podrobně: Moeseritz 1990; Blankenburg 1951; Schoenbaum 1957; Stäblein 1952, Lehmann 1922.

Z hlediska repertoáru se jedná z velké části o překlady českých textů či jejich adaptace.[38] K redakci kancionálu se přihlásil v předmluvě kancionálu *Ein Gesangbuch der Brüder inn Behemen und Merherrn* (1544) Jan Roh (zde Johannes Horn). Také na tomto tisku měl Jan Roh významný podíl, za jeho dva spolupracovníky jsou pak považováni Michael Tham[39] a Urban Němec. V kontextu těchto tisků je však nutno podotknout, že ačkoli se jedná o jazykově německé prameny, výchozím materiálem pro jejich sestavování byly bratrské kancionály v češtině. *Weisseho kancionál* byl do vydání *Geystliche Gesangbuchs* (1545) nejobsáhlejším kancionálem německého protestantského prostředí a prvním tištěným kancionálem jednoty bratrské v německém jazyce. Současně je tedy zásadní i pro poznání potencionální melodické základny nedochovaného kancionálu z roku 1519 a jeho možné infiltrace do novokřtěneckých a luteránských německých zpěvníků.[40] Do tohoto, i pouze zběžného, výčtu německých bratrských kancionálů musíme zařadit také další tisk bohemikální provenience *Kirchengeseng* (1566). Tento kancionál jednak hojně recipuje texty *Weisseho kancionálu*, ale také Blahoslavových redakcí. Vzhledem k datu vydání již nijak výrazně do česky psané produkce ale nezasáhl.[41]

Pokud bychom se zaměřili na další charakteristické přesahy českého repertoáru do prostoru sousedních států, musíme zmínit také tvorbu slovenského exulanta Jiřího Třanovského (†1637)[42], především evangelický kancionál *Cythara sanctorum* (1636).[43] Také vliv duchovní písně v českém jazyce na vývoj polské hymnografie je v posledních letech stále více reflektován.[44] Především od poloviny 16. století probíhal import intenzivním kontaktem členů jednoty a rozšiřováním bratrských sborů na polském území. Roku 1555 byl vydán velký bratrský kancionál

---

[38] *Rejstřík* např. přisuzuje autorství písně *Rozžehnejme se s tím tělem* Lukášovi Starému. V kancionálu 1531 je uveden s německých textem *Nun lasst uns den Lieb begraben*. Na mnohé další písně tohoto typu je upozorněno v další části práce.

[39] Müller 1931: 35a. Michael Tham je spoluvydavatelem též kancionálu *Kirchengeseng* z roku 1566.

[40] Kouba 1965: 93, konkrétní příklad uvádí Malura 2006: 143, na písni Lukáše Starého *Rozžehnejme se s tím tělem*. Dále též Müller 1916: 186.

[41] Srov. obecně je *Rohův kancionál* označován za vůbec první z bratrských edicí, který přináší největší počet melodií německého původu. Do dnešní doby je zde 27 identifikovaných melodií německých autorů. V *Ivančickém kancionálu* se tento počet navyšuje přibližně o dalších 20.

[42] Více k jeho životu a dílu Just 2007: 112–113.

[43] Literatura zabývající se tímto kancionálem je velmi rozsáhlá, za všechny např. Čaplovič 1936; Kovačka 2008; Klimeková 2008. Avšak soustředěný a systematický výzkum stále chybí.

[44] Witkowski 1979; Dworzaczkwa 1997; Malura 2011; k obecnému hodnocení jazykové migrace v širším kontextu Evans 2011.

v polštině *Cantional albo ksigi chval Boskich*, který byl nejen překladem *Rohova kancionálu*, ale z hlediska rozvržení textů a nápěvů jeho kopií. Recepce tohoto repertoáru pak byla shodná s českým a německých prostředím, kde ve velmi krátkém čase nastal průnik bratrské tvorby do luteránských kancionálů (např. *Cantional albo Piesni dichowne* z roku 1587). Další vlnu překladů z českého do polského jazyka pak nepochybně vyvolalo tištění českého bratrského kancionálu v Šamotulách roku 1561.[45]

Je však důležité si připustit, mimo tyto tištěné a radou starších schválené prameny, také existenci neoficiální linie kancionálů. Stejně tak můžeme předpokládat, že mezi vydáním *Rohova kancionálu* a *Šamotulského kancionálu* byl v oběhu také oficiální rukopisný kancionál „…, *aby ty písničky byly od nás všecky v ruce vzaty a pilně přehlédnuty i kdež potřeba byla pozpraveny, a tak potom z jednomyslnosti všechněm k bezpečnému užívání vydány: což se i\ stalo. Ale že potom … stala se překážka, když neumělosti písařův, jednostejnosti týchž písní nemalé stalo se ublížení, protož pomýšlelo se na to, aby raději zpravené čadsky*[46] *k tištění dány byly.*" (*Šamotulský kancionál,* fol. 4a) Za hlavní mezník pak lze považovat vydání šamotulské redakce *Písně chval božských* roku 1561 a následné zanesení Blahoslavových úprav do jejich ivančického tisku z roku 1564.[47] Právě ony mohou odhalit proměny, kterými bratrská píseň prošla, především pak zrcadlí estetický pohled svého redaktora. Humanistické tendence Blahoslavovy tvorby jsou v tomto smyslu především odrazem evropské reformace. Množství kancionálů, které jednota vydávala až do ukončení činnosti kralické tiskárny, mělo svůj obsahový základ v Blahoslavově bratrském kancionálu.[48] Určitou obsahovou proměnou prošlo druhé vydání *Ivančického kancionálu* roku 1576, kdy došlo k melodicko-textovým úpravám a zásahům do struktury kancionálu (např. zařazení

[45] Např. Malura 2011: 78.

[46] Tvar slova též *čacky* znamená řádně, viz rozbor v edici *Gramatiky české* (Čejka 1991: 287).

[47] Mezi léty 1541 a 1561 zaznamenáváme ještě litomyšlský tisk z roku 1542 (Knihopis, č. 12857), který je snad pravděpodobně jen příruční verzí *Rohova kancionálu* (popis a komparace obou pramenů Kouba 1988: 31–32). O kancionálu 1542 též Jan Blahoslav v *Gramatice* 1857: "*… čehož s pilností šetříno bylo v Kancionálu menším v Lítomyšli, vytištěném léta 1542*" (Čejka 1991: [45a]/51). Taktéž fragment tisku z roku 1546 pravděpodobně netvořil samostatnou bratrskou edici, ale byl asi pouze tištěným dodatkem *Rohova kancionálu* (více Kouba 1988: 37–38).

[48] Chronologický přehled a popis jednotlivých hudebních tisků Daňková 1951: především 60–92. Jedná se o kancionály přetiskující předmluvu ivančického kancionálu z let 1576, 1581, 1594 a 1598. Dále nenotovaný kancionál s vlastní předmluvou menšího formátu vytištěný roku 1572 v ivančické tiskárně a kralické vydání z roku 1583, které přetiskuje předmluvu *Šamotulského kancionálu.* V Kralicích byly v letech 1579, 1587 a 1602 vydány také tři kancionály obsahující pouze výběr z Blahoslavova kancionálu.

latinských epigramů), tohoto tvaru se pak držela i následující vydání velkého kancionálu. I přes prvotní nesouhlas byly do vydání bratrského kancionálu roku 1615 anonymně zařazeny také písně Jiříka Strejce *Žalmové aneb Zpěvové svatého Davida bratrského básníka* (1587, 1598).[49] I když byl Strejcův žaltář vnímán jako příznakově nekatolické dílo a byl samozřejmě začleněn také do Koniášova seznamu zakázaných děl, jeho reflexe byla ještě v průběhu 17. a 18. století velmi silná.[50] O oblibě tohoto díla svědčí také jeho zařazování do katolických tisků (např. ve Šteyerův *Kancionál český* (1683).[51]

Ačkoli je utrakvistická produkce neméně spletitá, využili jsme jako výchozí materiál pro komparaci a nalezení možných základních pramenů především dva nenotované kancionály z let 1522 a 1531. Hlavní editorský počin těchto kancionálů je dodnes sporný, i když je mnohdy i v dnešní době spojován především se jménem Václavem Mířínského (†1490/2).[52] Tisk kancionálu z roku 1522 není zachován kompletní, a protože chybí titulní list, je název novodobou bibliografií většinou přebírán z Koniášova *Indexu* z roku 1770 ve tvaru *Kněze Václava Mířínského písně staré gruntovní a velmi utěšené.*[53] Stejná situace je i druhého vydání kancionálu 1531, také sem je vepsán titul až dodatečně. Pokud ale porovnáme skladbu kancionálu s bratrskou produkcí i písněmi z kancionálů jiných konfesí, uvědomíme si, že by obsažené písně musely být v oběhu v mezním případě do roku 1490, kdy Václav Mířínský umírá. Velký vliv na podobu obou kancionálů lze přičítat tiskařům Mikuláši Konáčovi i Pavlu Severýnovi, který pravděpodobně zařadil do edice 1531 i velké množství bratrských textů z pozdější doby, Mířínského texty tvoří v obou kancionálech ale marginální část. Ostatně to, že by tvorba Václava Mířínského měla spojitost s vývojem duchovní písně uvnitř jednoty, byla již v minulosti vyloučena

[49] Požadavky na zařazení tvorby Jiříka Strejce se objevují v Gindely 1865: 261. Blíže ke Strejcovu žaltáři Daňková 1951: 84; Škarka 1986: 198; Říčan 1957: 282.

[50] Tento žaltář byl poprvé vytištěn jako soukromý tisk v roce 1587. Jeho obliba ale byla tak velká, že do roku 1615 vyšel v deseti vydáních.

[51] Kritická edice a literárněvědné hodnocení díla *Žalmové aneb Zpěvové svatého Davida bratrského básníka* přináší Matějec 2014. Srov. Horyna 2011: 39, který na příkladu žaltářů demonstruje nadkonfesijní rysy hudebního repertoáru i mimo české území.

[52] Jungmann 1849/3: 43. Kouba 1959 K funkci pramene jako samostatné jednoty Kouba 1959: 11–12.

[53] V tomto znění cituje Kouba 1959: 12. V pramenech ale není název v tomto tvaru, viz v Kleychově kancionálu (1727) a předmluvě *Historie o vydávání v národě českém*: „*…složil na Staro- i novozákonní řeči písně z nich některé po jeho smrti léta 1522. Mikuláš Konáč u bílého lva: a léta 1531. Pavel Severýn v Praze vytiskli….*“ (fol. 40)

J. Koubou na základě rozboru jednotlivých vydání[54] i samotného Blahoslavova *Rejstříku*, ve kterém je pouze u písně *S výsostí na tento svět* nadepsáno „*jakéhosi kněze Miřínského*“. Také na základě Miřínského konfesní orientace jsou tisky označované jako utrakvistické, což ostatně nevylučuje ani podoba a skladba kancionálu. Ve spojení se jménem Václava Miřínského vydal Jan Táborský kancionál *Písně Starého zákona gruntovní a velmi utěšené, někdy od kněze Václava Miřínského, dobré paměti muže šlechetného, ctnostného, příkladného života složené* (1576). Přestože utrakvisté prosazovali anonymní společné vlastnictví duchovní tvorby, nalezneme i v polovině 16. století ještě několik autorských kancionálů, např. *Písničky křesťanské* (1568) Jana Muzofila Soběslavského nebo *Písničky od Jána Silvána složené* (1571). I zde se nachází předbělohorský písňový materiál přizpůsobený potřebám tvůrce i příjemce nehledě na původní určení či primárního tvůrce.

V kontextu politicko-společenského vývoje českých zemí měli luteráni nepopiratelný vliv, především od první třetiny 16. století, kdy čeští utrakvisté začali uplatňovat řadu reforem po vzoru luterské reformace.[55] V rozsáhlé vydavatelské činnosti v reformačním období je jistě výraznou osobností Tobiáš Závorka Lipenský.[56] Pomineme-li jeho kazatelské aktivity a drobné spisy, lze za jeho stěžejní dílo považovat rozsáhlý kancionál *Písně chval božských* (1602, 1606). Jedná se o zásadní svod určený luterským českojazyčným sborům, který mimo obvyklý repertoár (překlady cizojazyčných textů, převzetí staršího písňového materiálu) podnikl revizi stejnojmenného kancionálu Jana Kunvaldského z roku 1572 a mladšího *Kancionálu českého* (1576). Stejným způsobem se pak repertoár předbělohorského období dostal i do oficiálního zpěvníku moravské luterské církve *Kancionál aneb Zpěvové církve evanjelitské* a kancionálu *Cythara sanctorum* (1636) Jiřího Třanovského.

V této souvislosti je také nutné zmínit kancionály z let 1530[57], 1531 a 1536, které vzešly z činnosti jednoty habrovanské[58]. I když nemůžeme předpokládat, že

[54] Kouba 1959: 39.
[55] Více především Just 2009: 65-87.
[56] K osobnosti a dílu více Indra 1948; týž 1977
[57] Příslušnost kancionálu *Písničky křesťanské* (1530) není zcela prokázána a názory na něj se stále vyvíjí. Jireček 1878: 17 označil kancionál za utrakvistický; Odložík 1930: 68 upozorňuje na proměnu užitých utrakvistických textů; Kouba 1970: 42 přisuzuje kancionál jednotě habrovanské.

by zmiňované kancionály více ovlivnily produkci jiných konfesí, mohou nám být v širším smyslu zdrojem poznání kancionálového repertoáru 16. století. Při tomto tvrzení můžeme vycházet z dosavadních výzkumů duchovní písně různých náboženských skupin. Především z komparací jednotlivých melodií a textů vyplývá, že v tomto období nebyl repertoár ještě jasně definován a spojen s určitou náboženskou skupinou.[59] Do lilečského tisku z roku 1530 byl zařazen nejstarší autorský soubor duchovních písní Klimenta Bosáka, který se ostatně vyskytuje téměř kompletní i ve zmiňovaném utrakvistickém kancionálu 1531, zde v souladu s utrakvistickou tradicí ovšem anonymně.[60] K jeho stylu se Blahoslav vyjadřuje poměrně negativně: *„Nebyl dobrý Čech impurus lutulentusque slova i phrases humiles et ineptas habuit.*“[61] I přes tyto zmíněné nedostatky byla Bosákova tvorba rozšířená, svědčí o tom i další poznámka v *Gramatice*: *„…i písniček pobožných drahně skládal, i některé knihy jeho sou vytištěny.*“[62]

Ani protireformační úsilí pobělohorského období ale neukončilo život duchovních písní v nekatolickém okruhu, jak ale upozorňuje např. J. Malura, převažuje česká recepce německých podnětů, což je ostatně dáno i velmi intenzivním kontaktem s německým literárním prostorem. [63] Podíl a vliv německé produkce na repertoár českých kancionálů je pak hodnocen především z pohledu literární vědy.[64] Melodicky i textově však zůstává v liturgické praxi silná právě vrstva původně předbělohorské tvorby, která byla absorbována natolik, že byla z původně protestanského prostředí přenesena i do katolických kancionálů. Tento vliv nekatolických zpěvníků a infiltraci nekatolických duchovních písní můžeme ale také považovat za důsledek pozdější doby vzniku katolické tvorby v národním jazyce. Z katolické produkce musíme jmenovat dva kancionály Šimona Lomnického z Budče, *Písně nové na evangelia svatá nedělní přes celý rok* (1580) a *Kancionál aneb*

---

[58] Z důvodu neustálenosti označení tohoto uskupení, je v této práci užívano označení jednota habrovanská.

[59] Kouba 1970: 42.

[60] Dle J. Kouby (Kouba 1988: 41–43) se 93 textů vyskytuje utrakvistických kancionálech z roku 1522 a 1531, 77 textů nalezneme v rukopisných utrakvistických kancionálech Kolínském a Havlíčkobrodském, 86 písní v bratrských kancionálech z roku 1501 a 1541. Podrobné srovnání habrovanských kancionálů s dobovou produkcí viz Hanzelková 2011.

[61] Čejka 2011: 293. *„… nečistý a blátivý, slova i slovní spojení měl nízká a nejapná*“ (užit překlad z téže edice)

[62] Tamtéž. Dnes evidujeme tyto Bosákovy samostatné tisky: *Písně Klimeta Bosáka* (Knihopis, č. 3982); *Písničky tři o vrchnosti, o lstivém utrhání a ženách lstivých* (Knihopis, č. 3983)

[63] Malura 2011: 80.

[64] Tamtéž: především 80–95; dále Vašica 1938: 92–109; Škarka 1986: 251; v posledních letech především Škarpová 2015.

Písně nové historické na dni sváteční přes celý rok (1595). Daleko větší ohlas však měl katolický svod jezuity Alexandra Voita *Písně nové, krátké naučení křesťanského náboženství v sobě obsahující* (1588), který přejímá část staršího repertoáru. Na Moravě byl vydán Janem Rozenplutem ze Švarcenbachu roku 1601 oficiální kancionál olomoucké diecéze, který sice formálně odmítá nekatolickou tvorbu, ale sám se ve své redakční a tvůrčí práci nevyhnul akceptaci německé produkce a infiltraci staršího nekatolického písňového materiálu. Na tento zpěvník pak navázal Jiřík Hlohovský v *Písních katolických (*1622). I on byl veden snahou odmítnout veškerou nekatolickou produkci i za cenu použití latinských hymnů a německých duchovních písní.[65] Infiltraci tvorby nekatolických autorů se nevyhnul ani velký svod vrcholného baroka *Kancionál český* (1683) jezuity Matěje Václava Šteyera.[66]

Z předchozího výčtu pouze několika málo pramenů předbělohorského a pobělohorského období si můžeme utvořit alespoň částečně obraz spletitosti a roztříštěnosti kancionálové tvorby. V tomto smyslu jsou významnou pomůckou databáze středověké a raně novověké hymnografie. Repertoár kancionálů od 16. do 18. století z velké množství zařadil do databáze *Hymnorum Thesaurus Bohemicus* budované ve 40. letech 20. století A. Škarka. Při srovnávání nápěvů duchovních písní z kancionálů od 15. do 17. století je neocenitelná databáze *Melodiarium Hymnologicum Bohemiae* vedená S. Tesařem. Prameny utrakvistické provenience mapuje databáze *LIMUP – databáze obsahu liturgických rukopisů utrakvistické provenience 15.–16. století*.

[65] Škarka 1986: 242–246.
[66] Škarpová 2015: 78–85.

1. Kategorizace pojmu autorství

Hovoříme-li o autorech duchovních písní v dobovém kontextu, je nutné si vždy uvědomovat velký významový posun. V dnešní době je autorství chápáno ve smyslu duchovního vlastnictví, avšak z autorských rejstříků a předmluv kancionálů vyplývá mnohovrstevnost tohoto pojmu. V tomto smylu je třeba také pokusit se historickou podobu autorství věcně kategorizovat. Pro potřeby této práce byly vytvořeny dvě hlavní skupiny autorství.

- Přímé autorství
    - Textové složky
        - Kontrafakta
            - volná tvorba
            - překlad předlohy (přesný/parafrázující)
                - bez odkazu na předlohu
                - s odkazem na předlohu
    - Melodické složky
        - pro text s nápěvem (kontrapozia)
        - pro text bez nápěvu
    - Textové i melodické složky
- Upravovatelství (spoluautorství)
    - zásah do textové složky
    - zásah do melodické složky
    - zásah do melodické i textové složky
- Korigované autorství (redakční práce)
    - zásah do textové složky
    - zásah do melodické složky
    - zásah do melodické i textové složky

Je obecně známo, že nejméně zastoupenou vsrtvou jsou autoři textové i nápěvné složky. Nehledě na konfesní příslušnost autora či pramene je ve skupině přímého autorství nejvíce rozšířeným typem autorství textové složky, které vzniklo na základě překladu, na našem území většinou z latinského či německého jazyka. Je pak otázkou vlastní vůle a schopností autora, zda se jedná o doslovný překlad, či překlad parafrázující původní předlohu. Jako příklad nám může posloužit bohatá

odkazová praxe, která je při zápisu písní užívána, takto je dokumentována především složka pocházející z latinské vrstvy. Tvorba kontrafakt, ať již se jedná o překlady či o nově vytvořené texty na již známé melodie, má však mnohdy za následek také stírání původního litorgického účelu písně. Rozkrytí těchto souvislostí v pojetí autorství otevírá další otázku, kterou je původ melodické složky duchovních písní. Již bylo konstatováno, že vrstva nových nápěvů je velmi omezena. Ve většině případů spadá autorství složky do kategorie spoluautorství, tedy zásah do melodiecké složky již známé písně se pohyboval na úrovni úprav spíše technického rázu (doplnění melodie, aby odpovídala počtu slabik textu, úprava melodie na základě zažité místní praxe). Téměř stejným způsobem pak můžeme definovat i spoluautorství textové, avšak u upravovatelů textů se kromě zásahů stylistických setkáváme také s větší mírou vlastní invence (např. doplnění sloky). Můžeme předpokládat, že upravovatelství textové i melodické složky probíhalo většinou současně a ze strany jednoho autora.

Výlučnou skupinu tvoří upravovatelství ve smyslu redakčních prací. Zde je nutné rozlišit redakci autorskou (redakce jediná, alternativní a více redakcí), ve smyslu zásahu do kancionálu jako celku, a korigované autorství.[67] Také zde nastává změna ve vnímání pojmu redakce. V dnešním slova smyslu chápeme pojem redakce jako skupinu autorů zpracovávající informace, jako místo, kde se tyto informace zpracovávají, popřípadě za tímto slovem vidíme konečnou úpravu textu před tiskem. Primárně je tedy redakce užívána při činnostech, kdy se dává vydávanému dílu konečný tvar po stránce formální i obsahové. Tyto redakční práce probíhají výlučně ze strany redaktorů kancionálů a přímo závisí požadavcích, které jsou kladeny na kancionál jako celek. V dobovém kontextu je ale třeba vnímat redakční zásahy na více úrovních (redakční úpravy textové, melodické či textově-melodické složky písně). Toto „korigované autorství“ tvoří další vrstvu a zahrnuje zásahy do všech duchovních písní nehledě na způsob jejich vzniku. Zásahy do textové složky mohou probíhat na úrovni úpravy slov, změny části sloky či jejího vypuštění. Stejně tak zásahy do melodické složky mohou postihnout rytmickou složku písně, její melodii či přizpůsobení dobovému znění písně. Korigované autorství je tedy další vrstvou autorských zásahů.

[67] Caraci Vela 2001: 333.

1.2. Redakční práce a pojem autorství u Jana Blahoslava

Osobnost Jana Blahoslava jako autora duchovní písně byla v minulosti českou hudební historiografií a hymnologií řešena již mnohokrát,[68] dovoluje si i tato práce přispět k problematice autorství a zasadit jeho tvorbu do širšího hymnologického kontextu. Cílem této kapitoly však není hodnotit Blahoslavovu tvorbu do kvality a kvantity jím vytvořených duchovních písní a hudebních příruček, ale představit pomocí této tvorby jeho vlastní výzkumy a přístupy k otázce autorství duchovních písní. Redakční práce na kancionálu *Písně chval božských* (1561) pak měla nesporně pro Blahoslava zásadní význam a podnítila jeho vlastní bádání v této oblasti, které vyústilo v sepsání *Písní duchovních některých, jichž se ode vší Jednoty Bratrské písně užívá, Rejstřík.* Na základě jeho dlouhodobého zájmu o literární a hudební tvorbu uvnitř jednoty bratrské byl vytvořen soupis zaznamenávající konkrétní autory duchovních písní. Do jaké míry však byly tyto osoby konečnými tvůrci textu, zda byly skladateli v dnešním smyslu (tvůrci hudební složky duchovní písně) či stály pouze za podobou textové složky, v tomto prameni nenalezneme. Uvědomujeme si, že pouhým rozborem Blahoslavova *Rejstříku* není otázka autorství v předbělohorském období zodpovězena, a je proto nutné tento soupis vnímat nejen jako samostatný celek a nahlížet na něj jako na součást Blahoslavovy tvorby, ale pokusit je tento pramen zhodnotit jako komunikační a informační médium.

Nutno podotknout, že sepsání souvislého seznamu autorů duchovních písní je stále v polovině 16. století ještě věcí zcela ojedinělou a Blahoslav si jistě také uvědomoval mimořádnost tohoto *Rejstříku*.[69] Sám se poměrně obšírně pouští do polemiky o smyslu svého počinu, který byl snad vyvolaný tlakem ze strany odpůrců jednoty. Především utrakvistická větev cílila své kritiky na nepůvodnost bratrských zpěvů. Blahoslavova *Předmluva*, stejně jako spis *Apologia pro editione cantionalis nova* (taktéž *Akta JB*, 9. sv.), je tedy i forma odpovědi např. na spis Martina Žateckého, který napadl teologickou čistotu kancionálu. I z tohoto důvodu se jistě pouští do obhajoby vzniklého *Rejstříku* a apeluje na důležitost přípisu autorského

[68] Literatura týkající se Jana Blahoslava je velmi rozsáhlá, za zásadní příspěvky k poznání díla a života lze jmenovat tyto, v nich také odkazy na další literaturu: Škarka 1956; Hostinský 1896; Novotný-Urbánek 1923.

[69] Jistou paralelu můžeme spatřovat v luteránských kancionálech a drobných tiscích (např. Lutherův *Eyn Enchiridion oder Handbuchlein*; viz *Lu1524*), ve kterých je uvedení autora písně běžnou praxí.

vlastnictví. „*Zdaž nevíme, kdo které knihy napsal, který prorok, evangelista neb apoštol? Item kdo kterou téměř písničku složil? Proč žalmových titulů nevymazala stará církev?*"(*Akta JB*, fol. 321a) Obecně však pro tvorbu nové bratrské produkce platí, že docházelo přirozeně k mísení a přejímání hudebních i literárních utrakvistických a katolických pramenů.[70] Ačkoli můžeme sledovat v prostředí jednoty pokusy o konfesijní vyhraněnost, nebylo možné při tvorbě kontrafakt a následně při sestavování kancionálů možné zamezit průnikům tvorby pocházející z jiných konfesí.[71] Toto prolínání písňového repertoáru bylo asi nejvíce vyvoláno právě nárůstem kontrafakt v nově vznikajících kancionálech. Melodicky takto vzniklé písně vycházejí z dobově oblíbených a zažitých melodií, není tedy náhoda, že jsou některé melodie opakovaně využívány různými autory a zařazovány nejen v rámci jednoho kancionálu, ale i napříč konfesemi. Postupně došlo v rámci určité církve k zakořenění nového textu, vytvořila se pevná vazba i s dříve užívaným nápěvem. Důsledkem vyhranění obsahové struktury při sestavování kancionálů, samotného zařazování písní určených k bohoslužbám i mimo ně a užití českého jazyka můžeme sledovat u těchto nových písní nárůst laicizace i stírání původního liturgického účelu.[72]

Pokud tedy Blahoslav obhajuje nepřímo původnost některých bratrských zpěvů, jedná se z velkého množství pouze o přepracované verze již starší nápěvné i textové vrstvy. Stejným způsobem byl pak písňový okruh tradován i po následující staletí.[73] Konfesionalita tak byla zachována pomocí cenzury textové složky písně, aby bylo dodrženo jednotné stanovisko k pojetí víry a průběhu liturgie.[74] Možnost odlišit jednotlivé vrstvy duchovní písně v předbělohorském období je značně

---

[70] V předmluvách, nejen bratrských kancionálů (např. *Rohův kancionál*), je apelováno z různých důvodů na jejich nadkonfesijní orientaci (Např. kancionál Tobiáše Závorky Lipenského *Písně chval božských* (1606) v předmluvě (fol. 4r-v) uvádí: „*Tolikéž písně svaté svrchu připomenuté, i jiné staré církevní, , od milých předkův našich skládané, aneb z jiných jazykův překládané, bedlivě sem přehlédl, a kdež smysl, slov, rytm, hrubě zlý aneb nětco bezpotřebného, nesrozumitelného, od někoho proměnného, aneb jinam než k pravdě patřícího, se nacházelo, to sem vypustil, nebo opravil, a to toliko slovem některým neb sylabou, a jakž potřeba byla proměnil […] mnohé písně jsem z základu Písem svatých nejjistších znovu sem skládal […].*")

[71] Ke konfesionalitě v kancionálové tvorbě 15. a 16. stol. viz Horyna 2011: 25–29. Interkonfesionalitu a způsoby, jakými byli přejímány a přetvářeny texty se snaží blíže rozčlenit J. Žůrek (Žůrek 2011: především 41–43).

[72] K jazykovým proměnám a vlivům více Martínek 1988: 291–302.

[73] Např. zastoupení písní bratrské provenience ve Šteyerově *Kancionálu českém* viz Škarpová 2015: 80–82.

[74] Více ke konfesním rysům bratrských kancionálů Baťová 2011a: 136.

komplikovaná nejen kvůli absenci nejstarších hudebních českojazyčných pramenů, ale i jejich výkladu či záznamu postoje z řad členů jednoty.

Podkladem pro výklad Blahoslavova pojetí osoby skladatele nám může být jeho spis *Musica to jest Knížka zpěvákům, náležité zprávy v sobě zavírající*[75], především později doplněná kapitola *Naučení potřebná těm, kteříž písně skládati chtějí*. Tento Blahoslavův spis byl snad i reakcí na dlouhodobý boj jednoty s masivním šířením neoficiální produkce. Na tento problém již roku 1549 upozorňuje bratrský dekret: „*Písní nových dělání od kohokoli z našich bez poručení, ohledávání a usouzení starších tvrdě zapovědíno. A kteréž jsou kde již rozprostřiny, ty mají všecky vyzdvihovány býti a k budoucímu soudu starších zachovány. A podtud spisů ani písniček žádný více nemá dělati, ovšem vydávati bez poručení, neb se v tom veliký neřád našel, ano i Jednoty nebezpečenství skrze lecjakés dosti lehké písně.*“[76]

V *Musice* Blahoslav opakovaně používá spojení *skladatelé veršů nebo knih*. Autor hudby je jím označován též jako *kompositor* (viz *Musica*, fol. 54a), avšak rady se týkají téměř výhradně textové složky písní. Mimo vytvoření zcela nového textu písní Blahoslav připouští i pozměnění již známého textu, přebírání žalmových textů či latinských předloh. Skladatel je vnímán především jako básník, který tvoří konfesně vhodné verše a zasazuje je do hudebního podkladu.[77] Pokud byla převzata melodie původně latinského textu a adaptována na český překlad, musela se i nápěvná složka do jisté míry přizpůsobit, u recitativních nápěvů pak snad ještě ve větší míře.[78]

„*Znaje tedy způsob melodie nebo zpěvu, totiž jakž říkáme prosté noty, kde v které klauzuli a které nota jest dlouhá nebo krátká, a též znaje které sylaby v slovích dlouhé jsou nebo krátké, i hleď při vkládání textův pod noty nedával a neb naodpor tomu. Nebo budešli toho šetřiti, tedy píseň ta, by byla plná nejčistších slov a sentencí jakými koli figurami pokropených, předce v zpívání ukáže se drsnatá, nelibám zvášť když kantor je prostý a neumí zdařilostí hlasu svého neumění přikrývati skladatel …*“ (*Musica*, fol. 91b)

[75] *Musica*, edice a podrobné pojednání o tomto díle viz Hostinský 1896.
[76] Gindely 1865: 170.
[77] Rytmice a rétorice se Blahoslav věnuje v dílech *Gramatika česká*, *Musica* (především *Naučení potřebná těm, kteříž písně skládati chtějí,* oddíl *O syllabách)* a částečně, i když se zaměřením na dodržování správné výslovnosti a délky slabik, se tematice věnuje ve spise *Vitia concionatorum tj. Vady skladatelův*).
[78] Zde se ztotožňujeme s tvrzení E. Baťové (Baťová 2014: 248), že míra melodické shody pramenů stoupá s příbuzností textovou. Ačkoli zde je tvrzení opřeno na výzkumy recitativní složky v pašijových nápěvech, lze je aplikovat obecně na celý princip adaptibility překladů.

Jak již bylo několikrát zmíněno, Blahoslav byl motivován při tvorbě soupisu pracemi na *Šamotulském kancionálu*. Až provedení rešerše nápěvné i textové složky by umožnilo určit, zda Blahoslavem zmíněný autor stál opravdu za zrodem písně jako celku, či byl pouze autorem kontrafakta a kontrapozita. Pokud bychom vycházeli z předmluvy *Šamotulského kancionálu*, duchovní písně jako nově vzniklý celek byly spíše výjimkou. *„… ale také nových pro doplnění tohoto kancionálu něco přidati za věc náležitou a spravedlivou usoudili. I poručili některým z sebe tu věc, ab již oni se vší pilností v to se dali a ten kancionál bedlivě korrigovali, též i ty nové písně, kterýchž drahně bylo již od některých pobožných mužův naděláno…*" (*Br1561*, fol. [II]) Je tedy jisté, že Blahoslav kladl na čistotu literární stránky jazyka i na básnickou dikci velký důraz, *Šamotulský kancionál* měl pak být dovršením snah o uspořádání pro něj nejhodnotnější hymnografické produkce.[79] Dále také upozorňuje, že *„… nemalou práci jsem vedl při napravování a korrigování exempláře Písní kancionálu velikého před dvaceti lety od Jednoty všechněm sborům Páně vydaného, …*"(*Br1561*, fol. [II]). Z této informace můžeme vyčíst, že se jednotlivé písně nevyhnuly dalším zásahům do textové i melodické složky. Úpravy byly vynuceny jistě nejen věroučnými důvody, ale také Blahoslavovými nároky na estetickou a stylistickou podobu písní. Ze strany Blahoslava můžeme dokonce sledovat snahu o kanonizaci duchovních písní, což je z dnešního pohledu zásadní pro poznání hymnografického odkazu předbělohorského období.[80] Je však nutno si uvědomit, že redakční práce se neomezovala pouze na zásahy do písní do kancionálu vřazených, ale redaktoři kancionálů také zodpovídali za samotný výběr repertoáru. Nešlo jen o vyloučení mnohých písní z estetických důvodů, ale také z čistě praktických důvodů, které zabraňovaly nárůstu tiskových stran a nadbytečného množství tematicky a motivicky totožných písní. Všechny písně byly také podrobeny cenzuře, která měla zajistit vhodnost a myšlenkovou sounáležitost s církví.

Rozsah provedených redakčních zásahů můžeme stanovit komparací těchto pramenů s již zmiňovaným kancionálem z roku 1541. Je známo, že byl Blahoslav při redakci *Ivančického kancionálu* veden nespokojeností s výslednou podobou

[79] Podrobněji otázka řešena viz Kouba 1960.
[80] Škarka 1936: 289.

Šamotulského kancionálu.[81] Jeho výtky ale jistě nesouvisely s výběrem samotného obsahu, ale především s jeho typografickou podobou a nepřesnostmi v notových zápisech. Zcela obecně můžeme sledovat možnou Blahoslavovu snahu o opuštění archaičnosti a přizpůsobení melodií blíže k humanistické rytmice, otázkou však zůstává, zda jsou tyto změny reflexí také lidové zpěvní praxe.[82] Dalším důvodem může být i fakt, že Jan Blahoslav vytvořil redakci *Ivančického kancionálu* ze svých poznámek k *Šamotulskému kancionálu*, které se týkaly hlavně zápisů melodií.[83] Pokud bychom ale chtěli Blahoslavovy postoje k redakčním pracím pochopit komplexněji, nabízí se srovnání s „velkým" kancionálem tedy s kancionálem Rohovým, na který se v předmluvě *Šamotulského* a *Ivančického kancionálu* odvolává.[84] Jak již bylo řečeno, vytvořil *Šamotulský kancionál* kodifikující zpěv jednoty bratrské. Jednotlivé duchovní písně, i s korektorskými zásahy uvedenými v ivančickém vydání, byly přetiskovány až do roku 1598.[85]

Zatímco v *Rohově kancionálu* převažuje zařazení nových textů s nově užitými nápěvy nad kontrafakty, *Ivančický kancionál* je pravým opakem. Důvody, proč *Ivančický kancionál* volí větší počet kontrafakt, mohou být logickým důsledkem velkého nárůstu nově vytvořených textů. *Rohův kancionál* tak dal základ a nové impulzy autorům textů, čehož pak mohl využít Jan Blahoslav při sestavování nové redakce kancionálu. Dalším z faktorů ovlivňujících nárůst kontrafakt byl jistě již zmíněný stav uvnitř jednoty a samotné zaměření a redaktora. Tento jev můžeme sledovat u Jana Blahoslava a nuceného zařazování velkého množství textů Jana Augusty. Můžeme se tedy ztotožnit s tvrzením, že „*bratřím totiž nešlo o novou hudební tvorbu, ale o využití dobového nápěvného pokladu pro vlastní potřebu a k šíření své víry*"[86]. Stejně tak můžeme konstatovat, že se oba kancionály výběrem duchovních písní a úpravou melodií nikterak nevymykají z celkové bratrské produkce.

Při těchto úvahách je však nutné zařadit i hledisko vlastních uživatelů kancionálů a knih určených k bratrské bohoslužbě. Povědomí o možné struktuře

---

[81] Srov. Jireček 1878: 16, který mylně odůvodňuje vydání nového kancionálu velkým zájmem o exemplář z roku 1561.
[82] Více také o srovnání edic také Baťová 2011b: 38–42; Kouba 1962: 14.
[83] Exemplář *Br1561*, který obsahuje vlastnoruční poznámky Jana Blahoslava, je uložen pod sign. AB II R 3 No 173 v odd. A.d.Brüderunität. v Herrnhutu.
[84] Podrobné srovnání částí i obsahu Smékalová 2007.
[85] Jedná se o kancionály z let 1576, 1581, 1594, 1598.
[86] Sehnal 2001: 35.

uživatelů můžeme získat nejen z Agend[87], ale ilustračně a stylizovaně také z vyobrazení zpěváků na titulních listech kancionálů. Na všech rytinách zpívají z rozměrných kancionálů ležících na pulpitu kněží a snad laičtí kantoři a žáci, kteří jsou někdy zobrazováni na kůru.[88] Vždy je zde ale zobrazeno několik skupinek stojících kolem velkých svazků, je tedy možné se domnívat, že kancionály byly adresovány primárně kantorům, kteří v rámci bohoslužby vedli zpěv celého shromáždění. Tomu by ostatně odpovídal i obsah kancionálů, ve kterých je stále, i přes Blahoslavovy snahy, obsaženo velké množství náročnějších chorálních nápěvů.[89] V předmluvě edice *Písně duchovní evanjelistské* (1615) je k nutným redakčním zásahům do nápěvů uvedeno: „… *melodie neb i noty některých písní nesnadné, tak že se jich všudy a odevšech užívati nemohlo, protož to napraveno.*" (*Br1561*, fol. [V]) Další svědectví o užití sólových zpěváků při bohoslužbě dokládá Blahoslavův spis *Zprávy některé potřebné těm, kdož chtí dobře zpívati*, v němž uděluje rady kantorům a jeho pomocníkům.[90]

Nástin Blahoslavova přístupu k redakční práci a ke skladatelským snahám odhaluje širší problematiku identifikace a stanovení rolí autorů duchovních písní, nejen v reformačním období. Z důvodu již naznačené transkonfesionality užívaných nápěvů taktéž vyplývá, že podíl autorů textů je převažující. Role redaktora je pak z pohledu na konečné znění duchovní písně neméně zásadní. Na rozdíl od autora písní měl redaktor možnost zasáhnout výsledné do textové i do nápěvné složky písně. Z hudebního hlediska tedy záleželo také na redaktorovi kancionálu, zda bude text adaptován s původním nápěvem či nikoli. Především v druhém případě mohlo docházet k rytmicko-melodickým proměnám melodického nápěvu.

[87] K využití Agend podorbněji viz Agendy k večeři Páně z let 1580 a 1612
[88] Na kůru jsou žáci zobrazeni na titulním listu *Šamotulského kancionálu* (*Br1561*, fol. [I]).
[89] K poměru chorálních nápěvů více Kouba 1988: 30.
[90] Shrnutí pak v oddílu *Regule zpěváků do kůru* (*Musica,* fol. 69a-70a).

2. *Písní duchovních některých, jichž se ode vší Jednoty Bratrské písně užívá, Rejstřík.*

Největším zdrojem pro poznání autorské základny v okruhu bratrské tvorby 16. století je soupis autorů *Písní duchovních některých, jichž se ode vší Jednoty Bratrské písně užívá, Rejstřík*. Autorem *Rejstříku* je Jan Blahoslav, který ho jako oficiální historiograf jednoty bratrské zapsal v roce 1561 do devátého svazku *Akt jednoty bratrské* na fol. 318a–341a. Originál *Akt jednoty bratrské* byl původně uložen v ochranovském archivu jednoty pod sign. AB II, R1, No. 1, sv. 9, dnes je většina spisů tohoto archivu deponována v Národním archivu (č.f., 106). Vzhledem k uzavření fondu pro veřejnost čerpá tato práce z rukopisného opisu pořízeného J. Cvrčkem roku 1896[91] a novodobé edice vydané J. Koubou[92]. Reflektovány jsou také nekompletní transkripce otištěné v rámci dílčích sond J. Hostinským[93] a J. Jirečkem[94].

Jak již objasňuje samotný název *Rejstříku*, jedná se o soupis autorů duchovních písní, které byly jednotou bratrskou užívány. Dovětek názvu soupisu pak objasňuje jeho obsah zcela přesně: „*V němž se pokládá od koho by které složena byla neb udělána byla, pokudž se vyhledati mohlo*." (*Rejstřík*, fol. 320a) Autorskému soupisu (*Rejstřík*, fol. 322–341) předchází celkem dvě předmluvy. První (*Rejstřík*, fol. 318) objasňuje vznik *Rejstříku* v souvislosti s Blahoslavovými pracemi na *Šamotulském kancionálu*.[95] Sestavováním nového kancionálu byl Blahoslav pověřen spolu s Adamem Šturmem a Janem Černým již roku 1555. Právě zde tedy pravděpodobně vznikla myšlenka vytvoření soupisu autorů. „*Mezi tím pak písní korigováním (poněvadž i já jeden z korrektorův byl jsem) s zvláštní pilností i toho jsem šetřil, abych místně vyzvěděl těch písní authores, t. od koho by která složena byla, …*" (*Br1561*, fol. [IIb]) Stejné vyznění má i text v úvodu druhé předmluvy *Rejstříku*: „*Když spolu s jinými a zvláště s nejmilejším v Kristu otcem bratrem Janem Černým etc. těchto tří let nemalou práci vedl při napravování a korigování exempláře*

[91] KNM, odd. rukopisů, sign. II B 3. Rukopisný opis vznikl na náklady České matice v rámci přepisu Aktů jednoty bratrské.
[92] Vzhledem k četným jazykovým odlišnostem Cvrčkova a Koubova přepisu, čerpá tato práce z této Koubovy edice (viz Kouba 1962)
[93] Začleněno průběžně do textu práce Hostinský 1896.
[94] Jireček 1878: 38–41, v soupisu autorů též: 39–88.
[95] Kouba 1962: 91 uvádí, že je v Blahoslavově rukopise datum 1560 přeškrtnuto a přepsáno na 1561.

Písní kancionálu velikého před lety 20 od Jednoty všechněm zborům Páně vydaného, mezi jinými věcmi téko i to jsem péči měl, abych vyzvěděl, kterého skladatele které píseň jest.“ (*Rejstřík*, fol. 320b) Jak je však psáno ve druhé předmluvě, je *Rejstřík* výsledkem prací let 1555 až 1558. Druhá předmluva (*Rejstřík*, fol. 320 a 321) se podrobněji věnuje objasnění pohnutek, které vedly Blahoslava k sepsání takového soupisu autorů.

Sám autor také v předmluvách v podstatě zodpovídá otázku zdrojů, z nichž při sestavování soupisu vycházel. Základem byla nesporně jeho vlastní zkušenost s tvorbou nového okruhu písní a povědomí o tvorbě dalších členů jednoty. Při sestavování kancionálu byl v přímém styku s nově vzniklou bratrskou produkcí, popř. s úpravami starších textů. Tímto způsobem byla tedy obsažena produkce let čtyřicátých a padesátých. Jak sám uvádí, s velkou jistotou byl také schopen identifikovat také mnohé texty z doby, kdy probíhaly práce na *Rohově kancionálu* vydaném roku 1541. „*Jakož pak s strany těch nových písní, které jsou k prvnějším přidány, dobře se mi zdařilo, tak že nevím, aby jedna byla, o které bych, čí by byla, nevěděl; než o prvních jsem o mnohých doptati se nemohl, od koho by které byly skládány.*“ (*Rejstřík,* fol. 320b) Blahoslavův zájem o tvorbu duchovní písně trvale pokračuje i po vydání *Rohova kancionálu*. „*Však co jich bylo děláno od dvacíti let (totiž po vytištění již toho kancionálu v Praze u Severýna), o těch sem dobře věděl, ano některých sám, když dělány byly, přítomen býval u br. Martina Michalce, kterýž drahně jich skládal.*“ (*Rejstřík*, fol. 320b) Dalším důležitým zdrojem objasňujícím především starší vrstvu bylo svědectví starších bratrů jednoty bratrské, jména informátorů ale uvedena nejsou. Jediným přímým odkazem na potencionálního zprostředkovatele autorů starší vrstvy byl jeho učitel Jan Wolf. „*Nýbrž i prvé za mládenectví, ani i za dětinství svého, což jich koli br. Wolf skládal v Přerově, o těch jsem též měl dobrou vědomost.*“ (*Rejstřík*, fol. 320b)

K dispozici měl Blahoslav dále soupis podobného rázu autora a jeho spolupracovníka Jana Černého. Podle Blahoslavova vyjádření mu byl zdrojem informací o starší vrstvě duchovních písní „*A potom br. Jan Černý rejstříček mi dal starý nemalý, v němž drahně toho bylo poznamenáno, která píseň od kterého z předkův našich skládána byla*.“ (*Rejstřík*, fol. 320b) Tento *Rejstříček*, jak ho ve spise nazývá Blahoslav, však není dochován a o jeho existenci víme pouze z této zmínky.

Přestože se sám Blahoslav vyjadřuje pochvalně o rozsahu Černého záznamů, lze jen polemizovat, nakolik se opíral při dohledávání autorů písní právě o tento spisek.[96]

Pokud tedy Blahoslav sám datuje *Rejstřík* rokem 1561, neznamená to ale i konec jeho prací na tomto díle. Je prokazatelné, že vlastní Blahoslavův výzkum oblasti autorství začal již daleko dříve a souvisí s již zmíněnými pracemi na *Šamotulském kancionálu*. Také podle pozdějších vpisků můžeme naopak tvrdit, že ani po ukončení tohoto zápisu Blahoslavovy práce nekončí. Jako důkaz nám mohou sloužit dvě písně, které se v kancionálech do roku 1561 nevyskytují a objevují se až v ivančické redakci roku 1564. Jedná se o Rokytovu *Neděstež se všickni toho*[97] a Solínovu *Pánu slávy vzdejme čest*. Na základě vlastních výzkumů zde Blahoslav pravděpodobně přiřadil dvě písně, které se v žádné z bratrských redakcí nevyskytují (Štyrsova *Pomíjiť chlouba tvárnosti* a Křižákova–Blahoslavova *Požehnání a díky Pánu Bohu izrahelskému*). Je tedy zřejmé, že sepsání *Šamotulského kancionálu* dalo sice impuls k sepsání *Rejstříku*, ale nebylo jediným pramenem, na něž se zaměřovala Blahoslavova historiografická práce. Za poslední Blahoslavův vpisek můžeme považovat zápis datovaný po sv. Bartoloměji [po 24. srpnu] z roku 1571 a týkající se osoby Matěje Červenky.[98]

2. 1. Vrstvy a rozbor *Rejstříku*

O tom, že je *Rejstřík* nejhodnotnějším pramenem k poznání historie bratrské duchovní písně, jistě není pochyb. Ojedinělá povaha *Rejstříku* činí z tohoto soupisu pramen rozhodující. V duchovní písni předbělohorské doby, především pak gregoriánské vrstvě, lze identifikovat autora jen velmi stěží, ani z hlediska literárního nejsou rozpoznatelná stylistická specifika.[99] Přesto je kritické zhodnocení pramene, již ze zmiňovaných důvodů, na místě. V minulosti mnozí badatelé upozornili na nesrovnalosti u některých písní. Nalezneme zde písně, které jsou pod různými jmény zapsány vícekrát, či dokonce duplicitně ve výčtu tvorby

[96] V tomto světle se tedy jeví hodnocení A. Škarky (Škarka, 1933: 320) a J. Kouby (Kouba 1962: 12), že šlo o dílo nevynikající ani systematičností, ani pevnou výpovědní hodnotou, jako sporné. Jaký důvod by měl jinak kritický Jan Blahoslav, vysoce hodnotit Černého spis.
[97] Textové incipity jsou v textu práce uváděny ve tvaru dle databáze MHB. Za účelem snadnější orientace v textových varinatách, jsou vynechána interpunkční znaménka v textových incipitech.
[98] *Rejstřík*, fol. 332a.
[99] Škarka 1933: 320.

jednoho autora. Podle J. Kouby se může jednat o přímý omyl nebo důsledek Blahoslavovy nejistoty.[100] I přes nesrovnalosti však Blahoslavův *Rejstřík* zůstává jediným přímým pramenem, který poskytl přehled a nastínil život duchovní písně v takovémto měřítku. Mnohé nesrovnalosti by mohla osvětlit také identifikace starších nápěvných modelů, ze kterých uvedené písně vzešly. Tento princip lze uplatnit jak u písní, u nichž Blahoslav uvádí bližší specifikaci a odkazuje na latinské či německé vzory, tak u písní, kde je odkazováno pouze na starší předlohu. Dalším principem, který je v této práci využit, je komparace nápěvů ve spojení s uvedeným textem se staršími prameny. Také tímto postupem lze potvrdit či vyloučit některé Blahoslavy závěry.

Na Blahoslavův *Rejstřík* se však můžeme podívat hned v několika rovinách. Kromě pohledu hymnologického, který je pro tuto práci primární, je podstatné uvědomovat si i historiografickou rovinu *Rejstříku*. Mnohdy zde můžeme najít jediné informace ze života některých autorů, z jiných přípisků lze vyčíst jejich roli a pozici v očích stoupenců jednoty. Z téhož textu také vyplývá, že *Rejstřík* měl sloužit také pro potřebu dalších generací (*Rejstřík*, fol. 319b). Taktéž v závěru je důležitost odkazu a uchování povědomí o autorech duchovních písní znovu připomenuta a znovu akcentována obranná funkce *Rejstříku* (*Rejstřík*, fol. 321b). I když byl Jan Blahoslav pověřen soupisem událostí v jednotě bratrské, je v dobové produkci záměr odkazovat zprávy tohoto charakteru dalším generacím zcela ojedinělý. V obou předmluvách pak vystupuje do popředí také moralistické hledisko, které obhajuje soupis jako vzor pro další potomky. „*Nebo ti, jenž starých předkův svých práce v rukou mají, zamilujíce také potom potěšeně připomínání býti, starých příkladův v šlechetnosti a v pracovitosti následují.*“ (*Rejstřík*, fol. 319b)

[100] Kouba 1962: 21. Müller 1931/2: 361 naopak přímo vylučuje autorství několika písní Jana Augusty a Jana Červenky (konkrétní chybně připsané písně ale neuvádí). Vychází tak ze srovnávání *Rejstříku* s obsahem spisku *Anweisung und Belehrung für Gläbige Christen* [*Zpráva a naučení křesťanům věrným, jak by se v těchto časích při spasení Božím říditi, zpravovati a v něm růsti měli, ano i při těžkostech nynějších přicházejících od násilí tureckého jak se míti a zachovávati mají*, KNM, sign. 36 E 13.], který podle něj přímo cituje některé písně z dnes nedochovaného kancionálu z roku 1519 (též Müller 1931/2: 39). Spis datuje rokem 1530, podle vevázaného impressa *Tisstěno na Karméli od Giřjka Sstyrsy Léta 1530* (*Zpráva a naučení křesťanům věrným* […], fol. 130; potud asi přetisk dřívějšího vydání, viz Daňková 1951: 111), za autora pak podkládá Jana Roha (Müller 1931/2: 36 a dále); k situaci v jednotě a době vzniku spisu srov. Říčan 2004: 28–30). Paralelní titulní list uvádí dataci 1566 (taktéž Knihopis, č. 17319) starší exempláře shodného titulu dochovány nejsou. Spis byl vydán ještě několikrát (RISM-HBS: č. 1566, 1585, 1595. M. Bohatcová (Bohatcová 1960: 110–112), se v přehledu o žádné souvislosti tisku 1530 a nedochovaného kancionálu z roku 1519 nezmiňuje.

Pomineme-li motivace ovlivňující Blahoslavovy důvody k vytvoření soupisu, spatříme dílo přesahující oficiální církevní úzus, ideu propagující pouze nábožensky motivované umění, popírající individualitu autora.

V *Rejstříku* nalezneme celkem 41 autorů a 518 odlišných textových incipitů duchovních písní.[101] Mimo písně přiřazené konkrétnímu tvůrci je zde ale i okruh písní, u nichž Blahoslav uvedl pouze jejich provenienci. Jedná se o skupinu písní *kvasických*, *táborských* a písní *z kostelního graduálu*. Z celkového počtu však zaujímají minimální podíl, 12 popř. 14[102] písní, a můžeme je považovat za pozůstatky staršího hymnografického repertoáru. Struktura *Rejstříku* je však především přímo zaměřena na autory. K jednotlivým osobnostem je uveden výčet textových incipitů písní s odkazem na příslušnou stranu v šamotulské redakci kancionálu *Písně chval božských*.

Blahoslav uvádí primárního tvůrce písně, a pokud to bylo možné, zmiňuje také osoby, které do konečné podoby písně zasáhly. Dále k většině osobností připojuje medailon upozorňující stručně na některé důležité skutky, charakter nebo přínos jednotě bratrské. Mimo Blahoslavovy zápisy můžeme identifikovat také další písařské ruce. Při hodnocení a přebírání informací, které Blahoslavův *Rejstřík* přináší, je tedy také nutné brát zřetel na formu a dobu vzniku poznámky či uceleného zápisu. Jako příklad můžeme uvést poznámku u písně *Ve jméno Krista doufáme.* Zde Blahoslav připisuje: „*Tu píseň pan Kundrát z Krajku, pan Jan Prostibořský, pan Václav Tým spolu s bratrem Janem Augustou skládali, jedouce do Vídně s konfesí na cestě léta 1537*.“ (*Rejstřík*, fol. 329b) *Rejstřík* uvádí textový incipit jako součást seznamu písní, které vytvořil Jan Augusta. To, že zbylí autoři nemají v Blahoslavově seznamu vlastní oddíl tvorby, lze vysvětlit právě pozdějším datem této poznámky (*Rejstřík*, fol. 329b).[103]

2.1.2. Odkaz na latinskou předlohu

Pravděpodobně z Blahoslavova povědomí o repertoáru pramení zprávy o písních přeložených z latiny. Jedná se o poměrně početnou skupinu, což pouze potvrzuje

[101] Na duplicitní textové incipity je upozorněno v kap. 2.2. *Přehled autorů Blahoslavova Rejstříku* a také podrobněji kap. 4.3. *Komparační tabulka*.
[102] Rozdílný počet je dán odečtem dvou duplicitních písní v seznamu písní *z kostelního graduálu.*
[103] Ke stylu zápisu Kouba 1962: 70.

dobový pohled na charakter duchovní písně a odkrývá jeden z postupů, kterými byly texty duchovních písní utvářeny. U některých autorů má svědectví o původu písně pouze formu poznámky, jako například u Matěje Červenky v písni *Zavítej k nám Duše svatý s Otcem*[104] či Jana Blahoslava v písni *Vzdejmež chválu po všecky věky*[105]. Tato informace je ověřena přímo nápěvným odkazem bratrských kancionálů. Červenkův text je kontrafakturou latinského hymnu *Nunc sancte nobis Spiritus*[106]. Avšak jak poukázal J. Kouba, nápěv středověkého hymnu vykazuje značnou závislost na německé melodické předloze *Komm Gott Schöpfer heiliger Geist*[107], která je známa ve spojení s Lutherovým textem.[108] Tento německý překlad se však neodkazuje na týž latinský hymnus, ale je kontrafaktem známého hymnu *Veni creator Spiritus*[109]. Stejně tak nápěv s českým textem je shodný nejen s variantou hymnu *Veni creator Spiritus*, ale také s nápěvem otištěným v Lutherově kancionálu z roku 1524 (*Lu1524,* fol. [39]). Je tedy velmi pravděpodobné, že Matěj Červenka využil jako vzor právě Lutherovu melodii.[110] Nápěv je však v bratrské produkci zaznamenán poprvé až v Blahoslavových redakcích. Stejný melismatický nápěv se objevuje v německém bratrském vydání roku 1566 ve spojení s textem *Christenmensch merk wie sich's hält* (*Br1566,* L 1r).

Příklad 1| Melodické incipity písní *Komm Gott Schöpfer heiliger Geist* a *Zavítej k nám Duše svatý s Otcem.*[111]
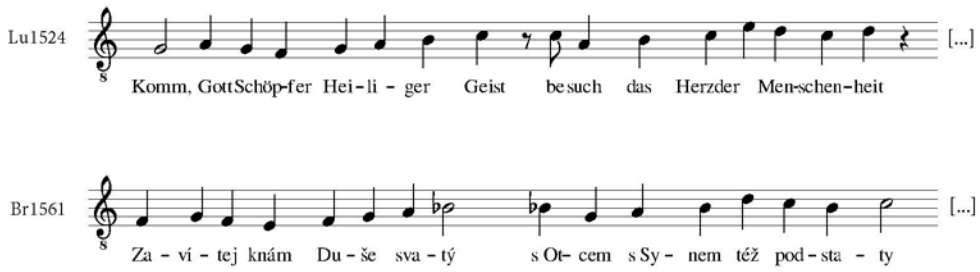
[104] Konkordance MHB: č. 402.
[105] Konkordance MHB: č. 486.
[106] Plocek 1973: 766; Cantus Index: č. 8354.
[107] Více Kouba 1975: 153. Srov. DKL III - 1 - 2 - I (NB): 75; Zahn 1: 80, č. 284.
[108] Kompletní text uvádí *Lu1524*, fol. 39.
[109] Cantus Index: č. 008407.
[110] Odpověď na otázku, zda Matěj Červenka zvolil za svůj vzor text Lutherův text či vycházel z latinských základů, může přinést až podrobný textový rozbor.
[111] Všechny texty v příkladech jsou uvedeny ve tvaru, v jakém se nachází v užitém prameni.

Druhá uvedená píseň, *Vzdejmež chválu po všecky věky* Jana Blahoslava, je českou parafrází latinského tropu *Laudem Deo dicam per secula*[112]*.* Na základě odkazu a dobových pramenů můžeme soudit, že latinská varianta písně byla v katolickém okruhu stále ještě hojně rozšířena i v 16. století.[113] Shodně s latinskou variantou je užita pro okruh písní určených k narození Páně. Poprvé se tato nápěvná varianta objevuje s českým textem *Prokřikněmž všickni k chvále Pána nejsvětějšího* v *Rohově kancionálu* (*Br1541,* fol. A16v), autorství je připisováno Adamu Šturmovi. O autorství textu *Vzdejmež chválu po všecky věky* nelze pochybovat. Text, který je spjatý s autorstvím Jana Blahoslava, je zařazen poprvé do šamotulské redakce (*Br1561,* fol. 22r). Současně je velice pravděpodobné, že byl Blahoslav i upravovatelem melodie. Pokud srovnáme latinský nápěv[114] s oběma variantami nápěvů otištěných v Blahoslavových redakcích, můžeme se domnívat, že Blahoslav zasáhl do struktury chorálního nápěvu nezávisle na starším kontrafaktu *Prokřikněmž všickni k chvále Pána nejsvětějšího.* Po těchto úpravách je nápěv i po modální proměně tonálně bližší původnímu latinskému hymnu.

Příklad 2| Melodické incipity *Laudes Deo dicam per secula*, *Vzdejmež chválu po všecky věky* a *Prokřikněmž všickni k chvále Pána nejsvětějšího.*

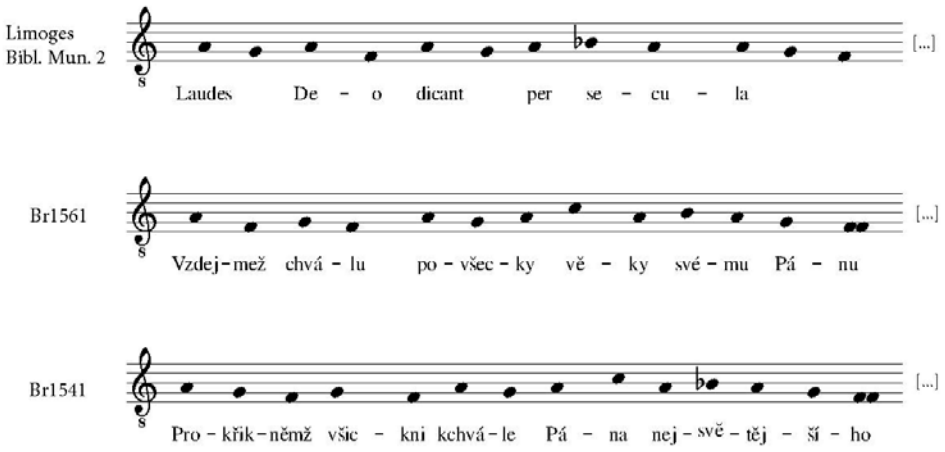

[112] Chevalier: č. 10 281. K vývoji a nejstaršímu výskytu nápěvu a textu Stäblein 1975: 61, n. 601; Hiley 1993: 237–238, 249.
[113] Např. V tisku *Geistliche Lieder und Psalmen, der alten Apostolischer recht vnd warglaubiger Christlicher Kirchen*, Bautzen 1567. sign. 1944729 Liturg. 696 g., Münchener Digitalisierungzentrum.
[114] Při komparaci použit nápěv uvedený v Hiley 1993: 237.

Latinská předloha *Heu heu vae mihi misero amari luctus* je přímo citována pouze u jediné písně *Ach ach auvech na mé hoře* Martina Rokycanského z Prahy, snad z důvodu vynechání odkazu na latinskou předlohu písně v *Rohově kancionálu* (*Br1541,* fol. P 11v) i v obou Blahoslavových redakcích (*Br1564*, fol. 284v).[115] S touto písní se setkáváme také v *Kolínském kancionálu* (*Ko1517,* fol. 361v), s menšími zásahy do melodické a textové struktury písně byla převzata do *Rohova kancionálu.* V tomto smyslu můžeme také uvažovat, že tato píseň mohla být již součástí dnes nedochovaného bratrského kancionálu z roku 1519, který sloužil jako hlavní předloha právě k oficiální bratrské edici z roku 1541.[116] Pokud tedy připustíme teorii K. Konráda, že Martin Rokycanský vytvořil svůj text i v latinském jazyce[117], musíme si položit otázku, z jakého důvodu by sám autor vytvořil i český překlad písně. Nabízí tedy i možnost, že byl český překlad vytvořen pro potřeby rozšíření českého písňového repertoáru na počátku 16. století. Použití písně jako odkazové melodie v nenotovaném utrakvistickém kancionálu z roku 1531 a její současná absence v témže kancionálu pak pouze dokazují zakořenění nápěvu. Naopak latinskou verzi písně lze dohledat jen v kancionálu *Cantiones evangelicae* (*Vod1554*), kde je uvedeno „*M. Martini de Rocheczana, Praeceptoris illustris Principis Hyneci, Filii Regis Georgii, Ducis Musterobergensis, querela de statu Ecclesiae*.“[118] Svého překladu do německého jazyka se text dočkal v německém bratrském kancionálu *Kirchengeseng* z roku 1566 (*Br1566,* fol. 4r), přičemž melodie je beze změn převzata. Za autora překladu *Ach ach auweh des grossen Leids wo soll ich mich hinkehren* je považován Peter Herbert (†1571).[119] Lze tedy tvrdit, že do německého repertoáru pronikla píseň jako paralela k českému překladu.

Zvláštní oddíl je vyčleněn v soupisu Lukáše Starého, ostatně obě Blahoslavovy redakce obsahují velké procento textů připisovaných právě jemu a vzhledem k jeho teologickému vlivu tomu, ani přes její příklon k luteránství, nemohlo být jinak.[120] Jedná se o jedenáct písní upozorňujících, že předlohou jim byly starší písně v latině. Na Lukášovy latinské překlady a značné používání

[115] V případě výskytu v obou Blahoslavových redakcích bude v textu uváděn přímý odkaz pouze na pozdější ivančickou redakci.
[116] Kouba 1988: 25–26; Bohatcová 1960: 27–60.
[117] Konrád 1893: 74.
[118] Citace převzata z Konrád 1893: 74.
[119] Wolkan 1891: 105. Dále *Todtenbuch*: 225 uvádí „*Písně německé zpravil s Br. Michlem Starým a s Br. Janem geleckym*.“.
[120] Více k teologické proměně jednoty bratrské Landová 2014: 47–50.

latinismů a germanismů upozornil Jan Blahoslav i v *Gramatice*: „*… drahně knih napsal. Ale nevelmi dobrý Čech byl, více latíny následoval než se slušelo, nětco i do němčiny překážek měl, nebo rodem byl tam kdež mnoho německy mluví. In summa, latinismos et germanismus plurimos admittere solebat…*“[121] Právě tyto písně mohou být reziduem nedochovaného kancionálu z roku 1519, který byl jednotou označován za oficiální edici bratrských zpěvů. V tomto smyslu je také možné si povšimnout spojitosti s kancionálem označovaným jako *Piesničky* 1501. Protože se jedná o nejrozsáhlejší a nejucelenější vzorek tohoto typu, pokusíme se u všech jedenácti duchovních písní o pramenné srovnání a naznačení Lukášova přístupu při tvorbě kontrafakt. Jedná se o písně s těmito textovými incipity[122]:

1. *Aj poněvadž my dobré věci zdejší*

Lukášova píseň je kontrafaktem latinského responsoria *Si bona suscepimus de manu Domini*[123]*.* I když se píseň objevuje prokazatelně až v *Rohově kancionálu* (*Br1541,* fol. K 118r), nemůžeme vzhledem k autorství Lukáše Starého vyloučit ani její výskyt v kancionálu 1519. Melodie je v témže znění zařazena také do kancionálů blahoslavovských redakcí (*Br1564*, fol. 347) a do německého bratrského kancionálu 1566 (*Br1566,* fol. O 15v). Změny, které byly učiněny v nápěvu této písně při jejím zařazení do kancionálu T. Závorky Lipenského (*Záv1602,* fol. S 29v), jsou dány textovými změnami v jejím závěru. Komparace melodie písně s nápěvem latinského responzoria, které je zaznamenáno např. v rukopisném antifonáři IIa EC Lad. 4 (*IIa EC Lad. 4*, fol. 49v) zachycujícím repertoár 15. století, je důkazem melodické stability a zažitosti nápěvu. Při adaptaci českého textu nedošlo k melodickým změnám, také melismatické úseky latinského nápěvu byly důsledně otextovány tak, aby nebyla původní melodie nijak narušena.

[121] Čejka 2011: 294.
[122] U výčtu Blahoslavových incipitů je uvedena příslušná latinská předloha, první možná dohledatelná česká varianta této písně a je upozorněno na některé melodické odlišnosti mezi uvedenými verzemi.
[123] Plocek 1973: 779. Konkordace MHB: č. 600; Cantus Index: č. 7647.

Příklad 3| Melodické incipity *Si bona suscepimus de manu Domini* a *Aj poněvadž my dobré věci zdejší*

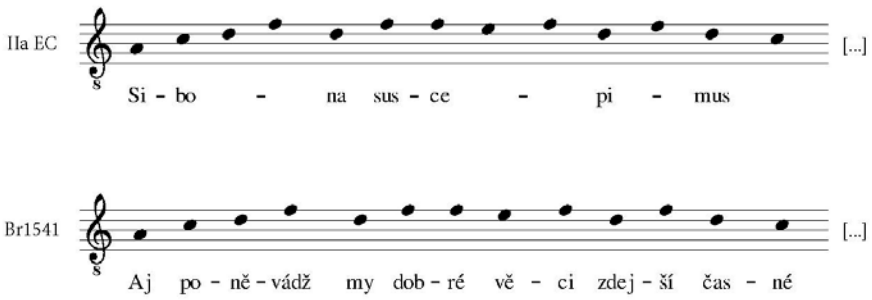

2. *Bože náš myť prosíme*

Kontrafaktum této písně se nachází v *Rohově kancionálu* (*Br1541,* fol. L 10v), nemůžeme tedy vyloučit ani výskyt v kancionálu 1519. Ačkoli kancionál z roku 1541 přímý odkaz na latinskou předlohu vynechává, nadepisuje *Patrem*, shodně s *Ivančickým kancionálem* (*Br1564*, fol. 292v). Kontrafaktum je zařazeno do oddílu písní na víru obecnou křesťanskou apoštolskou. Tento nápěvný model je použit poprvé v *Kolínském kancionálu* pro píseň *Všickni ze všeho srdce věřme* (*Ko1517*, fol. 345v).[124] Oba nápěvy vykazují stejný melodický základ, avšak výraznější melodické změny nastávají od třetího a čtvrtého verše, kdy *Rohův kancionál* mění rytmicko-melodický model uvedením čtyřech opakujících se semibreves a třech následujících breves v sestupných sekundových krocích.

Příklad 4| Melodické incipity *Všickni ze všeho srdce věřme* a *Bože náš myť prosíme*
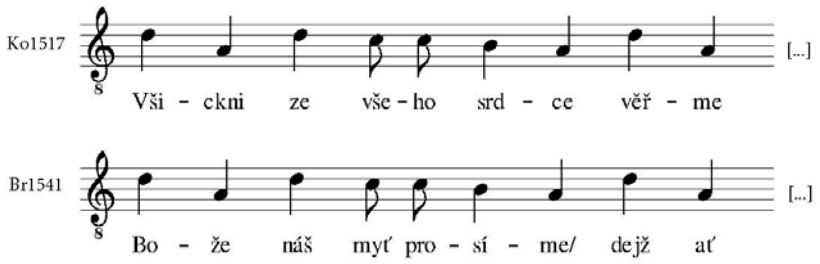
[124] Konkordace MHB: č. 610.

3. *Chvalmež všickni Krále nebeského*

Text písně vznikl na základě latinského hymnu *Modulemur die hodierna*[125], na který je ostatně přímo odkazováno v *Rohově* (*Br1541,* fol. J 4v) i *Ivančickém kancionálu* (*Br1564*, fol. 131v)*.* Latinský text je svázán s okruhem písní Ascensionis Domini, ke stejné příležitosti, vstoupení Pána na nebesa, je pak určena i česká varianta písně. Shodnou textovou verzi, bez odkazu na latinský hymnus, lze dohledat již v nenotovaném kancionálu *Piesničky* 1501 (*Piesničky 1501,* fol. 92r), a je tedy velmi pravděpodobné, že jako Lukášův text byla součástí i kancionálu z roku 1519. Nápěv latinského hymnu byl součástí pramenů české provenience již od závěru 15. století a jeho podoba je natolik zakonzervována, že nápěv je textu přizpůsoben pouze zcela výjimečně.[126] Pokud bychom vycházeli při srovnání s *Franusovým kancionálem*, musíme při srovnání vycházet z obou zapsaných variant hymnu, jednohlasé s notovaným incipitem (*Fr1505,* fol. 287v) a vícehlasé zpracování (*Fr1505*, fol. 300r). Drobnou intervalovou odchylku můžeme nalézt právě v uvedeném incipitu, kde není u druhého slova opakován základní tón, ale stoupá ze základního tónu. Vícehlasé zpracování je v tenoru shodné s bratrskou redakcí. Ve shodě je též zápis latinského hymnu v *Graduálu Martina Bakaláře z Vyskytné* (*VIII A 2*, fol. 192r) i v pramenech zařazující na týž nápěv kontrafaktum *Bože Otče z veliké milosti.* Na základě srovnávání pozdějších záznamů této melodie se můžeme domnívat, že právě bratrské prameny, které poprvé uvádí nápěv v tištěné formě, zásadně ovlivnily podobu nápěvu.[127]

Příklad 5| Melodické incipity *Modulemur die hodierna* a *Chvalmež všickni Krále nebeského*
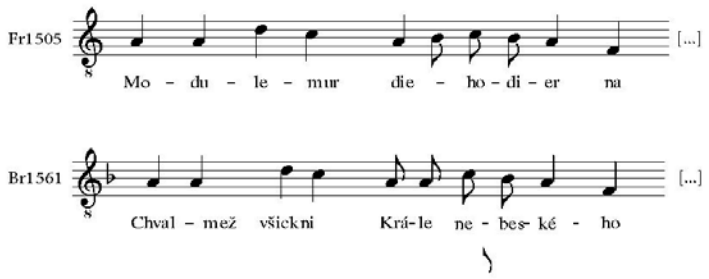
[125] Orel 1922: 104.
[126] *Franusův kancionál* obsahuje latinský hymnus (*Fr1505,* fol. 278v a 300r), v téže podobě je zapsán také v rukopisném latinském graduálu literátského bratrstva v Chrudimi z roku 1530 (*Ch1530*; fol. R 3r). Nenotovanou verzi uvádí také tištěný katolický kancionál Jana Rozenpluta ze Švarcenbachu (*Ro1601*, fol. 246r).
[127] Konkordace a další údaje MHB: č. 315.

4. *Kristus z mrtvých vstal*

Pro tuto píseň byla převzata mariánská antifona *Regina coeli laetare alleluia*.[128] Poprvé je text písně, s odlišnostmi v závěru druhé fráze, uveden již v *Jistebnickém kancionálu* (*JistK,* fol. 160). Na témže místě se pak melodicky jednotlivé verze zaznamenané v *Jistebnickém kancionálu, Kolínském kancionálu* (*Ko1517,* fol. 168v) či bratrských tiscích zcela neshodují. V bratrských tiscích se píseň objevuje v přepracované verzi poprvé v *Piesničkách* 1501 (*Piesničky 1501,* fol. [81r]) a kontinuálně, s minimálními textovými zásahy, ji nalézáme i v Blahoslavových redakcích kancionálů. Lukáš Starý tedy nemohl být primárním tvůrcem českého textu, ale současně mu nemůžeme upřít podíl na textových úpravách, jakými píseň prošla při převzetí do prvního bratrského nenotovaného tisku. Otázkou je, proč zapsal Blahoslav v *Rejstříku* píseň dvakrát, do Lukášových původních a Lukášových písní pocházejících z latiny. Vzhledem k četnosti výskytu této duchovní písně i její tradici uvnitř jednoty může toto dvojí zařazení značit také Blahoslavovu nejistotu v určení pravého původu písně. Také jednotlivé varianty nápěvu nevykazují výrazné změny v melodice či v rytmice, což je opět pouze odrazem oblíbenosti a dobré znalosti nápěvu. U chorálního nápěvu byly v souladu s běžnou praxí otextovány původně melismatické části, pouze ponechané melisma v *Alleluia* je zjednodušeno.

Příklad 6| Melodické incipity *Regina coeli laetare alleluia* a *Kristus z mrtvých vstal*

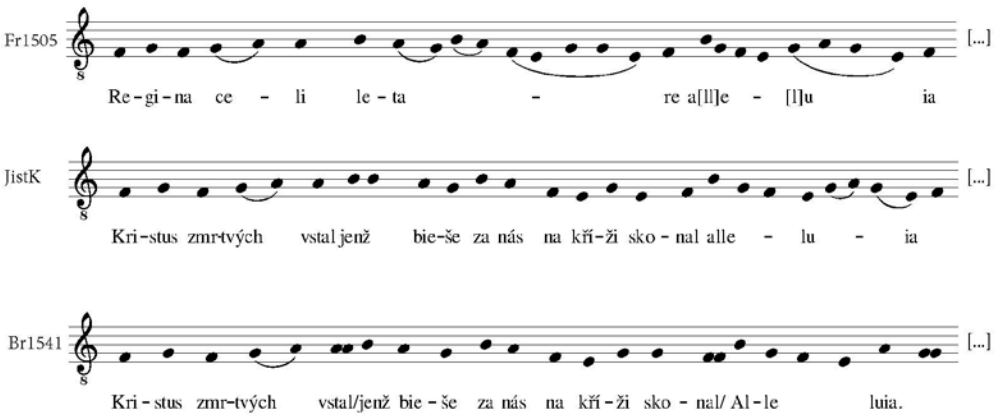

[128] Srov. Plocek 1975: 775. K vývoji melodie více Baťová 2011: 126. Konkordace MHB: 428.

5. *Ke cti Otce nebeského i jeho Syna*

Píseň je vystavěna na melodických základech latinského cantia *Veni dulcis consolator*[129], které je stabilní součástí rukopisných pramenů české provenience již od počátku 15. století. Text písně se poprvé objevuje v *Rohově kancionálu* (*Br1541,* fol. E 18v), ale vzhledem k uvedení Lukášova autorství můžeme připustit také jejich zařazení do kancionálu 1519. Shodně se svým latinským vzorem je píseň zařazena do okruhu písní o Duchu svatém. Ani v Blahoslavových redakcích kancionálu však není uveden odkaz na latinský pramen, ale je zde vypsán nápěv (*Br1564*, fol. 144v). V Blahoslavově *Rejstříku* se ale píseň objevuje hned dvakrát, mezi Lukášovými původními a Lukášovými písněmi z latiny. Toto dvojí zařazení může být tedy pouze odrazem Blahoslavovy nejistoty v původu písně. Melodie písně je pak stabilní, ať již jde o původní latinské cantio či české kontrafaktum. Jedinou změnou v melodické linii oproti zápisu v rukopisných pramenech je v bratrských tiscích rozšíření melismatu v závěru třetí fráze.

Příklad 7| Melodické incipity *Veni dulcis consolator* a *Ke cti Otce nebeského i jeho Syna*

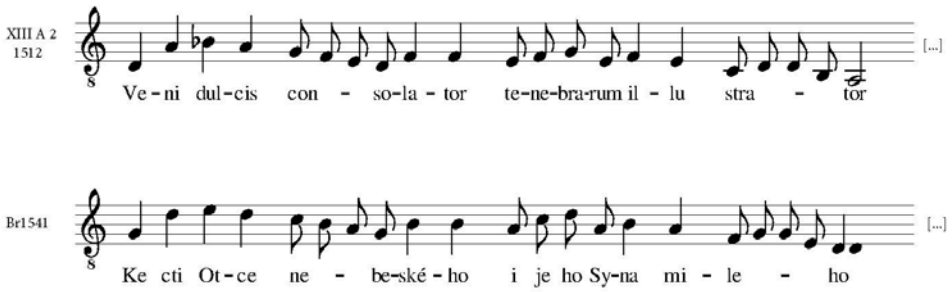

6. *O Stvořiteli všemohúcí Otče*

Píseň objevující se v bratrské produkci prokazatelně poprvé v *Rohově kancionálu* (*Br1541,* fol. A 2r) je odkazována na latinskou předlohu, tropované *Kyrie Angelorum Domina*[130]*.* Se shodným odkazem byla pak píseň převzata do repertoáru kancionálů 1561 a 1564 (*Br1564*: fol. 3r). V tomto znění pak byla píseň přebírána i dalšími kancionály mimo jednotu bratrskou, např. *Kancionálem českým* Jakuba Kunvaldského (*Kun1576,* fol. O 7v) či roku 1606 luteránským kancionálem T. Závorky Lipenského (*Záv1606,* fol. A 7r). Záznam melodie tropovaného Kyrie

[129] Srov Plocek 1975: 324; Konrád 1893: 240; Rothe: 131. Konkordace MHB: 339.
[130] Officium defunctorum, in III. nocturno. Srov. Plocek 1975: 761. Konkordace MHB: č. 461.

z *Franusova kancionálu* (*Fr1505,* fol. 14r) se zcela shoduje se zápisem melodie českého kontrafakta v bratrských tiscích, taktéž zařazení písně do adventního okruhu je dodrženo. Shodně je pak citováno jak úvodní melisma, tak navazující menzurovaná část. Bez odkazu na latinský nápěv se melodie objevuje i v *Kolínském kancionálu* s textem *Hospodine pane všemohoucí* (*Ko1517,* fol. 346v) a s rubrikou *O Matce boží*, avšak i zde je citace latinského nápěvu shodná. Je tedy patrno, že melodie byla již na počátku 16. století ustálena a původní latinská verze byla, podle odkazu v kancionálu T. Závorky Lipenského, užívána i na počátku 17. století.

Příklad 8| Melodické incipity *Kyrie Angelorum Domina* a *Stvořiteli všemohúcí Otče*

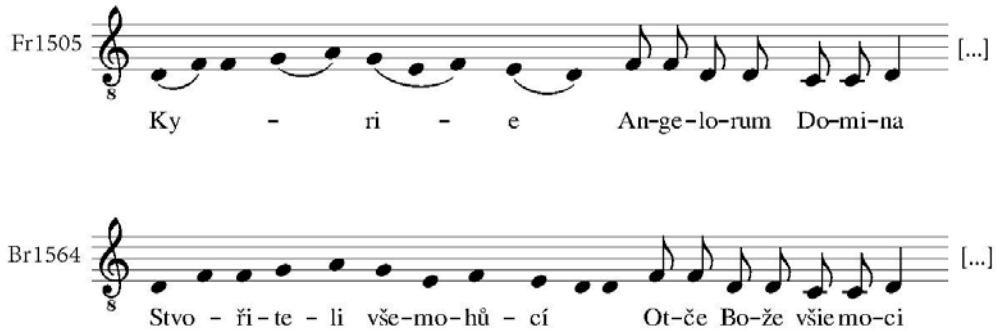

7. *O Bože nebeský Otče náš a Pane*

Píseň je českou parafrází latinského responozoria *Deus aeterne in cujus potestate humana*[131]. Prokazatelně poprvé se český text s odkazem na svou latinskou předlohu vyskytuje v *Rohově kancionálu* (*Ro1541,* fol. K 16r) a následně je zařazen i do obou Blahoslavových redakcí (*Br1564*, fol. 346r), shodně byl převzat též do luteránského kancionálu T. Závorky Lipenského (*Záv1602,* fol. T 1r). Lukáš Starý je nepopiratelně autorem textu, avšak kdo byl autorem melodické linky, zůstává nezodpovězeno. Melodie písně parafrázuje původní nápěv s latinským textem určeným pro oddíl pohřebních písní. Jak můžeme pozorovat na srovnání s rukopisným zápisem původní melodie ze 14. století a následně se zápisem z 15. století (*Gu29*, fol. 356; *III EC,* fol. 158r), melodie se modifikovala i ve své původní podobě. Při adaptaci českého textu došlo k výrazné redukci melismat, tedy i k proměně melodie a jejímu uzpůsobení počtu slabik.

[131] Cantus Index: č. 006417. Konkordace MHB: č. 598.

Příklad 9| Melodické incipity *Deus aeterne in cujus potestate humana* a *O Bože nebeský Otče náš a Pane*

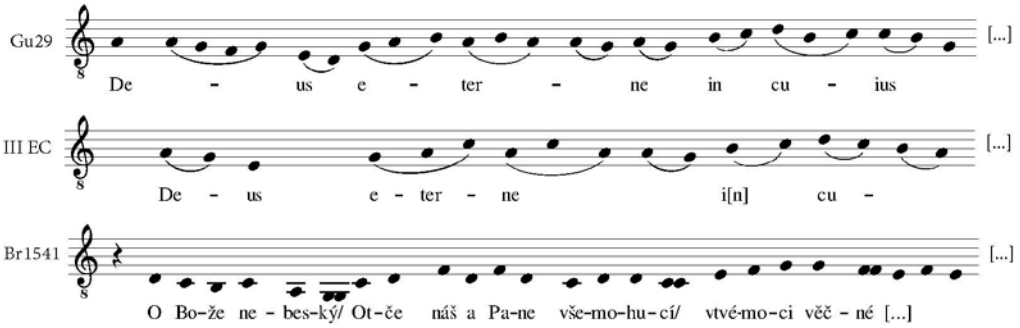

8. *Světlo nejtajnější s stolice*

Píseň je českou parafrází latinské sekvence *A rea virga prime matris*[132]. Poprvé se tato duchovní píseň objevuje s odkazem na svou latinskou variantu v *Rohově kancionálu* (*Ro1541,* fol. A 4v) a následně je převzata oběma Blahoslavovými redakcemi (*Br1564*, fol. 5v). V obou kancionálech se taktéž objevuje nenotovaná píseň *Bůh dobrý dobroty své v sobě nemoha tajiti* odkazující na rozebírané kontrafaktum (*Br1541*, L20v; *Br1564*, fol. 308v). Shodně se tato píseň objevuje i v *Piesničkách* 1501 (*Piesničky 1501*, fol. [51r]) v okruhu písní O dobrodiních, zde ale ještě bez odkazu na latinskou či českou verzi písně. Také u této písně uvádí *Rejstřík* autora, má jím být Jan Táborský. Lukáš Starý musel tedy vytvořit kontrafaktum *Světlo nejtajnější s stolice* až po roce 1501, současně je také velmi pravděpodobné, že byla píseň zařazena již do kancionálu 1519. Její zakořenění ale bylo tak velké, že přešla i do mladších luteránských kancionálů Jana Kunvaldského (*Kun1576,* fol. O 16r) a T. Závorky Lipenského (*Záv1602,* fol. A 14v). Užitá chorální melodie je velmi stabilní, což dokazuje i srovnání se zápisem ve *Franusově kancionálu* (*Fr1505,* fol. 199r), který reprezentuje zpěvní praxi počátku 16. století. Také u tohoto kontrafakta dochází ke změně významu nápěvu, kdy z původního oddílu vážícího se k svátku Nanebevzetí Panny Marie (Assuptione BMV) přechází ve spojení s tím textem do okruhu písní určených k adventnímu období.

[132] Srov. Plocek 1975: 738. Chevalier: č. 1320. Konkordace MHB: č. 382; Cantus Index: č. ah07107.

Příklad 10| Melodické incipity *A rea virga prime matris* a *Světlo nejtajnější s stolice*

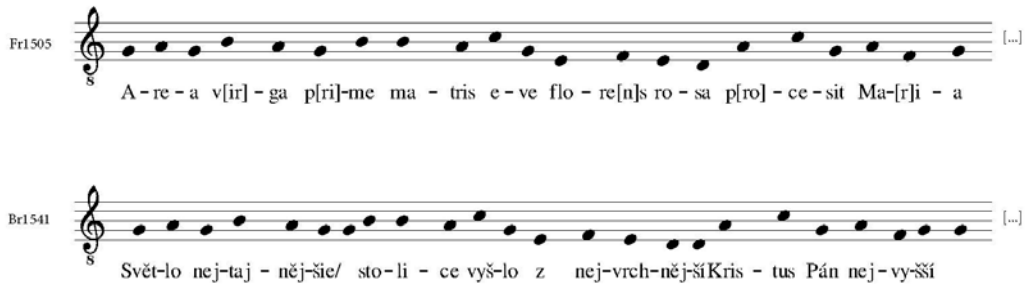

9. *Svrchovaného Krále pochvalmež*

Také tato píseň je kontrafaktem latinské sekvence *Summi triumphum regis prosequamur laude*[133]*.* I když nemůžeme vyloučit její výskyt v kancionálu 1519, objevuje se nejprve v *Rohově kancionálu* (*Br1541,* fol. E 7r) a následně i v obou Blahoslavových redakcích (*Br1564*, fol. 129r) s přímým odkazem na latinskou předlohu. Shodně pak byla vřazena také do kancionálu Jana Kunvaldského (*Kun1576,* fol. P 12r). Po srovnání s *Franusovým kancionálem* (*Fr1505,* fol. 151r) můžeme konstatovat, že jde o přesnou citaci původní chorální melodie. Latinská sekvence je součástí oddílu Ascensionis Domini, shodně je pak zařazena i její parafráze v češtině. Jedná se o ustálenou a známou melodii, vzhledem k rubrice upozorňující na latinskou verzi písně můžeme předpokládat její hojné užití i v druhé polovině 16. století.

[133]Srov. Plocek 1975: 782; Chevalier: č. 19 756. Konkordace MHB: č. 528; Cantus Index: č. g02439.

Příklad 11| Melodické incipity *Summi triumphum regis prosequamur laude* a *Svrchovaného Krále pochvalmež*

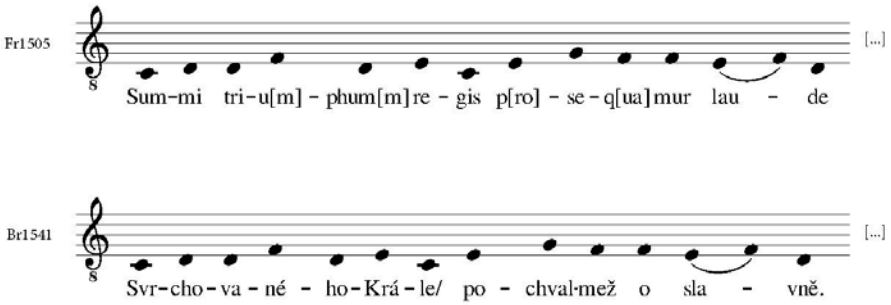

10. *Těš se srdce člověka z hříchův*

Píseň se objevuje prokazatelně poprvé v *Piesničkách* 1501 s textovým incipitem *Raduj se srdce člověka* (*Piesničky 1501,* fol. 44r). Oproti tomuto znění se s drobnými formulačními změnami objevuje notovaný pouze v *Kolínském kancionálu* (*Ko1517,* fol. 164v). *Rohův kancionál* (*Br1541,* fol. D 17v) přebírá tutéž textovou variantu.[134] I když *Piesničky* 1501 ještě nápěvný odkaz neuvádí, *Rohův kancionál* již toto nenotované kontrafaktum odkazuje na melodii písně *Vstalť jest Kristus z mrtvých král* (*Br1541*, fol. D 7r). Již od 15. století je melodie této písně spojována s latinskou sekvencí *Mortis en cum gloria*[135]. V tomto směru Blahoslavem uvedená textová modifikace *Těš se srdce člověka* (*Br1564*, fol. 117r) je další variantou latinského textu. Taktéž určení písně pro velikonoční okruh zůstává. Výraznější textová proměna nastává v osmé sloce, smysl sloky je však pouze odlišně literárně zpracován.[136] Německá varianta *Freut euch heut o ihr Christen und lobet den Herrn* se pak objevuje v kancionálu Michaela Weisseho 1531 (*We1531*, fol. D 10r) a je dalším příkladem velké množiny českých písní převzatých do německého

[134] Baťová 2011: 109. Konkordace MHB: č. 203.
[135] Srov. Konrád 1893: 240; Orel: 98.
[136] *Piesničky 1501* a *Rohův kancionál* shodně uvádí 8. sloku: *(V) pátek náš věk trpící / ošklivýtěžký hořký / od porodu až do hrobu / dán každému člověku*. Blahoslavovy redakce 1561 a 1564 nahrazují sloku: *Pátek život útrpný, bídami naplněný / pokudž sme zde v tomto věku / dán každému člověku.*

jazykového prostředí.[137] Melodicky se jedná o ustálený nápěvný model, nehledě na textovou variantu. Taktéž v souladu s běžnými postupy je před původní nápěv vsazena předrážka, pomocí které je nápěv upraven na potřebný počet slabik.

Příklad 12| Melodické incipity *Mortis en cum gloria, Vstaľ jest Kristus z mrtvých král* a *Radůj se srdce člověka*

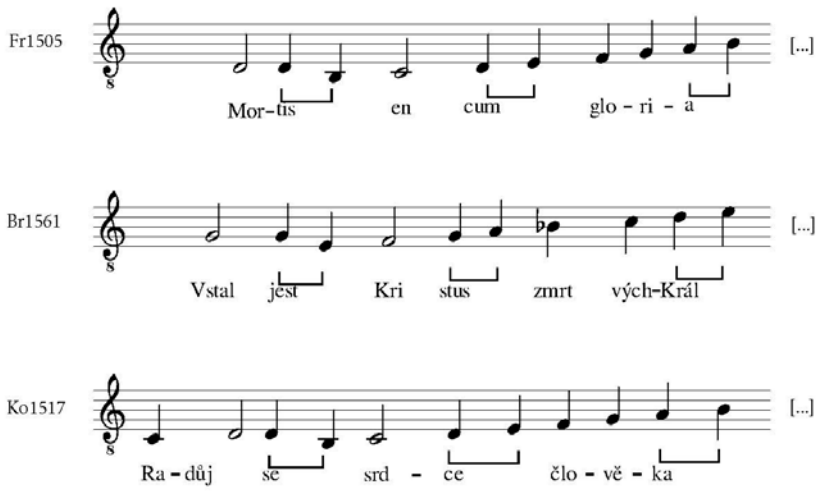

11. *Vizmež příklad smrtedlnosti*

Jak uvádí jak Jan Blahoslav, vychází píseň z latinského responzoria verše 14.15 ze 102 žalmu *Rogamus te Domine Deus noster*[138]. Poprvé se objevuje v *Rohově kancionálu* (*Br1541,* fol. K 17r) a následně je převzata i do další bratrských redakcí, které vytrvaly v odkazu na latinské responzorium. Taktéž německé kontrafaktum *Lasst uns ansehn die Sterblichkeit*[139], otištěné v německém bratrském kancionálu z roku 1566 (*Br1566*, fol. O 14v), vychází z nápěvného modelu latinského responzoria a je shodně zařazováno mezi pohřební okruh písní. Nápěvný model německého kontrafakta je zcela shodný s bratrskými edicemi. Při srovnání melodie písně s rukopisným antifonářem zachycujícím repertoár 15. století můžeme sledovat především proměny v melismatech. Ani jedna z porovnávaných melodií, s výjimkou prvního verše, není zcela totožná. Množství melodických variant je však dáno různou mírou užití melismat, která byla dále uzpůsobována českému textu.

[137] Viz Wolkan 1891: 128; Schoenbaum: 53; DKL III-1-3-II (NB): 216, č. Eg233; DKL III-1-3-II (TB): 125, č. Eg 233.
[138] Konkordace Cantus Index: č. 007548; MHB: č. 599.
[139] R. Wolkan za autora německého kontrafakta označil Petera Herberta (viz Wolkan 1891: 142).

Poprvé lze tento chorální nápěv ve spojení s českým textem dohledat v *Rohově kancionálu*, ve stejné podobě byl převzat také do Blahoslavových redakcí (*Br1564*, fol. 347r), německého bratrského kancionálu 1566 a přešel také do kancionálu T. Závorky Lipenského (*Záv1602*, fol. S 30r).

Příklad 13| Melodické incipity *Rogamus te Domine Deus noster* a *Vizmež příklad smrtedlnosti*

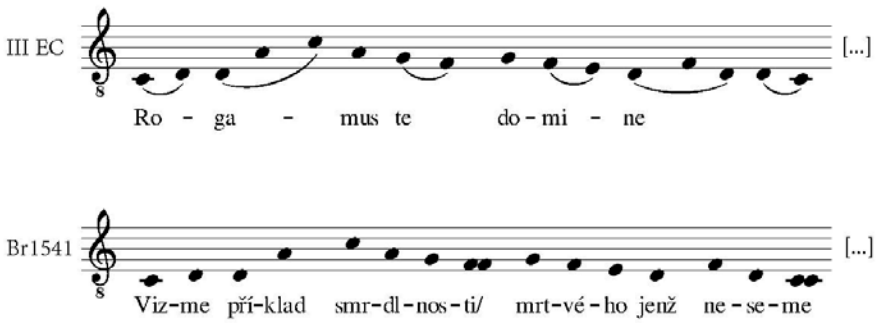

Z provedené sondy do Lukášových písní, u kterých je přímo poukazováno na jejich latinský původ, můžeme vyvodit několik závěrů. Z jedenácti uvedených českých textů můžeme u deseti z nich připustit autorství Lukáše Starého. U sedmi textů (*Aj poněvadž my dobré věci zdejší; Bože náš myť prosíme; Ke cti Otce nebeského i jeho Syna; O Stvořiteli všemohúcí Otče; O Bože nebeský Otče náš a Pane; Světlo nejtajnější s stolice; Svrchovaného krále pochvalmež; Těš se srdce člověka z hříchův; Vizmež příklad smrtedlnosti*) se kontrafaktum prokazatelně poprvé objevuje *Rohově kancionálu*, u zbývajících třech je textová varianta zapsána již v *Piesničkách 1501* (*Chvalmež všickni krále nebeského*; *Kristus z mrtvých vstal*). Původní melodii se podařilo dohledat u devíti textů, jejichž autorem mohl být Lukáš Starý. U jedné písně tedy nemůžeme vyloučit ani potvrdit, zda melodie byla užita pro shodnou příležitost jako české kontrafaktum, taktéž přímý odkaz na latinský vzor je až na jednu výjimku uveden. Přenesení melodie a její užití k odlišné příležitosti je prokázáno u třech písní. Z hlediska melodie lze konstatovat téměř přesnou adaptaci českého textu na původní latinský nápěv. Z uvedených změn se nejčastěji objevuje krácení melismat, což však souvisí s dobovou praxí. Texty, které odkazují na latinskou předlohu, citují původní latinskou bez výraznějších rytmicko-melodických změn. Pouze u jedné písně se melodie kontrafakta výrazně rozchází s doloženými latinskými variantami, což mohlo být dáno i existencí několika variant latinského nápěvu.

Tab. 1| Přehled písní Lukáše Starého odkazovaných na latinské vzory (řazeno abecedně)

Textový incipit	**Notace**	**Poznámky**
Aj poněvadž my dobré věci zdejší (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: *Si bona suscepimus* Nápěvná předloha: responzorium *Si bona suscepimus* Textová předloha: parafráze téhož
Bože náš myť prosíme (Br1541,Br 1561, Br1564)	N	Rubrika: *Patrem* Nápěvná předloha: *Patrem* Textová předloha: nezjištěna
Chvalmež všickni Krále nebeského (*Piesničky 1501, Br1541, Br1561, Br1564*)	N	Rubrika: *Modulemur die hodierna* Nápěvná předloha: hymnus *Modulemur die hodierna* Textová předloha: základ v témže
Kristus z mrtvých vstal (*JistK, Piesničky 1501, Br1541, Br1561, Br1564*)	N	Rubrika: *Regina celi letare Alleluia*[140] Nápěvná předloha: mariánská sekvence *Regina celi letare Alleluia* Textová předloha: nezjištěna
Ke cti Otce nebeského (Br1541,Br 1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: *Veni dulcis consolator* Textová předloha: nezjištěna
O Stvořiteli všemohúcí Otče náš přežádoucí (Br1541,Br 1561, Br1564)	N	Rubrika: *Kyrie Angelorum Domina* Nápěvná předloha: tropované *Kyrie Angelorum Domina* Textová předloha: ---
O Bože nebeský Otče náš a Pane (Br1541,Br 1561, Br1564)	N	Rubrika: *Deus aeterne in cujus humana* Nápěvná předloha: responozorium *Deus aeterne in cujus potestate humana* Textová předloha: parafráze téhož
Světlo nejtajnější s stolice (Br1541,Br 1561, Br1564)	N	Rubrika: *A rea virga prime matris* Nápěvná předloha: sekvence *A rea virga prime matris* Textová předloha: parafráze téhož
Svrchovaného Krále pochvalmež (Br1541,Br 1561, Br1564)	N	Rubrika: *Summi triumphum regis* Nápěvná předloha: sekvence *Summi triumphum regis prosequamur laude* Textová předloha: parafráze téhož
Těš se srdce člověka z hříchův (Br1541,Br 1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Vstal jest Kristus z mrtvých* Nápěvná předloha: sekvence *Mortis en cum gloria* Textová předloha: parafráze téhož
Vizmež příklad smrtedlnosti (Br1541,Br 1561, Br1564)	N	Rubrika: *Rogamus te Domine* Nápěvná předloha: responzorium *Rogamus te Domine* Textová předloha: parafráze téhož

[140] *Šamotulský* a *Ivančický kancionál* uvádí pouze rubriku *Regina coeli*.

2. 1. 2. Kontrafakta německých písní

Již méně početnou složku tvoří odkazy na písně převzaté z německého jazykového prostředí. Poznámky tohoto typu nalezneme v *Rejstříku* pouze u pěti písní, což ale neznamená, že by infiltrace tohoto typu neprobíhala.[141] Do českého bratrského prostředí, především do *Rohova kancionálu* a obou Blahoslavových redakcí, se vmísily nápěvné předlohy německých luterských či obecně rozšířených písní a české překlady německých textů. Stejným způsobem se pak šířila česká produkce do německého repertoáru, kdy byl původní melodii přizpůsoben nově vytvořený německý překlad českého textu.[142] Tato situace je dána především početným německy hovořícím bratrským sborem v českých zemích (Litomyšl, Lanškroun, Fulnek)[143]. I z takto omezeného počtu písní lze však identifikovat některé společné rysy, které lze zobecnit nehledě na autora kontrafakta. Na rozdíl od přebírání starší latinské vrstvy nápěvů můžeme pozorovat, že melodie písní vykazují jen malé odchylky od původní varianty. Česká kontrafakta vznikala volnými překlady původně německých textů. Většina českých autorů živě reagovala především na luteránskou tvorbu z počátku 20. let 16. století.

Jan Blahoslav opatřil poznámkou o německém původu píseň Jiříka Ciklovského *Otče Bože jenž přebýváš na nebesích*[144]. K jeho osobě mimo zmínku v *Todtenbuch*[145] není mnoho známo. Ze záznamu pouze vyplývá, že přes svůj nízký věk byl uznávaným členem jednoty, o jeho literární činnosti se ale nehovoří. Uvedená píseň se objevuje nejprve v *Šamotulském kancionálu* a následně je

---

[141] Z výzkumů J. Kouby (Kouba 1975) vyplývá, že až 20 % nápěvných modelů pochází z německého prostředí.

[142] Jako příklad můžeme uvést Jeleckého písně *Barmherzigen Vater* a *Ich werd erfreuet uberaus* zařazené do německého bratrského kancionálu 1566, jenž má základ v Michalcových textech *Milostrdný Otče všemohoucí tvorče* a *Jať jsem v tom rozveselen; Gott ist zwar gütig allzeit* s předlohou v *Dobrotivýť jest Pán Bůh náš* Jana Augusty aj. K tomuto tématu též Lipphardt 1967: především 55–61; průniky bratrské hymnografie do německých kancionálů slezské provenience hodnotí Mańko-Matysiak 2006; k melodiím převzatým z českého prostředí více Schoenbaum 1957; Evers 2010: 174–181.

[143] Geck 1995: 172. Expanze písňových textů však také probíhala i do polského prostředí, takto můžeme jmenovat např. *Cantional albo ksiegi chval Boskich* (Královec 1555), který vydal Walenty z Brzozowa, vychází z *Rohova kancionálu*; luteránský *Cantional albo Piesni duchowne* (Toruň 1587) obsahující taktéž velké množství překladů bratrských textů; především pak polská redakce *Šamotulského kancionálu* z roku 1569. (srov. Witkowski 1979; Kratzel 1979)

[144] Konkoradace MHB: č. 764.

[145] *Todtenbuch*: 240. „*Téhož léta [1557] w Pátek před Swatým Batholomějem, vmřel B. Girzik Cyklowský w Krzižanově geda na sněm do Sležan, na té ccestě roznemohl se a vmřel. Kněz mladý právě w sylu, gehož smrt mnohým diwná byla.Snjmž sem wždycky nětco měl czyniti. Oprawdowý czlowěk a snažný, horliwá wěc, w hádánj byl wtipný, žyvot wedl trpký.*“

převzata ivančickou redakcí. Původní německá varianta písně ale nebyla součástí *Weisseho kancionálu*. V německých pramenech se objevuje píseň *Barmherziger Gott und Vater im Himmelreich*[146] až v německém tisku jednoty bratrské roku 1566 (*Br1566*, L 13v) a její autorství je spojováno s osobou Petra Herberta, jednoho z redaktorů tohoto kancionálu.[147] Vzhledem k tomu, že Jiřík Ciklovský zemřel již roku 1557 a Petr Herbert přijímá svěcení teprve roku 1562, není pravděpodobné, že i přes Herbertovu známost mezi členy jednoty bratrské byl primárním autorem písně, ale pouze překladatelem a upravovatelem české verze. Pokud tedy připustíme, že byla Ciklovského píseň opravdu převzata z německého okruhu, musíme nápěvnou předlohu hledat spíše ve starší vrstvě luterské reformační písně.

Další písní, jež měla podle svědectví Jana Blahoslava pocházet z německého jazykového prostředí, je Jana Jeleckého[148] *Slyštež ze Čtení svatého*[149]. Stejně jako předchozí nápěv, i tento se ve *Weisseho kancionálu* nevyskytuje a je až součástí zmiňovaného německého bratrského kancionálu z roku 1566. Nápěv i německý text *Gott hat das Evangelium gegeben*[150] pochází od Erasma Albera (c1500–1553) a poprvé byl otištěn roku 1548 v drobném zpěvníku *Von der Zeichen des Jüngsten Tags: Ein schön Lied.*[151] Je tedy pravděpodobné, že Jan Jelecký, který německý text i nápěv jistě dobře znal, byl autorem české varianty písně a korektorem Alberovy německé varianty v kancionálu 1566. Vzhledem k původu a jazykové orientaci Jana Jeleckého můžeme předpokládat, že skrz další jeho texty se infiltrují německé reformační melodie do českého zpěvu. Melodie písně byla převzata z Alberova tisku s drobnými změnami. Nápěvný model *aabbc* se nezměnil, ale drobné melodické úpravy vytvořily novou nápěvnou variantu. První fráze je v bratrském prostředí opakována beze změny, výraznější melodická proměna je pak ve třetí frázi, kdy úvodní terciový postup je nahrazen kvartou a taktéž pátý znak nemá sestupný charakter, ale stoupá tercií k tónu *b.*

---

[146] Wolkan 1891: 111. Srov. DKL III-1-2-I (TB): 226, č. Ef, 14, a Zahn 2: s. 622, Nr. 4164.

[147] *Todtenbuch*: 255, Petr Herbert v tvorbě německých písní spojován s Janem Jelecký a Michalem Starým.

[148] Taktéž v *Todtenbuch*: 251 je zmíněn Jan Jelecký (zemř. 1568, správce Fulneckého sboru, kněz od roku 1555, jako skladatel písní.

[149] Konkordace MHB: č. 778.

[150] Kouba 1975: 160, č. 55. Srov. DKL III-1-3-II (TB): 226, č. 14, a.

[151] Poprvé byl tento nápěv otisknut jako *Von der Zeichen des Jüngsten Tags: Ein schön Lied* (*Alber1548,* fol. [6-7] 4hlas, jako jednohlas fol. 8). (Ke komparaci: Johann Walter: *Wittembergisch deudsch Geistlich Gesangbüchlein*, Wittenberg 1551, fol. 73.)

Příklad 14| Melodické incipity *Gott hat das Evangelium gegeben* a *Slyštež ze Čtení svatého*
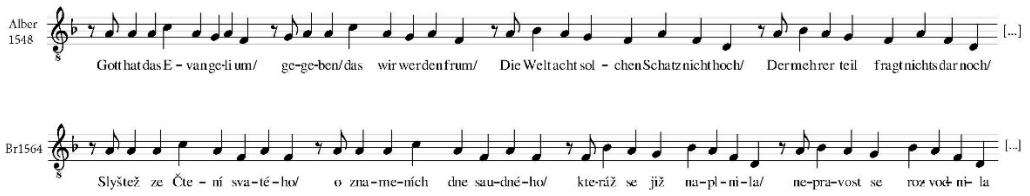
Z německého protestantského prostředí přešly do bratrského repertoáru pravděpodobně také dvě písně Urbana Němce , *Lidé všickni pozorujte*[152] a *Taktoť volá sám Syn Boží*[153]. Nápěv obou písní je zaznamenán i v německém prostředí. Obě písně jsou již součástí *Rohova kancionálu* a byly převzaty i oběma Blahoslavovými redakcemi. Text německého kontrafakta *Nun höret zu ihr Christenleut' wie Leib und Seel*[154], jehož český protějšek měl vzniknout na základě Urbanova překladu *Lidé všickni pozorujte*, je připisován Hansi Witzstat von Wertheim (1. pol. 16. stol) a vyskytuje zřejmě poprvé v drobném nenotovaném tisku *Der geistliche Buchsbaum von dem Streite des Fleisches wider den Geist* z roku 1526[155], následně s notací v německém kancionálu Valentina Bapsta z roku 1545 (*Bapst1545*[156]), v německé notované redakci bratrského kancionálu z roku 1566. Nápěv byl v německém evangelickém prostředí ale velmi rozšířen ve spojení se světským textem *Nun wöllt ir hören newe mär.*[157] Nápěv písně je ustálen, ačkoli původní světský nápěv je různou měrou rytmicky modifikován.

[152] Konkordace MHB: č. 591.
[153] Konkordace MHB: č. 645.
[154] Kouba 1975: 150, č. 5; 152. Srov. DKL III -1-3-II (TB): 147, č. Ek 11; Wackernagel III, 167 ff.
[155] Hans Witzstat: *Der geistliche Buchsbaum von dem Streite des Fleisches wider den Geist*, Nürnberg, Jobst Gutknecht 1526, fol. 5r–9r.
[156] Znění *Bapst1545* převzato z Böhme 1877: č. 654.
[157] Viz Zahn 1: 465, č. 1741a. Ke komparaci použit tenorový hlas z tisku: *Fink1536*, č. 46.

Příklad 15| Melodické incipity *Nun wöllt ir hören newe mär*, *Lidé všickni pozorujte* a *Nun höret zu ihr Christenleut' wie Leib und Seel*
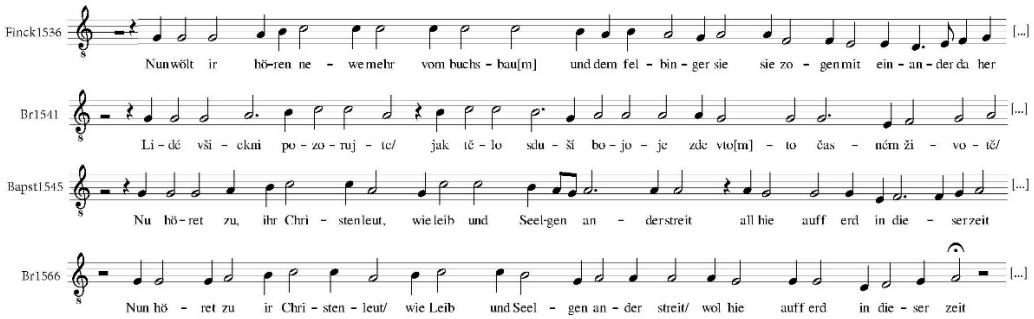
Německá textová varianta písně *Taktoť volá sám Syn Boží* byla otištěna v téže německé redakci kancionálu s textovým incipitem *Kommt her zu mir spricht Gottes Sohn*[158] a s nápěvem přizpůsobeným německé variantě textu. Za autora je považován známější Witzstatův současník, novokřtěnecký kazatel, Georg Grünewald (†1530). Vzhledem k životním datům autorů a k předpokladu, že německá varianta písně vznikla před rokem 1530[159], můžeme Urbana Němce označit za autora volného překladu. Roku 1530 se objevuje v drobném tisku *Ein schönes neues christliches Lied item die zehn Gebote* (*Grünewald 1530*, fol. [6–10]). Stejně jako text, ani nápěv písně u německých variant neprošel výraznou proměnou. V německojazyčném bratrském tisku 1566 (*Br1566*, fol. XLV r) došlo k prodloužení čtvrtého znaku druhé fráze o dvě doby, v rámci struktury písně byl tento vzor přenesen i do následujících frází. Českojazyčné kontrafaktum je pak melodicky i rytmicky odlišnější, jednotlivé fráze nejsou tak zřetelně odděleny pomocí pomlky, vlivem nového textu byly zrušeny také prodloužené znaky, v *Rohově kancionálu* je zápis posunut z původní základní noty *g* o sextu níž.

[158] Kouba 1975: 152, č. 14; DKL III -1-1-(NB): 222, č. B 37 A; Wackernagel 1: 400; Zahn 1: 121, č. 2496c.
[159] Liliencorn 1866: č. 460 a č. 529.

Příklad 16| Melodické incipity *Taktoť volá sám Syn Boží* a *Kommt her zu mir spricht Gottes Sohn*

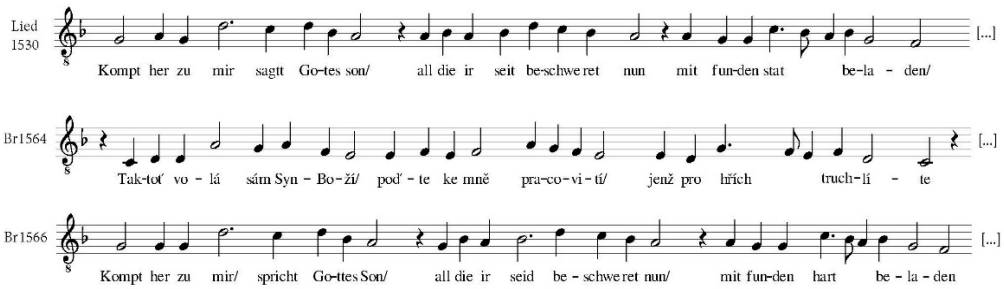

Velmi obsáhlá poznámka k písni *Bože věkův všemohúcí*[160] taktéž odkazuje na původní německý text: *„Ale ta jest potom všecka téměř předělávána po třikrát. Nejprv ji složil doktor Pavel Sperát německy, potom poně b. Urban ji do češtiny přeložil, a b. Jan Roh ji korigoval pilně; a tak jest vytištěna v kancionálu Bratří 1541 v Praze. Potom znovu opravována od b. Adama Šturma, potom od b. Jana Augusty, a naposledy od nás, kteříž sme byli korektoři etc. A tak jest vytištěna v Polště léta 1561.*" (*Rejstřík,* fol. 323a) V *Rejstříku* je spojena s medailonem Jana Roha, k ostatním osobnostem Blahoslav bližší informace neuvádí. Touto poznámkou je zachycena asi nejpodrobněji cesta, kterou prošla píseň, než byla zařazena do *Šamotulského kancionálu*. O autorství Pavla Speráta[161] není mimo *Rejstřík* zmínka, avšak vzhledem k jeho autorskému podílu na tvorbě německé reformační písně není důvod ho jako tvůrce původního textu zpochybňovat. Ačkoli Jan Blahoslav nepřisuzuje Pavlu Sperátovi žádné další texty či nápěvy, můžeme vzhledem k jeho intenzivním kontaktům s českým prostředím a jeho skladatelské i literární aktivitě předpokládat, že došlo k infiltraci většího množství textů, než jaké uvádí *Rejstřík.*[162]

[160] Konkordace MHB: č. 627.

[161] Sperátův pobyt na českém území je spojen především s jeho působením v čele jihlavského sboru, kam se dostává roku 1520 na své cestě z Würtzburgu, kde byl za svou kritiku mnišského života exkomunikován. Jeho horlivost však nepřestává ani v Jihlavě, dostává se do sporu s opatem želivského kláštera a olomouckým biskupem a roku 1523 je uvězněn a odsouzen k upálení. K naplnění trestu ale nedojde pod podmínkou, že Sperát ukončí svou kazatelskou činnost a opustí zemi. K jeho životu více; Tschatzkert 1891; Stupperich 1983: 159−182; Brecht 2003: 105−133; Just 2009: 54−55; ke Sperátovu působení v Jihlavě též Jirková 2014.

[162] Mezi další doposud identifikované nápěvy, které se nachází též v Blahoslavových edicích kancionálů, patří: Kouba 1975: 154, č. 22; 155, č. 26; 161, č. 57. Za Sperátovo je označeno také kontrafaktum *Ich armes Meidlein klag mich sehr*, Blume 1965: 19. Lutherův tisk výslovně uvádí: *„Ein gesang Docto. Sperati/ zu bekennen den glawben/ auß dem alten vnnd newen Testament gegrundet.*" (*Lu1524*, fol. 12) a následuje *In Got, gelaub ich das er hat* (*Lu1524*, fol. 13). Na tutéž melodii je odkázana i následující Sperátův text *Hilff Got, wie ist der menschen not* (*Lu1524*, fol. 15).

Jednalo se především o texty vycházející z Lutherova učení, které se vměšovaly do repertoáru jednoty opětovně od 30. let 16. století, kdy postupně vyprchával teologický vliv Lukáše Starého.[163] Melodie však není spojena se Sperátovým nápěvem, ale s Lutherovým nápěvem a textem parafrázujícím 14. žalm *Es spricht der Unweisen Mund wohl*[164]. Melodie původní Lutherovy písně byla i následnými kontrafakty přebírána jen s drobnými změnami.[165] Varianta nápěvu se poprvé v bratrské tvorbě objevuje poprvé ve *Weisseho kancionálu* (*Weisse 1531*, J 10r) s textem *O höchster Gott von Ewigkeit sieh heut' an all' Elenden*[166]. Českojazyčné kontrafaktury zachovávají důsledně pomlky oddělující jednotlivé fráze, melodická odlišnost se nachází v na začátku druhé fráze, kdy oproti původnímu nápěvu obě kontraktury dodržují kvartový vzestup, zatímco původní nápěv postupuje diatonicky. Jan Roh pak s českým textem vytvořil další variantu nápěvu, která sice následuje předlohu, ale současně reflektuje i melodické změny učiněné při přijetí do *Weisseho kancionálu*.

Příklad 17| Melodické incipity *Es spricht der Unweisen Mund wohl*, *O höchster Gott von Ewigkeit* a *Bože věkův všemohúcí*
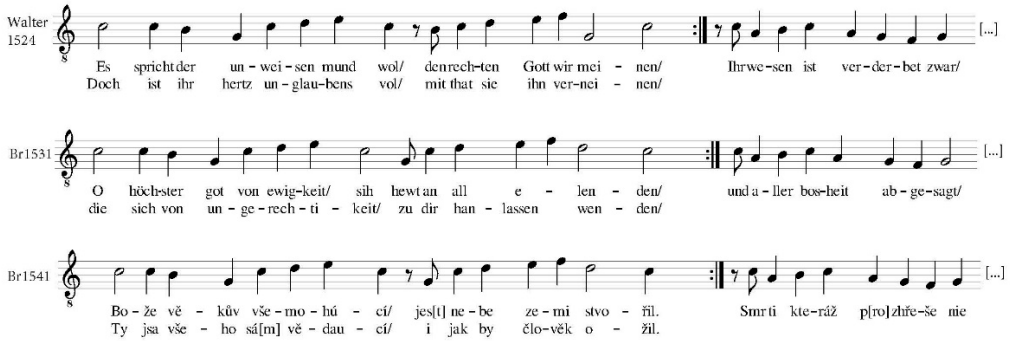
[163] Molnár 1984 : 121−127.

[164] Poprvé se objevuje nenotovaná píseň v tisku *Etlich Cristliche lyeder Lobgesang, vnd Psalm* 1524 (*Walter 1524*, fol. Clr), shodně pak také v *Lu1524*, fol. 27. Obě pak odkazují na nápěv *Saluum me fac.* Téhož roku byl zařazen také do zpěvníku polyfonních skladeb *Geystliche gesangk Buchleyn* (č. 30). Více Zahn 1957: 4436, přičítá autorství nápěvu i textu Martinu Lutherovi; Kouba 1975: 168, č. 95 uvádí Luthera jmenovitě pouze jako autora nápěvu. Srov. také AWA 4: č. 9; Wackernagel III: Nr. 4; DKL III-1-2-II (NB): EB6,b; DKL III-1-2-II (TB): Ec15. K proměně a akceptaci původního Lutherova textu v německém protestantském prostředí mezi léty 1523−1650 více Hofmann 2015: 116.

[165] Při komparaci byl využit tenorový hlas.

[166] Moeseritz 1990: 397n; Wolkan 1891: 159; Schoenbaum 1957: 57.

2. 1. 3. Odkaz na starší původ

Početně zastoupenou vrstvu tvoří v *Rejstříku* písně, které odkazují na svůj starší původ. Těchto 22 písňových incipitů vytváří jakési pomyslné oddíly v tvorbě některých autorů.

Lukášovi Starému jsou přiřknuty čtyři písně. Ani u jedné se ale nepodařilo dohledat starší předlohu, snad i českou, kterou naznačoval Blahoslav. Pokud opomeneme kontrafaktum *Beránek Kristus nevinný*[167], jedná se spíše o volné překlady latinských písní než o přepracování starší varianty. Mimoto se bez předchozí návaznosti objevuje zmíněná píseň prokazatelně poprvé až v šamotulské redakci a odkazuje na melodii písně *Umučení i trýznění*, jejíž melodie je vystavěna na druhé bistrofě oblíbené latinské sekvence *Stabat Mater Dolorosa*[168]. Již dříve ale byla ale použita melodie pro dva německé texty Michaela Weisseho, *O ihr Christen danksaget Gott*[169] a *O Mensch sieh wie hie auf Erdreich der Tod wegnimmt*[170]*.* Pokud srovnáme opět zápis ve *Franusově kancionálu* se zápisem písně *Umučení i trýznění*, na kterou se odkazuje nenotované kontrafaktum *Beránek Kristus nevinný*, můžeme identifikovat změnu ve třetí frázi. Jedná se o odlišné zachycení původního melismatu, naopak při adaptaci nového kontrafakta mohlo být využito původního průchodného tónu zdobícího první slabiku třetího slova, stejný postup pak mohl být zopakován ve druhé frázi. Z jakého důvodu se ale objevuje Lukášův text poprvé až v šamotulské redakci není známo, vznikl však jako kontrafaktum k písni, která je označována jako jeho původní.

[167] Konkordace MHB: č. 510.
[168] Konkordace Cantus index: č. q00383; MHB: č. 510.
[169] DKL III-1-3-II (TB): Eg23; Wolkan 1891: 162; Zahn1: 10 (č. 23); MHB: č. 510.
[170] Wolkan 1891: 164; Zahn1: 10 (č. 23), MHB: č. 510.

Příklad 18| Melodické incipity *Beránek Kristus nevinný*, *Stabat Mater Dolorosa* a *O ihr Christen danksaget Gott*

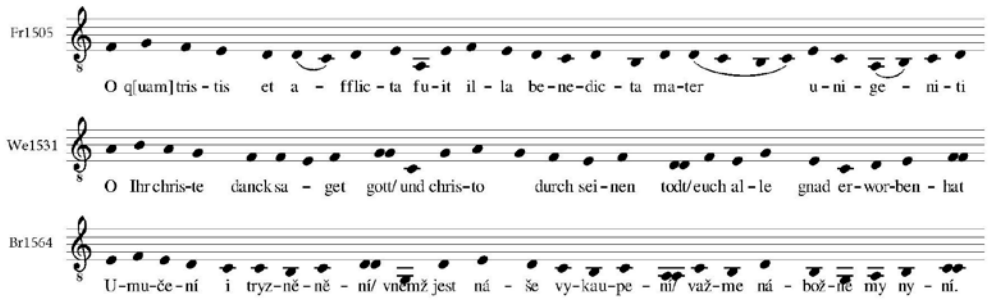

Ani u jedné z uvedených Lukášových písní není doložena její starší varianta, alespoň ne v českém jazyce. Jedinou možností je, že Blahoslav měl na mysli písně uvedené v dnes nedochovaném bratrském kancionálu z roku 1519. Důvodem, proč Blahoslav považoval za nutné vydělit tuto skupinku písní a upozornit na jejich starší původ, mohla být jejich existence v dnes již nedochovaných pramenech. To by také mohlo vysvětlit zařazení písně *Beránek Kristus nevinný* až do šamotulské redakce kancionálu. Pokud bychom srovnali písně z této skupiny a písně ze skupiny upozorňující na latinskou předlohu, neshledáme žádný výrazný rozdíl. S výjimkou již rozebírané písně se všechny texty poprvé objevují v *Rohově kancionálu.* Písně *O vysvobodiž ty nás milý Pane* a *Vypravujtež nebeští slávu* jsou textové i melodické varianty latinských zpěvů, mají zaznamenanou notaci a přímo odkazují na své latinské předlohy. Melodicky jde o ustálené nápěvy, které byly převzaty s minimálními melodickými zásahy. Výjimkou je píseň *Zdráv buď králi nebeský*, jejíž latinskou předlohu, pravděpodobně sekvence, na kterou v rubrice přímo odkazuje, se nepodařilo dohledat. Pokud vycházíme pouze z uvedeného textového incipitu, mohlo by se taktéž jednat o volný překlad latinského textu.

Tab. 2| Přehled písní Lukáše Starého odkazovaných na svůj starší původ (řazeno abecedně)

textový incipit	**Notace**	**Poznámky**
Beránek Kristus nevinný (Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Umučení i trýznění* Nápěvná předloha: 2. bistrofa latinské sekvence *Stabat Mater Dolorosa* Textová předloha: nezjištěna
O vysvobodiž ty nás milý Pane (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: *Libera me Domine de morte eterna* Nápěvná předloha: responzorium *Libera me Domine de morte aeterna*[171]

[171]Srov. Plocek 1973: 763. Konkordace Cantus Index: č. 007091; MHB: č. 603.

		Textová předloha: překlad téhož
Vypravujtež nebeští slávu (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: *Coeli enarrant gloriam Dei* Nápěvná předloha: sekvence *Coeli enarrant gloriam Dei fili*[172] Textová předloha: překlad téhož
Zdráv buď Králi nebeský (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: *Salve Rex celi et terre* Nápěvná předloha: sekvence *Salve Rex coeli et terre*[173] Textová předloha: překlad téhož

Písně, které vznikly na základě starší předlohy, označil Jan Blahoslav samozřejmě také v souboru své vlastní tvorby. Pokud bychom se podívali na vývoj jednotlivých textů a nápěvů, můžeme upozornit na některá specifika. Velkou skupinu zde tvoří písně, které Jan Blahoslav poprvé zařadil do *Šamotulského kancionálu*. Jedná se o písně: *Dítě překrásné narodilo se nám*; *Dobrožečmež Spasiteli drahému*; *Králi Kriste přebohatý*; *Milosrdenství velebme z něho*; *Nesmírně k nám lítostivý Spasitel*; *Otče Bože náš velebný*; *Pilát všed s Ježíšem do rathousu*; *Pán Ježíš maje se z toho světa*; *Pane panující králi Jezukriste Temnosti staly sau se*; *Utečme se k Ježíšovi.* Stejně jako u předchozích písní, které přisuzuje Lukášovi Starému, i zde je velké množství písní, které vychází z latiny a doposud u nich není doložena žádná starší česká verze, na kterou by Blahoslav navázal.

Kontrafaktum *Dobrořečmež Spasiteli drahému*[174] se vyskytuje poprvé v šamotulské redakci s odkazem na starší píseň *Sláva Bohu na výsosti*, jejíž nápěv pochází z německého reformačního prostředí. Blahoslavovi však byl text i nápěv jistě znám, protože byl již dříve použit pro píseň Michaela Weisseho *Das sind die heil'gen zehn Gebot wie sie uns Gott*[175] a odtištěn v německém bratrském kancionálu z roku 1531. Oba nápěvy jsou pak shodné, avšak již *Rohův kancionál* píseň upravuje předsazením pomlky, zkrácením poslední noty v každé frázi na polovinu hodnoty a doplňuje ji pomlkou. Melodie pak vychází ze středověkého leisu, který vstoupil do německého reformačního repertoáru Lutherovým zpracováním latinské sekvence *Gelobet seist du Jesu Christ dass du Mensch*[176]. Totožný vývoj můžeme sledovat

[172]Černý 1966: 90, č. 16; srov. Chevalier: č. 3488. Konkordace Cantus Database: ah50267; MHB: č. 559.
[173] Původ sekvence nezjištěn.
[174] Konkordace MHB: 562.
[175] Srov. Wolkan 1891: 118; Schoenbaum 1957: 57.
[176]Srov. Kouba 1975: 153, č. 16; DKL III-1-2-I (TB): 166, č. Ec 10. Hoffmann von Fallersleben 1861: 194, dokazuje původ Lutherova překladu v latinské sekveci *Populus vero Canticum vulgare: Gelavet systu Jesu Christ, tribus vicibus subjunget*. V tomto tvaru se objevuje např. v *Ordinarium*

u písně *Králi Kriste přebohatý*, taktéž nápěvná předloha této písně přechází z německého reformačního prostředí, kde se adaptovala ve spojení s Lutherovým zpracováním žalmu 128, *Wohl dem der in Gottes Furcht steht*[177]. Blahoslav pro text kontrafakta použil nápěv vážící se v bratrském prostředí k textu Matěje Červenky *Lidé boží Izraheli zpívej o svém Spasiteli*. Melodie písně je shodná s nápěvem vyskytujícím se v německém prostředí, jediným rozdílem je v bratrských tiscích vynechání průchodného tónu zdobícího předposlední slovo v závěru sloky.

Poprvé je doložen zápis melodie v souvislosti s Blahoslavovým textem *Nesmírně k nám lítostivý*[178] až v *Šamotulském kancionálu.* Nápěv písně je totožný s Lutherovou *Erhalt uns Herr bei deinem Wort*[179]*.* Intervalové složení nápěvu bylo ponecháno, avšak *Šamotulský kancionál* ustoupil od zařazení původního chorálního nápěvu a upravil nápěv menzurální proporcí (proportio dupla), čímž došlo k rytmizaci nápěvu. Na základě shodnosti nápěvu můžeme potvrdit, že nápěv byl převzat právě z Lutherova kancionálu 1543.[180]

Příklad 19| Melodické incipity *Nesmírně k nám lítostivý* a *Erhalt uns Herr bei deinem Wort*
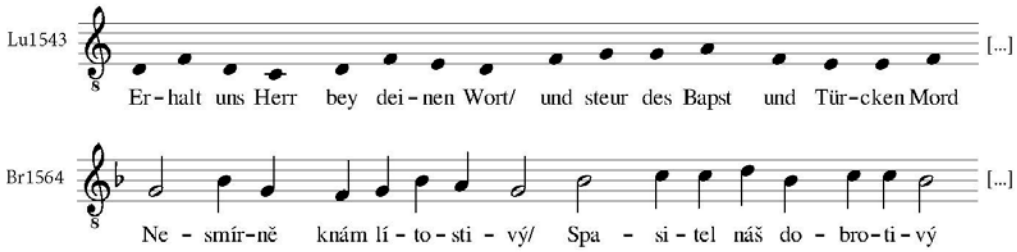
Blahoslavova píseň *Otče Bože náš velebný*[181] je kontrafaktem k melodii *Všickni věrní Pána znejme*, která se objevuje poprvé v *Rohově kancionálu.*

---

inclitae ecclesiae Swerinensis (Rostock, Ludovicus Dietz 1519) a je určena k okruhu do vánočního officia. Více k rozboru též Julian I: 408, zde též zjištění, že nápěv pochází z oblíbené světské písně známé již z předreformačního období.

[177] *Lu1524*: fol. 23, zde je výslovně odkázána melodii Lutherova překladu Husovy písně *Jesus Christus unser Heilandt* (tamtéž, fol. 21). Ve vydání kancionálu *Lu1543* (fol. 55v) se vyskytuje již totožný nápěv jako v bratrských kancionálech. Srov. Kouba 1975: 165, č. 76; AWA 4: Nr. 7; Wackernagel 3: č. 8; DKL III-1-2: č. Ee10. K rozboru a roli žalmových textů v díle Martina Luthera především Hofmann 2015: 38–44. Konkordace s dalšími prameny Wetzel 2013: 102, č. 12.

[178] Konkordace MHB: č. 785.

[179] DKL III-1-2-I (NB): č. Ee 21; Zahn: č. 350.

[180] Ani zde se nejedná o původní melodii Martina Luthera, ale o úpravu latinského hymnu *Veni redemptor genitum.*

[181] Konkordace MHB: č. 978.

V německém jazykovém prostředí je melodie spojena s textem *Lob sei dem allmächtigen Gott*[182]. Ačkoli se nachází již ve *Weisseho kancionálu* (*We1531,* fol. A IIr), až v nové německojazyčné edici bratrského kancionálu řízené Janem Rohem se melodie této písně mění a přebírá melodii zde uvedenou. Jedinou odlišností je, že vlivem imperfektní menzury (C) došlo k zařazení dvou pomlk v hodnotě semibrevis v úvodu písně. Jan Blahoslav v redakcích od této úpravy též odstoupil a uvedl nápěv v podobě z roku 1544.

Příklad 20| Melodické incipity *Lob sei dem allmächtigen Gott* a *Otče Bože náš velebný*

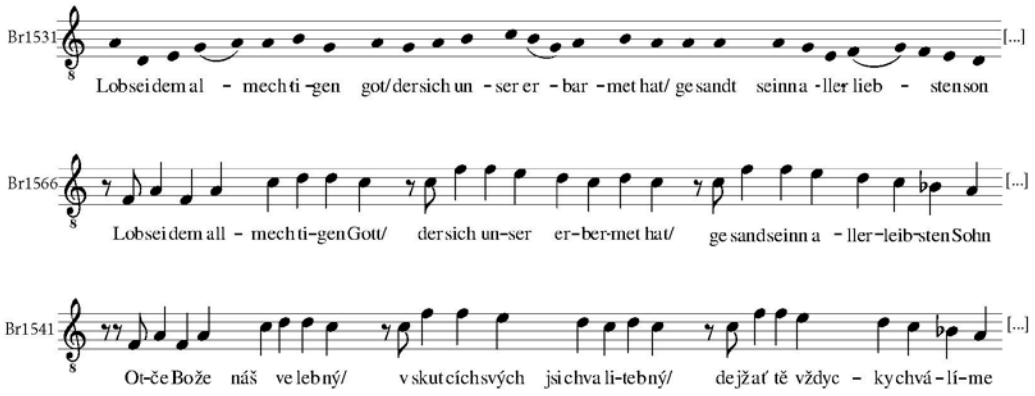

Bližšího zkoumání si zaslouží také píseň *Mocný Bože věčný králi*[183], jež přímo odkazuje na velmi frekventovaný nápěv českých kontrafakt, hymnus pro svátek Navštívení Panny Marie *Adsunt festa jubilea*[184]. Text písně se objevuje poprvé v utrakvistickém kancionálu *z* roku 1522, Blahoslavem byl text ale značně upraven a zkrácen z původních 26 slok na 17. Melodie je z hlediska variant stabilní, při adaptaci českého textu na původní latinskou melodii byla zachována podoba při otextování melismat. Při srovnání jsme vycházeli z breviáře Jana z Jenštejna (*I A 58*, fol. 74r), který obsahuje repertoár latinských duchovních i liturgických zpěvů do poslední třetiny 15. století. Posun však nastává především v příležitosti užití melodie a její zařazení do okruhu písní užívaných v Adventu.

[182] DKL III-1-3-II: Eg 97. Vývoj melodie a textu řeší Eckhard – Jürgens 2004: 141–144.
[183] Konkordace MHB: č. 265.
[184] Srov. Černý 1966: 84, č. 10; Plocek 1973: 738; Chevalier: 549.

Příklad 21| Melodické incipity *Mocný Bože věčný králi* a *Adsunt festa jubilea*

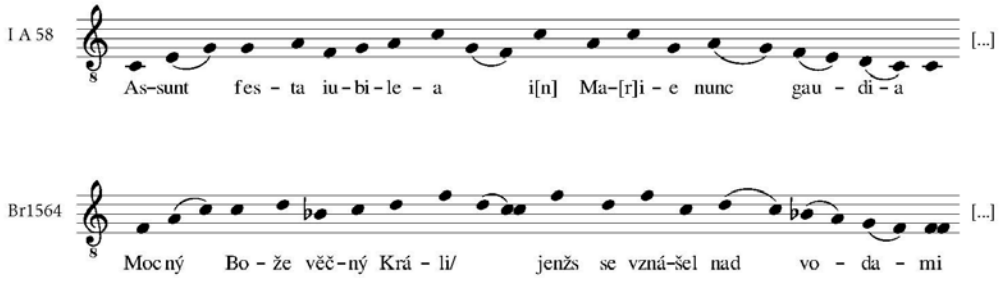

Dalším příkladem je píseň *Milosrdenství velebme z něho*[185], jež je vystavěna na melodii latinské písně objevující se v českém prostředí již ve 2. polovině 15. století, *Cuncti nunc assurgentes*[186]. V českých pramenech lze zápis latinského textu doložit ve *Vyšehradském sborníku* z 2. poloviny 15. století (*Vyš376,* fol. 95v). Ve spojení s notovým incipitem je obsažen ve *Franusově kancionálu* (*Fr1505,* fol. 248r)[187], jehož zápis, až na počáteční chybnou záměnu brevis za semibrevis a drobné odchylky v melismatických částech, koresponduje s dalšími zaznamenanými variantami latinského zpěvu i četných českých kontrafakt. Jan Blahoslav vystavěl kontrafaktum na melodii, která byla dle četnosti výskytu v českém prostředí velmi oblíbená, do bratrských kancionálů je prokazatelně zařazena do vydání 1541 ve spojení s písní *Králi Kriste krals nad králi synu z Panny* a s písní Matěje Konvaldského *Chvalmež nyní Boha svého*, která se objevuje v českých pramenech v několika textových modifikacích.

[185] Konkordace MHB: č. 110.
[186] Srov. Plocek 1973: 745; Konrád 1893: 83; Dreves 1886: 102–103. Konkordace MHB: č. 514; Cantus Index: č. 850093.
[187] Orel 1922: 66.

Příklad 22| Melodické incipity *Cuncti nunc assurgentes* a *Chvalmež nyní Boha svého Syna jeho jediného*

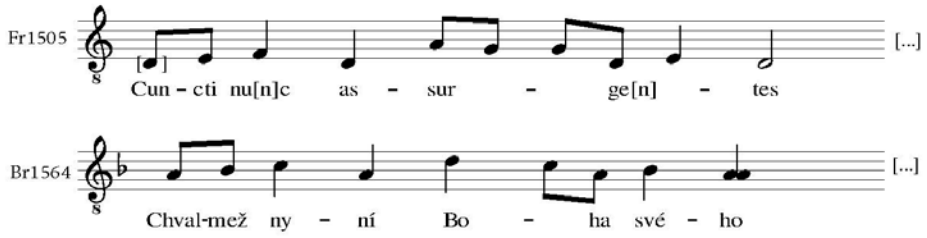

Poprvé se v Blahoslavových redakcích vyskytuje také kontrafaktum *Dítě překrásné narodilo se nám*[188], jež textově vychází z latinského introitu *Puer natus est nobis*[189] (třetí mše na Narození Páně). Melodie písně má ustálený nápěv, ani v rukopisných a tištěných pramenech se, až na různé pojetí frázování, nevyskytují odlišnosti.

Příklad 23| Melodické incipity *Puer natus est nobis* a *Dítě překrásné narodilo se nám*

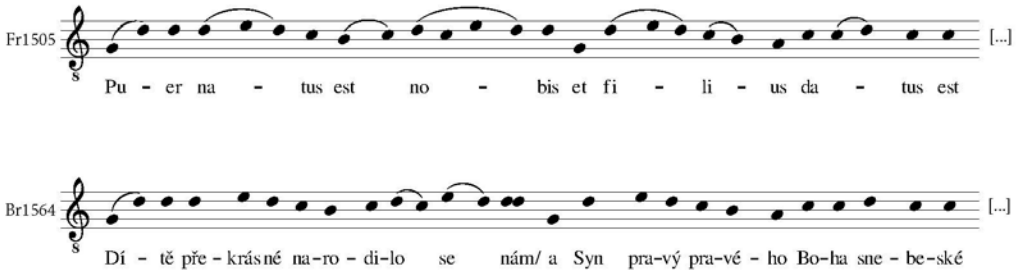

Poprvé se nachází v Blahoslavových redakcích kancionálu též píseň *Pán Ježíš maje se z toho světa*[190], přičemž adaptuje nápěv písně zařazené již do *Weiseho* i *Rohova kancionálu* a využívá nápěvnou předlohu, lamentaci s latinským textem *Ego vir videns paupertatem*.[191] Poprvé se v *Ivančickém kancionálu* nachází také text písně *Všickni spolu shromáždění*[192], odkazující na nápěv taktéž nově zařazeného

[188] Konkordace MHB: č. 254.
[189] Konkordace Cantus Index: č. g00553.
[190] Konkordace MHB: č. 514.
[191] V českém prostředí je zpracování veršů z Pláče Jeremiášova známo již v 15. století. V jedné ze svých českých verzí se vyskytuje v *Jistebnickém kancionálu* (*JistK,* fol. 128r), v rkp. XVII F 3 (fol. 169r) aj., přičemž nápěv je vždy modifikován podle varianty českého překladu. Více o výskytu a užití lamentací v pramenech počátku 16. století, Baťová 2014: především 246–251. Konkordace Cantus Index: č. 850093.
[192] Konkordace MHB: č. 273.

zpracování písně Jana Augusty *Hněv Boha všemohoucího*[193]*.* Nápěvná formule se v kancionálech české provenience objevuje kontinuálně, melodii využívají již *Piesničky 1501* (fol. [86r]) pro Lukášovu píseň *Budiž chvála Bohu Otci našemu*[194], která byla následně převzata do *Rohova kancionálu* (*Br1541*, fol. J 2v). Poprvé nalézáme zápis melodie v rukopisném notovaném sborníku z 2. poloviny 15. století (*XI E 2*, fol. 159v), zde je ale podložena textem O Těle a Krvi Páně *Vítej milý Jezu Kriste vítej Synu Panny čisté*[195]*.* Shodným příkladem je píseň *Pane panující králi Jezukriste*[196], která využívá nápěvnou předlohu českých kontrafakt.[197] Na tuto melodii je v ivančické redakci kancionálu navázáno hned osmi písňovými texty, mezi nimi i písní *Radujme se společně chválu vzdejme*[198] využívanou napříč konfesemi od počátku 16. století. Z Blahoslavem přetvořených písní bychom mohli vydělit i kontrafaktum *Stvořiteli Pane nejvyšší*[199]*.* Poprvé se její text a melodie vyskytují v *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. 41), následně je beze změn převzata Blahoslavovými redakcemi (*Br1564,* fol. 242r) pouze s odkazem na nápěvný model nově zařazené rorátní písně *O Otče náš jenž jsi v nebesích*.[200]

Je však i několik případů, kdy bylo možné dohledat linii starší varianty textu. V těchto několika málo případech se nám dostává možnost zhodnotit textový i melodický vývoj písně. Starší variantu textu k uctívání kříže *O předivné za nás a předrahé*[201] můžeme nalézt v rukopisném *Kolínském kancionálu* (*Ko1517*, fol. 192r) i v rukopisném kodexu XVII F 3 (fol. 25r). Oba texty se liší nepatrně pouze v závěru, což může znamenat, že Blahoslav upravil překlad z latinské antifony *O admirabile premium*[202]. Je však pravděpodobné, že se jedná o volný překlad latinské antifony *O admirabile pretium cujus pondere captivitas redempta est mundi*

---

[193] Jireček 1878: 49.
[194] Kouba 1975: 98.
[195] Více k typologii nápěvu Konrád 1881: 63–66. Srov. Černý 1966: 140, č. 562.
[196] Konkordace MHB: č. 379.
[197] K melodii nejstarší textové varianty *Nastal jest nám čas vzácný v němžto Pán Bůh všemohoucí* též Baťová 2011: 101; k výskytu více Černý 1966: 112, 143; Jireček 1878: 58.
[198] Více Baťová 2011: 119.
[199] Konkordace MHB: č. 900.
[200] Více k vývoji nápěvného modelu *Čížku ptáčku zeleného peří* a jeho provázanosti s pozdějšími kontrafakty viz Hostinský 1892: 13, č. 4.
[201] Konkordace MHB: č. 689.
[202] Je však pravděpodobné, že se jedná o volný překlad latinské antifony *O admirabile pretium cujus pondere captivitas redempta est mundi tartarea confracta sunt claustra inferni aperta est nobis janua regni*, jejíž text se nachází již v pramenech české provenience od 12. století (NKP, *Misslae*, XIV D 12, fol. 182v); dále v rukopisném notovaném *Graduale* (NKP, [*Graduale*], XIII B 2, fol. 83) z konce 14. století je opatřen notací s podloženým textem a je pravděpodobné, že z tohoto nápěvného modelu vychází i melodicky.

tartarea confracta sunt claustra inferni aperta est nobis janua regni, jejíž text se nachází již v pramenech české provenience od 12. století[203]. V rukopisném notovaném *Graduale* z konce 14. století je opatřen notací s podloženým textem a je pravděpodobné, že z tohoto nápěvného modelu vychází i melodicky.[204] Srovnáme-li české varianty textů, můžeme pak potvrdit, že překlady byly již v první polovině 16. století velmi dobře adaptovány a do Blahoslavovy redakce již byla přijata ustálená textová verze.[205] Tuto domněnku podporuje i fakt, že melodie souhlasí se zápisem v předchozích pramenech.

Ke starší předloze se Blahoslav obrací i u dvou velkopátečních responsorií (*Pilát všed s Ježíšem do rathousu*; *Temnosti staly sou se*). První, jež je českým překladem latinského velkopátečního responzoriálního textu *Ingresus Pilatus cum Jesu*[206], má u Blahoslava incipit *Pilát všed s Ježíšem do rathousu*[207]. Prokazatelně se však toto responzorium uplatňuje v českém prostředí na přelomu 15. a 16. století.[208] V bratrských redakcích se text a nápěvný model objevují až od roku 1561. Po srovnání s rukopisnými variantami latinského responzoria zjišťujeme, že český text vznikl volným překladem původního latinského dialogicky strukturovaného textu a melodie si udržela původní rysy, kdy melismatické pasáže byly otextovány novým textem. Pokud však srovnáme podobu melodie ve starších pramenech, zjistíme značně proměnlivou podobu melodické struktury nápěvu, který se postupně ustálil přibližně do podoby, jakou využil i Jan Blahoslav.[209]

---

[203] NKP, *Missalae*, XIV D 12, fol. 182v.

[204] Srov. NKP, [*Graduale*], XIII B 2, fol. 83.

[205] *Ivančický* i *Šamotulský kancionál* (*Br1564*: 96r) uvádí poslední strofu ve znění: *Protož prosíme milý Pane / vzhlédna* ***na své ovce*** */ uveď po smrti v království* ***svého Otce*** */ Rcemež všickni. Amen. Kolínský kancionál* uvádí poslední strofu ve znění: *Protož prosíme milý Pane,* ***vzhlédna na nás hříšné*** */ uveď po smrti v království* ***své věčné*** */ Rcemež všickni Amen.*
Ze stejného latinského překladu vychází též verze písně v *Závorkové kancionálu* (*Záv1606*: fol. E 4v), zde je ale připojen chybně odkaz na latinskou antifonu *O admirabile commertium,* která se však melodicky liší od uvedeného zápisu a jejíž překlad je znám ve spojení s *O předivné a neslýchané navštívení*. (Srov. *Záv1606*, fol. E 4v a variantu v oddílu *Písní adventních* v *Br1564*, fol. 9v.)

[206] Konkordace Cantus Index: č. 006966.

[207] Konkordace MHB: č. 465.

[208] Hradec Králové, Muzeum východních Čech, rkp. Hr 55 (6351), fol. 169r. Praha, Národní knihovna České republiky, rkp. XVII F3, fol. 26r. K zařazení lamentací do liturgického procesu na přelomu 15. a 16. století více Baťová 2014: 245–251.

[209] Při srovnání byly použity prameny z databáze Cantus Index.

Příklad 24| Melodické incipity *Ingresus Pilatus cum Jesu* a *Pilát všed s Ježíšem do rathousu*

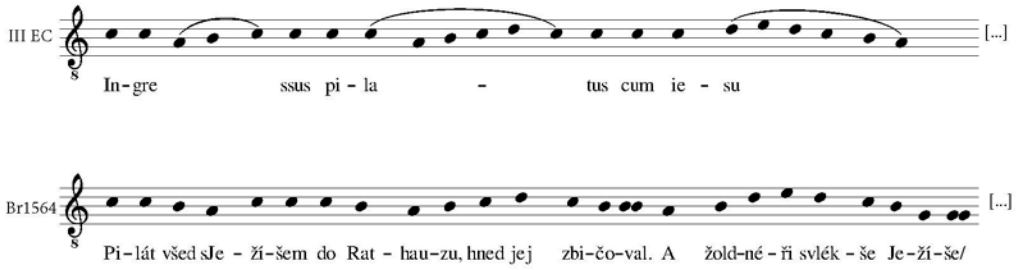

Stejně tak druhé velkopáteční responsorium *Temnosti staly sou se* vychází z latinského textu *Tenebrae factae sunt*[210]. Píseň s týmž textovým incipitem nacházíme také v *Kolínském kancionálu* (*Ko1517*, fol. 190r). Nápěv obou verzí se zcela shoduje, avšak Jan Blahoslav píseň rozšířil. V redakcích 1561 a 1564 (*Br1564,* fol. 93v) je doplněna responzoriální odpověď: *„Ano i ta svatých Otcův těla / toho pocítila / neb z hrobův vyšedše mnohým se v městě ukázala. A přítomni těmi hrůzami zděšeni byli / a že by právě on Syn boží byl vyznávali. S nímžto i my hříchům umírejme / abychom s ním navěky živi byli.*" Melodie pak kopíruje první repetitio, pouze v závěrečné frázi je vynechán šestý tón (f). Jedná se však o úpravu podmíněnou textem. Starší překlad latinského textu *Zatmilo se jest když ukřižovali Ježíše* je zaznamenaná v *Jistebnickém kancionálu* (fol. 224v). Melodicky zde však nalezneme mnoho odlišností, ve srovnání s latinskou předlohou se jeví, že druhá linie textů vycházela z ustálené melodie své latinské předlohy.

Příklad 25| Melodické incipity *Zatmilo se jest když ukřižovali Ježíše* a *Temnosti staly sou se*

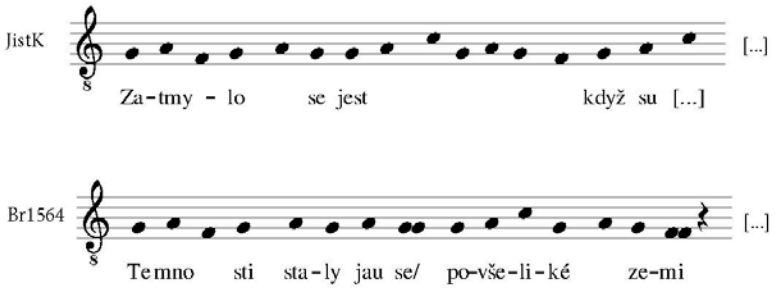

[210] Srov. Plocek 1973: 783. Konkordace MHB: č. 432; Cantus Index: č. 007760.

Na základu staršího nápěvu je vystavěna píseň *Utečme se k Ježíšovi ať srdce naše obnoví*[211]. Text písně se objevuje v protestantském prostředí v tištěné podobě v kancionálu jednoty habrovanských roku 1530 (*Habr1530*, fol.C 12v) následován téměř shodnou textovou variantou utrakvistického kancionálu z roku 1531 (*Miř1531*, fol. E 6v), v kancionálu z roku 1522 ještě zastoupena není. Na její nápěv odkazuje kancionál 1531 hned u dvou písní, *O křesťané znamenajte* (*Miř1522*, fol. J 3v) a *Patřmež k Bohu tak moudrému* (*Miř1522*, fol. J 9v). Z formy odkazů bychom mohli usuzovat, že píseň již byla ve 30. letech 16. století natolik ustálena, že nebylo třeba ji blíže specifikovat. Jednotou bratrskou je text reflektován poprvé *Rohovým kancionálem*, avšak zde je ještě využita pravděpodobně ona starší textová verze (*Br1541*, fol. G 15r). Zásahy Jana Blahoslava (viz *Br1564,* fol. 191r) do náplně písně jsou pak natolik výrazné, že můžeme mluvit o přetextování a vzniku nové verze téže písně, melodická složka zůstala však zcela netknuta a citován byl beze změn starší melismatický nápěv, jehož původ není zatím zjištěn.

Příklad 26| Melodické incipity *O křesťané znamenajte* a *Utečme se k Ježíšovi ať srdce naše obnoví*

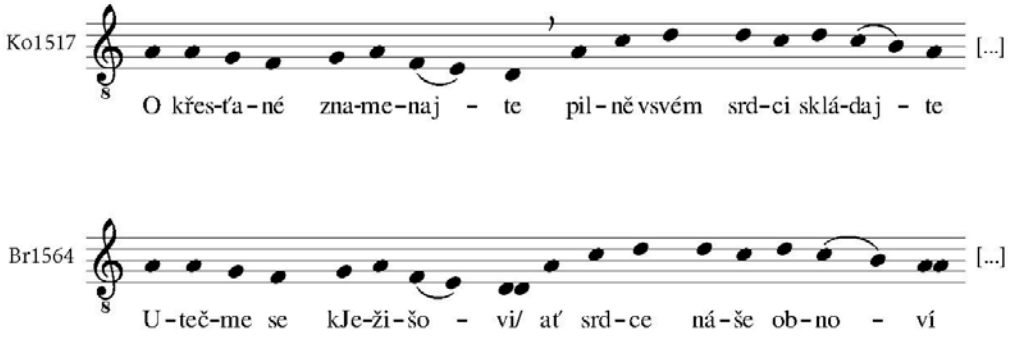

[211] Konkordace MHB: č. 222.

Habr1530, Ro1541	***Br1564***
Utečme se k Ježíšovi |	*Utečme se k Ježíšovi |*
ku panu Bohu Otci jeho |	***ať srdce našeho obnoví |***
ať svatého čtení|	*ať svatého Čtení |*
pravdy k spasení potřebné |	*pravdy potřebné k spasení |*
nám všem račí otevříti |	***skrz službu svatou otvíraje |***
skrze ducha svého.	***tak nás posvěcuje.***
Abychom je poznajíce |	***Bychom svatou vůli jeho |***
S pomoci ducha Svatého |	***majíc pravou víru v něho |***
Skutkem naplnili |	***skutkem vždy plnili |***
zde přebývajíc v milosti |	***a v milosti prospívali |***
království božího došli |	***po zdejším pak pracování |***
rcemež spolem. Amen	***došli kralování.***

Zatím bez návaznosti na starší předlohu se jeví píseň *Žalostné rozmlouvání slyšme*[212], která je zařazena do okruhu písní Svatého týdne. Text písně je vystavěn na dialogu, jehož dramatičnost je zdůrazněna deklamativním charakterem nápěvu. Jedná se o zhudebnění dialogu *Milosrdenství a Spravedlnosti* při posledním soudu, které známé již z *Jistebnického kancionálu* (*Num. Milosrdenstvie přimlúvati se bude*, *JistK,* fol. 137–139). Blahoslav pak interpretaci písně blíže specifikuje: *„forma, neb způsob svědomí obviňujících, a vymlouvajících lidi hříšné: v čas Božské spravedlnosti dokračující na bezbožné. A mohli by zpěváci na tré rozděleni býti, a neb všecko jeden zpívati, podobně jako pašiji*." (*Br1564*, fol. 357) Zápis této písně je tedy jasně určen sólistům, kteří měli vyzdvihnout dramatičnost textu.[213] Poprvé je jednoduchá melodie písně založena na deklamaci textu užita *Šamotulským kancionálem* a nákladně převzata ivančickou redakcí.

Nalézt u rozsáhlé tvorby Jana Blahoslava společný postup, který by se dal aplikovat na všechny jím vytvořené písně, je úkolem značně složitým. I z tohoto důvodu je vhodné rozebrat jeho tvorbu po určitých úsecích podle toho, jak sám naznačil v *Rejstříku*. Ale ani pokud se zaměříme na písně, u kterých sám naznačuje

[212] Konkordace MHB: č. 777.
[213] Pašijové tematice se Jan Blahoslav věnoval v tisku *Evanjelia anebo Čtení svatá, kteráž slovou pašije. Řeči některé prorocké a prefací obyčejné, tj.: Zpěvové k zvláštním hodům vejročním náležíti.* Ivančice 1571. (Knihopis: č. 2264)

jejich návaznost na „staré“, nemůžeme stanovit dogmaticky postupy, kterých se Blahoslav při tvorbě držel. Na rozdíl od Lukáše Starého zde nejsou převažující překlady latinských textů, pouze u třech písní vyskytujících se poprvé v kancionálech Blahoslavovy redakce můžeme identifikovat původní latinský text. Melodie u všech těchto písní je shodná s původním nápěvem. U čtyř písní lze identifikovat jejich starší variantu. Zde Blahoslav zasáhl výrazněji do textové podoby, mnohdy došlo k razantnímu zkrácení či k výrazné proměně původního textu. U devíti písní ale není zjištěna návaznost na starší text, ale nápěvná předloha nebyla identifikována pouze u dvou písní z této skupinky (*Pane panující králi* a *Stvořiteli Pane nejvyšší*). Také není patrné, že by byly přímou předlohou německé texty, a to ani u písně *Nesmírně k nám lítostový*, jejíž melodie vychází z Lutherova kancionálu z roku 1543 a která se v bratrských pramenech objevuje poprvé. Ze skupiny písní s odkazem na starší jde také o jedinou píseň, která prokazatelně přímo přebírá německý nápěv. U nápěvů písní *Všickni věrní Pána znejme*, *Dobrožečmež Spasiteli drahému* a *Králi Kriste přebohatý* byl vyloučen přímý vliv německojazyčných pramenů na základě dřívějšího užívání nápěvů s odlišným českým textem.

Tab. 3. | Přehled písní Jana Blahoslava odkazovaných na jejich starší původ (řazeno abecedně)

textový incipit	**Notace**	**Poznámky**
Dítě překrásné narodilo se nám (Br1561, Br1564)	N	Rubrika: *Puer natus est nobis* Nápěvná předloha: introitus *Puer natus est nobis* Textová předloha: volný překlad téhož
Dobrožečmež Spasiteli drahému (Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Sláva Bohu na výsosti* Nápěvná předloha: *Das sind die heil'gen zehn Gebot wie sie uns Gott* Textová předloha: nezjištěn
Králi Kriste přebohatý (Br1561, Br1564)	SN	Rubrika*: Lide boží Izraheli* Nápěvná předloha: *Wohl dem der in Gottes Furcht steht* Textová předloha: nezjištěna
Mocný Bože věčný králi (Ut1522, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: *Adsunt festa jubilea* Nápěvná předloha: hymnus *Adsunt festa jubilea* Textová předloha: nezjištěna
Milosrdenství velebme z něho (Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Chvalmež nyní Boha svého* Nápěvná předloha: *Cuncti nunc assurgentes* Textová předloha: nezjištěna
Nesmírně k nám lítostivý Spasitel (Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: : *Erhalt uns Herr bei*

		deinem Wort Textová předloha: nezjištěna
O předivné za nás a předrahé (Ko1517, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: antifona *O admirabile pretium* Nápěvná předloha: antifona *O admirabile pretium* Textová předloha: volný překlad téhož
Otče Bože náš velebný (Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Všickni věrní Pána znejme* Nápěvná předloha*:* nezjištěna Textová předloha*:* nezjištěna
Pilát všed s Ježíšem do rathousu (Br1561, Br1564)	N	Rubrika*: Ingresus Pilatus cum Jesu* Nápěvná předloha: responsorium *Ingresus Pilatus cum Jesu* Textová předloha: překlad téhož
Pán Ježíš maje se z toho světa (Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: lamentace *Ego vir videns paupertatem* Textová předloha: nezjištěna
Pane panující Králi Jezukriste (Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Pane Bože dejž poznati* Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
Stvořiteli Pane nejvyšší (Br1541, Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Vší cti chvály nade vše hodný / O Otče náš jenž jsi v nebesích* Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
Temnosti staly sau se (Br1561, Br1564)	N	Rubrika: *Tenebrae factae sunt* Nápěvná předloha: responsorium *Tenebrae factae sunt* Textová předloha: překlad téhož responsoria
Utečme se k Ježíšovi ať srdce naše obnoví (Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: --- Textová předloha: *Utečme se k Ježíšovi ku Pánu Otci jeho*
Všickni spolu shromáždění (Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Hněv Boha všemohoucího* Nápěvná předloha: *Vítej milý Jezu Kriste* Textová předloha: nezjištěna
Žalostné rozmlouvání slyšme (Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: lamentace textová předloha: žalm 25,6

Zvláštní postavení zaujímá v tomto souboru píseň *Požehnání a díky Pánu Bohu izrahelskému.* Tato píseň se nenachází v bratrských kancionálech, sám Blahoslav k jejímu původu dodává pouze poznámku *z Křižákovy*. Je tedy možné, že se jednalo pouze o výsledek Blahoslavova vlastního zájmu o dobovou produkci.[214]

[214] *Todtenbuch*: 272 zmiňuje osobu Pavla Křižáka. *„… správce sboru Zlínského ve čtvrtek před Svatým Janem Křtitelem roznemohl se na hlízu, a v pondělí na den Jana Buriana tj. 26. Juni umřel v 15.hodin. A tu ve Zlíně pochován, ženatý byl, prvé v Prusných v Jaldově několiko let správcím byl. Potom do Moravy se dostav dlouho tu ve Zlíně hospodařil. Chtěl tu mnoho zpraviti, ale Pán*

Současně můžeme též předpokládat, že Blahoslavova verze i její předloha byly pořízeny pouze v rukopisné formě.[215]

Podle J. Kouby[216] jsou pozdější písařskou rukou dopsány poznámky v *Rejstříku* u dvou písní Adama Šturma odkazující na taktéž na přepracování starší předlohy, *Pán Jezukrist milý Spasitel*[217] a *Tvář laskavou obrať Pane*[218]. Bez návaznosti na předchozí nápěvnou předlohu se doposud jeví píseň uvedená jako *O zradě Jidášově*, *Pán Jezukrist milý Spasitel* poprvé v *Ivančickém kancionálu.* Podobu písně, ze které mohl Šturm vycházet tak nemůžeme určit. Stejně nejasný je i původ nápěvné předlohy u druhé písně, *Tvář laskavou obrať Pane.*

Tab. 4. | Přehled písní Adama Šturma odkazující na jejich starší původ (řazeno abecedně)

textový incipit	**Notace**	**Poznámky**
Pán Jezukrist milý Spasitel (Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
Tvář laskavou obrať Pane (Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna

nepožehnal. K zpívání trochu dal měl a nemálo tím se honosil (i: m: Kdyby byl ženu neměl a dítkám něco zanechati nemyslil, nebyloby o něm toho poznamenáno. Nebylo dosti na tom, že lakomý byl musil doložiti, že příliš lakomý byl, vše nenávist ženatým zplodila). V Kněžském Auřadu byl 24 let."

[215] Škarka 1936: 414.

[216] Kouba 1962: 95.

[217] Konkordace MHB: č. 462.

[218] Konkordace MHB: č. 409.

2. 1. 4. K Blahoslavovým poznámkám

Pro poznání vývoje duchovní písně a také tvůrčího procesu jejich postupného utváření, jsou zásadní informace uvedené v doplňujících poznámkách. Příkladem nám může být píseň *Blud se zhusta rozšel*[219], za jejíhož autora označuje Jan Blahoslav Pana Bukůvku, ale současně uvádí, že „*ji Jan Roh zpravil lépe*". S touto osobností je spjata v *Rejstříku* pouze tato píseň, avšak můžeme předpokládat, že se jednalo o příslušníka rodu Bukůvků[220], kteří byli v úzkém kontaktu s rodem Žerotínů a taktéž stoupenci jednoty bratrské. Nápěvná předloha pak pochází z německého prostředí, *Nun wend ihr hören singen*[221]. Ve výčtu písní Jana Roha však uvedena není a Blahoslav v tomto případě přiznává autorství Panu Bukůvkovi, avšak Jan Roh pravděpodobně výrazně ovlivnil konečnou podobu textu. Oproti *Rohovu kancionálu* (*Br1541*, fol. O4r) je text písně pouze s drobnými změnami otištěn s odkazem na vlastní notu v kancionálu jednoty bratří habrovanských z roku 1530 (*Habr1530*, fol. K 10r). Z tohoto sdělení můžeme předpokládat rozšíření písně a znalost nápěvu. Použití tohoto předreformačního nápěvu v lilečském tisku může být také vysvětleno jeho blízkostí s německou reformací, avšak o stycích Pana Bukůvky a jednoty habrovanské nemáme žádné zprávy.

Stejně tak je tomu u písní Mikuláše turnovského *Bohu Otci nebeskému vzdávejme*[222] a *Jsa Bůh v bytu vždy jediný*[223]. Zde *Rejstřík* uvádí, že *Bohu Otci nebeskému vzdávejme* vystavěnou na nápěvu mariánské sekvence *Stirpe Maria regia*[224] *předělal* Jan Blahoslav. Melodie písně užitá v bratrském kancionálu je pak zcela totožná s původní sekvencí. Předpokládáme, že jeho zásahy byly pouze textového charakteru. S českým textem se objevuje poprvé píseň v *Jistebnickém kancionálu*, avšak zde je text překladem latinské mariánské sekvence.[225] U následující písně *Jsa Bůh v bytu vždy jediný* využívající nápěv latinského cantio *En*

[219] Konkordace MHB: č. 646.
[220] Kterého Pána z rodu Bukůvků však měl Jan Blahoslav na mysli, můžeme pouze odhadnout, protože celý rod byl věrným stoupencem jednoty bratrské. Vzhledem k době vzniku textu a zásahům Jana Roha, který svou upravenou verzi zařadil již do kancionálu 1541, připadal by v úvahu snad Petr Bukůvka (1507–1571). Více viz Pilnáček 1972: 513.
[221] Píseň o Benzebauerovi, více Kouba 1975: 150, č. 4; DKL-III-1-3-II (TB): 219 K výskytu a vývoji textu též Aretin 1805: 1286−1291.
[222] Konkordace MHB: č. 455.
[223] Konkordace MHB: č. 613.
[224] Srov. Plocek 1973: 781. Konkordace Cantus Index: č. g02522.
[225] Jistebnický kancionál 2005: 231.

pietas Christi apparet mira[226] je uvedena poznámka, že ji *opravoval* Jan Augusta. Poprvé se píseň objevuje v *Rohově kancionálu*, melodicky shodná, textově pouze s drobnými změnami, byla zařazena do Blahoslavových redakcí. Stejně jako v předchozím případě ale nelze přesně vymezit míru zásahů do původního textu. Ani jednu píseň však nenalezneme v soupisu písní těchto autorů.

Podrobnější komentář je u Wolfovy písně *Když Alžběta matku Páně k sobě*[227]. Podle něj byl prvotní tvůrce písně utrakvistický kněz Beneš Optát, až následně ji přepracoval Jan Wolf. Blahoslav ještě doplnil komentář k písni „*… a naposledy také i opravena jest ještě a velmi změněna. Léta 1561*." O tom, že byl autorem písně Beneš Optát, není pochyb, vždyť Blahoslav také jistě sám velmi dobře znal Optátovu tvorbu.[228] Dále Jan Kouba upozornil na existenci drobného hymnografického tisku, zpěvníčku *Písničky čtyři evangelické*[229], vydaného 5. 12. 1534 Janem Pytlíkem z Dvořiště. Mimo čtyři písně zpracovávající novozákonní kantika se zde vyskytuje i zmíněná píseň *Když Alžběta mateř Páně*.[230] Tato píseň byla dříve již začleněna do hymnografického kánonu. Je velmi pravděpodobné, že konečné zásahy do písně provedl před zařazením do ivančického kancionálu sám Jan Blahoslav. U této písně však Blahoslav opouští v *Rejstříku* princip prvotního tvůrce a píseň připisuje v prvé řadě upravovateli písně. Je opět otázkou, jestli jde o cílený postup, protože zásahy do písně byly provedeny v té míře, že původní Optátův text byl téměř opuštěn. Nabízí se však také možnost, že byla píseň připsána Janu Wolfovi z konfesních důvodů či na základě Blahoslavovy osobní

[226] Srov. Černý 1966: 108, č. 71.
[227] Konkordace MHB: č. 422.
[228] Müller 1931/2: 262, cituje dopis z 15. června 1552 vypovídající o osobním setkání Jana Blahoslava a Beneše Optáta, z něhož vyplývá, že Blahoslav se s Optátem shodoval v otázkách dogmatiky.
[229] Desiderius Erasmus, *Písničky čtyři evangelické* […], Náměšť nad Oslavou, Jan Pytlík z Dvořiště 1534. (Knihopis, č. K02361).
[230] Jak dosvědčuje nadpis fragmentu habrovanského kancionálu (*Habr1535*, exemplář KNM, sign. 27 A 37), Beneš Optát je pravděpodobně autorem pěti písní *O nebeském chlebě* (písně *Znamenej ó duše věrná*, *Kdež lid nyní o mši mluví*, *Zpívejme všichni vesele*, *Kněže věčný pane Jezu Kriste*, *Znamenej lide věřící*). S vysokou pravděpodobností lze Optátovi připsat také autorství pěti písní obsažených ve zpěvníčku *Písničky čtyři evangelické* a v habrovanských *Habr1535* (písně *Když Alžběta mateř páně*; *Zachariáš němý pro nevěru*; *Při Kristově narození*, *Simeon muž spravedlivý*, *Jezu Krista příchod jistý*). Hypoteticky by bylo možné uvažovat o Optátově autorství u dalších dvou písní, *Znamenej lide věřící o té věčné božské řeči* a *Pána Krista narození*, přestože pro něj svědčí jen nepřímé náznaky. Podrobně se Optátově autorství věnuje Hanzelková 2011: 124. K osobnosti a autorství Beneše Optáta také v Kouba 1988: 21–92.

úcty.[231] Další možností je, že Jan Wolf byl autorem melodické proměny písně. V kancionálech habrovanských je odkazováno na starší nápěv *Již slunce z hvězdy vyšlo*, avšak v bratrských kancionálech je píseň nadepsána jako *Magnificat.* Nápěv první sloky je shodný se staršími verzemi, avšak následně vkládá mezi jednotlivé sloky melismatické pasáže citující vždy první frázi následující sloky.

Poznámky jsou také zdrojem a potvrzením Blahoslavových výpovědí, že mnohé autory písní se dozvěděl od starších, v tomto případě uvedl autorství písně *Otče náš jenž jsi na nebesích*[232] na základě svědectví Martina Michalce. Takto byl za autora písně označen Jan Roh. Ačkoli byla původně píseň uvedena mezi tvorbou Jana Augusty, byla z tohoto seznamu vyškrtnuta a připsána do výčtu písní Jana Roha.[233] V kancionálu z roku 1541 se objevuje toto kontrafaktum poprvé s odkazem na melodii písně *O uslyš svůj lid žádostivý*, jež vychází textově z latinského kyrie *Omnipotens pater gentium* a konkorduje s melodií latinského cantica *Scimus in altari carnem de pane creari.*[234]

Neméně zajímavý je též komentář k zásahům, které musely být učiněny do písní Jana Augusty. Podle záznamu Jana Blahoslava je jisté, že byl Jan Augusta také autorem mnohých jiných písní, než jsou v *Rejstříku* uvedeny. Uvádí zde také, že všechny jeho písně, které byly zařazeny do *Rohova kancionálu* a následně použity v kancionálu z roku 1561, musely být podrobeny korekturám. Byly zde provedeny velké zásahy nejen do obsahu písní, ale i do textové struktury. „*… z nichž kterékoli přivzaty sou do velikého kancionálu, ty všecky téměř natoliko znovu pilně zkorygovány, ale hned jako přelity a v jinou formu abráceny býti musily s velikou prací, a to z potřeb nevyhnutedlných. Jakož pobožný, rozumný a opatrný čtenář,*

---

[231] Bratru Wolfovi je též věnovaný nekrolog, *Todtenbuch*: 234. „*… téhož léta 1548 umřel bratr Wolf v Přerově, ten pátek před svatým Šimonem a Judou po XV hodině, Bohu a všem téměř lidem, jenž jej znali, velmi milý, tu v Syřanech pochován. Bratr Daniel Starý při pohřbu jeho kázal. O tom muži mnoho by bylo praviti. Býval sem já s ním od dětství svého. A když se koli na skutky muže toho rozpomenu, vždycky se jemu divím. Neb sem nikdá jemu podobného neviděl aniž vím, aby Jednota jemu podobného měla, a to v těchto věcech: v ochotnosti, přívětivosti, opatrné mluvnosti, pobožnosti, příkladnosti, vážnosti, jímání lidí milosti k sobě. A ač prostý jak byl, však příjemný kazatel, písař, hospodář dobrý. Bratra Lukáše starého formanem býval. Drahně písní nadělal, z nichž mnohé sou v novém kancionálu. Při žádném z správcův bratrských tak málo vášní škodných nepoznal sem. Taková byla muže toho bedlivost, že sebou uměl vládnouti. Člověk tě byl, ale takový, jakýchž velmi málo jest. Latině téměř nic neuměl, ale přesto byl učený a pravým uměním skvěl se. Uměl i fyziku. Na kněžství řízen byl léta 1526. Jeden z ouzké rady.“*

[232] Konkordace MHB: č. 70.

[233] V edici Blahoslavova *Rejstříku* uvádí tuto poznámku ke stylu písařské ruky Kouba 1962: 93.

[234] Srov. *Scimus in altari carnem de pane creari* v *JistK*, fol. 99b a *Omnipotens pater gentium* v *Graduálu bakaláře Martina z Vyskytné* (XIII A 2, fol. 197v). Další též Černý: 132, č. 349.

jednu s druhými srovnaje, ne nesnadně spatří.“ (*Rejstřík,* fol. 330a) Poznámka má ale pravděpodobně i jinou než čistě výpovědní rovinu. Jak je známo, byl Blahoslav při redakčních pracích na *Šamotulském kancionálu* nucen zařazovat do repertoáru velké množství písní Jana Augusty. Je pravděpodobné, že se tak dělo i na úkor jeho vlastní tvorby.[235] Zajímavostí je také, že v soupisu písní připsaných Janu Augustovi byla přeškrtnuta píseň *Nuž všickni vesele svého Spasitele*, tuto píseň můžeme nalézt v písních Jana Táborského.[236] Autorství Jana Augusty můžeme vyloučit zhodnocením vývoje písně.[237] Jan Augusta vstoupil do jednoty bratrské roku 1521, však píseň byla již součástí bratrského kancionálu z roku 1501. Její tvůrce musel být tedy z nejstarší generace, což umožňuje uznání autorství Jana Táborského. Jako nápěvný model k tomuto kontrafaktu byl použit latinský hymnus *Inventor rutile dux bone luminis*[238]*.* Poprvé se ve spojitosti se jmenovaným českým textem objevuje v utrakvistickém kancionálu roku 1522, týž český text stojí samostatně v *Piesničkách* 1501. U tohoto autora také Blahoslav považoval za nutné oddělit jeho osobu od jmenovce, s kterým intenzivně vystupoval proti učení jednoty. „*(ne onen pochlebník, kterýž jest nyní v Praze a kolika písniček udělal, kterýmiž svět na chvíli jako mlátem se pokrmil a potom je povrh, jako někdo věchet, utřev boty;) ale onen Táborský, muž moudrý, kterýž byl v Jednotě za svého věku, slovutný a vzácný, a prvé byl na Táboře farářem a sloul kněz Jan Vilímek; umřel dávno před 70 lety, t[otiž] léta Páně 1490.*“ (*Rejstřík,* fol 326a)[239]

Medailony autorů dokumentují také Blahoslavův postoj a tedy pravděpodobně i postoj jednoty bratrské k postavě některých osobností. Jednou z nich je autor duchovních písní Jan Silvanus, písař nejvyššího purkraběte pražského pana Popela.[240] Jedná se o doposud první zprávu o Janu Silvánovi, ve které Blahoslav sice oceňuje jeho hudební a literární činnost „*Musicus quidem clarus et eruditus ac plane poeticum ingenium, sed ebriosus et furio sus subine.*“, ale současně kritizuje i jeho povahu: „*Bratři mnohým dobře jest známý jako i mně: ale*

[235] Více Hostinský 1896: 19–20.
[236] V edici Blahoslavova *Rejstříku* uvádí tuto poznámku ke stylu písařské ruky Kouba 1962: 93.
[237] K vývoji více Kouba 1565: 105, č. 25; Kouba 1959: 111.
[238] Srov. Plocek 1973: 565. Chevalier: č. 9071.
[239] Srov. *Todtenbuch*: 219, 235. Jan Táborský se zde vyskytuje hned ve spojitosti se třemi různými roky úmrtí (1490, 1495 a 1549?). Ze záznamů však můžeme identifikovat, že se jedná o jednu a tutéž osobu, přičemž rok úmrtí 1549 můžeme zcela vyloučit.
[240] Komparativní literárněvědné hodnocení tvorby Jana Silvána a Jana Blahoslava nabízí Michálek 1973: 177–182.

Bratrem nikdy nebyl a býti nemůže pro opilství a marnosti et propterfurorum." (*Rejstřík*, fol. 340a) I přes tuto ostrou kritiku si však jeho tvorby cenil, protože píseň *Spomoziž mi z hoře mého věčný milý Bože*[241] byla po zařazení do *Rohova kancionálu* (*Br1541,* fol. J 15v) opětovně vložena ve stejném znění i do kancionálů Blahoslavovy redakce (*Br1564*, fol. 198v). Současně však také upozornil, že byla předělána od Jana Pausteníka a před přijetím do kancionálu 1541 byla ještě jednou opravena Janem Rohem. Snad původní textová varianta *Spomoziš mi z smutku mého věčný milý Bože* se vyskytuje v kancionálu jednoty habrovanské (*Habr1530*, fol. K 2r).[242] O oblibě a rychlém usazení písně svědčí i její užití v *Kunvaldského kancionálu* (*Kun1576*, fol. Q 20r), který již uvádí, že „*má svou notu*", a je použita v odkazu u písně *Pánu Bohu s důvěrností modlmež se v nízkosti* (*Kun1576,* fol. M 2v). Melodie písně je při srovnání s rukopisnými prameny 1. poloviny 16. století stabilní, pouze *Rohův kancionál* rytmizuje počátek posledního verše.

[241] Konkordace MHB: č. 584.

[242] Minárik 1986: 90 zasazuje dobu vzniku Silvánova textu do roku 1530, což by odpovídalo, že byl text přijat přímo do kancionálu jednoty habrovanské z roku 1530 (*Habr1530*). Jan Pausteník pak mohl zasáhnout do textové složky písně v případě utrakvistického kancionálu 1531 (*Miř1531*), přičemž úpravy v bratrském kancionálu 1541 (*Br1541*)se již ujal Jan Roh.

Ukázka textového vývoje písně

Habr 1530

Spomoziž mi z smutku mého,
Mocný milý Bože,
Pomoziž mi vítěziti,
Zlému odpierati,
Račiž dati potěšení,
Míti v bezpečné svědomí.

Nevinnost mů daj najdražší,
Ten jsem již potratil,
Nesrozumivší tomu sam
pokud se we cti byl
připodobněn sem hovadom
i jinýn němym zvířatoum.

…

Miř1531

Spomoziž mi z hoře mého,
mocný milý Bože,
pomoziž z něho vyjíti,
Nedaj zahynůti,
vysvoboď z moci ďábelské,
jež dosáhl v zahradě Rajské.

Ráj nevinnost nám znamená,
Ten dar jsem potratil,
V rodičech mých pro první hřích,
Kterýž Adam zplodil, nesrozuměl.
Když ve cti byl
Sobě i všem zlě učinil

…

Br1541

Spomoziž mi z hoře mého,
Věčný milý Bože,
Spomoziž z něho vyjíti,
Nedej zahynůti,
Vysvoboď z moci ďábelské,
Jež dosáhl v zahradě Rajské.

Nevinnost mů daj najdražší,
Ten jsem již potratil,
V rodičích mých pro těžký hřích,
kterýž Adam zplodil,
Nesrozuměv když ve cti byl
Sobě i vše zle učinil.

Osobní pohled a hodnocení kvality děl se vyskytuje také u Matěje Červenky: „*Složil i nemálo více písniček ten muž, ale nechtěl jich nijakž ven vydati ani nám ukázati…Ježto mnohé věci kdyby byly včas se s nimi zjevil, výborně se hoditi mohly*." (*Rejstřík,* fol. 331b). V *Gramatice* pak dodává: *„… homo doctue et admodum diligens, memoria divina, neo postremus ingenio, ac iuste dici potest, multae lectionis vir; non pauca scripsit, quae tandem limata et exornata sunt ab aliis*"[243] Matěj Červenka je podle Blahoslava autorem třech písní, při jejichž tvorbě vycházel z různých okruhů. Text písně *Aj jak jest to milé a utěšené duchem* vychází ze žalmu 132 (*Ecce quam bonum et quam iucundum*); na nápěv z německého reformačního prostředí *Lide Boží Izraheli zpívej o svém*[244]; kontrafaktura latinského hymnu *Zavítej k nám Duše svatý s Otcem*[245]. Blahoslav si vysoce cenil i schopností Jiříka Štyrsy, konkrétně se nám jeho přípisu dostává zprávy o „*velmi mistrovky složené*" (*Rejstřík,* fol. 329b) písni *Pomíjiť chlouba tvárnosti*. Avšak stejně jako již zmiňovaná Křižákova – Blahoslavova *Požehnání a díky Pánu Bohu izrahelskému* není součástí bratrských kancionálů a mimo tento incipit o ní nemáme další zmínky.[246]

U čtyř písní se projevuje Blahoslavova nejistota v původu písně. *Prokřikněmž všickni k chvále* tak připisuje v seznamu Adamu Šturmovi i Martinu Michalcovi. Melodie je modifikací poměrně používané nápěvné předlohy českých kontrafakt, tropu *Laudem Deo dicam per secula*.[247] Na rozdíl od již zmiňovaného kontrafakta *Vzdejmež chválu po všecky věky*, melodie písně neodkazuje ani přesně necituje latinský tropus. Jedná se o svébytný způsob modifikace latinské předlohy, je zachován původní charakter chorálního nápěvu, ale na mnoha místech došlo k jeho výrazné melodické proměně a prodloužení rozměru strof. Původní nápěv lze tedy identifikovat především v úvodu, osm znaků je totožných s druhým veršem původního nápěvu. Vzhledem k literárním schopnostem, a ostatně i životním datům, obou bratří nelze vyloučit autorství ani jednoho z nich. Nabízí se také

[243] Čejka 2011: 296. „*… učený a velmi pilný muž s božskou pamětí, vynikající nadáním, jenž může být spravedlivě nazván velmi sečtělým, napsal velmi mnoho děl, která byla nakonec vybroušena a vyzdobena jinými*." (užit překlad z téže edice)
[244] Nápěv je v německém reformačním prostředí spojován především s textem *Wohl dem der in Gottes Furcht steht … dein eigen Hand.* Více Kouba 1975: 165, č. 76. Text české varianty písně je českým překladem žalmu 124, *Nisi quia Dominus erat in nobis dicat nunc Israel.*
[245] Více viz tato práce 2. 1. 1. *Odkaz na latinskou předlohu*
[246] Škarka 1936: 414.
[247] Viz Příklad 2.

varianta, že text prošel dvojí úpravou. Jak jinak bychom si mohli vysvětlit Blahoslavovo přiřazení této písně Martinu Michalcovi, jehož tvorbu díky úzkému kontaktu jistě dobře znal, a současně svému blízkému spolupracovníkovi Adamu Šturmovi.

Stejně tak za autora písně *Chvalmež nyní Boha svého Syna jeho*[248] označil Matěje Konvaldského ale připouští i možnost jejího převzetí z kostelního graduálu. Odkaz na převzetí z kostelního graduálu je pravděpodobně reflexí melodické předlohy písně *Cuncti nunc assurgentes*, přičemž důkaz modifikace melodické složky můžeme nalézt hned v několika pramenech.[249] V utrakvistickém kancionálu z roku 1522 se objevuje místo odkazu na latinskou melodii rubrika „*Obyčejná. Má svú notu*" (*Miř1522*, fol. H 17r).[250] Z tohoto odkazu je patrné, že již v tomto čase byla melodie upravena podle českého textu, pouze druhá až čtvrtá fráze je převzata z latinské předlohy. V rukopisném *Kolínském kancionálu* (*Ko1517*, fol. 297v) pak můžeme nalézt zápis melodie, který je sice ještě odlišný dórským modem, ale odráží již cestu k melodické variantě písně, jak ji známe z bratrských kancionálů.[251] Oproti latinské předloze uvádí jinou podobu sedmého znaku, bratrská redakce se již vrací opět k původní citaci latinské předlohy. Různé užití délek pátého a šestého znaku se projevuje v rukopisných pramenech, v tištěných pramenech byl rytmus ustálen na podobu v bratrských kancionálech. Taktéž pátý a šestý znak je odlišný. Autorství Matěje Konvaldského, prvního biskupa jednoty, vyloučit nelze. Je si však nutné uvědomit, že i původní Konvaldského text musel projít před zařazením do *Rohova kancionálu* redakcí i teologickou revizí.

[248] Konkordace MHB: č. 110.
[249] Černý 1966: 107, č. 50; Plocek 1973: 745; srov. Dreves 1886: 102–103. V ukázce použit zápis *Graduál bakaláře Martina z Vyskytné* (*XIII A 2*, fol. 150r).
[250] Srov. Kouba 1959: 101.
[251] Více Baťová 2011: 135–136.

Příklad 27| Melodický incipit *Chvalmež nyní Boha svého Syna jeho* a část nápěvu *Cuncti nunc assurgentes*

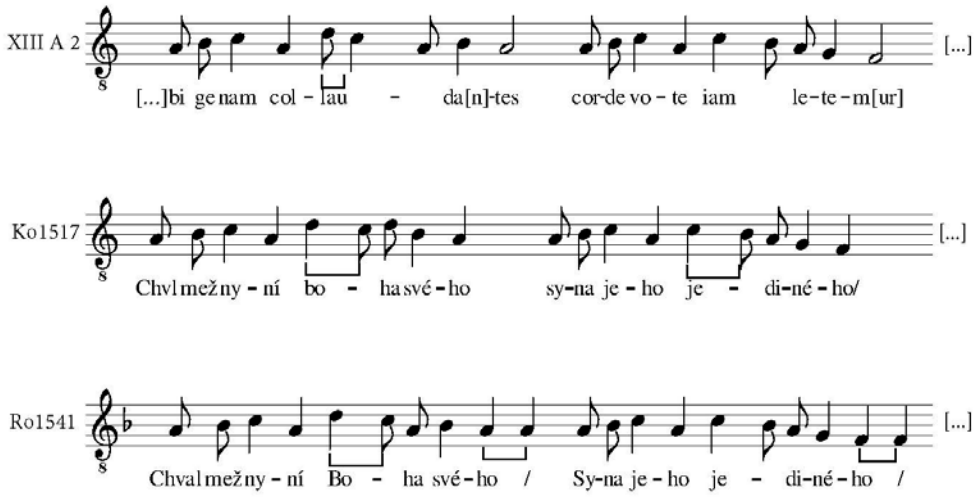

Také u další písně Matěje Konvaldského *Radostně Boha chvalme*[252] je uvedena poznámka pod záhlavím „*Licet hanc cantilenam multi tribuant alio cuidam bono viro, qui vocabatur Gabriel Komarovský.*“[253] (*Rejstřik,* fol. 322a) Poprvé můžeme doložit text písně jako součást *Piesniček* 1501 (*Piesničky 1501,* fol. [31]). Melodie písně přebírá starší nápěv *Veselý den nám nastal,* se kterým se setkáváme již v *Jistebnickém kancionálu* (*JistK,* fol. 159).

Janu Augustovi a Janu Pausteníkovi[254] je připsána shodně píseň *Chvalmež všickni Hospodina*[255]*.* Kontrakaftum se poprvé objevuje *v Šamotulském kancionálu* a odkazuje na nápěv v bratrském prostředí velmi oblíbené písně *O světlo Trojice svatá.*[256] Ve shodném znění je pak píseň zařazena do *Ivančického kancionálu* i do redakce kancionálu z roku 1615. Vzhledem k absenci dalších informací však nemůžeme více autorský podíl hodnotit. Taktéž píseň *Národe Český chvaliž Boha*[257] je uvedena v seznamu děl Jana Augusty s poznámkou „*O té praví, že jest b.*

[252] Konkordace MHB: č. 147, srov. č. 167.
[253] „*Třebaže tuto píseň mnozí připisují nějakému jinému dobrému muži, který se jmenoval Gabriel Komarovský.*“ (vl. překlad)
[254] V medailonu autora uvádí Blahoslav mimo příjmení Pausteník také Jestřebský, Ostrský, Turnovský (*Rejstřík,* fol. 337b). Srov. *Todtenbuch*: 231, zde uveden tvar jména Jan Pausteník.
[255] Konkordace MHB: č. 544.
[256] Nápěvná předloha těchto kontrafakt pochází z latinského hymnu *O lux beata Trinitas et principalis unitas*, více k výskytu tohoto hymnu v bohemikálních pramenech Černý 1966: 86, č. 55; Plocek 1973: 767; Chevalier: č. 13 150. Pro srovnání více k vývoji nápěvu v německém jazykovém prostředí např. Ameln 1985: 16.
[257] Fojtíková 1981: 112–114. Konkordace MHB: č. 299.

Michalcova" (*Rejstřík,* fol. 328a). Nápěvnou předlohou tohoto kontrafakta je hymnus *Ave sanctissima Regina gratia divina*[258], jejíž zápis se nachází, současně s jeho českou variantou *Zdrávas nejsvětější Královno milosti Trojice svaté*[259], již v *Jistebnickém graduálu* z poloviny 15. století (*JistG*, fol. 220r). Na rozdíl od předchozích ale není v písních Martina Michalce uvedena. Pro vysvětlení se nabízí dvě varianty, tedy že Blahoslav tuto informaci pouze uvedl, ale neztotožnil se s ní. Vzhledem k životním datům obou autorů a prvnímu výskytu tohoto textu v *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. P 8v) však nelze autorství definitivně určit. Většina vědeckých prací ale akceptuje jako jediného autora textu pouze Jana Augustu.[260]

2. 2. Přehled autorů Blahoslavova *Rejstříku*

jméno autora	**Počet písní**
Abdon, Martin (1529–1561)	**1**
Augusta, Jan[261] (1500–1572)	**140**[262]
Blahoslav, Jan (1523–1571)	**69**
Bosák, Kliment (†1561)	**1**
Bukůvka (16. století)	**1**
Ciklovský, Jiřík (1500–1557)	**3**
Ciklovský, Ondřej (1450–1529)	**2**
Černý, Jan (1500–1565)	**2**
Červenka, Matěj (1521–1569)	**3**
Donát (16. století)	**2**

[258] Orel 1922: 62; Černý 1966: 106, č. 28; Plocek 1973: 739; k analýze nápěvu též Konrád 1881: 141.
[259] Konrád 1881: tamtéž; Kouba 1959: 129; Plocek 1973: 398.
[260] Škarka 1932: 63; Novotný 1930: 191.
[261] Rejstřík používá variantu jména Johannes Augusta.
[262] Píseň *Chvalmež všickni Hospodina* je uvedena i v seznamu mezi písněmi Jana Pousteníka. U písně *Národe český chvaliž Boha* připouští možnost, že jejím autorem je Martin Michalec, ale do výčtu Michalcových písní zařazena není.

Dřevínek, Havel (1501–1563)	**18**
Hus, Jan (1369–1415)	**2**
Chřenovský, Jiřík (c1500–1555)	**1**
Jelecký, Jan (†1568)	**3**
Kocourek, Simeon (1. pol. 16. stol)	**1**
Konvaldský, Matěj (1442–1500)	**9**[263]
Krasonický, Vavřinec (c1460–1532)	**1**
kvasických	**1**
Lukáš Starý (1523–1571)	**115**[264]
Lupač, Martin (†1468)	**1**
Michalec, Martin (1484–1547)	**31**[265]
Mikuláš (písař turnovský) (c1. pol. 16. stol.)	**4**
Miřínský, Václav (†1492?)	**1**
Načeradský, Jan (†1565)	**2**
Němec, Urban (†1563)	**2**
Paulin, Pavel (†1564)	**1**
Pausteník, Jan (†1543)	**10**[266]
Rachtaba (nožíř pražský) (†1520)	**1**
Roh, Jan (c1585/87–1547)	**2**

[263] Píseň *Chvalmež nyní Boha svého* je současně uvedena v seznamu *Z kostelního graduálu.*

[264] Textové incipity *Kristus z mrtvých vstal* a *Ke cti Otce nebeského* jsou uvedeny v *Rejstříku* duplicitně. Blahoslav připouští ještě možné autorství překladu latinské písně *Ex iubilo divi Bernhardi* do češtiny *O Kriste pamět tvá*. Dále doplňuje: „*Nevím, kdo ji česky udělal, nejspíš B. Lukáš anebo někdo ex coetaneis eis*“ *(Rejstřík,* fol. 341a). Celkem tedy Blahoslav přiřkl Lukášovi Starému 113 odlišných písní, z nichž u jedné z nich vyjadřuje nejistotu a možnost, že jejím autorem byl i někdo z Lukášova okruhu.

[265] Píseň *Pokřikněmž všickni k chvále* je současně připsána také Adamu Šturmovi.

[266] Píseň *Chvalmež všickni Hospodina* je uvedena v seznamu mezi písněmi Jana Augusty.

Rokycana, Jan (1395–1471)	**2**
Rokycanský Martin[267] (2. pol. 15. stol.)	**1**
Rokyta, Jan (†1591)	**1**
Silván, Jan (1493–1573)	**1**
Solín, Václav (1527–1566)	**5**
Šturm, Adam (c1500–1565)	**38**[268]
Štyrsa, Jiřík (†1536)	**10**
Táborský, Jan (†1495)	**6**[269]
Táborských	**4**
Tatíček, Matouš (†1552)	**2**
truhlář pražský	**1**
Truhlář, Vílém (c16. stol.)	**1**
Wolf, Jan (†1547)	**13**
z kostelního graduálu	**9**[270]

[267] Podle J. Kouby (Kouba 1962: 96) bylo přízvisko Rokycanský dopsáno do *Rejstříku* až po Blahoslavově smrti. Více též Škarka 1936: 335.
[268] Píseň *Pokřikněmž všickni k chvále* je současně připsána také Martinu Michalcovi.
[269] Píseň *S veselím Stvořitele* je současně uvedena v seznamu *Z kostelního graduálu.*
[270] Píseň *Chvalmež nyní Boha svého* je současně připsána Matěji Konvaldskému. Také píseň *Velebmež vždy s veselím Stvořitele* je připsána i Janu Táborskému.

3. Pokračovatelé Blahoslavova Rejstříku

I přes zařazení Blahoslavova *Rejstříku* do *Akt Jednoty bratrské* víme, že jeho opisy se šířily i mimo bratrskou obec. O tom svědčí i reakce Václava Šturma *Rozsouzení a bedlivé uvážení velkého kancionálu* z roku 1576: „*Písní duchovních některých, jichž se ode vší Jednoty užívá, rejstřík, v němž se pokládá, od koho kdy která složená aneb udělaná byla, pokud se vyhledati mohlo. Ten rejstřík ač toliko sami mezi sebou Bratří mají, však i toho jsem já skrze dobré přátelsky dostal.*“[271] Z těchto opisů Blahoslavova *Rejstříku* nám ale doposud není dochován žádný exemplář. Na základě několika pramenů, na kterých byly opisy rejstříků pravděpodobně včleněny, lze získat představu o jejich podobě a variantách.

3.1. Ztracený opis Šebora Pražmy z Bílkova

Jediným popsaným exemplářem tohoto typu byl rejstřík Šebora Pražmy z Bílkova a na Mouřilově, který byl uveden pod názvem *Památka Bratra Jana Blahoslava, kterýž v Jednotě bratrské biskupem byl, toto poznamenání, kdo kterou píseň od mnoha let udělal, kteréž sou položeny v nynějším kancionálu bratrským.* Opis rejstříku si moravskoslezský šlechtic pořídil roku 1578 a nechal ho svázat s opisem spisu *Naučení mládencům k službě Kristu a církvi jeho se oddávajícím v Jednotě bratrské*[272]. Oba opisy jsou dnes bohužel nezvěstné.[273] Částečná rekonstrukce Pražmova rejstříku mohla vzejít pouze ze studie A. Škarky *Neznámí autoři bratrských písní*, který s pramenem přímo pracoval.[274] Z jeho zmínek můžeme sice Pražmův rejstřík částečně rekonstruovat, avšak A. Škarka se při svých bádáních soustředil spíše na literárněvědný rozbor nově zařazených autorů a ustoupil od detailní komparace Blahoslavova a Pražmova rejstříku. „*Tou závislostí rejstříku Pražmova na Blahoslavovi jest ovšem nepřímo určena i jeho hodnota jako*

[271] Adam Šturm: *Rozsouzení, bedlivé uvážení Velkého kancionálu od Bratří Waldenských jinak Boleslavských sepsaného*, Praha 1588, fol. 70. (knihopis č. K16007)
[272] Podle A. Škarky byl opis vyhotoven roku 1577, viz Škarka 1963: 291.
[273] Rukopis byl uložen pod signaturou M 1372 v rukopisném odd. vratislavské univerzity (městská knihovna) a dnes je tato jednotka vedena v seznamech válečných ztrát. Ztracena je taktéž fotokopie se sign. S 12432, která by měla být uložena v knihovně Slovanského semináře Masarykovy univerzity. Podle zpráv J. Kouby nebyla již roku 1958 dohledána. Podrobně též Škarka 1963: 291. Titul uveden též v Dudík 1877: 261.
[274] Škarka 1963.

literárněhistorického pramene. Jeho údaje se celkem shodují s Rejstříkem Blahoslavovým.“[275] Ze studie však vyplývá, že Pražma se u některých autorů pokusil doplnit Blahoslavovy informace. Bez dochované kritické edice pramene však můžeme jen spekulovat o míře Pražmových vlastních výzkumů, avšak jak uvádí A. Škarka, nelze pochybovat o správnosti Pražmových údajů. [276] Byl to také právě jeho rod, jenž financoval velkou část nákladů spojených s vydáním kancionálu *Písně duchovní evangelistské, opět znovu přehlédnuté, zpravené a shromážděné: i také mnohé vnově složené* […] z roku 1576.[277]

Pravděpodobně nejcennější informace, které Pražmův rejstřík podává, ale zůstaly díky Škarkově studii zachovány. Blahoslavův soupis byl rozšířen o některé autory písní, které byly do kancionálu vydaného v roce 1576 vloženy až po jeho smrti, a nejsou tak součástí žádné Blahoslavovy redakce.

Prvním jmenovaným je bratrský kněz a člen rady Izajáš Cibulka (1550–1582)[278], kterému bylo přisouzeno autorství písně *Ach již se smrt přibližuje a hříšného zarmucuje*. Této písně si všiml již J. Jireček, který upozornil, že píseň byla bratry přepracována, nikoli nově složena. Současně však také uvádí mylnou informaci, že se píseň nachází i v Blahoslavově redakci z roku 1561.[279] Uvedená moralistní píseň se vyskytuje již v nenotovaných utrakvistických kancionálech z roku 1522 a 1531. Zde má incipit *Ach již se smrt přibližuje mou duši velmi smučuje*[280] (*Miř1522*, fol. E14v; *Miř1531*, fol. G 9) a odkazuje na melodickou linku písně *Ach můj smutku má žalosti*. Jak ale dokazuje A. Škarka rozborem jazykové složky písně, vycházel Cibulka ze starší verze této písně, nejspíš z 2. poloviny 15. století.[281] Pokud bychom se pak zaměřili také na repertoár rukopisných kancionálů, můžeme text dohledat také v okruhu repertoáru *Kolínského kancionálu* (*Ko1517*, fol. 365v). Svou veršovou strukturou je ale blízká již novější verzi nacházející se ve dvou zmiňovaných utrakvistických kancionálech. Naopak bratrská varianta písně se kromě redakce kancionálu z roku 1576 objevuje také v nové redakci kancionálu z roku 1618 a o tři roky dříve vydaných *Písních*

[275] Škarka1963: 291.
[276] Tamtéž
[277] *Br1576*
[278] K osobnosti *Todtenbuch*: 274–275. O literární činnosti zde ale není zmínka.
[279] Jireček 1878: 40.
[280] Konkordace MHB: č. 654.
[281] Literárněvědný rozbor písně a charakteristiku Štefanova básnického slohu písně přináší Škarka 1936: 292–297, a dále 396–405.

pohřebních.[282] Je tedy zřejmé, že bratrská varianta písně měla vývoj, který se zcela neslučoval s cestou, jakou byla zakotvena píseň v utrakvistickém repertoáru. Můžeme také uvažovat o Izajáši Cibulkovi i jako o autoru melodie. Tuto hypotézu podporuje i fakt, že v *Kolínském kancionálu* i v utrakvistických kancionálech 1522 a 1531 se text odkazuje na melodii jiné písně, popř. lze interpretovat i na notu obecní. V bratrských tiscích je text vystavěn na vlastní melodii a v žádném z kancionálů na jinou melodii neodkazuje.[283]

Poněkud komplikovanější je určení autorství u písně *Rána boží morová.* Pražmův rejstřík uvádí jako autora písně Jana Svatoně (†1600) a současně jde o jedinou píseň, kterou lze ve spojení s touto osobností uvést.[284] V této souvislosti však můžeme zmínit, že píseň celkově vyznívá spíše jako dobový traktát než jako literárně propracované básnické dílo. A. Škarka uvádí jako důvod zařazení písně do bratrských kancionálů především nedostatečný počet písní označovaných jako *proti moru nebo za morní rány*.[285] Přiřazením skladby Janu Svatoňovi napomohl Pražma k identifikaci iniciál v Krčmově rejstříku BIS, které by mohly být mylně přiřazeny Janu Sylvánovi.[286] Poprvé se píseň objevila v redakci kancionálu z roku 1572, opětovně pak byla použita v redakci roku 1576, 1615 a v *Písních pohřebních.*[287]

Nově jako autora písně *Jáť jsem hotov Bože můj* označuje Pražma Jana st. ze Žerotína. V případě tohoto autora je nutno přihlédnout ke skutečnosti, že píseň obsahuje akrostich *Jan starší z Žerotína ke cti Kristu*. Píseň tedy mohla být tomuto šlechtici, významnému podporovateli jednoty bratrské, pouze věnována či složena na jeho počest. Ve své studii upozornil A. Škarka také na telestich, který odkazuje na jméno Žerotínovy manželky Mandalény. Podle Škarky ale možnost, že by

---

[282] *Písně duchovní evangelistské, … 1576.* (Knihopis, č. 12864)
Písně duchovní evangelistské z Písem svatých, … Léta 1615. (Knihopis, č. 12871)
Písně pohřební. Obnovené a vydané léta 1615. (Knihopis, č. 13288)

[283] Srov. Škarka 1963: 401.

[284] *Todtenbuch*: 250. *„Léta Páně 1567 umřel B. Jan Svatoň (rodem z Hranic) v Třebíči, kdež v Nově za správce dán byl, v auterý Masopustní, vj. den měsíce února. kněz mladý, na kněžství zřízen v Sležanech léta 1562. Rozumný a pobožný muž.“* Medailon ale nespojuje osobnost s jakoukoli literární aktivitou. Taktéž Blahoslavovy spisy *Gramatika* a *Muzika* se o literární činnosti nezmiňují.

[285] Škarka 1963: 405.

[286] Takto nejprve chybně identifikováno A. Škarkou (Škarka 1933: 329, 331) a po rozboru Pražmova rejstříku opraveno na Jana Svatoně (Škarka 1936: 404).

[287] Mimo bratrské kancionály se pak objevuje s drobnými obsahovými úpravami i v kancionálech katolických, např. *Šteyer1683*.

manželé nechali k uctění Krista složit píseň třetí osobou, není příliš reálná.[288] Stejně jako u předchozího autora není ani zde prokazatelné spojení s literárními aktivitami.[289] Avšak vzhledem ke kvalitě vzdělání, jakého se Janu st. ze Žerotína dostalo na prostějovské škole pod vedením Jana Blahoslava, nelze jeho básnické invence v žádném případě vyloučit. Dalším argumentem pro potvrzení Žerotínova autorství může být i prokázání vděčnosti a úcty ze strany jednoty. Text se poprvé objevuje v redakci kancionálu z roku 1598 (*Br1598*, fol. 528), přičemž náklady spojené s jeho vydáním z velké části financoval právě rod Žerotínů.

Posledním nově zařazeným autorem, kterého Pražma ve svém rejstříku uvádí, je Ondřej Štefan (1528–1577), redaktor kancionálu 1576 a Blahoslavův pomocník a písař. Zmiňuje ho ve spojitosti s úpravou písně *Jezukriste Spasiteli náš jenž v nebi*[290]. Jedná se tedy o informaci doplňující a aktualizující Blahoslavův *Rejstřík*, který zařadil píseň pod skupinu písní vytvořených Janem Blahoslavem. Sám Blahoslav tuto píseň zmiňuje v *Musice*[291] i v *Gramatice*[292] mezi výčtem textů, kterých si velmi cenil. Důvody, jaké vedly Štefana k zásahu do textové složky písně, ale nejsou známy. Štefanovy úpravy ale můžeme dobře odhalit komparací s verzí písně otištěné v šamotulské redakci kancionálu.[293] V redakci kancionálu z roku 1572 zůstává píseň ještě v původní podobě, do následující redakce roku 1576 byla již zařazena Štefanem pozměněná verze. K redukci slok došlo při přijetí písně do redakce kancionálu z roku 1615.

Všechny čtyři Pražmovy zprávy jsou důkazem o jeho dobrém povědomí o dění uvnitř jednoty a také jeho zájmu o zjišťování autorů z okruhu jednoty. Ačkoli máme jistě jen nepatrný zlomek zpráv, které Pražmův rejstřík obsahoval, a nemůžeme provést vlastní komparaci, stejně jako u ostatních pramenů, považujeme i tato svědectví za zásadní pro odhalení několika dalších autorů bratrských písní. Otázkou ale zůstávají motivy, které vedly vlastníky kancionálů k zaznamenávání informací o autorech písní. Pokud jsme ale v úvodu předpokládali rozšíření a existenci opisů původního Blahoslavova *Rejstříku*, mohou prameny tohoto typu naše domněnky pouze posílit.

---

[288] Škarka 1963: 409.
[289] *Todtenbuch*: 276 uvádí pouze datum úmrtí 27. února 1583 a charakteristiku osobnosti *„člověk pokojný a dobrých lidí zváštní ochránce, mnohým lidem v radách a v věcech dosti nesnadných velice potřebný.“*
[290] Konkordace MHB: č. 776.
[291] Hostinský 1896: 61.
[292] Čejka 1991: 283.
[293] Rozbor a srovnání textové složky Blahoslavovy a Cibilkovy verze viz Škarka 1936: 412–414.

3.2. Glosy v tzv. Krčmově kancionálu z roku 1576

Pozůstatkem a svědectvím o užívání *Rejstříku* jsou však některé další dochované exempláře bratrských kancionálů, které ukrývají rukopisné přípisky s monogramy autorů. Otázkou zůstává, za jakým účelem tyto záznamy vznikly. Pokud bychom provedly srovnání s původním soupisem autorů, můžeme konstatovat, že vycházejí z Blahoslavových výzkumů, které přebírají beze změn nebo naopak rozšiřují.[294]

Typem takovéhoto pramene je i tzv. Krčmův seznam skladatelů bratrských písní. Má podobu glosovaného bratrského kancionálu *Písní duchovních evanjelistických* z roku 1576 a je uložen pod sign. G 21 v Moravském zemském archivu v Brně. Na titulním listu knihy se nachází vlastnoruční podpis Jana Krčmy z Koněpas (1573—1618)[295]. Dřevokožené desky jsou zdobeny slepotiskem, mimo rámcové ornamenty jsou zde vyraženy rodové erby Jana Krčmy z Koněpas a jeho manželky Lidmily Sedlnické z Choltic. Je možné, že Krčma knihu zakoupil či zdědil, popřípadě do jeho majetku přešla sňatkem s Lidmilou Sedlnickou v roce 1592. Kniha prošla dobovou převazbou, při níž byla na některých místech značně oříznuta. Z této doby pochází také osm vzadu přivázaných listů obsahujících rukopisné vpisky zachycující stručně důležitá data v rodové historii. Z těchto zpráv můžeme dedukovat, že kancionál musel být dán k vazbě do roku 1598. Poslední záznam z roku 1619 pochází pravděpodobně od Krčmovy manželky Anny Skrbenské z Hřiště. Tímto záznamem o Krčmově skonu končí i rukopisné poznámky k rodové historii rodu Krčmů z Koněpas.

[294] Kouba 1962: 23.
[295] K historii rodu Pilnáček 1972: 342.

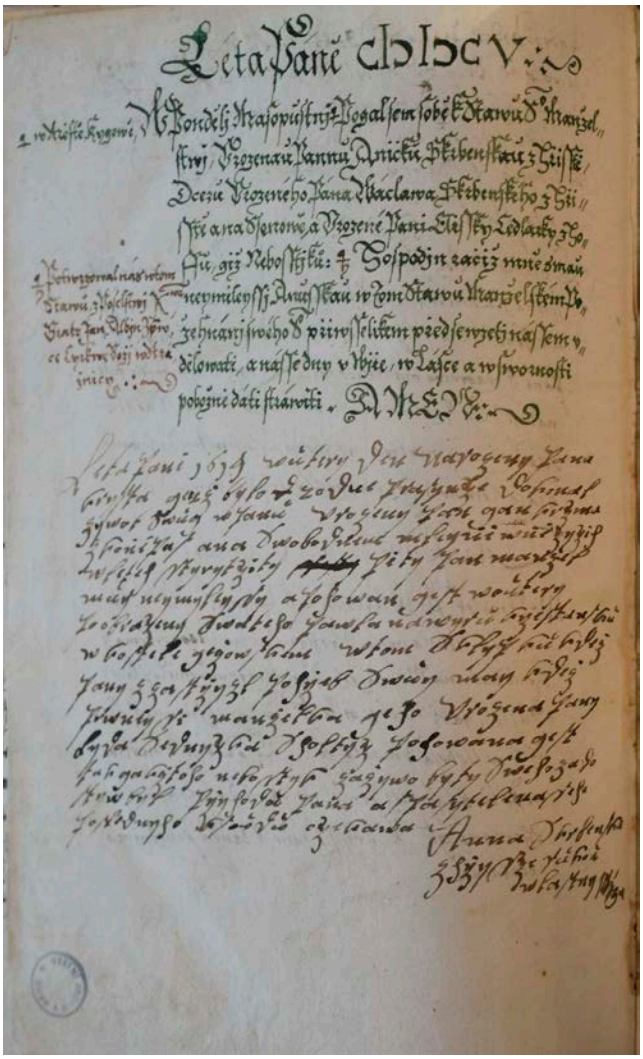

Obr. 1| Poslední vevázaná strana kancionálu *Písní duchovních evanjelistických* obsahující vpisky Jana Krčmy z Koněpas a Anny Skrbenské z Hřiště. MZA, sign. G 21.

Přípisky pocházejí pravděpodobně z let 1576 až 1619 a je možné, že jejich autorem byl právě vlastník kancionálu, moravský šlechtic Jan Krčma z Koněpas. Ostatně se k tomuto názoru kloní i A. Škarka, který glosy zpracoval a vytvořil seznam textových incipitů.[296] Z jakého důvodu se ale písař rozhodl pro rozpracování Blahoslavova *Rejstříku*, nám není zcela jasné. Vliv mohla mít rodová orientace na bratrskou víru, kterou ostatně dokazují i záznamy z dějin rodu. To, že písař použil k záznamu pouze úspornou formu monogramů, svědčí o jeho dobré orientaci v dějinách a osobnostech jednoty bratrské. V případě Krčmova rejstříku

[296] Škarka 1933: 323, dále 320–340. Srov. Kalina 1935 a dále Kouba 1962: 24–26.

snad lze hovořit snad i o provázanosti s Pražmovým soupisem, protože oba rody byly také pokrevně spojeny.[297]

3.2.1. Přehled autorů v Krčmově kancionálu

jméno autora	**Monogram**	Počet písní
Abdon, Martin (1529–1561)	BMAB	1
Augusta, Jan (1500–1572)	BIA	138
Bavoryňský, Beneš (†1535)	BB	1
Blahoslav, Jan (1523–1571)	BIB	65
Cibulka, Izajáš (†1582)	BIC[298]	1
Ciklovský, Jiřík (1500–1557)	BGC	2
Ciklovský, Ondřej (1450–1529)	BOC	3
Černý, Jan (1500–1565)	BIČ	2
Červenka, Matěj (1521–1569)	BMČ	6
Donát (16. století)	PD	2
Dřevínek, Havel (1501–1563)	BHD	18
Hus, Jan (1369–1415)	MIH	2
Chřenovský, Jiřík (c1500–1555)	BGCH	1
Jan st. ze Žerotína (c1543–1583)	PISZŽ	1
Jelecký, Jan (†1568)	BIG	3
Bosák, Kliment (†1561)	BKL	1
Kocourek, Simeon (1. pol. 16. stol)	S.F.[299]	1
Konvaldský, Matěj (1442–1500)	BMK	9
Lukáš Starý (1523–1571)	BLS	114
Michalec, Martin (1484–1547)	BMM	30

[297] Viz Krčmův přípis v přívazku kancionálu: *„1597. V outerý po neděli Smrtné [23. 3.] dokonala běh života svého urozená paní Anna z Kralic, manželka urozeného p. Šebora Pražmy z Bílkova a na Mouřilově, paní máti má milá. […]*" (*Br1576,* fol. 418)

[298] Jméno autora se vyskytuje též ve tvaru Izajáš Caepola, k identifikaci autora viz Škarka 1933: 328–329.

[299] Jméno autora se vyskytuje též ve tvaru Simeon Felinus, k identifikaci autora viz Škarka 1933: 330.

Načeradský, Jan (†1565)	BIN	2
Paulin, Pavel (†1564)	BPP	1
Roh, Jan (c1585/87–1547)	BIR	5
Rokycana, Jan (1395–1471)	Rok.	2
Rokyta, Jan (†1591)	BWR[300]	1
Solín, Václav (1527–1566)	BWB[301]/BWS	¼
Starý (Krasonický), Vavřinec (c1460–1532)	BWawř:S	1
Svatoň, Jan (†1600)	BIS	1
Štefan, Ondřej (1528–1577)	BOŠ[302]	1
Šturm, Adam (c1500–1565)	BAŠ	36
Táborský, Jan (†1495)	BIT	6
Táborských	TB	6
Tatíček, Matouš (†1552)	BMT	2
Wolf, Jan (†1547)	BWOL	13
z kostelního graduálu	ZKG	9

3.2.2. Nově určené písně

Ve většině případů se údaje o autorech shodují s původním Blahoslavovým *Rejstříkem*. Vyskytují se zde ale i autoři, o nichž se předchozí rejstříky v souvislosti s těmito písněmi vůbec nezmiňují. Zajímavé je přisouzení třech písní Janu Červenkovi *Krista Pána vstoupení, Láska věčná Bůh jediný* a *Narození Páně tento čas.*

Kontrafaktum *Krista Pána vstoupení*[303] je adaptací latinského hymnu *Festum nunc celebre magnaque gaudia*[304] (In Ascensione Domini). Poprvé se vyskytuje v *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. E 10r) a následně jej převzaly i Blahoslavovy redakce (*Br1564*, fol. 132r). V témž znění se vyskytuje nápěv i v rukopisném *Poličském kancionálu* (*Po1545*, fol. 479). Také kontrafaktum *Láska*

[300] Na tomto místě je pravděpodobně písařem chybně uveden monogram autora.
[301] Autor přiřazen k monogramu na základě další užívané varianty užívaného jména Václav Bílý.
[302] K identifikaci autora viz Škarka 1933: 331.
[303] Konkordace MHB: č. 530.
[304] Konkordace Cantus Index: č. 008303; MHB: č. 530.

věčná Bůh jediný[305] je poprvé uvedeno ve formě nenotovaného textu v *Rohově kancionálu* (*Br1541,* fol. A6r) a odkazuje na velmi oblíbený nápěv hymnu *Veni redemptor gentium*[306] (In Nativitate Domini, ad I. Vesperas). S chorálním nápěvem se pak vyskytuje poprvé *Poličském kancionálu* (*Po1545,* fol. 49) a následně je otištěn s týmž nápěvem v Blahoslavových redakcích (*Br1564*, fol. 11r). Třetí píseň *Narození Páně tento čas pamatujme* [307] byla zařazena poprvé *Rohovým kancionálem* (*Br1541,* fol. B 11r) a odkazuje na nápěv *Pamatujmež my vesele bez vázaní*, který je spojen s hymnem *A solis ortus cardine*[308] (In Nativitate Domini, ad Laudes). Všechny tři písně se vyskytují poprvé v *Rohově kancionálu* a vzhledem k životním datům Matěje Červenky nemůžeme zpochybnit autorství ani u jedné z nich.[309]

Tab. 5. | Přehled písní s odkazem na Matěje Červenku (řazeno abecedně)

textový incipit	**Notace**	**Poznámky**
Krista Pána vstoupení (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: *Festum nunc celebre magnaque* Nápěvná předloha: hymnus *Festum nunc celebre magnaque gaudia* Textová předloha: volný překlad téhož
Láska věčná Bůh jediný (Br1541, Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Veni redemptor gentium* Nápěvná předloha: hymnus *Veni redemptor gentium* Textová předloha: nezjištěna
Narození Páně tento čas (Br1541, Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Pamatujmež my vesele bez vázanie* Nápěvná předloha: hymnus *A solis ortus cardine* Textová předloha: nezjištěna

[305] Konkordace MHB: č. 436.
[306] Konkordace Cantus Index: č. 008408a.
[307] Konkordace MHB: č. 488.
[308] Černý 1966: 84, č. 9. Konkordance Cantus Index: č. 008408a
[309] Škarka 1933: 327 zpochybňuje autorství Matěje Červenky na základě životních dat a prvního zařazení písně do bratrských kancionálů. Není však důvod vylučovat Červenkovo autorství, vždyť sám se hlásí mezi bratry již roku 1531 (viz *Todtenbuch*: 252).

3.2.3. Poznámky upřesňující autorství

Domněnku, že glosy v Krčmově kancionálu jsou z části jistě také výsledkem vlastního výzkumu bratrské produkce, nám potvrzují také poznámky o přepracovávání textů písní jiných autorů. Pro tuto práci není cílem stanovit přesné zásahy do textové složky písně, to je spíše úkol literárněvědného rozboru, ale především reflektovat záznam autority jako zachycení procesu a pohledu na pojem autorství. Velkou skupinu zde tvoří, stejně jako v *Rejstříku*, Lukášovy skladby. V tomto kancionálu je ale Lukáš Starý označen pouze jako jejich upravovatel, tak to ostatně naznačuje zkratka *př.* [předělal] připsaná za iniciály autora. Jedná se celkem o 13 písní, jejichž vývoj Jan Blahoslav blíže nespecifikuje.

1. *O Bože žádoucí Otče věrný náš* [310]

Notovaný text se poprvé objevuje v souvislosti s bratrskými kancionály ve vydání roku 1541 (*Br1541*, fol. G 5r) a následně je převzat oběma Blahoslavovými redakcemi (*Br1564*, fol. 183v). Protože je za autora této písně Lukáš Starý označen již v *Rejstříku* a glosován v Krčmově kancionálu (*Br1576*, fol. L2r), můžeme se domnívat, že byl již součástí bratrského tisku z roku 1519. Nelze však prokázat, že by Lukáš Starý upravil starší text. Melodicky se nápěv opírá o starší vzor, známý již z *Jistebnického kancionálu* (*JistK*, fol. 96v), kde je spojen oblíbeným textem písně *Buď Bohu chvála čest*[311].

2. *O Kriste dobrotivý*[312]

Text se poprvé objevuje v bratrských tiscích prokazatelně v *Rohově kancionálu* (*Br1541,* fol. F 13v), není opatřen notací, ale pouze odkazem na nápěv písně *Radost nevýmluvná dnešní den jest nám zjevena.* Na shodný nápěv je pak v bratrských kancionálech odkazována i *píseň O milosti velebná Ježíše osobo Pána*, která je taktéž připisována Lukášovi Starému. Pouze předpokládat můžeme jeho výskyt v kancionálu 1519. Toto kontrafaktum je vystavěno na nápěvném modelu známém již z *Kolínského kancionálu* (*Ko1517*, fol. 57r), ale jeho rozšíření můžeme předpokládat již na samém počátku 16. století, kdy byl pouze text písně zapsán

[310] Konkordace MHB: č. 197.
[311] Transkripce písně Nejedlý 5: 443.
[312] Konkordace MHB: č. 369.

v kancionálu *Piesničky* 1501 (*Piesničky 1501,* fol. [10]). Ani zde však není doložena žádná starší varianta písně.

3. *O Pane Ježíši nejmilostivější*[313]

Rubrika připojená v kancionálu odkazuje na latinský incipit *Pater in coelis Deus omnium*, který je zapsán např. v prameni zachycujím repertoár 15. a 16. století *Hymni et cantiones notis musicis instructae latinae additis aliquot bohemicis*[314]. Zde je určen Im Adventu ante Introitu, jeho notovaná verze zde ale není zaznamenána. V bratrských edicích došlo k posunu významu nápěvu a jeho užití O křtu učení a vedení dítek. Nápěvná složka je v českojazyčném prostředí fixována nejprve s textem *Jezu Kriste králi pane zmilelý* (*JistK,* fol. 67r)[315], jeho latinským protějškem je *Pater creator divinissime noster amater zelantissime* (*Vyš376,* fol. 137r). U kontrafakta *O Pane Ježíši nejmilostivější* můžeme ve spojitosti s bratrskými tisky a autorstvím Lukáše Starého předpokládat taktéž zařazení do kancionálu 1519.

4. *O Pane všemohoucí předivnýs v své moci*[316]

Text této písně se poprvé prokazatelně objevuje v *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. K14r) a je převzat oběma Blahoslavovými edicemi (*Br1564*, fol. 348r) a shodně zařazen do oddílu *Písně pohřební kteréž při provázení mrtvých k hrobu zpievaji se*. Melodie písně je spojena s latinskou antifonou *Anima mea liquefacta est*[317], české kontrafaktum důsledně otextovává původní nápěv. Z jakého vzoru vycházel Lukáš Starý, nelze určit, stejně tak můžeme pouze předpokládat její zařazení do kancionálu 1519. Nápěv je ke stejnému určení užit také v utrakvistickém kancionálu *Zpívání křesťanská starodávní* z roku 1584 (fol. Ppp 4v).[318]

5. *O pravdo mocná nebeská*[319]

Ačkoli i zde můžeme vzhledem k autorství Lukáše Starého předpokládat výskyt v kancionálu 1519, objevuje se text poprvé v bratrském kancionálu 1541 (*Br1541*,

---

[313] Konkordace MHB: č. 148.
[314] NKP, *Hymni et cantiones notis musicis instructae latinae additis aliquot bohemicis*, sign. IV C 20a, fol. 56r.
[315] Nejedlý 4: 303.
[316] Konkordace MHB: č. 597.
[317] Konkordace Cantus Index: č. 001418.
[318] V těchto pramenech se nachází kontrafaktum s textovým incipitem *Na mrtvé pamatujíce sami na sebe nezapomínejme*, kancionál *Zpívání křesťanská starodávní* z roku 1584 navíc obsahuje na týž nápěv i píseň s textem *Pane Bože prosíme tvé milosti rač přijíti*.
[319] Konkordace MHB: č. 375.

fol. G 6r) a dále také v Blahoslavových redakcích (*Br1564*, fol. 185r). V obou kancionálech je shodně zaznamenán pouze ve formátu nenotovaného textu, jenž odkazuje na oblíbený nápěv *Spasitel náš Kristus milý* vycházející z melodie latinského tropu k Sanctus *Angeli et archangeli troni principatus et coeli.*[320] V českém jazykovém prostředí šlo o nápěv užívaný již od počátku 16. století.[321]

6. *O přenejlepší Stvořiteli*[322]

Text písně je poprvé zaznamenán v *Rohově kancionálu* (*Br1541,* fol. G 2r). Jak *Rohův kancionál*, tak obě Blahoslavovy redakce (*Br1564*, fol. 206v) otiskují píseň bez nápěvu, pouze s odkazem na jinou píseň připisovanou Lukášovi Starému *O uslyš svůj lid žádostivý.* Pomocí tohoto odkazu můžeme identifikovat původní nápěvný model, kterým je latinský předloha *Omnipotens pater gentium.*

7. *O přeslavný Jezukriste Synu Panny*[323]

Text písně bez vypsaného nápěvu je poprvé zaznamenán *Rohovým kancionálem* (*Br1541*, fol. P 16r) a odkazuje zde na jiné kontrafaktum připisované taktéž Lukášovi Starému *Při tomto posluhování těla krve přijímání*. Vzhledem k tomu, že je týž nápěv využit i pro kontrafaktum *Budiž chvála Bohu Otci našemu milému*, můžeme předpokládat výskyt kontrafakt i v nedochovaném kancionálu 1519. Text písně *Vítej milý Jezu Kriste vítej Synu Panny* , který by mohl být Lukášovi volnou předlohou, můžeme nalézt již v rukopisném sborníku zaznamenávající písně z 1. poloviny 15. století (*IX E 2*, fol. 159v) a je též součástí repertoáru *Kolínského kancionálu* (*Ko1517,* fol. 214r). Není však pravděpodobné, že byl Krčmovi důvěrně znám, protože nebyl fixován tiskem v žádném z bratrských ani utrakvistických soudobých zpěvníků.

8. *O srdcem nábožným věrní*[324]

Tato píseň je poprvé známa z kancionálů Blahoslavových redakcí (*Br1564*, fol. 234r; *Br1576*, fol. 494). Jan Blahoslav uvádí píseň pouze jako tvorbu Lukáše Starého, avšak též bez předchozí doložitelné pramenné základny. Melodickou ani

[320] K identifikaci nápěvu jako předlohy českých kontrafakt Rothe 1988: 62; též Plocek 1973: 773.
[321] Nenotovaný text nacházíme v kancionálu *Piesničky 1501* (fol. [22], v utrakvistických kancionálech 1522 a 1531 (*Miř1522*, fol. C 5r; *Miř1531*, fol. C 7v) i v kancionálu jednoty bratří habrovanských z roku 1530 (*Habr1530*, fol. B 14v).
[322] Konkordace MHB: č. 75.
[323] Konkordace MHB: č. 273.
[324] Konkordace MHB: č. 458.

textovou předlohu však nemůžeme doložit. Na základě charakteru Lukášovy tvorby však nelze předpokládat, že by byl i tvůrcem nápěvu.

9. *O světlo Trojice svatá*[325]

Píseň ve shodném znění jako v bratrských kancionálech (*Br1541*, fol. F4r; *Br1564*, fol. 151v) můžeme doložit v *Kolínském kancionálu* (*Ko1517*, fol. 332v). Melodie písně vychází z latinského hymnu *O lux beata Trinitas et principalis unitas*[326], který je určen k druhým nedělním nešporám druhého týdne žaltáře v liturgickém mezidobí (In Festo SS. Trinitatis ad Vesperas). Latinský nápěv byl v 16. století již stabilní a s volnými překlady latinského textu se setkáme napříč jazykovými oblastmi.[327] O zakonzervování melodie svědčí i jednotnost rukopisného zápisu a pozdějších bratrských tisků. V Krčmově kancionálu může tedy přípis *př.* také naznačovat překlad původního latinského hymnu.

Příklad 28| Melodický incipit *O světlo Trojice svatá*

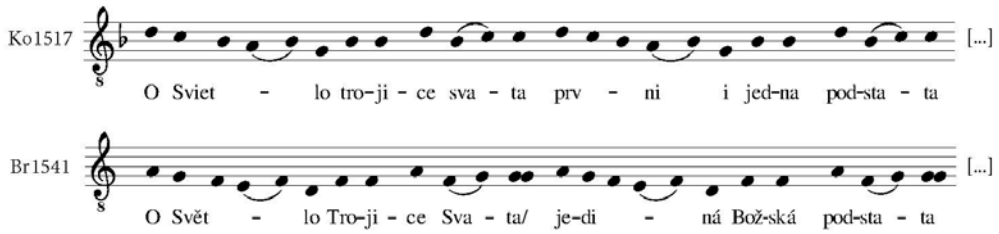

10. *O uslyš svůj lid žádostivý*[328]

Kontrafaktum bylo poprvé zařazeno do *Rohova kancionálu* (*Br1541,* fol. G5v) a následně převzato Blahoslavovými redakcemi (*Br1564*, fol. 184r). V obou případech se také shodně odkazuje na latinský hymnus *Omnipotens pater gentium. Graduál bakaláře Martina z Vyskytné* (*XIII A 2,* fol. 197v). Kontrafaktum v českém jazyce přebírá nápěv bez melodických zásahů. Následkem zvýraznění a důsledného oddělení jednotlivých strof došlo k proměně rytmické složky.

[325] Konkordace MHB: č. 544.
[326] Konkordace Cantus Index: č. 008358; více k vývoji textu a melodie Walpole 1966: 290–291.
[327] Např. Lutherův text *Der du bist drei Einigkeit.*
[328] Konkordace MHB: č. 70.

Příklad 29| Melodické incipity *Omnipotens pater gentium* a *O uslyš svůj lid žádostivý*

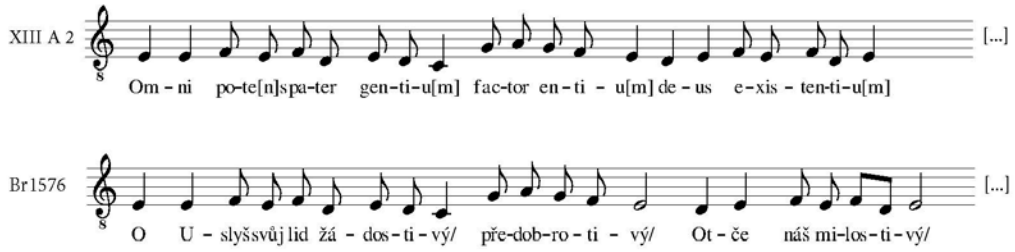

11. *O všickni věrní nyní*[329]

Kontrafaktum *O všickni věrní nyní* se poprvé nachází v *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. H 15r), následně bylo převzato Blahoslavovými redakcemi (*Br1564*, fol. 228r). Melodie kontrafakta je vystavěna na písni *Věřmež v Boha jednoho v Pána stvoření všeho*, která je stabilní součástí kancionálů již od 1. třetiny 16. století. Vlivem textu došlo k proměně vnitřní struktury písně. Původní členění *ab* bylo vložením repetice upraveno na *aab.* Chorální nápěv zůstal zachován, pouze ve třetí strofě v části *a* došlo vlivem textu k prodloužení délek dvou závěrečných not. Text, kterým měl být Lukášovi Starému předlohou k tomuto kontrafaktu, nebyl nalezen.

Příklad 30| Melodické incipity *Věřmež v Boha jednoho* a *O všickni věrní nyní*

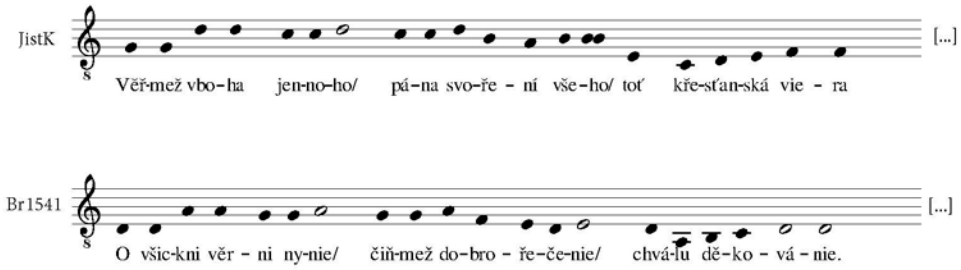

12. *Od smrti Otec nebeský*[330]

Nejstarší zápis tohoto kontrafakta nalézáme v písňové části *Vyšehradského sborníku* (*Vyš376,* fol. 49v). Zde jsou však uvedeny pouze dvě úvodní sloky a zápis notového incipitu. Nejen textově, ale také melodicky je píseň vystavěna na

[329]Konkordace s MHB: č. 433.
[330] Konkordace s MHB: č. 163.

latinském cantiu *En morte pater divinus*[331], jehož je v českých pramenech užíváno již od počátku 15. století. Lukáše Starého můžeme tedy považovat za autora latinského překladu. Text kontrafakta má několik variant. Na základě srovnání textu můžeme tvrdit, že zápis v *Kolínkém kancionálu* (*Ko1517*, fol. 173r) a v utrakvistickém tisku 1531 (*Miř1531*, fol. C 1r) jsou téměř shodné, zatímco při zařazení do bratrských tisků (*Br1541*, fol. E1r; *Br1564*, fol. 121r) prošel text další úpravou. Melodie písně v bratrském kancionálu je shodná se zápisem v *Kolínském kancionálu*. Více melodických odlišností bychom nalezli v nejstarší variantě nápěvu. Ty jsou částečně dány i chybou písaře, kdy ve druhé frázi je pátý znak zapsán jako brevis namísto semibrevis. V rozporu s latinskou variantou i pozdějšími zápisy je také osmý znak druhé fráze, který je opakován v téže výšce (*e*), zatímco jiné prameny uvádějí terciový pokles. Latinská varianta melodie, která byla zaznamenána *Franusovým kancionálem* (*Fr1505*, fol. 272r), je až na malé odchylky shodná s českým kontrafaktem.

Příklad 31| Melodické incipity *En morte pater divinus, Od smrti Otec nebeský* a *Vesele Bohu zpívejme*

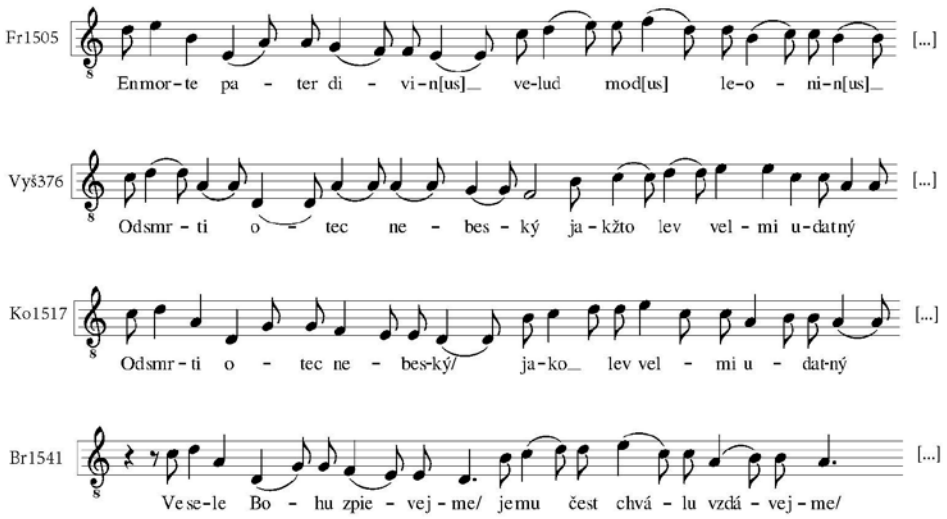

[331] Více k výskytu v českých pramenech Černý 1966: 108, č. 68; Rothe 1988: 309; transkripci uvádí Orel 1922: 95.

13. *Otec nebeský jediného maje Syna*[332]

Kontrafaktum je poprvé otištěno v utrakvistickém kancionálu z roku 1522 (*Miř1522*, fol. C 5v). Rubrika kontrafakta odkazuje na lamentaci, stejně jako německé kontrafaktum *O Mensch hör und nimm zu Herzen heut*, za jehož autora je považován Michael Weisse.[333] V *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. C 18v) je nadepsána charakteristika písně *Čtení aut Lamentiones. Žalobná, lítostivá, s tužebnými vypravováním, zpieváne o Umučení Kristovu. A však věrným kajicím, sauženým svědomím převelmi potěšitedlná.* Shodnou melodii nalezneme v *Jistebnickém kancionálu* (*JistK*, fol. 128) v části lamentace *Ego vir*[334], v části *Beth*. *Tak mnoho na mě přivedl jest.* Z melodického srovnání shodné části v *Jistebnickém kancionálu* a kontrafakta v *Rohově kancionálu* vyplývá, že melodie prošla zjednodušením. V první třetině však na základě dalšího komparačního materiálu můžeme předpokládat konečné ustálení melodie písně.

Příklad 32| Melodické incipity *O Mensch hör und nimm zu Herzen heut, Otec nebeský jediného maje Syna* a *Tak mnoho na mě přivedl jest*

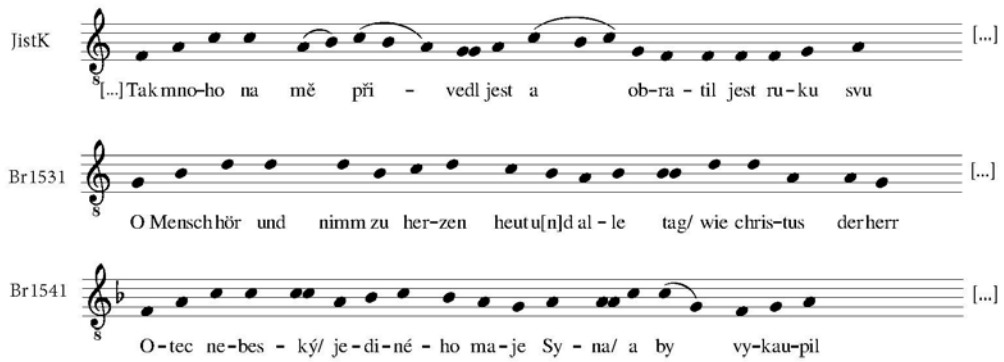

[332] Konkordace MHB: č. 514.
[333] Více DKL III -1-3-II (NB): 17, č. Eg25.
[334] Konkordace Cantus Index: č. 850093.

Tab. 6. | Přehled písní Lukáše Starého specifikující autorství (řazeno abecedně)

Textový incipit	Notace	Poznámky
O Bože žádoucí Otče věrný náš (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
O Kriste dobrotivý na své milé vždy laskavý (Br1541, Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Radost nevýmluvná* Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
O Pane Ježíši nejmilostivější (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: *Pater in celis Deus omnium* Nápěvná předloha: *Pater in coelis Deus omnium* Textová předloha: nezjištěna
O Pane všemohoucí předivnýs v své moci (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: *Anima mea liquefacta est* Nápěvná předloha: antifona *Anima mea liquefacta est* Textová předloha: nezjištěna
O pravdo mocná nebeská (Br1541, Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Spasitel náš Kristus* Nápěvná předloha: tropus k *Sanctus Angeli et archangeli troni principatusquae coeli* Textová předloha: nezjištěna
O přenejlepší Stvořiteli (Br1541, Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *O uslyš svůj lid žádostivý* Nápěvná předloha: *Omnipotens pater gentium* Textová předloha: nezjištěna
O přeslavný Jezukriste (Br1541, Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Při tomto posluhování těla* (*Br1541*) / *Hněv Boha všemohoucího* (*Br1561*, *Br1564*) Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
O srdcem nábožným věrní (Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
O světlo Trojice svatá (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: *O lux beata Trinitas et principalis unitas* Nápěvná předloha: hymnus *O lux beata Trinitas et principalis unitas* Textová předloha: překlad téhož
O uslyš svůj lid žádostivý (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: *Omnipotens pater gentium* Nápěvná předloha: hymnus *Omnipotens pater gentium* Textová předloha: nezjištěna
O všickni věrní nyní (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: *Věřmež v Boha jednoho* Textová předloha: nezjištěna
Od smrti Otec nebeský (Br1541, Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Vesele Bohu zpívejme* Nápěvná předloha: cantio *En morte pater divinus* Textová předloha: volný překlad téhož
Otec nebeský jediného maje Syna (Br1541, Br1561, Br1564)	N/SN (od *Br1561*)	Rubrika: --- / *Pán Ježíš maje se z tohoto světa* (od *Br1561*) Nápěvná předloha: *Lamentace Ego vir* Textová předloha: nezjištěna

Na základě provedené komparace s Blahoslavovým *Rejstříkem* můžeme Krčmovým glosám přisoudit jisté zjednodušení. Pouze konečného upravovatele

uvádí u písní *Blud se zhusta rozešel* a *Spomoziž mi z hoře mého* (Jan Roh), písně *Bohu Otci nebeskému vzdávejmež všickni chválu* (Jan Blahoslav), písní *Jsa Bůh v bytu vždy jediný od věku* a *Ve jméno Krista doufáme* (Jan Augusta). Dále se jedná o dvě písně Lukáše Starého, *Ke cti Otce nebeského* a *Kristus z mrtvých vstal*, u kterých je vynechán odkaz jejich na latinský původ. Také odkaz na latinský graduál je u dvou písní vynechán, autorství písně *Radujme se vždy společně* je připsáno pouze Matěji Konvaldskému a u písně *Velebmež vždy s veselým Stvořitele svého* je uveden bez doplňující poznámky Jan Táborský.

U písní, ke kterým Jan Blahoslav uvedl popis jednotlivých upravovatelů, je uvedena v Krčmově kancionálu pouze poznámka *př.* za monogramem autora. Příkladem může být již rozebíraná píseň *Když Alžběta matku Páně*, k níž je připojena poznámka o osobě Jana Wolfa.[335]

3.2.4. Odlišné určení autorství

Srovnáním Blahoslavova *Rejstříku* s glosami v Krčmově kancionálu můžeme také identifikovat některé případy odlišného určení autorů. S Janem Blahoslavem se rozchází v autorství třech písní, které nově označuje za díla Jana Roha. Píseň *Ježíši králi milostivý jediný*[336] je v Blahoslavově *Rejstříku* označena jako dílo autora označovaného jako truhlář pražský. Krčma uvádí, že se jedná o píseň, kterou přepracoval Jan Roh. Vzhledem k tomu, že se nenotovaný text odkazující na kontrafaktum *Srdcí čistých choti Kriste jediný* nachází poprvé v *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. M 17r), nelze tuto informaci nijak zpochybnit. Shodně u dvou písní *Taktoť volá sám syn boží*[337] a *Lidé všickni, pozorujte*[338], které *Rejstřík* označuje za díla Urbana Němce, uvádí Krčmův kancionál informaci, že byly přepracovány Janem Rohem.[339]

Píseň *Obětováňť jest dnešního dne*[340] je přisouzena Janu Augustovi, Blahoslav se však hlásí v *Rejstříku* k jejímu autorství sám. S Blahoslavovými

[335] Viz kapitola 2.1.4. *K Blahoslavovým poznámkám*.
[336] Konkordace MHB: č. 624.
[337] Konkordace MHB: č. 645.
[338] Konkordace MHB: č. 591.
[339] K rozboru těchto kontrafakt více kapitola 2.1.2. *Kontrafakta německých písní*.
[340] Konkordace MHB: č. 401.

záznamy se rozchází také v určení autorství písně *Vší cti chvály nade vše hodný*[341], na rozdíl od Jiříka Štyrsy považuje za autora Jana Wolfa. Vycházíme-li z úvahy, že Blahoslav Wolfovu tvorbu dobře znal a měl jistě přehled o jeho přínosu do kancionálu 1541, jistě by nebyl z jeho strany důvod mu autorství nepřipsat. Text písně můžeme doložit i v habrovanském tisku z roku 1535 (*Habr1535*, fol. D 8r), v bratrském repertoáru je poprvé zaznamenána v téměř totožném tvaru *Rohovým kancionálem* (*Br1541*, fol. L 17r).

U písně *Prokřikněmž všickni k chvále Pána*[342] Jan Blahoslav označil za autora Martina Michalce, avšak připsal poznámku *„Ač někteří praví, že ji B. Adam Šturm složil"*. Autor glos v Krčmově kancionálu se pak přiklonil právě k Adamu Šturmovi. Vzhledem k životním datům nelze zcela vyloučit ani jedno tvrzení, avšak můžeme předpokládat, že Blahoslav, který byl v úzkém kontaktu s oběma bratry, měl také přehled o jejich tvorbě. Naopak píseň *Pán Bůh velebný buď od nás chválen*[343], která je v Krčmově kancionálu označena jako Augustova, se poprvé objevuje až v Blahoslavových redakcích (*Br1564*, fol. 218v) a je spojena se jménem Adama Šturma. Vzhledem k prvotnímu zařazení kontrafakta do *Šamotulského kancionálu* můžeme označit tuto zprávu za omyl písaře.

Zcela se zápis v Krčmově kancionálu rozchází s určením autora písně *Otče náš jenž si na nebesích*[344]. Jan Blahoslav na základě svědectví Martina Michalce připsal píseň Janu Rohovi, Krčmův kancionál pak považuje za autora Jana Augustu. Poprvé se této kontrafaktum vyskytuje v *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. L 8r), následně je převzato i Blahoslavovými redakcemi (*Br1564*, 289r). Taktéž zde můžeme tvrdit, že Jan Blahoslav dobře znal tvorbu Jana Augusty i Jana Roha. Samozřejmě bez teologického a literárně vědného rozboru nelze ani autorství Jana Roha vyloučit, avšak z uvedených důvodů můžeme považovat glosu v Krčmově kancionálu jako nepřesnou.

Poslední písní s odlišným autorem je *Vesele Bohu zpívejme*[345], v níž písař uvedl namísto Jiříka Štyrsu obecné určení *táborských*. Zápis textu lze poprvé doložit v kancionálu jednoty bratří habrovanských z roku 1535 (*Habr1535*, fol. D 10r), následně byl text otištěn *Rohovým kancionálem* (*Br1541*, fol. L 18r). Téměř

[341] Konkordace MHB: č. 900.
[342] Konkordace MHB: č. 486.
[343] Konkordace MHB: č. 472.
[344] Konkordace MHB: č. 70.
[345] Konkordace MHB: č. 616.

shodný nápěv se nachází s textem *O gläubig Herz gebenedei und gib Lob deinem Herren* (*We153*1, fol. G 7r)[346] v kancionálu Michaela Weisseho. Zde odkazuje též na Lutherovu píseň *Nun freut euch lieben Christen g'mein* (*Lu1524,* fol. [5])[347]*.* Melodie obou písní je však odlišná a shoduje se pouze struktura písně. Vzhledem k době vzniku prvního záznamu a textové analogie s textem Michaela Weisseho se můžeme přiklonit k identifikaci autora jako Jiříka Štyrsu a také předpokládat zařazení písně do kancionálu z roku 1519.

Příklad 33| Melodické incipity *Nun freut euch lieben Christen g'mein, O gläubig Herz gebenedei* a *Vesele Bohu zpívejme*

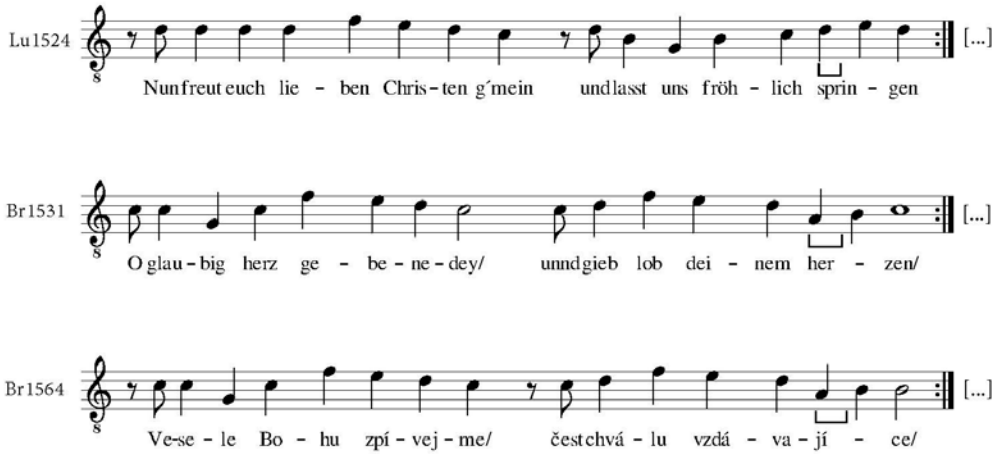

3.2.5. Charakter Krčmových poznámek

Autorské poznámky mají v Krčmově kancionálu podobu glos ukrývajících zkratky monogramů jednotlivých autorů. I přes stručnost těchto přípisů lze identifikovat některé nově určené autory. Především zásluhou prvotních výzkumů A. Škarky byl seznam bratrských autorů rozšířen o osobnost Izajáše Cibulky a Jana Svatoně. [348] Tři písně, které byly přiřazeny Janu Červenkovi, nelze zpochybnit. Dvě písně pak byly připsány Janu Augustovi, avšak u jedné z nich lze předpokládat mylný zápis písaře.

Na základě srovnání Blahoslavova *Rejstříku* a poznámek nacházejících se v Krčmově kancionálu můžeme charakterizovat glosy jako zjednodušující. Popis

[346] Transkripce a komentář viz Moeseritz 1990: 400.
[347] DKL III-1-1 (NB): 211, č. B 15.
[348] Škarka 1933 a Škarka 1936.

autorských zásahů do písně byl povětšinou omezen pouze na poznámku *př.* za monogramem autora, další poznámky zachycující autora, překladatele či upravovatele byly vypuštěny. Nově však můžeme nalézt poznámky upřesňující autorství připojením poznámky *př.* u 13 písní Lukáše Starého. Narozdíl od Blahoslavových poznámek však lze jen u dvou textů přesně identifikovat předlohu, ze které texty vznikly. U osmi kontrafakt lze doložit nápěv s původně latinským textem. Na základě jakého materiálu však mohl autor glos zpřesnit údaje o autorství a určit, že se jedná o písně přepracované Lukášem Starým, nelze doložit. Pouze u třech písní (*O Pane Ježíši nejmilostivější*, *O Pane všemohoucí předivnýs v své moci*, *O světlo Trojice svatá)* mohl vycházet přímo z rubrik bratrských kancionálů. Čtyři písně mají melodický základ ve starší latinské vrstvě, která byla jistě v širokém povědomí (*O pravdo mocná nebeská*; *O přenejlepší Stvořiteli*; *Od smrti Otec nebeský*; *Otec nebeský jediného maje Syna*).
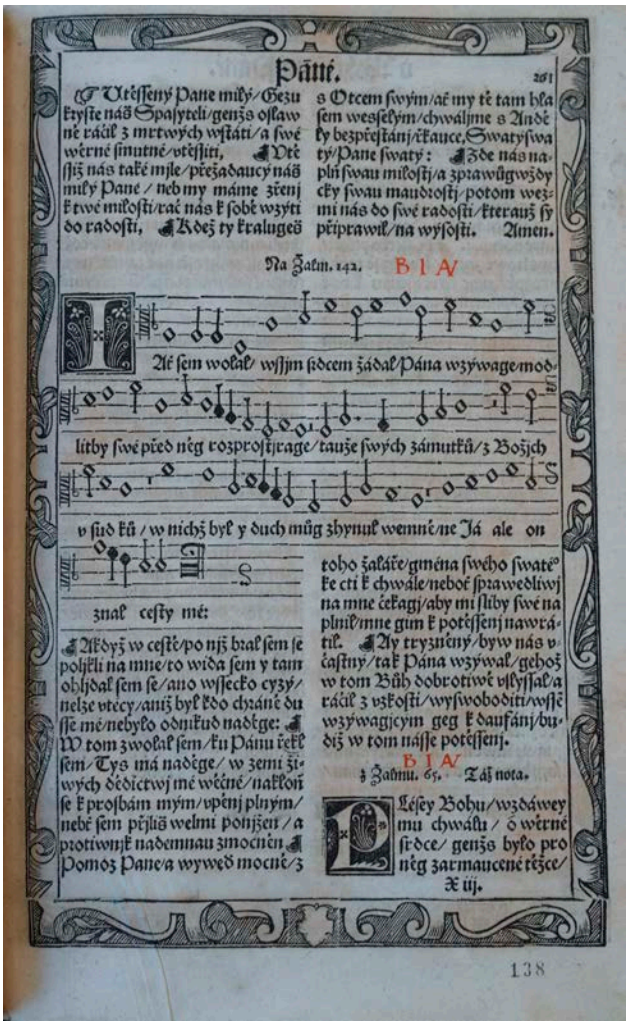
Páně. 281

Utěšený Pane milý/Gezu kryste náš Spasyteli/genžs oslawné ráčil z mrtwých wstáti/a swé wérné smutné potěšiti, Utěšiž nás také mjle/přežadaucy náš milý Pane/neb my máme zřenj k twé milosti/rač nás k sobě wzýti do radosti, Kdež ty kralugeš s Otcem swým/ať my tě tam blahem wesselým/chwáljme s Andělý bezpřestánj/řkauce. Swatyswaty/Pane swaty: Zde nás naplň swau milostj/a zprawůgwždy cky swau maudrostj/potom wezmi nás do swé radosti/kterauž sy připrawil/na wysosti. Amen.

Na Žalm. 142. B I A/

Aé sem wolal/ wssjm srdcem žádal/Pána wzýwage/mod-

litby swé před něg rozprostjrage/tauže swých zámutků/z Božjch

v sud ků/w nichž byl y duch můg zhynul wemné/ne Já ale on

znal cesty mé:

toho žaláře/gména swého swate ke cti k chwále/neboť sprawedliwj na mne čekagj/aby mi slyby swé naplnil/mne gim k potěssenj nawrátil. Ay tryznený/byw nás v častný/ta k Pána wzýwal/gehož w tom Bůh dobrotiwě wyslyssal/a ráčil z wzkosti/wyswoboditi/wssě wzýwagjcym geg k daufánj/budiž w tom násse potěssenj.

Akoliv w cestě/po niž brał sem se polykli na mne/ro wida sem y tam obljdal sem se/ano wssecko cyzý/nelze vtecy/aniž byl kdo chráné du se mé/nebylo odmikud nadege:

W tom zwolal sem/ku Pánu řekl sem/Tys má nadege/w zemi žiwých dědictwj mé wěrné/nakloň se k prosbám mým/vpěnj plným/neb sem přílis welmi ponižen/a protiwnjk nademnau zmocněn. Pomoz Pane/a wywěd mocně/z

B I A/

z Žalmu. 65. Táž nota.

Lésey Bohu/wzdáwey mu chwálu/ ó wérné srdce/ genžs byko pro něg zarmaucené tržce/

Ě üj.

138

Obr 2| Ukázka stylu autorských glos v Krmčnově kancionálu.
MZA, sign. 21, fol. 138r.

Rozpor s Blahoslavovým *Rejstříkem* můžeme nalézt u sedmi písní. Jedná se tedy o zcela marginální proměnu, která mohla být způsobena i chybným přepisem. Se ztrátou Pražmova rejstříku je vyloučena možnost celkové komparace s glosami v Krčmově kancionálu. Ta by pak mohla odhalit přímou návaznost obou pramenů na Blahoslavův *Rejstřík*, popř. by určila míru vlastních zásahů a chybných přepisů autora. Propojení Pražmova rejstříku a glosovaného Krčmova kancionálu tak lze dnes odvozovat pouze na základě rodových vazeb a z paralelního výskytu autorů Izajáše Cibulky a Jana Svatoně.[349]

3.3. Autoři v muzejním exempláři bratrského kancionálu z roku 1598

Další pramen, který je svědectvím šíření Blahoslavova *Rejstříku* mimo Akta jednoty bratrské, je glosované vydání kancionálu *Písně duchovní evanjelistické* z roku 1598. Tento exemplář je uložen pod signaturou 27 A 22 v knihovně Národního muzea v Praze. Narozdíl od předchozích pramenů nemáme žádné informace o původních vlastnících tisku. U Krčmova exempláře, ostatně i u nedochovaného Pražmova, jsme mohli spatřovat přímou rodovou vazbu a příslušnost vlastníků tisku k jednotě bratrské. Tento muzejní exemplář kromě jmen autorů u jednotlivých písní zcela postrádá provenienční značky či exlibris. Z paleografického hlediska lze glosy zařadit do 17. století. Podle předchozích exemplářů můžeme odhadovat, že vlastníkem mohl být taktéž příslušník některého ze šlechtických rodů, které jednotu podporovaly.

Tyto vpisy mají i svůj novodobý opis, který pochází z exempláře svodného kancionálu uloženého v Národní knihovně pod sign. LVI C 5.[350] Také Jirečkova *Hymnologie* čerpá při soupisu autorů z tohoto zdroje, i když i on sám upozorňuje na nepřesnosti pramene.[351]

[349] Opět lze čerpat pouze z předchozích výzkumů A. Škarky.
[350] Podle Jirečka byl tvůrcem vpisků v exempláři Národní knihovny Pavel Josef Šafařík (viz Jireček 1878: 38)
[351] Tamtéž.
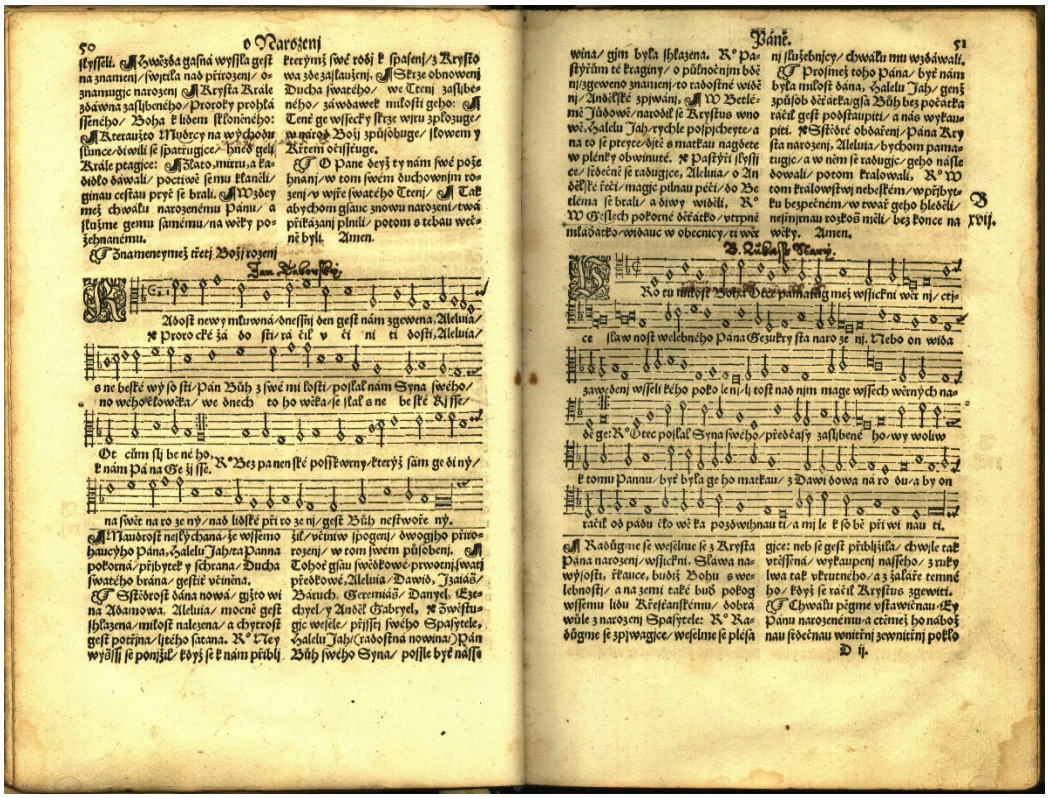
Obr. 3| Ukázka autorských vpisů do kancioánlu *Písně duchovní evanjelistické* z roku 1598. NKP, sign. 27 A 22, fol. 50–51.

3.3.1. Nově zařazení autoři

Z hlediska doposud nejmenovaných autorů, kteří se ve spojitosti s tvorbou duchovní písně objevují poprvé až v kancionálu 1598, nenalezneme mnoho nových informací. Vůbec poprvé se zde objevuje autor označen jako B. Tůma Přeloučský, a to ve spojení s písní *Buď Bohu chvála čest*[352] (*Br1598*, fol. 403). Tato píseň je spojena v Blahoslavově *Rejstříku* se jménem Martina Lupače. Jak Blahoslav, tak autor zápisu v bratrském kancionálu 1598 udávají starší autory pouze na základě zprostředkovaných informací. Správnost údajů však můžeme ověřit analýzou vývoje písně. Poprvé se zápis písně objevuje v *Jistebnickém kancionálu* (*JistK,* fol. 96) a kontinuálně je pak zařazován do rukopisných zpěvníků do poloviny 16. století. Na základě těchto informací se jeví autorství Tůmy Přeloučského, který se stal knězem roku 1467, jako nepravděpodobné.[353] Mnohem jasnější se zdá

[352] Konkordace MHB: č. 197.

[353] *Todtenbuch*: 219: *„Léta Páně 1467. Toho roku Púvod Gednoty služebný Kněžj Páně wyzdwižen. A tito trzj zegména na Kněžstwj losem wywoleni a potwrzeni: Matěg z Kunwaldu we*

autorství Martina Lupače, který již ve 20. letech 15. století působil jako kněz v Chrudimi, byl v úzkém kontaktu s Janem Rokycanou a jeho literární činnost leze doložit na základě několika teologických děl.[354]

Nově je také u písně *Ježíši tváť jest památka*[355] (*Br1598*, fol. 398) uveden autor Jacobellus. Za autora latinské varianty *Iesu dulcis memoria* je označován Jakoubek ze Stříbra[356]. Je tedy možné, že latinskou variantou jména chtěl autor glos naznačit pouze autora latinské varianty, v žádném případě ale není zachycen redaktor textu písně. Jedná o stabilní melodii, jejíž nejstarší zápis v češtině můžeme doložit v *Kolínském kancionálu* (*Ko1517,* fol. 220r). Bratrské kancionály se odlišují od starších rukopisných zápisů na několika místech rytmicky i melodicky. Zde v zápisu třetího znaku uvádí *Kolínský kancionál* semibrevis, kontrafaktum *O Ježíši nejmilejší dej nám hodně požívati* uvádá shodně s bratrskými kancionály hodnotu brevis. Všechny další zásahy byly učiněny pro potřeby *Rohova kancionálu* a další tištěné kancionály je přebírají v této podobě.

3.3.2. Nově určené písně

Velmi zajímavá je skupina 37 písní, která udává autora bez návaznosti na Blahoslavův *Rejstřík*. Není zde ale blíže určeno, zda uvedení autoři jsou podle pisatele překladateli či samotnými tvůrci textu. Stejně tak není blíže specifikován ani původ písně.

U pěti písní (*O Jezukrite Synu Panny čisté*; *Allelujah radujme se všickn*i; *O předrahý Kriste*; *Nastal nám den přeutěšený; Pozorujtež věrní milosti*) je nově za autora označen Adam Šturm. U písně *O Jezukrite Synu Panny čisté*[357] je autorský přípis doplněn o informaci „*Dělana prve od Mistra Mikoláše Biskupce Táborského latinie*" (*Br1598*, fol. 531). Odkaz na latinskou variantu písně v tomto vydání kancionálu však chybí. V *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. N 15v), kde je kontrafaktum otištěno poprvé, je nadepsáno *Aula Regia.* Odkazuje tedy na tropus

---

25 letech byl w ten czas. Thúma z Přeláuči. Eliaš z Chřemowic od Kogetjna.". Srov. též Jireček 1878: 42.

[354] Jireček 1878: 42.

[355] Konkordace MHB: č. 698.

[356] K identifikaci kontrafakta v latině více Konrád 1893: 69–70. Shodně též Jireček 1878: 48.

[357] Konkordace MHB: č. 637. Dále též Černý 1966: 131, č. 298.

Aula regia es Sancta Maria prece pia[358] k responsoriu *Stirps Jesse virgam* (In Nativitate BMV)[359].

Skupina třech písní je poprvé doložitelná v *Rohově kancionálu*, což by naznačovalo, že se opravdu může jednat o starší bratrskou tvorbu. Píseň *Allelujah radujme se všickni*[360] (*Br1541*, fol. P 21v; *Br1598*, fol. 530) prošla další méně výraznou textovou proměnou v Blahoslavových redakcích (*Br1564*, fol. 300r). Píseň *Nastal nám den přeutěšený*[361] (*Br1541*, fol. A 16r; *Br1598*, fol. 33) má melodii vystavěnou na tropu *Missus ab arce* k responsoriu *Descendit de coelis Deus a Patre genitus* (In Nativitate Domini ad Matutinum, in I. Nocturno). Píseň *Pozorujtež věrní milosti*[362] (*Br1541*, fol. C20r; *Br1598*, fol. 161) byla taktéž převzata Blahoslavovými redakcemi (*Br1564*, fol. 98v), avšak zde byla melodie písně upravena předznamenáním snižujícím tón h. Autorství Adama Šturma nelze vyloučit ani u písně *O předrahý Kriste*[363] (*Br1598*, fol. 81), která se poprvé se objevuje až v Blahoslavových redakcích (*Br1564*, fol. 51r). Nápěvnou předlohu nebylo možné identifikovat, avšak na tentýž nápěv se zde objevují poprvé také písně *Beránku boží jenž jsi obětován nevinný* a *Poslu nebeskému a králi našemu*, za jejichž autora označil Jan Blahoslav právě Adama Šturma.

U písně *Chválu vzdejte Pánu Bohu mocnému*[364] (*Br1541*, D 5v; *Br1564*, 103v; *Br1598*, fol. 169) je uvedena poznámka „*B. Adam Bakalář složil / B. Jan Roh opravil*“. Nápěv i text vychází z latinské antifony *Laudem dicite Deo nostro omnes sancti ejus*[365] (In Festo Omnium sanctorum*).* Autorství Adama Šturma v tomto případě vyloučit nelze, redaktorské zásahy Jana Roha jsou pak více než pravděpodobné. Avšak určit rozsah Rohova zásahu do textové či melodické složky není možné, protože máme k dispozici pouze jednu, pravděpodobně již Rohem upravenou verzi písně.

[358] K dalšímu výskytu též Plocek 1973: 100.
[359] Konkordance Cantus Index: č. 007709.
[360] Konkordace MHB: č. 678.
[361] Konkordace MHB: č. 485.
[362] Konkordace MHB: č. 516.
[363] Konkordace MHB: č. 404.
[364] Konkordace MHB: č. 521; srov. Černý 1966: 125, č. 128.
[365] Konkordace Cantus Index: č. 003590.

Tab. 7. | Přehled nově určených písní Adama Šturma (řazeno abecedně)

Textový incipit	**Notace**	**Poznámky**
Allelujah radujme se všickni (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
Nastal nám den přeutěšený (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: tropus *Missus ab arce* Textová předloha: nezjištěna
O Bože žádoucí Otče věrný náš všemohoucí	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
O Jezukriste Synu Panny čisté (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: Aula Regia (pouze *Br1541*) Nápěvná předloha: tropus *Aula regia es Sancta Maria prece pia* Textová předloha: nezjištěna
O předrahý Kriste (Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
O přenejlepší Stvořiteli (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
Pozorujtež věrní milosti (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna

Janu Rohovi je připsáno autorství písně *Nejslavnější králi Kriste*[366], která odkazuje na latinskou píseň *Rivus iam emanauit.* Melodicky vychází z latinského cantio *Cuncti nunc assurgentes*[367], jehož užívání je v pramenech české provenience doloženo již v polovině 15. století. V uvedeném tvaru se objevuje píseň až v Blahoslavových redakcích (*Br1564*, fol. 76r; *Br1598*, fol. 123). Zde však můžeme autorství Jana Roha vyloučit na základě předchozích pramenů a textových verzí písně. V *Rohově kancionálu* se setkáváme s modifikací textu *Králi Kriste králs nad králi* (*Br1541*, fol. C 9v), s odkazem na tutéž latinskou předlohu. Až v pozdějších redakcích došlo k proměně textu a vzniku další textové verze. Pokud bychom tedy uvažovali o jeho autorství, můžeme předpokládat spíše podíl na *Králi Kriste králs nad králi synu z Panny.* Oba texty jsou však téměř totožné a je z nich patrný pouze zásah korektora textu. I zde je však tato hypotéza velmi nejistá, protože poprvé je text doložitelný již v *Kolínském kancionálu* (*Ko1517,* fol. 148r), u kterého předpokládáme, že zachytil především starší repertoár počátku 16. století.

[366] Konkordace MHB: č. 110.
[367] K výskytu v pramenech české provenience Černý 1966: 107, č. 50. Dále též Orel 1922: 66.

Ko1517	*Br1564*
Králi Kriste králs nad králi	***Nejslavnější Králi Kriste,***
synu z Pa[n]ny čisté	*Synu Panny **vždycky** čisté,*
pro člověka tak ukrudně:	*pro člověka tak ukrutně*
ve mdlobě také v chudobě	*ve mdlobě také v chudobě*
přijal si své umučenie.	*přijal své umučení.*
[…]	*[…]*

Další skupinou je osm písní, které byly nově přiřazeny Janu Augustovi. Pět z těchto písní se nachází až v Blahoslavových redakcích. Píseň *Jáť vstupuji (dí Pán)*[368] (*Br1564*, fol. 130r; *Br1598,* fol. 214) odkazuje na latinskou variantu *Ascendo Ad Patrem meum* a melodický vychází z antifony *Emitte Spiritum tuum et creabuntur*[369] (In Festo Pentecostes ad Nocturnum). Přesně cituje melodii kontrafakta *Duše svatý jenžs Pán a Bůh všemohoucí.*

Kontrafaktum *Slyž jak ten muž blažený*[370] (*Br1564*: fol. 125v; *Br1598*: fol. 206) odkazuje na *Srdce mé skládá píseň*, jejíž autorství je taktéž přisuzováno Janu Augustovi. Melodický vzor je ale třeba hledat v latinské písni *Iam Christus ab inferis*[371]*.* Stejně tak kontrafaktum *Mládenec blahoslavený*[372] (*Br1564*, fol. 56r; *Br1598*, fol. 89) odkazuje na latinskou verzi *Quem pastores laudcvere*[373], avšak můžeme předpokládat, že toto kontrafaktum bylo již pouze vystavěno na nápěvu písně *Zpívejme všickni vesele chválíc svého Spasitele,* který byl v českém prostředí dobře znám. Shodný vývoj můžeme sledovat i u písně *Radujtež se v Pánu znovu zrození*[374] (*Br1564*, fol. 42r; *Br1598*, fol. 66), která je kontrafaktem k písni *Chvalmež Boha Otce všemohoucího*. V českém prostředí se vyskytuje již ve třetině 16. století a její autorství je Janem Blahoslavem spojováno s Lukášem Starým. Blahoslavovy redakce však tuto starší píseň již vynechávají a je nahrazena dvěma tematicky shodnými kontrafakturami *Ježíše Pána nového rození vizme* (*Br1564*, fol. 41v)

[368] Konkordace MHB: č. 536.
[369] Konkordace Cantus Index: č. 002643.
[370] Konkordace MHB: č. 329.
[371] K výskytu v pramenech české provenience více Černý 1966: 110, č. 110; Orel 1922: 97.
[372] Konkordace MHB: č. 491.
[373] Podle J. Kouby (Kouba 1975: 158, č. 41) můžeme původ melodie hledat v německém reformačním prostředí v písni *Preis sei Gott im höchsten Thron* (srov. DKL III-1-1 (NB): 87, č. A 236), avšak po podrobné rešerši pramenů české provenience nelze vyloučit přímou inspiraci starším nápěvem s latinským textem *Quem pastores laudavere*, jenž má v tomto prostředí pravděpodobně delší tradici.
[374] Konkordace MHB: č. 489.

a rozebíranou *Radujtež se v Pánu znovu zrození.* Blahoslavovými redakcemi je poprvé reflektována také píseň *O nejmilostivější Otče náš*[375] (*Br1564*, fol. 631v; *Br1598*, fol. 636). Přebírá melodii písně *Stvořiteli věčnému buď chvála*, u které nebylo doposud možné identifikovat její melodický vzor.

Tři písně, za jejichž autora je označen Jan Augusta, jsou doložitelné již v *Rohově kancionálu*. Kontrafaktura *Kristus kněz chtě své oběti*[376] (*Br1598*, fol. 392) byla nejprve zařazena do *Rohova kancionálu* a následně převzata do Blahoslavových redakcí (*Br1541*, H 10v; *Br1564*, 225r). Odkazuje na píseň *Aj ten silný lev udatný*, která vychází z latinského cantio *Fortis ecce leo ille.* Dle podoby melodického zápisu ve *Franusově kancionálu* (*Fr1505*, fol. 276v a fol. 300r) můžeme soudit, že se jedná o nápěvnou melodii, která byla již v 16. století ustálená a neprošla výraznou proměnou ani s adaptací kontrafakt v českém či německém jazyce o století později.

Nápěv i text písně *Hospodine kterýž všecko znáš*[377] (*Br1598*, fol. 660) se poprvé objevuje v *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. N 13v) a následně je převzat Blahoslavovými edicemi (*Br1564*, 375r). Shodný vývoj má píseň *Snažujmež se v tomto světě*[378] (*Br1598*, fol. 570), jejíž melodie s podloženým textem byla po zařazení do *Rohova kancionálu* využita dalšími bratrskými redakcemi (*Br1541*, fol. P 23r; *Br1564*, fol. 324v).

Tab. 8. | Přehled nově určených písní Jana Augusty (řazeno abecedně)

textový incipit	**Notace**	**Poznámky**
Hospodine kterýž všecko znáš *(Br1541, Br1561, Br1564)*	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
Jáť vstupuji (dí Pán) *(Br1561, Br1564)*	N	Rubrika: *Ascendo Ad Patrem meum* Nápěvná předloha: antifona *Emite spiritum tuum* Textová předloha: *Ascendo Ad Patrem meum*
Kristus kněz chtě své oběti *(Br1541, Br1561, Br1564)*	SN379	Rubrika: *Aj ten silný lev udatný* Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna

[375] Konkordace MHB: č. 665.
[376] Konkordace MHB: č. 141. Další srovnání nápěvu též Orel 1922: 101. K výskytu kontrafakta též Černý 1966: 122, č. 226.
[377] Konkordace MHB: č. 634.
[378] Konkordace MHB: č. 681. J. Kouba předpokládá přechod melodie z německého reformačního prostředí (viz Kouba1975: 167, č. 87). K výskytu nápěvu a textu v pramenech české provenience Černý 1966: 137, č. 487.
[379] *Br1541* uvádí píseň s vypsaným nápěvem.

Mládenec blahoslavený (Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Chvalmež všickni Spasitele* Nápěvná předloha: *Preis sei Gott im höchsten Thron* Textová předloha: nezjištěna
O nejmilostivější Otče náš (Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Stvořiteli věčnému* Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
Radujtež se v Pánu znovu zrození (Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: Táž nota Nápěvná předloha: *Chvalmež Boha Otce všemohoucího* Textová předloha: nezjištěna
Slyž jak ten muž blažený (Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Srdce mé skládá píseň* Nápěvná předloha: *Iam Christus ab inferis* Textová předloha: nezjištěna
Snažujmež se v tomto světě (Br1541, Br1561, Br1564)	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna

Stejně jako v předchozích kancionálech i zde tvoří velkou skupinu písně přisuzované Lukášovi Starému. Opět ale narážíme na absenci zásadního pramene, kancionálu z roku 1519, na jehož základech by bylo možné potvrdit či vyloučit autorství mnoha písní připisovaných jeho osobě. Z dnešního pohledu pochází z nejstarší vrstvy prokazatelně pouze píseň *Chvalmež nyní Boha svého z posvěcení*[380]*.* Mimo bratrské kancionály (*Br1541*, fol. F 8v; *Br1564*, fol. 162v; *Br1598*, fol. 272) se objevuje i v nenotovaném kancionálu *Piesničky* z roku 1501 (*Piesničky 1501,* fol. [XLII])[381] a je tedy velmi pravděpodobné, že byla součástí i nedochovaného kancionálu 1519. Melodie písně vychází z hymnu *Urbs beata Jerusalem* (In Dedicatione Ecclesiae)[382]. Jasný důkaz Lukášova autorství by mohl přinést podrobný teologický rozbor. Shodná situace nastává při hodnocení písně *V moci moudrosti dobrého*[383]*.* Také tento text se nachází již v *Piesničkách* 1501 (*Piesničky 1501*, fol. [LIII]) a následně byl zařazen do dalších utrakvistických kancionálů 1522 a 1531 (*Miř1522*, fol. D 15r a *Miř1531*, fol. H 14v). Zde ještě odkazuje na notu obecnou. Až kancionál jednoty bratří habrovanských z roku 1535 (*Habr1535*, fol. D 1v), shodně s bratrskými kancionály (*Br1541*, fol. O 17v; *Br1564*,

[380] Konkordace MHB: č. 300.
[381] Ke spojitosti s *Piesničkami 1501* více Kouba 1965: 110, č. 41.
[382] K výskytu v pramenech české provenience více Černý 1966: 87, č. 76; též Plocek 1973: 794. Konkordace Cantus Index: č. 008405, č. 008405.1.
[383] Konkordace MHB: č. 384.

161; *Br1598*, fol. 266), spojuje nápěv s písní *Kdo chce milý Bohu býti*.[384] Text však prošel minimálními změnami i při jeho adaptaci na nový nápěv.

V utrakvistickém nenotovaném kancionálu *Piesničky* 1501 (*Piesničky 1501,* fol. [I]) je zaznamenána shodně i píseň *Vesele zpívejme Boha Otce chvalme*[385]*.* Melodie písně má základ v latinském cantio *Ave hierarchia celestis et pia*[386], jež má ustálenou formu již na počátku 15. století, je kontinuálně zařazována bez výrazných změn do rukopisných i tištěných kancionálů. Při přijetí do bratrských kancionálů byla její textová i melodická složka ovlivněna jen minimálně (*Br1541*, A 12r; *Br1564*, 17r; *Br1598*, fol. 26). Vzhledem ke stabilitě a hluboké tradici této písně již od počátku 16. století je pravděpodobné, že Lukáš Starý nebyl primárním tvůrcem písně.

Příklad 34| Melodické incipity *Ave hierarchia celestis et pia* a *Vesele zpívejme Boha Otce chvalme*
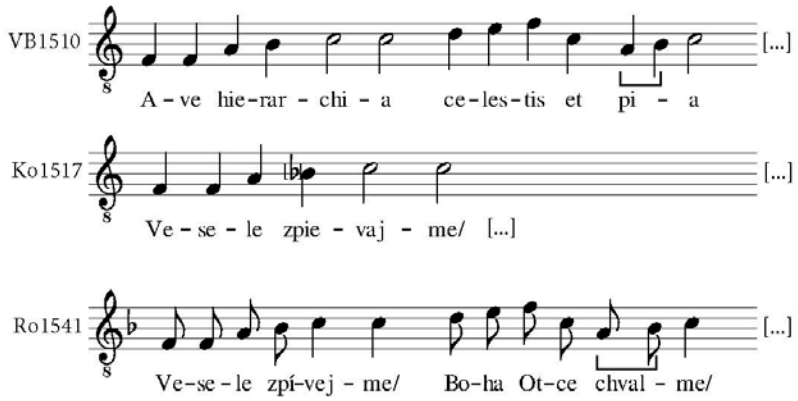
Jak dokumentuje zápis v *Kolínském kancionálu* (*Ko1517,* fol. 45v), lze existenci písně před rokem 1519 prokázat také u písně *Kristus Syn Boží narodil se nyní*[387] (Br1598, fol. 47). Opakovaně byla píseň zařazována do rukopisných i tištěných utrakvistických pramenů. Stejně tak byla přijímána i bratrskými kancionály. Ačkoli předpokládáme její zařazení do nezvěstného kancionálu 1519,

[384] Konrád 1893: 100 podává přepis melodie. Také označuje nově užitou melodii jako nevyhovující z důvodů užití třídobého rytmu a podává pro srovnání přepis melodie v rytmu dvoudobém, který více koresponduje s metrikou textu. Zde také můžeme hledat vysvětlení výskytu tohoto textu ve spojení s melodií *Zdráva jenž si pozdravena* (viz MHB: č. 760, srov. též s č. 170).
[385] Konkordace MHB: č. 281.
[386] V pramenech české provenience Černý 1922: 106, č. 19. K melodii a výskytu písně též Orel 1922: 59, Plocek 1973: 129, 152, 321, 516.
[387] Konkordace MHB: č. 279.

v bratrských kancionálech se s písní poprvé setkáváme až kancionálu Rohově (*Br1541*, fol. B 2v; dále *Br1564*, fol. 30v). Melodie písně je vystavěna na latinské písni *Solis praevia aurora fulgida stirpe Davidica*[388]*.*

Příklad 35| Melodické incipity *Solis praevia aurora fulgida stirpe Davidica, Kristus Syn Boží narodil se nyní* a *Kristus jediný a náš Ježíš milý*

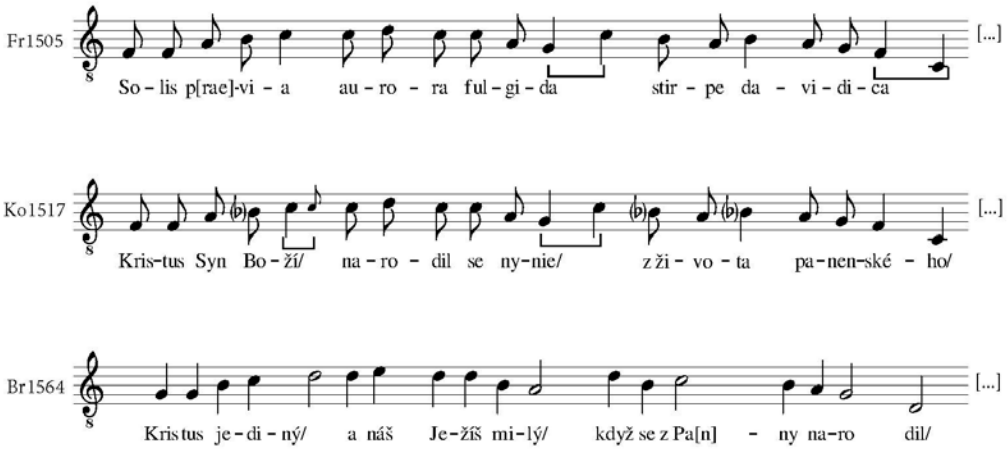

Součástí *Kolínského kancionálu* (*Ko1517,* fol. 132r) je i píseň *Važmež jak mnohá dobrota*[389]. Téměř ve shodném znění se setkáváme s písní i v bratrských kancionálech (*Br1541*, C 11r; *Br1564*, 80v; *Br1598*, fol. 130), kde je ponecháno její zařazení do oddílu O umučení Krista, avšak přímo odkazuje na velikonoční hymnus *Vexilla Regis prodeunt* (Dominica I. Passionis ad Vesperas)[390].

Autor glos připsal taktéž autorství kontrafakta *Krista kněze podstatného* Lukášovi Starému (*Br1598*, fol. 315). Avšak na rozdíl od předchozí písně, která je pravděpodobně prvním kontrafaktem v českém jazyce k latinskému hymnu, objevuje se text písně *Krista kněze podstatného* až v Blahoslavových redakcích (*Br1564*, fol. 162v).

Devět písní se nachází poprvé v *Rohově kancionálu*. Píseň *Chvaliž Boha každý člověk*[391] (*Br1541*, fol. K 10v) je kontrafaktem k písni *Pán Bůh z své milosti nyní,* která je jen jinou textovou variantou písně *Pán Bůh všemohoucí vždycky lid sobě vybírá*, doložené v rukopisných kancionálech již od počátku 16. století. Píseň

[388] Černý 1966: 116, č. 212, srov. tamtéž: 128, č. 208. K výskytu též Plocek 1973: 780; Orel 1922: 77.
[389] Konkordace MHB: č. 508.
[390] Konkordace Cantus Index: č. 008410. K výskytu v pramenech české provenience též Plocek 1973: 786; Černý 1966: 88, č. 82.
[391] Konkordace MHB: č. 561.

O nebeský milostivý Otče[392] je taktéž až součástí *Rohova kancionálu* (*Br1541*, fol. J 19v; *Br1564*, fol. 201v; *Br1598*, fol. 350) a stejně tak píseň *O přeblahoslavené blahoslavených*[393] (*Br1541*, O16r; *Br1598*, fol. 263). Stabilně se v tiscích objevuje s odkazem na sekvenci *O beata beatorum Martyrium*[394] a v tomto tvaru je převzata Blahoslavovými redakcemi (*Br1564*, fol. 159r). Také píseň *Otče mocný Kriste moudrý*[395] je zařazena do *Rohova kancionálu* a následných Blahoslavových redakcí (*Br1541*, O 18r; *Br1564*: 161r; *Br1598*: fol. 267). Melodie je vystavěna na latinské písni *Rex glorie Christe pie*, jejíž jedním z překladů je i Husova *Králi slavný Kriste dobrý*.[396] Melodie, ačkoli odkazuje v bratrských tiscích na kontrafaktum *Pane mocný Bože věčný* přisuzované též Lukášovi Starému, navazuje přímo na latinskou variantu písně. Shodný vývoj má i píseň *Pamatujmež my vesele*[397] (*Br1541*, fol. A 19v; *Br1564*, fol. 30r; *Br1598*, fol. 46), která melodicky využívá latinský hymnus na narození Páně *A solis ortus cardine*[398]. Ustálenou podobu má též píseň *O Spasiteli náš ty sám své věrné znáš*[399] (*Br1564*, 34r; *Br1598*, fol. 53). Melodie vychází z latinské písně *Quid admiramini quid opinamini*. Takřka v totožném textovém znění jako v bratrských knacionálech je zaznamenána již v rukopisném kancionálu literátského bratrstva v Poličce (*Po1545,* fol. 180), jehož sepsání spadá mezi léta 1545 až 1546. Je tedy možné, že píseň byla součástí již kancionálu 1519. Autorství Lukáše Starého nelze tedy vyloučit.

Tab. 9. | Přehled nově určených písní Lukáše Starého (řazeno abecedně)

Textový incipit	**Notace**	**Poznámky**
Chvaliž Boha každý člověk (Br1541, Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: *Pán Bůh z své milosti nyní* Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
Chvalmež nyní Boha svého (Piesničky 1501, Br1541, Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: --- Nápěvná předloha: *Urbs beata Jerusalem* Textová předloha: nezjištěna
Krista kněze podstatného (Br1541, Br1561, Br1564)	SN	Rubrika: --- Nápěvná předloha: *Urbs beata Jerusalem*

[392] Konkordace MHB: č. 335.
[393] Konkordace MHB: č. 661. Srov. Černý 1966: 101, č. 97.
[394] K výskytu latinské sekvence v pramenech české provenience též Černý 1966: 92, č. 73.
[395] Konkordace MHB: č. 123.
[396] Holeton–Vlhová 2015: 299. K latinskému základu ve vztahu k českým pramenům též Plocek 1973: 326.
[397] Konkordace MHB: č. 488.
[398] Konkordace Cantus Index: č. 008248. K výskytu v pramenech české provenience též Černý 1966: 84, č. 9.
[399] Konkordace MHB: č. 199. Dále též Černý 1966: 132, č. 332.

		Textová předloha: nezjištěna
Kristus Syn Boží narodil se nyní *(Br1541, Br1561, Br1564)*	SN	Rubrika: --- Nápěvná předloha: *Solis praevia aurora* Textová předloha: nezjištěna
O nebeský milostivý Otče *(Br1541, Br1561, Br1564)*	SN	Rubrika: --- Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
O přeblahoslavené blahoslavených *(Br1541, Br1561, Br1564)*	N	Rubrika: *O beata beatorum martyrium* Nápěvná předloha: sekvence *O beata beatorum martyrium* Textová předloha: překlad týž sekvence
O Spasiteli náš ty sám své věrné znáš *(Br1561, Br1564)*	N	Rubrika: *Quid admiramini* Nápěvná předloha: hymnus *Quid admiramini* Textová předloha: nezjištěna
Otče mocný Kriste moudrý *(Br1541, Br1561, Br1564)*	N	Rubrika: --- Nápěvná předloha: *Rex glorie Christe pie* Textová předloha: nezjištěna
Pamatujmež my vesele *(Br1541, Br1561, Br1564)*	N	Rubrika: *A solis ortus cardine* Nápěvná předloha: hymnus *A solis ortus cardine* Textová předloha: nezjištěna
V moci moudrosti dobrého *(Piesničky 1501, Br1541, Br1561, Br1564)*	SN	Rubrika: --- Nápěvná předloha: nezjištěna Textová předloha: nezjištěna
Važmež jak mnohá dobrota *(Br1541, Br1561, Br1564)*	N	Rubrika: *Vexilla Regis prodeunt* Nápěvná předloha: hymnus *Vexilla Regis prodeunt* Textová předloha: týž hymnus
Vesele zpívejme Boha Otce chvalme *(Piesničky 1501, Br1541, Br1561, Br1564)*	SN	Rubrika: --- Nápěvná předloha: hymnus *Ave hierarchia celestis et pia* Textová předloha: nezjištěna

Nově je zde mezi písně vytvořené Janem Husem zařazena i *Ježíš Kristus božská moudrost*[400] (*Br1541*, fol. H 7v; *Br1564*, fol. 223v; *Br1598*, fol. 389). Z téže latinské varianty *Jesus Christus nostra salus*[401] pochází také *Ježíš Kristus naše spása*, za jehož autora je Jan Hus považován. Taktéž Martin Luther důsledně udává jako autora původní varianty texty Jana Husa.[402] Z tohoto důvodu lze vyloučit Jana Husa jako autora této textové varianty, i když nelze pisateli upřít teologickou souvislost s původním Husovým textem. Na starší husitskou vrstvu odkazuje písař u písně *Ve jméno boží počněme*[403] (*Br1598*, fol. 437). Vývojovou linii pak potvrzuje i samotný *Jistebnický kancionál*, kde se uvádí: „*Tato píseň gest složena hezky a k chvále boží a k naše*[ho] *spasení od kněze Čapka,* […]*"*(*JistK*, fol. 63). S autorstvím táborského

[400] Konkordace MHB: č. 119.
[401] K výskytu v pramenech české provenience Černý 1966: 111, č. 120. Dále též Orel 1922: 108.
[402] *Lu1524*, fol. [21] udává poznámku „*Das Lied S. Johannes Hus gebessert*".
[403] Konkordace MHB: č. 194.

kněze Jana Čapka však píseň nespojuje ani jeden z rejstříků. Vzhledem k použití chorálního nápěvu, jeho dórské tónině i obsahu písně lze tuto vývojovou linii potvrdit.

U písně *Kriste jenž si světlo*[404] (*Br1598*, fol. 644) je uveden jako autor Ambrož. Textově i melodicky vychází toto kontrafaktum z latinského hymnu *Christe qui lux es et dies* (Dominica I. in Quadragesim).[405] První výskyt této varianty písně je spojen se zápisem v *Jistebnickém kancionálu* (*JistK*, fol. 98). Z těchto důvodů můžeme předpokládat, že autor glos neměl na mysli biskupa jednoty Ambrože Velikého[406], jehož úmrtí je datováno rokem 1520, ale uvedl autora latinské varianty sv. Ambrože.[407] Taktéž u písně *Tě Boha chválíme Tě Hospodina vyznáváme*[408] (*Br1598*, fol. 543), jsou uvedeni Augustin a Ambrož, autoři původního latinského hymnu. Poprvé se tento text prokazatelně vyskytuje v *Piesničkách* 1501 (*Piesničky 1501,* fol. [LXIII]) právě s odkazem na latinský hymnus *Te Deum laudamus*[409]*.*

Velmi nepravděpodobné je také nové přiřazení písní Janu Blahoslavovi. Jedná se o dvě kontrafakta *Věřím v Boha Otce všemohoucího*[410] (*Br1598*, fol. 512) a *Vizmež nynější čas nebezpečný* (*Br1598*, fol. 485). První z nich má svou textovou variantu již v *Jistebnickém kancionálu* (*JistK*, fol. 42), do *Rohova kancionálu* i do obou Blahoslavových redakcí ale zařazena nebyla. V *Rejstříku* se Blahoslav k jejímu autorství taktéž nehlásí. Taktéž píseň *Vizmež nynější čas nebezpečný* (*Br1598*, fol. 485), tematicky spadající do okruhu písní O pokušeních světa a těla, se v předchozích bratrských kancionálech nevyskytuje.

Jako možné se jeví autorství Jana Pausteníka u písně *Vzdejmež chválu nebeskému Pánu*[411] (Br1598, fol. 579). Poprvé se tato píseň objevuje v *Rohově kancionálu* (*Br1541*, N 1v) a je následně zařazena i Blahoslavovými redakcemi (*Br1564*, 329v). Kontrafaktum adaptuje melodii starší písně s českým textem *Nebeský Pán ať by dokázal (k) nám dobrotu svou velikou.*

---

[404] Konkordace MHB: č. 670.
[405] Konkordace Cantus Index: č. 830070. K výskytu v pramenech české provenience Černý 1966: 84, č. 20. Dále též Plocek 1973: 742.
[406] Srov. *Todtenbuch*: 223.
[407] A. Košut označil chybně za autora písně Ambrože Velikého (viz Košut 1868: 6). K vývoji překladu a akceptaci textu srov. Wennemuth 2003.
[408] Konkordace MHB: č. 390.
[409] Konkordace Cantus Index: č. 909010. K výskytu v pramenech české provenience Plocek 1973: 782, pro srov. s výskyt českého kontrafakta tamtéž: 385.
[410] Konkordace MHB: č. 295.
[411] Konkordace MHB: č. 625.

S Blahoslavovým *Rejstříkem* se autor poznámek rozchází v určení písně *Slyšmež Krista ve čtení*[412] (*Br1564*, fol. 293v; *Br1598*, fol. 514). Ta je poprvé zařazena až do Blahoslavových redakcí a melodie písně odkazuje na *Věřmež v Boha jednoho v pána stvoření všeho.* Dle údajů Blahoslavova *Rejstříku* je za autora považován Jan Augusta, zde však, pravděpodobně chybně, autor glos označil autora jako Mistr Rokyczan.

3.3.3. Poznámky upřesňující autorství

Poznámek, které podávají doplňující informace k autorství, rozlišujeme v muzejním exempláři kancionálu 1598 celkem dva typy. Jedná o poznámky, které specifikují jméno autora, jeho původ, popřípadě komentují místo vzniku písně. Příkladem lze uvést poznámku k písni *Hříšnost svou přílišnou* (*Br1598*, fol. 336), ke které písař udává, že ji měl sepsat „*Jan Augusta v Boleslavi na zámku*“. Poznámka upřesňující autorství má tvar *Martin Michalec z Litoměřic na Kosířích* a je uvedena u písně *Chvaliž Pána ó duše má v sobě sama* (*Br1598*, fol. 498). Dále lze jmenovat také poznámku u písně *Mocný všech věkův králi* (*Br1598*, fol. 596), kde je u autora Martina Abdona připojený dovětek „*jméno po veršiech*“. Tyto poznámky, ač už jsou relevantní či nikoli, svědčí o dobré orientaci jejich autora v dějinách a osobnostech jednoty bratrské. Poznámky pak upřesňují vývoj písně, všímají si primárního tvůrce, překladatele či upravovatele písně.

Na překlady Lukáše Starého upozorňuje autor poznámek u třech písní. Shodně s Blahoslavovým *Rejstříkem* se jedná o píseň *Chvalmež všichni Krále nebeského* (*Br1598*, fol. 216), u písně *Vypravujtež nebeští slávu* (*Br1598*, fol. 308) uvádí poznámku „*Z kostelní přeložil B. Lukáš*“.

Na rozdíl od Jana Blahoslava popisuje původ písně *O spasiteli Ježíši*[413] (*Br1598*, fol. 107). K písni je připojena písařská poznámka v tomto tvaru: „*Mistr Jan Hus latinie složil / B. Lukáš starý přeložil*“. Nad písní je pak uvedena rubrika odkazující na latinskou verzi *Jesu salvator optime*, jež je dle bratrské a utrakvistické tradice připisována shodně Janu Husovi.[414] Odkazuje tedy na stejný základ, na jakém je vystavěn Husův překlad písně *Jesu Kriste štědrý kněže.* Melodie písně je

[412] Konkordace MHB: č. 433.
[413] Konkordace MHB: č. 91.
[414] Holeton–Vlhová 2015: 298. Srov. MIHO IV: 568–570.

také stabilně spojena s touto starší variantou textu. Poprvé se zápis písně objevuje v kancionálu *Piesničky* 1501 (*Piesničky 1501*, fol. [14]), s notací je zapsána v *Kolínském kancionálu* (*Ko1517*, fol. 105r) a s menzurálním značením otištěna *Rohovým kancionálem* (*Br1541,* fol. B 19r)[415]. Vzhledem k prvnímu záznamu textu je možné o Lukášovi Starém uvažovat jako o překladateli Husova latinského textu.

Autor komentářů si opětovně povšimnul písně *Žalostné rozmlouvání slyšme*, kterou Blahoslav označil jako *z Křižákovy*. Podle něj je autor starší verze písně Lukáš Starý a „*Jan Blahoslav znovu spravil*". Vzhledem jejímu zařazení až do Blahoslavových redakcí je ale pravděpodobnější, že nešlo o původní Lukášovu tvorbu, ale byl využit jiný doposud blíže neurčený zdroj.

Další upřesnění je vedeno u písně *Kdo chce v dobré naději*[416] (*Br1598*, fol. 593). Shodně s *Rejstříkem* je uveden autor Pan Donát, avšak následuje poznámka upozorňující na úpravy Jana Wolfa. I zde je otázka, na základě jakých pramenů dospěl k autor k těmto závěrům. O osobě Pana Donáta, která se objevuje ve spojení s autorstvím písně *Bože můj dárce dobrého uslyš*[417], nemáme doposud téměř žádné informace. I v tomto případě lze však předpokládat, že pokud by autorem písně zařazené v její konečné podobě do bratrských kancionálů byl opravdu Jan Wolf, zaznamenal by tuto informaci již Jan Blahoslav.

Stejně jako v *Rejstříku*, i zde se nachází poznámky obecného charakteru, které odkazují na původ písně. Na rozdíl od početnější skupiny těchto písní v *Rejstříku* je zde takto charakterizována píseň *Zpívej jazyk o přeslavném* (*Br1598*, fol. 452). U ní písař zaznamenal poznámku „*Pražská z latinské"*, která je pouze modifikací dřívějšího odkazu na původ písně „*z kostelního Graduálu*".

3.3.4. Charakter glosovaného kancionálu 1598

Stejně jako u předchozího soupisu autorů je i zde otázkou, nakolik můžeme změny učiněné oproti Blahoslavovu *Rejstříku* brát jako výsledky vlastního bádání autora. Na základě komparace s Blahoslavovým *Rejstříkem* lze identifikovat dva nově určené autory. Jedná se o Tůmu Přeloučského, jehož autorství se jeví jako nepravděpodobné, a osobu označenou jako Jacobellus, objevující se v novodobých

[415] Melodicko-rytmickou proměnu při komentuje Baťová 2011: 106. K dalšímu výskytu v pramenech české provenience Černý 1966: 132, č. 331.
[416] Konkordace MHB: č. 590.
[417] Konkordace MHB: č. 648.

pramenech spíše jako Jakoubek ze Stříbra. Bez návaznosti na *Rejstřík* určil autor celkem 37 písní. U pěti z nich označil za autora Adama Šturma, u osmi Jana Augustu, u dvanácti Lukáše Starého, u jedné uvedl Jana Roha jako upravovatele a u jedné jako autora. Především u starší vrstvy autorů lze označit určení autorů jako chybné. Vzhledem k vývoji jednotlivých písní lze vyloučit autorství Jana Husa a Jana z Rokycan, kterým připsal po jedné písni. Taktéž autorství dvou písní, které označil jako díla Blahoslavova, lze považovat za mylné. Velmi sporné jsou z tohoto pohledu také autorovy komentáře týkající se autorství z řad Blahoslavových současníků, které *Rejstřík* ze svých závěrů vynechává.

Autorovu orientaci ve starší duchovní lyrice ale rozhodně nelze zpochybnit. Tu dokazují i poměrně neurčité poznámky. Např. uvedení komentáře „*Jednoho Mistra z Prahy proti Římanům*" u písně *Křesťané pravdy boží*[418] (*Br1598*, fol. 462), jejíž zápis lze doložit v *Kolínském kancionálu* (*Ko1517*, fol. 243v) a následně také v utrakvistických tištěných i rukopisných kancionálech. Taktéž poznámka odkazující označující píseň *Osmý den po narození*[419] (*Br1598*, fol. 70) jako „*Kostelní*". Melodie písně je doložena již v *Jistebnickém kancionálu* (*JistK,* fol. 78 a fol. 80) a s tímto textem lze ztotožnit i zápis v *Kolínském kancionálu* (*Ko1517*, fol. 47v), kde je součástí souboru písní komentujících Kristův život. Bratrské kancionály tuto tradici celku již nenásledují a uvádí píseň samostatně.[420]

Po provedení srovnání je ale zřejmé, že autor vpisků musel mít taktéž k dispozici některý z opisů *Rejstříku* Jana Blahoslava. Shoduje se s Blahoslavovým *Rejstříkem* i ve tvarech jmen autorů písní. Jak tvrdí J. Kouba, jde pouze o další verzi Blahoslavova *Rejstříku*. Současně upozorňuje, že mnohdy autor Blahoslavovy záznamy značně zestručnil.[421] Po podrobném srovnání s Blahoslavovým *Rejstříkem* se kloníme k názoru, že se jedná spíše o další redakci než o pouhé přebírání Blahoslavových výzkumů. Redaktor při tvorbě dodržoval několik pevných pravidel, v důsledku kterých k těmto zestručněním došlo. Pokud Blahoslav uvádí více autorů, kteří do podoby písně zasáhli, exemplář 1598 značí většinou jen posledního upravovatele písně. S pokusy zaznamenat vývoj, tedy určit primárního tvůrce a upravovatele písně, se tak setkáme jen výjimečně. Pouze v jednom případě,

[418] Konkordace MHB: č. 214.
[419] Konkordace MHB: č. 239.
[420] Na píseň *Osmý den po narození* je v bratrských kancionálech určena Na nové léto. Na ni je navázáno dvěma novými kontrafakty, *Podle zákona starého* a *Když byl ve dvanácti letech*, užívajícími téže melodii.
[421] Kouba 1962: 27.

u písně *Chvalmež všichni Krále nebeského*, se pak shoduje poznámka s *Rejstříkem*. Při určení písně *Kdo chce v dobré naději* se projevila snaha o identifikaci upravovatele. Celý proces a pokusy o dokreslení vývoje písně, jak se o ně snaží Jan Blahoslav, jsou většinou opuštěny. Na druhou stranu se i zde oproti *Rejstříku* i glosám v Krčmově kancionálu objevují nové údaje. Vzhledem k povaze těchto odchylek se spíše kloníme k názoru, že vlastní závěry autora vpisek byly spíše minoritní záležitostí.

Touto cestou pak mohlo dojít zřejmě k nesprávnému vyznění některých údajů. Osoby, které jsou u Blahoslava uvedeny jako redaktoři písní, jsou v důsledku tohoto zestručnění spíše pojímány jako autoři písně. Tyto redukce pak mají za následek zkreslení původních Blahoslavových zpráv. Také v důsledku několikerého opisu původního pramene vzrůstá počet písařských omylů a chybné citace autora. Např. píseň *Bohu Otci nebeskému* připisuje muzejní exemplář 1598 Janu písaři turnovskému. Jan Blahoslav považuje za autora Mikuláše písaře turnovského a sebe označil jako upravovatele písně. Jan písař turnovský byl vlastně Jan Paustеník, kterého ale pramen 1598 uvádí pod tímto jménem. Jde tedy zcela určitě o chybný přepis autora.[422]

3.2.6. Přehled autorů muzejního exempláře

jméno autora	Počet písní
Abdon, Martin (1529–1561)	1
Ambrož (c340–397)	1
Ambrož (c340–397); Augustin (354–430)	1
Augusta, Jan (1500–1572)	124
Blahoslav, Jan (1523–1571)	65[423]
Bosák, Kliment (†1561)	1
Ciklovský, Jiřík (1500–1557)	4

[422] K této záměně tamtéž: 30.
[423] U dvou písní *Br1598*, fol. 629 a fol. 125 zmíněn pouze jako upravovatel.

Ciklovský, Ondřej (1450–1529)	2
Černý, Jan (1500–1565)	2
Červenka, Matěj (1521–1569)	4
Donát (16. stol.)	1
Dřevínek, Havel (1501–1563)	17
Hus, Jan (1369–1415)	3
Chřenovský, Jiřík (c1500–1555)	1
Jakoubek ze Stříbra (též Jacobellus; /Foebellus) (1375–1429)	1
jednoho mistra proti Římanům	1
Jelecký, Jan (†1568)	3
Konvaldský, Matěj (1442–1500)	7
Krasonický, Vavřinec (c1460–1532)[424]	1
Lukáš Starý (1523–1571)	115
Michalec, Martin (1484–1547)	28
Načeradský, Jan (†1565)	2
Němec, Urban (†1563)	2
Paulin, Pavel (†1564)	1
Pausteník, Jan (†1543)	8
Přeloučský, Tůma (1535–1518)	1
Roh, Jan (c1585/87–1547)	4[425]
Rokycana, Jan (1395–1471)	2
Solín, Václav (1527–1566)	4

[424] Muzejní exemplář uvádí chybné jméno Václav.

[425] U dvou písní fol. 481 a fol. 169 zmíněn pouze jako upravovatel.

Šturm, Adam (c1500–1565)	36[426]
Štyrsa, Jiřík (†1536)	7
Táborský, Jan (†1495)	5
táborských	4
Tatíček, Matouš (†1552)	2
Truhlář, Vilím (c16. stol.)	1
Wolf, Jan (†1547)	12[427]
z kostelního graduálu	7

3.4. Klejchův *Rejstřík starých písní bratrských*

Klejchův soupis autorů pro nás představuje nový způsob práce s pojetím a především fixací autorství. Již byly opuštěny zprávy ve formě glos, o autorství byla podána zpráva v tištěné formě. Osudy tohoto Klejchova tisku jsou však doposud velmi nejisté. *Rejstřík starých písní bratrských* byl vydán na počátku 18. století hornolužickým emigrantem Václavem Klejchem (též Kleych; 1682—1737).[428] Jako vydavatel byl již známý mezi evangelickou emigrací především hymnografickými a homileticky zaměřenými tisky.[429] Asi nejrozsáhlejším a nejpropracovanějším dílem je jeho *Evagelický kancionál* vytištěný v Žitavě roku 1717 (*Kleych 1717)*. Tento kancionál vyšel v poměrně krátkém časovém odstupu ještě dvakrát. Druhé vydání z roku 1722 (*Kleych 1722)* obsahuje kromě úvodní dedikace i původní Klejchovu předmluvu *Historie o vydání kancionálu.* Tato předmluva je velmi přesným zachycením bibliografického vývoje českých kancionálů. Výjimečné je v tomto smyslu jeho shrnutí protestantské i katolické produkce. Netypické jsou taktéž reflexe německy psané tvorby

[426] U jedné písně fol. 80 zmíněn jako upravovatel.
[427] U jedné písně fol. 593 zmíněn jako upravovatel.
[428] Více o životě V. Klejcha viz Páta 1941; Brondič 1947; Kouba 1960: 61–108; Malura 2006a.
[429] Brondič 1947a; srov. Škarpová 2016a.

v českých zemích a polské překlady českých skladeb.[430] Třetí, taktéž žitavské, vydání z roku 1727 (*Kleych 1727)* uvádí zkrácenou předmluvu Daniela Krmana ml. (1663—1740), doplňuje úvodní část o oslavnou báseň Matyáše Krmana (syn D. Krmana) a zvyšuje počet zařazených písní (723 textů).

Jak se dozvídáme z předmluvy, zasáhl do celkové koncepce a výsledného pojetí kancionálu také slovenský spisovatel Daniel Krman ml.[431] Vzhledem ke svému konzervativnímu reformačnímu přístupu byl pověřen dozorem nad dodržováním teologické koncepce a důsledným zachováním čistoty jazyka.[432] Pro hymnologická bádání má velký význam především Krmanova obsáhlá, téměř dvacetistránková předmluva.[433] Vzhledem k povaze předmluvy jde sice o typizovanou podobu úvodní části kancionálu, obsahově nám však může osvětlit přístupy obou redaktorů k povaze kancionálu, jejich návaznost na předbělohorskou tvorbu i doklad migrace a zakořenění nápěvných modelů a textů do katolických kancionálů. I když je toto vydání kancionálu nenotované, uvádí Krman svůj přístup k interpretaci písní. Podle něj, stejně jako podle Blahoslava, je nutné se řídit přirozeností jazyka, přičemž je důraz kladen na úplný rým. [434] Je však nutné si uvědomit, že Krman nemohl tyto svoje požadavky zcela dodržet. Především nesourodá starší předbělohoská produkce by mnohdy jistě nemohla dostát jeho zásadám. Jak sám v přemluvě uvádí: „*Více písniček bylo by se mělo měniti a některé mohly by vynechány býti, nicméně že starodávní sou a známé, znaechány byly bez přeformování, které mohlo by býti s pohoršením mdlých, zvláště když sám kolektor ze ně se přimlouval. Co on k těm ode mne korigovaným přidal vzdálen jsa, věděti nemohu.*“ (*Kleych 1722*, fol. 24) Tato poznámka je nám také důkazem, že Klejch také vstupoval do procesu tvorby kancionálu jako redaktor a ovlivňoval jeho konečnou podobu snad ještě zásadněji než Krman, který pracoval na úpravách písňových textů mimo Žitavu.[435] I když se ani jeden z redaktorů v předmluvě přímo nezmiňuje o existenci *Rejstříku*, můžeme předpokládat, že

[430] Seznam obsahuje také množství dnes nedochovaných tisků.
[431] Více Hamada 1995: 88.
[432] Malura 2006a: 374.
[433] Hodnocení z hlediska literárněvědného viz Minárik 1984: 198. Slovenský překlad též Vráblová 2003.
[434] Viz Předmluva v *Klejch 1722*, fol. A 12 a B1.
[435] Srov. Malura 2006: 377.

Václav Klejch začal na tomto soupisu pracovat souběžně s pracemi na *Evagelickém kancionálu*.[436]

Avšak ani v případě Klejchova rejstříku se nejedná o přímý pramen. Zprostředkovanou formou víme o jeho obsahu z pozdějšího přetisku nakladatele Jiřího Urbana. Roku 1765 v Halle vydal tento nakladatel Klejchův rejstřík pod názvem *Rejstřík starých písní bratrských*. Již v předmluvě nakladatel přiznává, že ani on neměl k dispozici Klejchovo původní vydání. Při rekonstrukci a sestavování této nové edice čerpal z opisu českého emigranta Jana Rychlého. „*Starý Rychlí jej sobě z toho tištěného Exemláře byl přepsal, a to nyní před sebau máme.*" (*Rejstřík starých písní bratrských,* fol. 1)

I když je autorem předmluvy nakladatel J. Urban, přípravu a redakci rejstříku řídil Jan Theofil Elsner (1717—1782), člen jednoty bratrské a český kazatel. Z předmluvy víme, že při nové edici Klejchova rejstříku došlo k obsahovým změnám. „*Něco maličko jsem také o některých nových písní křesťanských skladatelích i překladatelích při konci tohoto Rejstříku přidal, aby jejich také památka mezi námi v církvi žila.*" (*Rejstřík starých písní bratrských,* fol. 2)

Zde jsou uvedeny dvě skupiny písní, nově složené a překlady z německého jazyka. Můžeme s jistotou tvrdit, že do Rychlého rukopisu J. Th. Elsner velmi zasahoval a podrobil ho přísné kritice. Při tomto tvrzení vycházíme především s Elsnerovy korespondence „*Ich corriegierte es erstlich, fand aber, dass es dem Setzer zu viel Mühe kosten würde, nach dem cerrigierten alles accurant zu setzen, dahers habe ich michs nicht verdriessen lassen, dasselbe ganz abzuschereiben, so mich viel Mühe gekostet, weil ich auch die leider selbst im alten Gesangbuche nachgeschlagen und verbessert, auch jedesmahl die rubriquen beigefüger habe*."[437] Z těchto důvodů také nemůžeme předpokládat, že byl Klejchův rejstřík otištěn beze změn a že by byl rozšířen pouze o zmíněnou drobnou kapitolu. Tento další zásah, ačkoli stírá původní Klejchovo vydání, však značí další z pokusů o vlastní výzkum a zachycení aktuální produkce, včetně autorského určení. Více než kde jinde musíme ale předpokládat i výskyt některých nepřesností a odlišností od Blahoslavova *Rejstříku*. Musíme tedy vždy zvažovat potenciální chyby vzniklé Klejchem, opisovačem Janem Rychlým a v konečné fázi také J. Th. Elsnerem a J. Urbanem.

[436] Myšleno *Kleych 1717.*
[437] Volf 1922: 286.

Původní Klejchův rejstřík pravděpodobně, stejně jako předchozí glosované kancionály, přebíral především dosavadní Blahoslavovy závěry. Z předmluvy *Rejstřík starých písní bratrských* se pak o Klejchových pracích dozvídáme pouze toto: „*Zkušený člověk z Žitavy, P. Kleych, byl dal tento Rejstřík, jehož starých spisů byl vytáhl, vytisknauti, ale k dostání více není.*" (*Rejstřík starých písní bratrských,* s. 2)

Odkazování na staré spisy by tak spíše odpovídalo některému z opisů rejstříku než použití glosovaného kancionálů. Pokud bychom se však zaměřili pouze na formální řazení a systematiku členění textu, můžeme se domnívat, že Klejch z Blahoslavova rejstříku nečerpal. Textový incipit je uveden s konkrétním autorem, písně jsou řazeny podle posloupnosti v kancionálu. U žádného s autorů nejsou uvedena životní data ani jiné údaje. Co do vzhledu a zpracování má tento Klejchův rejstřík blíže ke glosovaným exemplářům bratrských kancionálů než k původnímu prameni. Již v minulosti se badatelé snažili identifikovat Klejchovu přímou předlohu. J. Jireček označil jako předlohu muzejní exemplář z roku 1598.[438] Po podrobnějším zkoumání ale byla tato teorie vyvrácena J. Koubou.[439] Podle něj posloužil Klejchovi jako předloha jiný glosovaný exemplář či k sestavení rejstříku použil hned několik pramenů. Pokud však neznáme Klejchův přímý vzor, nemůžeme ani určit míru jeho vlastních výzkumů.

I když o přímé návaznosti na původní Blahoslavův *Rejstřík* nemůžeme zcela jistě v době vzniku Klejchova rejstříku uvažovat, můžeme v něm pozorovat jistou paralelu k původnímu Blahoslavovu snažení. Přes bezpochyby rozdílné motivy obou autorů byl výsledkem soupisu autorů pokus obhájit tradici a původnost bratrské duchovní písně. Ačkoli tedy obsahuje Klejchův rejstřík mnoho nepřesností a odlišných informací oproti Blahoslavovu *Rejstříku*, znamená cenné zachycení tradice a významu, jaký měl původní Blahoslavův soupis. Klejchův rejstřík má však i význam v rovině teoretické, kdy stojí na pomyslném konci řetězce, který uzavírá rukopisnou tradici Blahoslavova *Rejstříku*. Je tedy na začátku jakési usualizace a dogmatizace přístupu k autorství pomocí tiskového media.

Klejchův tisk je také svědectvím, jaký rozruch a ohlas ve své době vyvolalo opětovné uveřejnění bratrských písní. Vždyť zájem o něj byl tak velký, že sám J. Th. Elsner musel při redakčních pracích pracovat s opisem tohoto tisku. „*Přepilný Kleych byl také Rejstřík utěšený a o skladatelích mnohých spisů bratrských, jejichž*

[438] Jireček 1878: 38.
[439] Kouba 1962: 35.

autorové znami nejsau, dal vytisknoauti, jehož dnes také někteří žádostivi jsau, ale k dostání není.“ (*Rejstřík starých písní bratrských,* fol. 1–2)

Samozřejmě není zodpovězena otázka nákladu tisku a vycházíme z předpokladu, že původní Klejchův rejstřík vyšel pouze malým nákladem, je s podivem, že se nedochoval ve vlastnictví některé z obcí s vyšším počtem exulantského obyvatelstva. Při uvažování a hodnocení tohoto rejstříku je také nutné brát v úvahu proces, jakým rejstřík vznikal, a počet zásahů, který mohl být proveden do původního Klejchova tisku samotným opisovačem textu a nebyl opraven ani editorskými snahami J. Th. Elsnera.

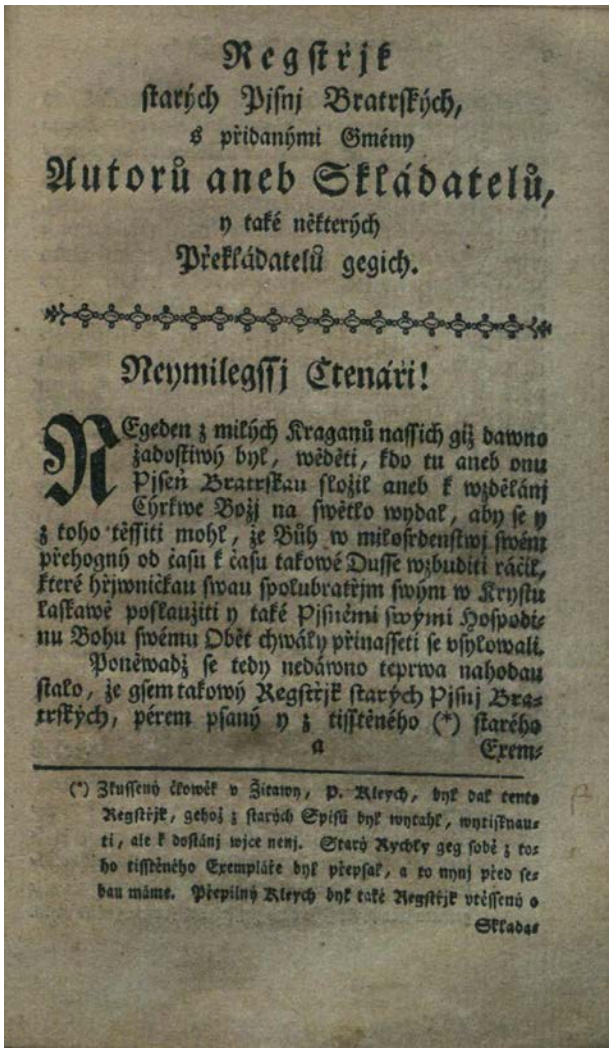

Regſtřjk
ſtarých Pjſnj Bratrſkých,
s přidanými Gmény
Autorů aneb Skládatelů,
y také některých
Překládatelů gegich.

Neymilegſſj Čtenáři!

Negeden z milých Kraganů naſſich giž dawno žadoſtiwý byl, wědĕti, kdo tu aneb onu Pjſeň Bratrſkau ſložil aneb k wzdĕlánj Cyrkwe Bożj na swĕtko wydal, aby ſe y z toho těſſiti mohl, że Bůh w mikoſrdenſtwj swém přehogný od času k času takowé Duſſe wzbuditi ráčil, které hřjwničkau swau ſpolubratřjm ſwým w Kryſtu laſkawĕ poſkaużiti y také Pjſněmi ſwými Hoſpodinu Bohu swému Obĕt chwály přinaſſeti ſe vſilowali.

Ponĕwadž ſe tedy nedáwno teprwa nahodau ſtalo, że gſem takowý Regſtřjk ſtarých Pjſnj Bratrſkých, pérem pſaný y z tiſſtĕného (*) ſtarého

a Exem-

(*) Zkuſſený čłowĕk w Zitawy, P. Klych, byl dal tento Regſtřjk, gehož z ſtarých Spiſů byl wytahl, wytiſknauti, ale k doſtánj wjce nenj. Starý Rychły geg ſobĕ z toho tiſſtĕného Exempláře byl přepſal, a to nynj před ſebau mámę. Přepilný Klych byl také Regſtřjk wtĕſſenů o

Skladat

Obr. 4| Úvodní strana tisku *Rejstřík starých písní bratrských* z roku 1765. KMN, sign. Lützow 01232/přív/2, s. 1.

3.4.1. Nově určené písně

Podrobným srovnáním můžeme odhalit, zda se v kancionálu objevují některé nové autorské údaje. U dvou písní *Věrná duše radostně*[440] a *Vzkříšení Spasitele svého*[441] je zcela nově označen za autora Jan Augusta. Píseň *Věrná duše radostně* se objevuje již v nenotovaném kancionálu jednoty bratří habrovských z roku 1530 (*Habr1530,* fol. A 3r). Kontinuálně ji pak nacházíme v utrakvistických rukopisných pramenech. Z toho důvodu je možné předpokládat, že píseň může pocházet ze starší vrstvy. U písně *Vzkříšení Spasitele svého* lze prokázat výskyt v rukopisných pramenech z počátku 16. století. Píseň se nachází již ve *Franusově kancionálu* (*Fr1505,* fol. 277r) se shodným melodickým incipitem, jaký uvádí i bratrské redakce (*Br1541*, fol E 3r; *Br1564*, fol. 123r). U této písně tedy můžeme vyloučit autorství Jana Augusty i její původ v bratrské vrstvě.[442]

Nově označuje Jana Wolfa za autora kontrafakta *Pozorujtež a suďte mládenci*[443], které se objevuje poprvé v *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. K 6r). Stejně jako předchozí rejstříky, i zde jsou tři písně, *Prorocký slyšme žádosti plný tento hlas, Rosu dejte nebesa, O nebesa rosu dejte*, přiřazeny Janu Blahoslavovi, i když on sám je nezmiňuje.

Poprvé je zde také připsáno pět písní Adamu Šturmovi. Jedná se o písně *Allelujah radujme se všickni*, *Nastal nám den přeutěšený*[444], *Važmež věrni nábožně*[445], *O předrahý Kriste*[446]. U písně *Chválu vzdávejte Pánu Bohu*[447] pak ještě dodává, že ji opravil Jan Roh. Toto kontrafaktum je vystavěno na melodii antifony *Laudem dicite Deo nostro omnes sancti ejus*, z níž vychází i textově. Vzhledem k jejímu prvotnímu výskytu právě v *Rohově kancionálu* (Br1541, fol. D 5v) lze tyto redakční zásahy předpokládat.

---

[440] Konkordace MHB: č. 252.
[441] Konkordace MHB: č. 198.
[442] K. Konrád připisuje její autorství Václavu Miřínskému na základě jejího výskytu v obou utrakvistických kancionálech (*Miř1522*, *Miř1531*). I z důvodu, že označuje pramen *Miř1522* jako prvotní zdroj písně, můžeme i tuto domněnku vyloučit. (srov. Konrád 1893: 96)
[443] Konkordace MHB: č. 592.
[444] Konkordace MHB: č. 485.
[445] Konkordace MHB: č. 466.
[446] Konkordace MHB: č. 404.
[447] Konkordace MHB: č. 521.

Za autora písně *O Jezukriste! Synu panny čisté*[448] je označen M. Mikuláš Táborský. Kontrafaktum se objevuje poprvé v *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. N 15v) a je následně převzato do Blahoslavových redakcí (*Br1564*, fol. 301r). Shodně odkazuje na latinský tropus *Aula regia es Sancta Maria prece pia* k responsoriu *Stirps Jesse virgam* (In Nativitate BMV), ze kterého vychází melodicky.[449] Klejchův rejstřík pravděpodobně naznačuje autorství táborského seniora Mikuláše z Pelhřimova (c1380–c1459). Pravděpodobně snad jen omyl je označení Mikuláše jako Mistra, ačkoli víme, že dosáhl pouze na titul Bakaláře. Vzhledem k výrazné časové proluce mezi dobou života údajného autora a prvním otištěním písně nelze uvažovat o Mikuláši jako o autoru písně.

Původ ve starší husitské vrstvě naznačuje poznámka *táborských* u písně *Ve jméno boží počněme*[450]*.* Na rozdíl od předchozí lze však tuto poznámku spíše potvrdit. Poprvé se nachází píseň v *Jistebnickém kancionálu* (*JistK,* fol. 63), melodie písně je ustálená a téměř bez proměn se objevuje i v bratrských kancionálech (*Br1541*, fol. P 17r; *Br1564*, fol. 251r). V kancionálu jednoty bratří habrovských je píseň doplněna taktéž rubrikou „*Píseň starých Čechů proti modlářství*" (*Habr1530*: fol. G 9r), která naznačuje rovněž starší původ písně. Stejně jako v glosovaném muzejním exempláři, i zde se objevuje píseň *Kriste jenž si světlo a také den* označená jako Ambrožova.[451] Píseň *Ducha svatého milost*[452] označuje Klejchův rejstřík jako „*Z Řehořova Graduálu přeložené*". Píseň vychází z latinské sekvence *Sancti spiritus adsit nobis gratia*[453] a vzhledem k jejímu původu lze komentář k písni označit jako platný.

Stejně jako v muzejním exempláři 1598 je píseň *Buď Bohu chvála čest buď jméno* v Klejchově rejstříku spojována se jménem Tůmy Přeloučského. *Rejstřík* však uvádí jako autora Martina Lupače. Shoda tedy nastává v jejím zařazení do starší vrstvy duchovní písně, avšak na základě předchozích závěrů se kloníme k Blahoslavovým údajům.

---

[448] Konkordace MHB: č. 637.
[449] Konkoradace Cantus Index: č. 007709, k dalšímu výskytu v pramenech české provenience též Plocek 1973: 100.
[450] Konkordace MHB: č. 194.
[451] K Ambožovu autorství viz kapitola 3.3.1. a 3.3.2.
[452] Konkordace MHB: č. 537; dále též Černý 1966: 98, č. 32.
[453] Konkoradace Cantus Index: č. g02442; k dalšímu výskytu v pramenech české provenience též Černý 1966: 96, č. 5.

Nově byla určena píseň *Osmý den po narození*, jejíž původ označil *Rejstřík* jako „*Mistrů pražských*“. Stejně jako u poznámky v muzejním exempláři kancionálu 1598, který označil píseň jako „*kostelní*“, zařazuje píseň do starší vrstvy duchovní písně. Shodně s poznámkami v kancionálu 1598 jsou určeny také písně *Křesťané pravdy boží praví bojovníci* a *Tě Boha chválíme tě Hospodina vyznáváme.* Ve shodě s muzejním exemplářem, avšak s chybným přepisem ve tvaru Mistr Jan Hyls, je uvedena píseň *Ježíš Kristus božská moudrost.* Jiný tvar jména, Mitr Foebellus, je také u písně *Ježíši tváť jest památka*. [454]

3.4.2. Poprvé se objevující autoři

O vlastních badatelských snahách či o použití jiného zdroje než předchozí rejstříky můžeme uvažovat celkem u pěti písní. Rozdílně s Blahoslavovými záznamy je u třech písní zmíněn odlišný a poprvé se objevující autor.

U písně *Velmiť jest potřebí každému člověku* je uveden jako autor Jan Milíč. Blahoslavův *Rejstřík* identifikuje jako autora Martina Michalce. Pokud by Klejchův rejstřík označil za autora Jana Milíče z Kroměříže (mezi 1320 a 1325–1374), musel by tento text pocházet z předhusitské nápěvné vrstvy. Tato píseň je však poprvé doložitelná až v *Rohově kancionálu* (*Br1541,* fol. N 15r). Vzhledem k absenci jiných záznamů i vyjadřovacímu stylu písně můžeme tedy autorství Jana Milíče vyloučit.

Jako zmatečné se jeví určení autora písně *Srdcí čistých choti Kriste.* V rozporu s *Rejstříkem* Klejch uvádí jako autora Václava Krasonického. Jedná se však pouze o záměnu křestního jména. Blahoslavem uvedený autor Vavřinec Starý je tedy Klejchem chybně uvedený Václav Krasonický, jehož osoba je spojována s rozsáhlou literární činností.[455]

3.4.3. Odlišné určení autorů

Při srovnání Blahoslavova a Klejchova rejstříku se setkáváme s velmi početnou skupinou písní, které se liší určením autorství. Největší podíl mají z tohoto počtu

---

[454] Uvedené písně *Osmý den po narození*; *Křesťané pravdy boží praví bojovníci*; *Tě Boha chválíme tě Hospodina*; *Ježíš Kristus božská moudrost*; *Ježíši tváť jest památka* byly podrobněji rozebrány v kapitole 3.3.1.

[455] *Todtenbuch*: 277: *„… Bakalář uczenj, czlowěk vczený, staré prostosti milownjk, mnoho psal, ale málo zběrkúw toho zústáwa. A wssak sem Já nedáwno y ty s welikáu pilnostj wgednu Knihu shromáždil.*“

písně zaměňující autorství Lukáše Starého za Jana Augustu. Jedná se o čtyři písně: *Těš se Jeruzaléme*[456], *Veseliž se již nyní všeliký člověk*[457], *Hlasy svými veselými*[458] a *Očí víry pozdvihnuuce*[459]. Všechny jsou zařazeny již do *Rohova kancionálu.* Také vzhledem k Blahoslavovu označení za autora Lukáše Starého se můžeme domnívat, že Klejchův rejstřík označil autorství těchto písní chybně.

Naopak k písni *Ukřižovaného krále*[460], u které *Rejstřík* uvádí jako autora Jana Augustu, připojuje Klejchův rejstřík poznámku „*Lukáš ze starých předělal*". Ačkoli je melodie písně v českém prostředí zaznamenána již v *Jistebnickém kancionálu* ve spojitosti s písní *Bibli najprv otevrúce* (*JistK,* fol. 52), poprvé se objevuje s rozebíraným kontrafaktem až v Blahoslavových redakcích (*Br1564*, fol. 81r). Na základě informací, že se jedná o píseň, která byla zařazena poprvé Janem Blahoslavem, který byl nucen zařazovat účelně do svých redakcí písně Jana Augusty, a měl tedy o jeho tvorbě dobré povědomí, můžeme autorství Lukáše Starého vyloučit. Poznámka doplňující informace k původu písně se v Klejchově kancionálu nově objevuje také u Lukášovy písně *O Pane všemohúcí předivnýs v své moci*[461]. Poprvé je tato píseň doložitelná v *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. K 14r) a následně byla převzata Blahoslavovými redakcemi (*Br1564*, fol. 348r). Pravidelně je tato píseň otiskována s rubrikou odkazující na antifonu *Anima mea liquefacta est*[462] (Immaculatae conceptionis BMV), ze které melodicky vychází. Textově české kontrafaktum zařazované mezi písně pohřební navazuje na jiný vzor, který nebyl doposud doložen. Můžeme se tedy domnívat, že poznámka byla vložena právě z důvodu výskytu latinské rubriky, nikoli na základě vlastního bádání.

U písně *Pastýři nebeský Pane náš Ježíši*[463], kterou Blahoslav označil obecně jako *táborských*, uvádí Klejchův rejstřík Lukáše Starého. Toto kontrafaktum je poprvé doložitelné jako součást utrakvistického kancionálu z roku 1522 (*Miř1522,* fol. L 16r). Melodie písně se poprvé objevuje již v *Jistebnickém kancionálu* (*JistK,* fol. 74). U této písně tedy nelze potvrdit ani Blahoslavovo tvrzení, že se jedná o píseň pocházející z táborské produkce, i když samotný nápěv by tomu napovídal. K ověření správnosti informace z Klejchova rejstříku zase naopak chybí zásadní

[456] Konkordace MHB: č. 474.
[457] Tamtéž
[458] Konkordace MHB: č. 311.
[459] Konkordace MHB: č. 379.
[460] Konkordace MHB: č. 36.
[461] Konkordace MHB: č. 597.
[462] Konkordace Cantus Index: č. 001418.
[463] Konkordace MHB: č. 137.

pramen, bratrský kancionál z roku 1519, který by alespoň hypoteticky mohl potvrdit Lukášovy zásahy do podoby písně. Odklon od *Rejstříkem* určeného táborského původu nastal také u písně *Připravmež se věrní k modlení*[464]*.* Také zde uvádí Klejchův rejstřík jako autora Lukáše Starého. Text písně s odkazem na melodii písně *Otče náš jenž jsi na nebesích* je zařazen již do kancionálu jednoty bratří habrovanských z roku 1530 (*Habr1530*, fol. E 9r). Melodie písně je vystavěna na nápěvu objevujícím se již v *Jistebnickém kancionálu* (*JistK*, fol. 42), text však spadá až do 1. poloviny 16. století. Označit píseň jako táborskou tak tedy jistě nemůžeme, z důvodu zmíněného kancionálu 1519 nemůžeme ani potvrdit Lukášovo autorství. U čtyř Lukášových písní došlo naopak k vynechání poznámky odkazující na latinský překlad či obecně na starší původ písně. Jedná se o písně: *Bože náš myť prosíme*; *Beránek Kristus nevinný*; *O vysvobodiž ty nás milý Pane*; *Vypravujtež nebeští slávu.*

V rozporu s Blahoslavovým *Rejstříkem*, který označil za autora Lukáše Starého, je k písni *O přeslavný Jezukriste*[465] v Klejchově rejstříku připojena poznámka „*Mistr přažských již Mart. Michalek upravil*“.[466] Autorství Martina Michalce můžeme vyloučit pouze na základě srovnání s *Rejstříkem* a s glosovanými kancionály. Náš předpoklad mylného zápisu však může potvrdit snad jen teologický rozbor. Martin Michalec je v Klejchově rejstříku uveden rozdílně s *Rejstříkem* také u písně *Alleluia nejsvětější a předobrotivý Pane Ježíši*[467]*.* Jan Blahoslav označil za autora Adama Šturma. Na základě životních dat nelze zpochybnit autorství ani jednoho z bratří. Poprvé je však kontrafaktum zařazeno Blahoslavovými redakcemi (*Br1564*, fol. 262v). Můžeme tedy předpokládat, že píseň byla Blahoslavem do kancionálů vybrána a prošla jeho korekturou. Je velmi pravděpodobné, že při přijetí do Klejchova kancionálu, nebo snad ještě dříve, došlo k tomuto chybnému označení autora jako Martina Michalce. Jeho jméno se totiž ve spojitosti s touto melodií objevuje u písně *Alleluia prozpěvujž církvi králi Kristu radostně*, která je součástí již *Rohova kancionálu* (*Br1541,* fol. P 22r). Ve shodě s Krčmovým kancionálem byla označena již diskutovaná píseň *Pokřikněmž všickni k chvále* jako dílo Adama Šturma. Na základě Blahoslavovy poznámky, ze které

[464] Konkordace MHB: č. 295. K výskytu v pramenech české provenience též Černý 1966: 136, č. 449.
[465] Konkordace MHB: č. 273.
[466] Klejchův rejstřík uvádí autora Martina Machalce jako Martin Michalek.
[467] Konkordace MHB: č. 679.

vyplývá, že přestože mnozí ji považují za Šturmovu, on se přiklání k autorství Martina Michalce, není důvod o správnosti Blahoslavova závěru pochybovat.

Stejně tak za mylné můžeme označit autorství Adama Šturma u *Sláva Bohu na výsosti*[468]. U této písně uvádí Blahoslav autora Jiříka Štyrsu, který si jeho literární činnosti velmi cenil. Melodie této písně pochází z německého reformačního prostředí a je užita také ve *Wiesseho kancionálu* (*We1531*, fol. K 3v, N 9r), nejedná se však o překlad německého textu.[469] Naopak u písně *Na čest narozenému Pánu*[470], kde Blahoslav uvedl za autora Adama Šturma, označuje Klejchův rejstřík jako autora Jana Táborského. Melodie písně vychází z antifony *Super te Jerusalem orietur Dominus* (ad Benedictus et Magnificat, Feria III. ad Laudes).[471] Vzhledem k prvnímu doloženému výskytu písně v Blahoslavových redakcích (*Br1564*, fol. 48v) se jeví autorství Jana Táborského jako nepravděpodobné.

Odlišně byla určena píseň *Čas žalostný přísný hrozný*[472]. V Blahoslavově *Rejstříku* byla píseň připsána Janu Wolfovi, avšak Klejchův rejstřík ji spojil s autorstvím Jan Roha. Text této písně se poprvé objevil v *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. P 24r) a následně byl převzat i Blahoslavovými redakcemi (*Br1564*, fol. 336v). U této písně nelze vyloučit autorství ani u jednoho z uvedených autorů. Samozřejmě můžeme vycházet z předpokladu, že Blahoslav znal velmi dobře tvorbu Jana Wolfa, na druhou stranu nemůžeme vzhledem k zařazení do kancionálu 1541 vyloučit ani podíl Jana Roha. Janu Wolfovi naopak připisuje Klejchův rejstřík píseň *Prozpěvůjmež v tomto veselí*[473], kterou Blahoslav zařadil mezi písně Jana Augusty. Kontrafaktum je doložitelné v *Rohově kancionálu* (*Br1541*, fol. N 10v) a převzato do Blahoslavových redakcí (*Br1564*, fol. 374v). Stejně jako u ostatních písní, u kterých nastává odklon od původního přiřazení písní Janu Augustovi, je odlišné autorství velmi sporné. Jak již bylo několikrát řečeno, Blahoslav měl přehled o písních Jana Augusty a často je podroboval ostré kritice. Do Blahoslavových redakcí však byl text písně převzat s minimálním zásahem. Nelze tedy vyloučit ani autorství Jana Wolfa, avšak jako pravděpodobnější se jeví *Rejstříkem* uvedené autorství Jana Augusty.

---

[468] Konkordace MHB: č. 562.
[469] K původu melodie více Kouba 1975: 153, č. 16.
[470] Konkordace MHB: č. 373.
[471] Konkordace cantus Idex: č. 005065.
[472] Konkordace MHB: č. 675.
[473] Konkordace MHB: č. 581.

Klejchův rejstřík odlišně určil autorství i písně *Vší cti chvály nade vše hodný.* Zde je píseň uvedena s chybným textovým incipitem, avšak shodně se vpiskem do muzejního exempláře 1598 uvádí jako autora Jana Wolfa, namísto *Rejstříkem* označeného Jiříka Štyrsu.[474] Odlišnosti v určení autorství písní se dotkly i osobnosti Jana Blahoslava. Shodně s glosovanými kancionálem 1598 uvádí jako autora písně *Mocný Bože věčný králi* Lukáše Starého, i když ji Jan Blahoslav zařadil mezi svoji tvorbu. Na základě předchozí analýzy lze ale Lukášovo autorství vyloučit.[475]

Odlišně od *Rejstříku* byl zaznamenán autor také u písně *Blud se zhusta rozšel.* Jak bylo již dříve popsáno, označil Jan Blahoslav za autora Pana Bukůvku. Klejchův rejstřík uvádí ve spojitosti s touto písní Jana Pausteníka. Zda je autorem Pan Bukůvka, či Jan Paustеník nelze určit, avšak na základě předchozí analýzy byly potvrzeny zásahy Jana Roha.[476]

Píseň *Z výsosti na tento svět Otec*[477] je Blahoslavem připsána Václavu Miřínskému, Klejchův rejstřík opatřil píseň obecnou poznámkou o původu v kostelním graduálu. Píseň je s odkazem na starší nápěv *Nebudeš míti bohův jiných přede mnou* zapsána již v *Kolínském kancionálu* (*Ko1517*, fol. 98r), v téže podobě se nachází také v tištěném utrakvistickém kancionálu z roku 1522 (*Miř1522*, fol. G 3r). Melodický původ ve starší liturgické vrstvě můžeme tedy předpokládat.[478]

3.4.4. *Něco maličko o nových některých písničkách duchovních*

Rozšířením původního Klejchova rejstříku je drobná kapitola připojená na konci tisku, *Něco maličko o nových některých písničkách duchovních*. Především se zde zcela výjimečně objevuje zpráva o slovenské hymnologické produkci. „*Slovenských nových písní máme v českým jazyku dosti mnoho, ale skladatelové jejich nám do dneška známi nejsou*.“ (*Rejstřík starých písní bratrských,* fol. 35) Z těchto důvodů také není v tisku odkazováno na slovenské autory. Dále odhaluje dvě cesty k nově

[474] Více viz kapitola 3.2.4.
[475] Viz Blahosalvovy písně s odkazem na starší původ v kapitole 2.1.3.
[476] Podrobněji viz kap. 2.1.4.
[477] Konkordace MHB: č. 313. K výskytu v pramenech české provenience též Černý 1966: 138, č. 506.
[478] Autorství potvrzeno již na základě Jirečkových a Koubových výzkumů (Jireček 1878: 72; Kouba 1959: 86).

identifikovaným autorům písní. Podle něj se jedná především o písně nově složené nebo o překlady z německého jazykového prostředí.

Mezi nově složené písně zařazeny dvě, které se současně nachází i v *Lipském kancionálu* (*Cithara 1737*), který shrnuje velkou část evangelické písňové tvorby a lze jej označit za výsledek exulantské produkce. K písni *Měj se dobře mile v Ježíši přátelství*[479] je připojena poznámka „*autor její jest v Pánu usnulý učitel p. Augustin Šula*“. Dále též píseň *Mně nad všecko milejší církvičko jediná* s poznámkou „*Skladatel její jest v Pánu usnulý učitel p. Wanek*“. Autorství Matouše Vaňka (1699–1736), který působil jako kněz v Hennesdorfu, by mohl potvrzovat i akrostich MATAUŠ VANĚK VAŠ BRATR[480], jeho literární aktivity a spolupráce na *Lipském kancionálu*.[481] Charakteristikou „*Píseň novoroční o obřízce Páně, nás k obřezání duchovnímu silně probuzující*“ je doplněna píseň *Považ si duše s radosti* (viz Římanům 2, 28–29), která je označena pouze monogramy J.T.E. učitelský. Pod těmito monogramy by se mohla skrývat osoba bratrského exulantského kazatele Jana Theofila Elsnera.[482]

Od této česky psané produkce jsou odděleny písně, které vznikly jako překlady z německého jazyka. Jako první je uvedena celá skupina písní:

> *„Skoro všecky, které w Harfě Dawidově se nacházegí, pěkné i welmi probuditedlné, z hallského kancionálu německého wzaté. Překladatel jejich, tolik co wime, byl w Pánu usnulý P. Jan Liberda, Učitel český horliwý, co 1742 k Spasiteli odešel.“ (Rejstřík starých písní bratrských*, fol. 36)

Přímo je tedy odkazováno na bohatou překladatelskou činnost kazatele a hymnografa Jana Liberdy (1700/1701–1742) spadající do mladší generace českého exilu.[483]

---

[479] Malura 2010: 355, č. 758. Odkaz na autora je vynechán.
[480] Malura 2010: 356, č. 773.
[481] Winter 1955: 130; k osobnosti viz Štěříková 2004.
[482] K Elsnerově literární a hymnologické činnosti více Říčan 1953: 65–74, dále též 154–170.
[483] K osobnosti Jana Liberdy podrobně Skalský 1928. Z novodobých prací též Štěříková 2004: 515. Překlady Jana Liberdy identifikoval a jednotlivé textové incipity německých vzorů i českých kontrafakt poskytl v katalogové části monografie J. Malura (Malura 2010: 285, 290, 292, 295, 301–302, 306–307, 316–318, 322, 326, 328, 330–331, 333–334, 336–338, 340, 349, 351, 353–356, 358, 363, 367, 369, 398–400, 407, 410, 416, 424–425, 429).

Následuje pět odkazů na překlady J. Th. Elsnera:[484]

1) *Umírám wždy a žiwobytí etc. z německého: Ich sterbe täglich und mein Leben etc. přeložená od učitele J.T.E.*[485]
2) *Můg Bože! gaká těžkost, z hříchů mých wynikla etc. z německého: Ach Gott! in was für Schmerzen, bringt mich die Misserhat etc. přeložená od J.T:E. Učitele českého.*
3) *Snažte se o své Spasení etc. z německého: Schaffet, daβ ihr selig werdet, w češtinu uvedená od J.T.E*
4) *Bože můj! nauč mne pogmauti etc. z německé: Mein Gott! ach lehre mich erkennen přeložená od J.T.E.*
5) *Poďtež aby wás poučil etc. z německého: Kommt laβt euch den Herren lehren etc. od J.T:E.*

Soupis uzavírá výzva: „*Kdo o jinných písních duchovních v nově složených aneb přeloženných zprávu dati může, k těmto dotcených je snadno připojiti může.*“ *(Rejstřík starých písní bratrských,* fol. 36)

3.4.4. Charakter Klejchova rejstříku

Rejstřík starých písní bratrských stojí na konci pomyslného vývoje bratrských rejstříku autorů. Na tomto tisku se však v mnohém projevuje velký časový odstup, který následoval mezi samotnými rukopisnými rejstříky i vlastním primárním pramenem, ze kterého tento tištěný rejstřík vycházel. Zcela přirozeně tak obsahuje tento tisk mnoho nepřesností, které jsou dány samotným postupem při sestavování tohoto rejstříku. Jak již bylo řečeno, Klejchův rejstřík vyšel na počátku 18. století tiskem, avšak rejstřík 1765 vydaný J. Urbanem pracoval pouze s jeho přepisem. Lze tedy předpokládat, že i rukopisný opis původního Klejchova rejstříku mohl zvětšit počet chybných údajů.

V tomto smyslu se tedy projevila nejistota redaktora či nepřesnost primárního pramene, ze kterého tento rejstřík vycházel. U písně *Bohu Otci*

[484] Pro úplnost je uveden doslovný přepis.
[485] Za autora německé předlohy je považován slezský kazatel Benjamin Schmolck (1672–1737). srov. BBKL: 504–506.

nebeskému vzdávejmež, kde Jan Blahoslav uvádí, že on sám upravil píseň Mikuláše, písaře turnovského, označil Klejchův rejstřík za autora Jana Turnovského, písaře rohoženského, s totožnou poznámkou o přepracování Janem Blahoslavem. Naopak u písně *Budiž chvála tobě Pane Bože*, kde Blahoslav uvedl jako autora Jana Jestřebského (též Ostrský, Turnovský, Prsteník), je za autora označen Mikuláš, písař turnovský. U těchto dvou písní se jednalo s největší pravděpodobností o chybný záznam.

Taktéž samotný tvar jmen autorů není zcela ustálen. Lukáš Starý je uváděn hned v několika variantách, jako Biskup bratrský, Lukáš; pražský Bakalář, Br. Lukáš, Starší a Br. Lukáš Pražský. Pravidelně se zde objevuje také jiný tvar jména Martina Michalce, uváděn je jako Martin Michalek. Chybně je uveden také Jan Hus, když je nadepsán jako Jan Hyls. Nepřesný je taktéž tvar jména Jiří Liknovský u písně *Ej nuž my dítky spolukřtem*[486]. Ve skutečnosti se jedná o Jiřího Ciklovského, kterého s autorstvím písně spojuje již Jan Blahoslav. V tomto případě se však jedná spíše o typografickou chybu, protože jinde je uveden důsledně jako Jiřík Ciklovský.

O vlastních snahách redaktora při identifikaci staršího písňového materiálu nemůžeme uvažovat. Není pravděpodobné, že nově uvedení autoři Jan Milíč a Vavřinec Krasonický, kteří se v Blahoslavově *Restříku* nevyskytují, byli identifikováni na základě vlastního bádání redaktora. Stejně jako odlišnosti od Blahoslavova rejstříku v určení autorů, i zde můžeme přikládat vliv pramenů, ze kterých Klejchův rejstřík vycházel.

Úsilí zachytit a autorsky zařadit dobový písňový repertoár můžeme velmi intenzivně a zřetelněji než u jiných redakcí Blahoslavova *Rejstříku* sledovat v připojené drobné kapitole *Něco maličko o nových některých písničkách duchovních*. I když jsou z velké části vyjmenovány pouze překlady německých textů duchovních písní J. Th. Elsnera, skrytého pod iniciály J. T. E., je kapitola cenným důkazem o neustálé snaze i vydavatelů autorských rejstříků zachytit aktuální produkci a inovovat stávající zápis. Tyto údaje jsou pak, stejně jako Klejchovy kancionály, vodítkem pro studium kontrafakt, která vznikla na základě německých překladů duchovních písní.

[486] Konkoradace MHB: č. 471.

3.4.5. Přehled autorů Klejchova rejstříku

Jméno autora	Počet písní
Abdon, Martin (1529–1561)	1
Ambrož (c340–397)	1
Ambrož (c340–397); Augustin (354–430)	1
Augusta, Jan (1500–1572)	115
Blahoslav, Jan (1523–1571)	62[487]
Bosák, Kliment (†1561)	1
Ciklovský, Jiřík (1500–1557)	2
Ciklovský, Ondřej (1450–1529)	2
Černý, Jan (1500–1565)	2
Červenka, Matěj (1521–1569)	3
Donát (16. stol.)	2
Dřevínek, Havel (1501–1563)	17
Hus, Jan (1369–1415)	3
Chřenovský, Jiřík (c1500–1555)	1
Jakoubek ze Stříbra (též Jacobellus; Foebellus) (1375–1429)	1
jednoho mistra proti Římanům	1
Jelecký, Jan (†1568)	3
Konvaldský, Matěj (1442–1500)	9
Lukáš Starý (1523–1571)	115

[487] U písně fol. E 4 je zmíněn pouze jako upravovatel.

Michalec, Martin (1484–1547)	28
Mikuláš, písař turnovský (c16. stol.)	2
Načeradský, Jan (†1565)	2
Němec, Urban (†1563)	2
Pausteník, Jan (†1543)	9
Přeloučský, Tůma (1535–1518)	1
Roh, Jan (c1585/87–1547)	6[488]
Rokycana, Jan (1395–1471)	2
Solín, Václav (1527–1566)	4
Šturm, Adam (c1500–1565)	38
Štyrsa, Jiřík (†1536)	5
Táborský, Jan (†1495)	8
Táborských	3
Tatíček, Matouš (†1552)	2
truhlář pražský	1
Truhlář, Vilím (c16. stol.)	1
Wolf, Jan (†1547)	12[489]
z kostelního graduálu	7

[488] U písně fol. F 12 je zmíněn jako upravovatel.
[489] U písně fol. Q 5 je zmíněn jako upravovatel.

4. Závěrečné srovnání

4.1. Rejstříky z hlediska jejich složení

Na základě rozboru a zhodnocení autorských přípisů od Blahoslavova *Rejstříku*, Pražmova rejstříku, glos v Krčmově kancionálu a muzejním exempláři až po tištěný Klejchův rejstřík jsme mohli sledovat vývoj redakce autorských rejstříků a také způsob, jakým probíhala práce s autorskými údaji. Komparační metodou jsme zjistili, že existuje několik přístupů k využití Blahoslavova *Rejstříku.* Prokazatelně tedy můžeme *Rejstřík* pokládat za výchozí pramen, který se s každým dalším opisem a užitím dále modifikoval. Všechny záznamy spojuje forma, autoři písní jsou uváděni přímo u konkrétní písně v kancionálu. Postupně však nastává zestručnění záznamu. Doplňující informace k životu autorů jsou zcela vypuštěny, taktéž poznámky k vývoji písně jsou postupně opouštěny a píseň je spojována pouze s jedním autorem. Mnohdy je setřen rozdíl i mezi autorem v dobovém slova smyslu a upravovatelem písně, resp. písňového textu. Za tvůrce písně je zde považována osoba, která stojí na konci tohoto řetězce. Přístup k pojmu autorství se zde tedy zcela mění. Obecně lze však říci, že každé poblahoslavovské zpracování rejstříku je méně důvěryhodné a vzdálenější původním zdrojům.

Za časově nejbližší *Rejstříku* lze označit kromě nedochovaného Pražmova rejstříku, který není možné podrobně rozebrat, glosy v Krčmově kancionálu. Janem Blahoslavem bylo doplněno autorství u 518 písní. Glosy v Krčmově kancionálu jsou odlišné pouze u 61 písní. Největší počet z této skupiny pak tvoří 38 písní, u kterých jsou autorské glosy zcela vynechány (bez označení je celý soubor písní Jiříka Štyrsy, Jana Pausteníka, Mikuláše písaře turnovského). Z této části je však nutno vyčlenit ještě pět písní Jana Augusty, které se již v poblahoslavovských redakcích nevyskytují.[490] Neshody s Blahoslavovým *Rejstříkem* se zde vyskytují u 9 písní, což při takto vysokém počtu shodných písní můžeme označit spíše za chybu písaře. Oproti Blahoslavovu *Rejstříku* byli doplněni autoři u 14 písní, z nichž pouze *Ach jižť se smrt přibližuje* se v Blahoslavových redakcích nevyskytuje.

Muzejní exemplář s autorskými přípisy obsahuje celkem 105 odlišných autorských záznamů od Blahoslavova *Rejstříku.* Zcela je vynecháno 52 písní, které

[490] Jedná se o *Kristus všemohoucí vstoupil, Příchod Kristův ohlašujme, Připravujž se věrná říše, Sylšiž hříšnice Boží, Zpívej věrný jsa účastný.*

označil Jan Blahoslav, přičemž opět musíme vyloučit pět Augustových písní. Naopak je nově doplněno autorství u 35 písní. Jistý náznak snahy identifikovat další autory můžeme nalézt u písně *Jáť vstupuji (dí Pán),* která se v Blahoslavových redakcích kancionálů ani v redakci z roku 1578 nevyskytuje. Muzejní exemplář ji nově zařadil do Augustovy tvorby. Stejně jako v předchozím Krčmově kancionálu, i zde lze doložit 18 autorů uvedených odlišně od *Rejstříku.* Tyto údaje je možné označit za písařskou chybu či za důsledek opisu pramene, který již tuto nepřesnost obsahoval. U celkem 15 glos je uvedena písařská zkratka ve tvaru .|., jejíž funkce nebyla doposud objasněna. Glosy obsahující tuto zkratku se ve 13 případech shodují s informacemi uvedenými v Blahoslavově *Rejstříku.* Dvě písně s autory se přitom objevují nově, Ambrožova a Augustinova *Tě Boha chválíme* a píseň *Křesťané pravdy boží praví bojovníci* uvádějící nekonkrétně za autora jednoho Mistra z Prahy proti Římanům. Oba záznamy jsou pak ve stejném tvaru uvedeny v Klejchově rejstříku. Zbylé písně však důsledně přebírají Blahoslavovy záznamy, a to i včetně skupiny třech písní Jiříka Štyrsy, které jsou v Krčmově kancionálu bez autorského určení. Také píseň Adama Šturma *Tvář laskavou obraťPane* je uvedena s odkazem na starší původ, který ostatní prameny vynechávají. Shoda s glosami v Krčmově kancionálu je pouze u sedmi určených písní, ostatních sedm písní autora vynechává a jednu píseň určuje odlišně. Vzhledem k tomu, že se muzejní exemplář nedrží striktně ani jednoho z uvedených pramenů, je možné, že zkratka .|. označuje další pramen, který je svou povahou daleko blíže k původnímu Blahoslavovu *Rejstříku*, než tomu bylo u většinové předlohy k záznamům muzejního exempláře.

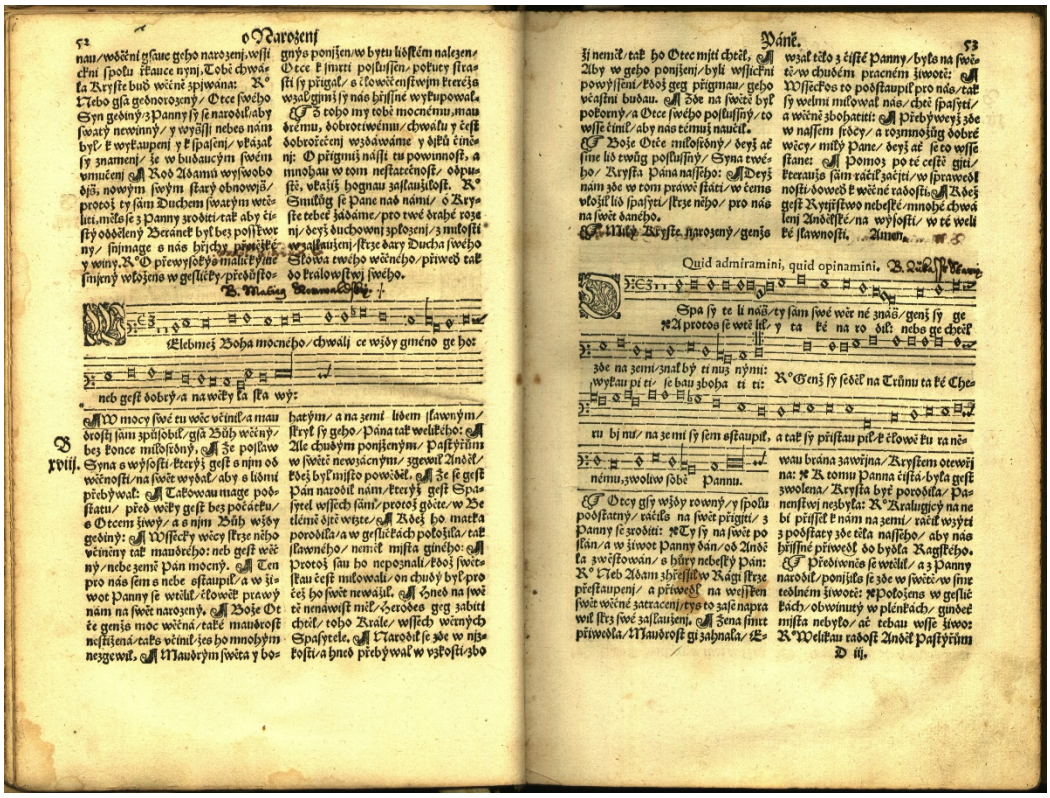

Obr. 5| Ukázka dvou typů autorských vpisů v kancionálu KNM, sign. 27 A 22, fol. 52–53.

Při srovnání vykazuje Klejchův rejstřík nejvíce odlišností nejen s Blahoslavovským pramenem, ale také s pozdějšími glosami. Celkem zde můžeme určit 138 autorských záznamů, které se liší od Blahoslavova *Rejstříku.* Zcela vynecháno je 78 autorských záznamů, které byly Blahoslavem určeny. Rozdílně je zde určeno autorství u 22 písní a u 38 písní jsou nově uvedeni autoři. Především skupinka nově určených písní je velmi zajímavá. Zcela bez návaznosti na předchozí prameny je v rejstříku uvedeno pět písní. Jedná se o píseň *Ej nuž my dítky spolukřtem*, která je zde spojována s autorem Jiřím Ciklovským. Píseň *Vizme nyniejší čas nebezpečný* vyskytující se v poblahoslavovských redakcích vůbec poprvé uvádí autora Jan Blahoslava, *Vzdejmež chválu nebeskému Pánu* Jana Pausteníka, *Osmý den po narození* je označena jako *Mistrů pražských* a také *Z výsosti na tento svět* určuje jako kostelní píseň.

V tomto bodě je jistě žádoucí pokusit se zodpovědět otázku zdrojů, ze kterých glosované kancionály čerpaly. Jak jsme mohli vidět na základě předchozího srovnání, pochází většina informací nepopiratelně z některého z opisů Blahoslavova *Rejstříku.* Krčmův kancionál pak z devadesáti procent přebírá informace Blahoslavova *Rejstříku*, ze zprostředkovaných zpráv o Pražmovu rejstříku se pak můžeme domnívat, že oba prameny čerpaly z téhož zdroje. Shodně

s Pražmovým rejstříkem uvádí Krčmův u písně *Jezukriste Spasiteli náš* monogram BOŠ, který můžeme dobře ztotožnit s Ondřejem Štefanem. Ve shodě s Pražmovým soupisem jsou uvedeny v Krčmově kancionálu také písně *Ach jižť se smrt přibližuje* a *Jáť jsem hotov Bože můj*. Muzejní exemplář se již odlišuje od Blahoslavova *Rejstříku* mnohem více, převažující shodu však nenalezneme ani při srovnání s glosami v Krčmově kancionálu. Shodně s Krčmovým kancionálem uvádí nově autory u písní *O milosti velebná Ježíše osobo Páně, O nebesa rosu dejte, Prorocký slyšme žádosti plný tento hlas* a *Rosu dejte nebesa, Pozorujtež a suďte mládenci.* Naopak je zde shoda s původním Blahoslavovým *Rejstříkem* u autorů, kteří jsou Krčmovým kancionálem z nějakého důvodu vynecháni. Jedná se o 28 takovýchto písní.[491] Pokud uvážíme, že Krčmův kancionál vynechává 33 písní, můžeme téměř s jistotou identifikovat další pramen, který posloužil jako předloha ke vpiskům do muzejního exempláře. Tuto hypotézu podporuje i vynechání většiny záznamů o přepracovatelích či původu Lukášových písní, které Krčmovy glosy v souladu s Blahoslavovým *Rejstříkem* uvádějí.

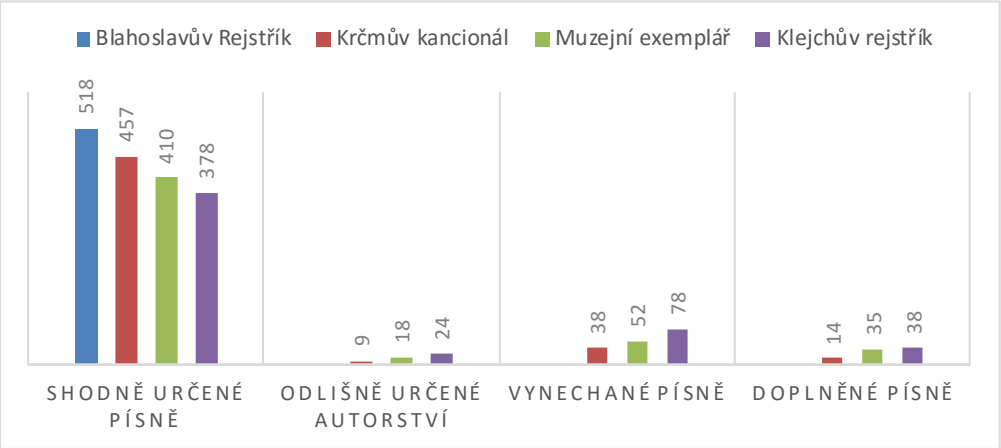

Obr. 6 |Graf zobrazující vzájemný poměr autorských záznamů

Vzájemnou návaznost poblahovských rejstříků lze demonstrovat na porovnání nových údajů. Celkem šest písní, které byly v Klejchově kancionálu určeny nově, bez předchozí návaznosti na Blahoslavův *Rejstřík*, se objevují také

[491] *Chvalmež všickni Krále*; *Tentoť jest jehož neseme*; *Proč se pneš o člověče k nebi*; *Utečme se k Ježíšovi*; *Nuže milí tovaryši*; *Neděstež se všickni toho Boží služebníci*; *O daremné světské utěšení*; deset písní Jana Pausteníka (včetně jedné s mylně uvedeným autorem Mikulášem turnovským); čtyři písně Mikuláše písaře turnovského (včetně záměny za Jana Pausteníka), sedm písní Jiříka Štyrsy.

v muzejním exempláři a v Klejchově rejstříku. Jedná se o *Vypravujtež všickni slávu* Jana Augusty a tři písně Jana Blahoslava *O nebesa rosu dejte*, *Prorocký slyšme žádosti plný tento hlas* a *Rosu dejte nebesa.* Píseň *O milosti velebná*, za jejíhož autora byl označen Lukáš Starý, je nově určena v Krčmově kancionálu i muzejním exempláři, ale Klejchův rejstřík již tuto píseň vynechává. Jistou pramennou návaznost můžeme vysledovat například u písně *Velebmež vždy s veselím*, jejíž původ označil Blahoslavův *Rejstřík* jako *z kostelního graduálu*, avšak všechny zkoumané rejstříky a glosy spojují píseň s osobou Jana Táborského.

Autorské poznámky v muzejním exempláři vykazují větší podíl nově určených písní, které se shodně vyskytují poprvé v muzejním exempláři a v pozdějším Klejchově rejstříku. Z 35 nově určených písní se jich nachází 28 shodně také v Klejchově rejstříku. Největší skupinu tvoří písně Lukáše Pražského (*Chvaliž Boha každý člověk*; *O nebeský milostivý Otče*; *O přeblahosalvené blahosalvených*; *O Spasiteli náš ty sám své věrné znáš*; *Otče mocný Kriste moudrý*; *Pamatujmež my vesele*; *V moci mudrosti dobrého*; *Važmež jak mnohá dobrota*; *Vesele zpívejme Boha Otce chvalme*), Jana Augusty (*Jáť vstupují (dí Pán)*; *Hospodine kterýž vše*; *Kristus kněz chtě své objeti*; *O nejmilostivější Otče náš*; *Slyš jak ten muž blažený*; *Slyš Krista ve čtení*; *Věrná duše máš Krále*), Adama Šturma (*Hallelujah radujme se všickni*; *Chválu vzdávejte Bohu*; *Nastal nám den přeutěšený*; *O Jezukriste! Synu panny čisté*; *O předrahý Kriste*) a jako Blahoslavovu označují shodně také píseň *Izaiáš Prorok svatý*. Shodně určují také písně starší nápěvné vrstvy, Jana Husa *Ježíš Kristus božská moudrost*, Augustinovy a Amboržovy *Kriste jenž si světlo* a *Tě Boha chválíme tě Hospodina*, táborských *Rána Boží morová*, Foebellovu či také Jacobellovu *Ježíši tváť jest památka* a píseň *Křesťané pravdy boží praví bojovníci*, která je uvozena jako *Jednoho mistra proti Římanům*. Totožné znaky při rozboru Klejchova rejstříku a poznámek v muzejním exempláři vykazovalo šest písní, které byly určeny Janem Blahoslavem a ve stejném tvaru převzaty i Krčmovým kancionálem. U písně *Raduj se každý člověk* nastal odklon od autorství Matěje Konvaldského k Lukáši Starému. Taktéž u písně *Očí víry pozdvihnauce* je původní autorství Jana Augusty vynecháno a nahrazeno Lukášem Starým. Dále bylo nahrazeno v písni *Prozpěvujme v tomto veselí* autorství Jana Augusty za Jana Wolfa, v písni *Čas žalostný přísný hrozný* autorství Jana Wolfa za Jana Roha, v písni *Mocný bože věčný Králi* autorství Jana Blahoslava za Lukáše Starého a píseň *Buď od nás slaven věčný Král* byla místo Adamu Šurmovi připsána Janu Augustovi.

Shodné údaje mohou vést k hypotéze, že Klejchův rejstřík navazuje na muzejní exemplář pouze zdánlivě. Především pak z toho důvodu, že muzejní

exemplář neobsahuje množství autorem označených písní v ostatních soupisech autorů. Celkem bylo takto vynecháno 11 autorů. Uveden není autor Matěj Konvaldský u písně *Velebmež Boha mocného*, Lukáš Starý u písní *Chvalmež všickni Krále*, *Když syn boží v neděli vstal* a *Tohoť jest nejvíc potřebí*, Jan Augusta u písní *Aj ovce pastýře svého*, *Ej my všickni věrní spolu*, *Národe český chvaliž Boha* a *Prozpěvujme a zvěstujme*, Martin Michalec u písně *Vzdejmež čest Bohu svému*, Jan Wolf u písně *Vší cti chvály nede vše hodný* a Pan Donát u písně *Bože můj dárce dobrého usly*š. Pouze v Krčmově kancionálu a Klejchově rejstříku je Jan Roh označen shodně za autora písně *Nejslavnější králi Kriste.* Blahoslavův a Klejchův rejstřík pak Adama Šturma považují za autora písně *Tobě předobrý Bože náš*, i když je glosovanými kancionály vynechán.

Krčmův kancionál v porovnání s ostatními vynechává celkem 22 určených písní, které se vyskytují ve všech porovnávaných rejstřících. Autorsky určeny nejsou písně Lukáše Strarého *Chvalmež všickni Krále* a *Tentoť jest jehož neseme*, Jana Wolfa *Proč se pneš o člověče k nebi*, Jana Blahoslava *Utečme se k Ježíšovi*, Jiříka Chřenovského *Nuže milí tovaryši*, Jana Rokyty *Neděstež se všickni toho boží služebníci*, Martina Lupače *Tomu Bohu chvála čest*, Vilíma Truhláře *Bože Otče Synu také Duše svatý*, Rachtabova *O daremné světské utěšení*, Mikuláše písaře turnovského *Ej nuž chválu vděčnau vzdávejme* a *Spasiteli, Kriste jediný*, skupina osmi písni Jana Jestřebského a šest písní Jiříka Štyrsy.

Z předchozího rozboru tedy vyplývá, že ani jeden z poblahoslavských rejstříků nemohl vycházet z téhož pramene. Krčmovy glosy jsou Blahoslavovu *Rejstříku* nejblíže, avšak muzejní exemplář již musel pracovat s pozdějším doplněným opisem *Rejstříku*, popřípadě musel písař použít nejméně dva zdroje pro vytvoření autorských přípisků. Klejchův rejstřík je pak na konci tohoto vývoje nejvzdálenější původní předloze, avšak jeho výchozí pramen pro vytvoření soupisu musel být taktéž odlišný, než tomu bylo u ostatních rozebíraných poznámek v glosovaných bratrských kancionálech.

4.2. Rejstříky z pohledu typologie autorství

Podrobný rozbor rejstříků a autorských glos odkryl i další, doposud opomíjený, způsob charakteristiky autorství. Na základě stanovené typologie autorských přístupů bylo možné u každého z uvedených autorů stanovit postup, který určitý autor při tvorbě písně volil. Za tímto účelem bylo nutné u každé z písní z autorských soupisů dohledat její první známý výskyt a pokusit se identifikovat

textovou a melodickou předlohu písně. Poté bylo možné definovat vztah autora k dané písni a závěry použít pro další ověření věrohodnosti informací z autorských soupisů.

Zcela pak můžeme na základě identifikace typu autorství vyloučit vlasní tvorbu duchovní písně jako celku u Jana Augusty. Pro své texty volil Jan Augusta německé či latinské nápěvy, přičemž lze v jeho tvorbě identifikovat některé opakující se melodie, na kterých své texty vystavěl. Např. nápěv *Kristus natus est nobis* je použit u čtyř textů. Augustovou inspirací byl také německý reformační repertoár, přímou návaznost lze spatřit u 19 písní. V písních: *Chvála věčná buď Bohu*; *Jakž první člověk věřil ďáblu*; *Dejž nám se Bože chváliti*; *Pane Ježíši Kriste tys Syn Boží*; *Ve jméno Krista doufáme* a *Hospodine uslyš hlas můj*, můžeme hovořit o volném překladu německého textu. U ostatních písní byl využit nápěv z německého reformačního prostředí. V deseti případech se tato kontrafakta přímo odkazují na konkrétní žalm. Při pohledu na celkovou tvorbu připisovanou Janu Augustovi zjišťujeme, že přímé překlady z latinského či německého jazyka jsou zastoupeny minimálně. Stejně tak úprava starších textů není pro uvedenou Augustovu tvorbu typická. Většina písní připisovaných Augustovy se poprvé objevuje až v bratrských kancionálech (44 v kancionálu Rohově a 205 v Blahoslavových redakcích), výjimku pak tvoří dvě písně *Věrná duše radostně máš Krále* a *O Bože milostivý Otče náš*, které jsou poprvé zařazeny v kancionálech bratří habrovanských (*Habr1530* a *Habr1535*) a píseň zaznamenaná *Vodňanským kancionálem* (*Vod1537*). Autorství Jana Augusty písně *Zpívejmež všickni vesele chválíc* není vzhledem k primárnímu zařazení do *Kolínkého kancionálu* pravděpodobné, spíše lze uvažovat o autorství písně *Mládenec blahoslavený*, která je vystavěna na stejném nápěvu pocházejícím z německého jazykového prostředí.

Taktéž uvedená Blahoslavova tvorba byla otiskována výhradně v bratrských tiscích. Co do variability použitých nápěvů je Blahoslavova o mnoho pestřejší než Jana Augusty. Taktéž Jan Blahoslav volí především nápěvy ze staršího latinského okruhu, z celkových 68 písní přisuzovaných Blahoslavovi, je 20 textů překlady původní latinské tvorby, přičemž je zachován též původní nápěv. Úpravy starších textů v českém jazyce lze identifikovat jen minimálně, pouze písně *Utečme se k Ježíšovi, Mocný Bože Králi* a *Temnosti staly jsou se* zasahují do staršího českého textu. U třech písní (*Posel Otce nebeského, Přílisná ouzkosti srdce ctného, Práci denní vykonavše*) lze uvažovat, z důvodu prvotního zařazení právě Janem Blahoslavem a bez předchozí textové i melodické návaznosti, o přímém autorství Jana Blahoslava. Naopak sporné je autorství skupiny čtyř rorátních textů, k jejichž

autorství se Blahoslav sám nehlásí, avšak jsou zařazeny poprvé do jím řízených redakcí. Zcela vyloučit pak můžeme autorství písně *Vizme nynější čas nebezpečný*, která je poprvé zařazena až do redakce 1598 a také její určení *O králi Ludvíkovi* neodpovídá Blahoslavově tvorbě.

Nejvíce textů je spojováno s autorstvím Lukáše Starého. I zde můžeme nalézt převažující počet kontrafakt. Celkem devět *Rejstříkem* a následnými soupisy označených písní lze poprvé doložit v utrakvistických kancionálech z let 1522 a 1531. Lze tedy předpokládat, že se texty nacházely již v nedochovaném kancionálu z roku 1519. U všech textů mimo *Chvalmež Boha Otce všemohoucího* je možné doložit nápěvnou předlohu. Vzhledem k zařazení do nenotovaných kancionálů, ale i tuto píseň pokládat za kontrafaktum a vyloučit Lukáše Starého jako přímého autora. Také u 8 písní doložitelných poprvé v *Kolínskkém kancionálu* lze uvažovat o Lukášovi jako o autoru. Jedná se taktéž o kontrafakta, přičemž píseň *Kristus Syn Boží narodil se nyní* adaptuje Lukášem již použitý nápěv. Též několikanásobné využívání téže melodie je v Lukášově tvorbě běžné, jemu připisovaných 125 textů je vystavěno na pouze 90 odlišných melodiích.

Na základě rozboru by bylo možné uvažovat o Adamu Šturmovi jako o autoru šesti písní, jejich text a nápěv se poprvé objevuje až v Blahoslavových redakcích. Zbývající část písní můžeme označit za kontrafakta, u 19 lze hovořit o přímém nebo volném překladu latinského textu, u 17 nelze určit návaznost na jinou textovou předlohu. Otázkou však zůstáva píseň *Tvář laskavou obrať Pane*, u které nebylo možno dohledat předlohu, i když byla *Rejstříkem* označena jako *ze staré*. Na tvorbě kontrafakt je založena též tvorba Martina Michalce. Současně se jedná o autora, který vmísil svou tvorbou do repertoáru v českém jazyce nápěvné předlohy z německého reformačního okruhu. Celkem u 11 Michalcovi připisovaných kontrafakt můžeme doložit základ v nápěvech pocházejících z německého prostředí. Jazykově se však nejedná pouze o přímé překlady jako tomu je u písní Urbana Němce, ale jejich melodie byla využita pro žalmové texty či vlastní Michalcovu tvorbu. Masivní infiltrace nápěvů pocházejících z německého prostředí se pak projevuje také v písních připisovaných Jiříku Štyrsovi. Z 10 písní lze prokazatelně hovořit o šesti kontrafaktech s nápěvnou předlohou z německého reformačního prostředí. Zatím bez návaznosti na jinou melodii je píseň *Všemohoucí Stvořiteli nebe*, avšak na základě ostatních prací přisuzovaných Štyrsovi, se jeví přímé autorství textu a nápěvu jako nepravděpodobné.

Ani touto metodou však nelze zcela vyloučit některé autory, kterým je připisováno pouze několik textů. Zde může podat konečné stanovisko až teologický

rozbor textu. Stále tak zůstává nejasné autorství Matěje Červenky u písně *Láska věčná Bůh jediný*, *Narození Páně tento čas pamatujme* a *Krista Pána vstoupení*. Blahoslavův *Rejstřík* připisuje Červenkovi autorství tří písní, které se nacházejí poprvé v Blahoslavových redakcích. Zmíněné písně mají však doloženou latinskou paralelu a jsou zařazeny poprvé do kancionálu Rohova. Vzhledem k tomu, že Jan Blahoslav Červenkovu tvorbu dobře znal a autorství je připisováno pouze na základě Krčmových glos, jeví se jeho označení za autora jako sporné.

Upratnění tyopologie autorství může také napomoci k dotvoření celkového pohledu na bratratrkou tvorbu. Při počtu 565 písní, které rejstříky spojují s konkrétním autorem, se podařilo u 294 identifikoavat latinskou nápěvnou předlohu a u 73 pochází nápěv z německého reformačního prostředí. Předlohy pro zbylých 199 nápěvů se nepodařilo dohledat, avšak z hlediska přímého autorství lze hovořit pouze o 42 písních. Je však možné, že se jejich počet z důvodu nalezení starší nápěvné předlohy v budoucnu dále sníží. Na těchto základech pak můžeme hodnotit bratrskou tvorbu jako závislou starší repertoárové vrstvě. Z hlediska textového sice dochází k inovaci a nárůstu nového repertoáru, jedná se však především o tvorbu kontrafakt, nikoli o tvorbu nových duchovních písní jako celku.

Konkrétní údaje k jednotlivým písním obsaženým ve všech rozebíraných autorských soupisech přináší následná komparační tabulka. Pro další badatelské potřeby je řazena abecedně dle textových incipitů. Údaje z autorských soupisů jsou uváděny vždy ve tvaru poznámek v jednotlivých pramenech. Sloupec *pravděpodobný autor* uvádí celé jméno autora s životními daty. V případě vynechání autority není možné o uvedené osobě uvažovat jako o autorovi písně. Stěžejní otázka této práce je řešena ve sloupci označeném *autorství*. Zde je v souladu se stanovenou typologií označena varianta autorství.

4.3. Komparační tabulka

Seznam zkratek použitých pro kategorii autorství:

AM autorství melodie
K kontrafaktum
KM kontrapozitum
KP kontrafaktum, překlad
PA přímé autorství
UT úprava textu
[ ] doplnění kódu u písně, která ještě není součástí MHB
kurzíva autorství nelze vyloučit, ale je nepravděpodobné

č.	**textový incipit**	***Rejstřík***	***Br1576***	***Br1598***	**Klejchův resjtřík**	**pravděpodobný autor**	**první výskyt**	**předloha textová**	**předloha melodická**	**autorství**	**MHB**
1.	Ach ach auvech na mé hoře	Martin Rokycanský z Prahy	Mistr Martin z Rokycan[492]	Mistrovská, B. Martin Michalec z Litoměřic opravil	Mistr Pražských, již Mart. Michalek opravil	Martin Rokycana (2. pol. 15. stol.)	*Ko1517*	Heu heu vae mihi misero amari luctus	Heu heu vae mihi misero amari luctus	PA / KP	674
2.	Ach již se smrt přibližuje		B?C[493]			Izajáš Cibulka († 1582)	*Br1576*			UT / AM	

[492] Celé autorovo jméno je vypsáno červeným inkoustem. Jméno Jan je škrtnuto a nahrazeno chybně jménem Martin.
[493] Není součástí *Br1541*, *Br1561* ani *Br1564*.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
3.	Aj církvi křesťanská choti Kristova	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		Wir glauben all an einen Gott Schöpfer Himmels und der Erden/ Patrem omnipotentem factorem		554
4.	Aj dnes prvorozený Syn Panny	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Kristus natus est nobis	K	484
5.	Aj dnešní den stalo se svědectví	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Kristus natus est nobis	K	484
6.	Aj jak jest to milé a utěšené duchem	Matěj Červenka	BMČ	B. Matěj Červenka	Matěj Červenka	Matěj Červenka (1521–1569)	*Br1564*	Žalm 132	Vitam quae faciunt beatiorem	K	716
7.	Aj jak sou milí tvoji příbytkové	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		Auroram lucis visitat Gabriel	K	242
8.	Aj již přišel vykupitel Siona	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Alleluia. Vidimus stellam eius	Alleluia. Vidimus stellam eius	KP	366
9.	Aj král slávy jsa Bůh pravý	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Collaudemus Christum regem	K	543
10.	Aj Kristus slavně vyzdvižen	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	104
11.	Aj Kristus z mrtvých vstal	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Vita sanctorum decus angelorum	K	526
12.	Aj kterak umírá spravedlivý	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Ecce quomodo moritur justus	Ecce quomodo moritur justus	KP	464
13.	Aj mládeneček moudrý Kristus	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Kristus natus est nobis	K	484

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
14.	Aj mudrci od východu obětovali dary své	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Kristus natus est nobis	K	484
15.	Aj nuž církvi Kristova velebiž	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Veni sancte spiritus reple tuorum	K	535
16.	Aj nyní Pán Bůh přichází zborův	Jan Jelecký	BIG	B. Jan Jelecký	Jan Jelecký	Jan Jelecký († 1568)	*Br1561*	Žalm 41, 42		KM	726
17.	Aj Otce pastýře svého znejtež	Johannes Augusta	BIA		Jan Augusta[494]	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Victime paschali laudes	K	377
18.	Aj Pán andělský Kristus z Panny	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm – Bakalář	Adam Šturm, Bakalář	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*	Kristus natus est nobis	Kristus natus est nobis	KP	484
19.	Aj Pane můj já ač jsem tvůj	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Žalm 3 aj.		KM	759
20.	Aj poněvadž my dobré věci zdejší	Lukáš, z latiny	BLS př.	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš z latinského[495]	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Si bona suscepimus	Si bona suscepimus	KP	600
21.	Aj prvorozený ctí a slávou	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Viri Galilaei quid admiramini	K	400
22.	Aj přeslavný vítěz pravý	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Resurrexi et adhuc tecum sum	K	468
23.	Aj světlo světa k osvěcování	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Lumen ad revelationem gentium	Lumen ad revelationem gentium	KP	403

[494] Incipit ve tvaru: *Aj ovce pastýře svého*.
[495] Incipit ve tvaru: *Aj poněvadž my zdejší věci časné*.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
24.	Aj všickni křesťané milí	Václav Solín	BWS	B. Václav Solín	Václav Solinka	Václav Solín (1527–1566)	*Br1561*		Rex Christe factor omnium	K	399
25.	Aj z dávna žádaný	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Ad te levavi animam meam	K	60
26.	Alleluia Duch svatý přišel	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Invitatorium/Alleluia. Prozpěvujž církvi králi Kristu radostně	K	679
27.	Alleluia nejsvětější	Adam Šturm	BAŠ		Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*	Žalm 47	Invitatorium (Svatodušní svátky)	K	679
28.	Alleluia prozpěvujž církvi králi	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*		Invitatorium	K	679
29.	Alleluia zpívejme s radostí	Adam Šturm	BAŠ	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*	Invitatorium		K	678
30.	Allelujah radujme se všickni			B. Adam Šturm	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*	Žalm 106		K	678
31.	Ať bychom hodně pamatovali večeře	Táborských	TB	Táborských	Od Táborských	Táborských	*JistK*			PA	305
32.	Beránek Kristus nevinný	Lukáš, ze starých předělal	BLS př.	B. Lukáš Starý	Bratr Lukáš, Starší kněz I Bakalář Pražský	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1561*		Stabat mater dolorosa	K	510

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
33.	Biskupa nejvyššího moc budiž	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta[496]	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		Sancti Spiritus adsit nobis gratia	K	537
34.	Blaze každému člověku	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*		Zu dir mein Gott in Nöten tief	K	770
35.	Blud se zhusta rozšel posledního věku	Pan Bukůvka, B. Jan Roh ji potom zpravil lépe	BIR	Jan někdy Pausteník	Jan Paustevník	Pan Bukůvka / Jan Roh (c1485/1487–1547)	*Habr1530*		Nun wend (wollt) ihr hören singen	K / UT	646
36.	Boha jenž jest na výsosti chvalmež	Jan Táborský	BIT	B. Jan Táborský	Jan Táborský	Jan Táborský († 1495)	*Br1501*			K	384; 393
37.	Boha Otce všickni chvalme	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš Pražský	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Veni redemptor gentium	K	436
38.	Boha v bytu jediného ale v osobách	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Profitentes Trinitatem veneremur unitatem	K	161
39.	Bohu Otci budiž věčná chvála	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Roud1*			UT	563
40.	Bohu Otci nebeskému v milosti	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*		Es sprach Jesus zu jener Zeit	K	617

[496] Incipit ve tvaru: *Biskup nejvyšší Kristus.*

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
41.	Bohu Otci nebeskému vzdávejmež	Mikuláš (písař Turnovský), B. J. Blahoslav předělal ji.	BIB	Jan Písař Turnovský složil. B. Jan Blahoslav opravil	Jan Turnovský, písař na Rohožci; Jan Blahoslav ji vopravil	Mikuláš (písař turnovský) / Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Stirpe Maria regia procreata	K / UT	455
42.	Bože můj dárce dobrého uslyš	Donát	PD		Pán Donát	Pan Donát	*Ut1531*		Der Wächter der blies an den Tag	K	648
43.	Bože náš myť prosíme	Lukáš (z latiny)	BLS př.	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Patrem		KP	610
44.	Bože od věčnosti	Wolf	BWOL	B. Wolf	Br. Wolf	Jan Wolf († 1547)	*Br1561*			K	527
45.	Bože Otče budiž s námi	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	222
46.	Bože Otče Synu také Duše svatý	Vilím Truhlář		Vilím Truhlář .|.	Vilim Truhlář	Vilém Truhlář	*Br1561*			K	758
47.	Bože Otče vší si chvály hodný	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1501*			K	323
48.	Bože věkův všemohoucí	Nejprv ji složil doktor Pavel Sperát německy. Potom poně B. Urban ji do češtiny přeložil a B. Jan Roh ji korygoval pilně, […]. Potom znovu spravována od B. Adama Šturma, potom od B. Jana Augusty, a naposledy, kteříž sme byli korektoři.				Pave Sperát (1484–1551) / Urban Němec († 1563) / Jan Roh (c1585/87–1547) / Adam Šturm Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		Es spricht der Unweisen Mund wohl	PA / KP / UT / UT / UT / UT / KA	627
49.	Boží Syn a náš milý Pán	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	381

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
50.	Buď Bohu chvála čest	Martin Lupač		B. Tůma Přelaučský	Tůma Přelaucký	Martin Lupač (†1468)	*Br1541*			PA	197
51.	Buď od nás slaven věčný Král	Adam Šturm	BAŠ	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*		Kristus natus est nobis	K	484
52.	Budiž Bože mé silné doufání	Martin Michalec	BMM	b. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*		Veni creator Spiritus	K	533
53.	Budiž chvála Bohu Otci našem	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Habr1530*			K	273
54.	Budiž chvála tobě Pane Bože	Jan (Jestřebský, Ostrský, Turnovský někdy též Prsteník)		Mikoláš, písař turnovský	Mikuláš, písař Turnovský	Jan Paustеník (†1543)	*Br1541*	Laus tibi rex qui es creator	Laus tibi rex qui es creator	KP	630
55.	Budiž chvála velebné Trojci	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Žalm	na kterýkoli tón	K	558
56.	Budiž slavně veleben Pán Bůh	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*			K	632
57.	Budiž veleben Pán Bůh náš pochválen	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*	Magnus domus (z žalmu 47)	Gott sei gelobet und gebenedeiet	KP	555
58.	Buďmež vděčni nyní toho dobrodiní	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš, Starší	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Mittit ad virginem non quemvis angelum	K	364
59.	Bůh dobrý dobroty své v sobě nemoha	Jan Táborský	BIT			Jan Táborský (†1495)	*Br1501*		A rea virga primae matris	K	382
60.	Bůh k večeři své veliké ač zve	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1561*		Rex Christe factor omnium	K	399

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
61.	Bůh Otec nebeský přede všemi	Lukáš	BLS			Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Depromemus laudes pie genitrici	K	155
62.	Bůh Otec pro hříchy lidu svého	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Bratr Lukáš, Starší kněz i Bakalář Pražský	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	323
63.	Bůh věčný a všemohúcí Stvořitel	Jiřík Štyrsa		Jiřík Štyrsa, impresor boleslavský		Jiřík Štyrsa († 1536)	*Br1541*		Aus tiefer Not schreiˊ ich zu dir Herr	K	582
64.	Byl jest jeden člověk jménem	Jan (Jestřebský, Ostrský, Turnovský někdy též Prsteník)		Jan někdy Pausteník	Jan Paustevník	Jan Pausteník[497] († 1543)	*Ut1522*			K	593; 787
65.	Cesta k nebi nová živá od Boha	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Conditor alme siderum aeterna lux credentium	K	498
66.	Církev svatá v posledních Dnech	Rokycan Apostata	Rok.	Mistr Rokycana	Mistr Rokycan	Jan Rokycana (1395–1471)	*Roud1*			PA	31
67.	Církev svatou poznávati	Lukáš	BLS			Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Urbs beata Jerusalem	K	300
68.	Ctěmež posla nebeského	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Ex more docti mystico	K	500
69.	Čas žalostný přísný hrozný opět	Wolf	BWOL	B. Jan Roh	Jan Roch	Jan Wolf († 1547)	*Br1541*			K	675

[497] Nápěvy v kancionálech *Br1541* a *Br1564* jsou odlišné. Pokud lze uvažovat o Janu Pausteníkovi jako autoru kontrafakta, byl výběr nápěvu pravděpodobně ovlivněn redaktorem kancionálu.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
70.	Dej pokoj Hospodine své církvi	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*	Da pacem Domine in diebus nostris	Da pacem Domine in diebus nostris	KP	405
71.	Dejž nám se Bože chváliti	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Mensch willst du leben seliglich und bei Gott bleiben	K	622
72.	Děkujemeť obránce náš	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*		Wo Gott der Herr nicht bei uns hält	K	782
73.	Dík a chvála budiž Bohu Otci	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta .|.		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	507
74.	Díka Bohu Otci Synu též	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	31
75.	Díky již nyní (všickni) vzdávejme Pánu	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Ko1517*	Grates nunc omnes redamus	Grates nunc omnes redamus	KP	487
76.	Dítě překrásné narodilo se nám	Jan Blahoslav, z starých předělané	BIB př.	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Puer natus est nobis	Puer natus est nobis	KP	254
77.	Dítky Boží tělesné i duchovní	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		O Wächter wach und bewahr deine Sinnen	K	587
78.	Dítky lidu židovského slavily	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm bakalář	Adam, Bakalář	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*	Pueri Hebraeorum portantes ramos olivarum	Pueri Hebraeorum portantes ramos olivarum	KP	459
79.	Dítky Pána našeho myslí veselou	Matauš Tatíček	BMT	B. Mathauš Tatíček	Matauš Tatíček	Matouš Tatíček († 1552)	*Br1561*		Dorothee festo congaudete	K	471
80.	Dobrodiní Boha Otce nebeského	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Ave maris stella Dei mater alma	K	374

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
81.	Dobrořečtež Otce svého	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	41
82.	Dobrotivýť jest Pán Bůh náš	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*	Quam bonus Israel Deus	Quam bonus Israel Deus	K	574
83.	Dobrořečmež Spasiteli drahému	Jan Blahoslav, *z starých předělané*	BIB př.	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Gelobet seist du Jesu Christ	K	562
84.	Ducha svatého milost	Z kostelního graduálu	ZKG	z Řehořova graduálu .|.	Z Řehořova Graduálu přeložené	Z kostelního graduálu	*Br1541*	Sancti spiritus assit nobis gratia	Sancti spiritus assit nobis gratia	KP	537
85.	Duše Svatý jenžs Pán a Bůh	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michálek z Lythom.	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*	Emite spiritum tuum	Emite spiritum tuum	K	536
86.	Ej Bože rač se ozvati	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*	Deus qui similis erit tibi (žalm 82)	Mit Fried und Freud ich fahr´ dahin	KP	540
87.	Ej lide právě kající	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*			PA	457
88.	Ej nuž chválu vděčnou vzdávejme	Mikuláš (písař turnovský)		Mikoláš písař Turnovský Pius a erudikus Komo		Mikuláš (písař turnovský)	*Br1541*		Eia recolamus laudibus piis digna	KP	618
89.	Ej nuž lační žízniví	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta[498]	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*			K	575

[498] Incipit ve tvaru: *Aj nuž lačni žíznivy*.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
90.	Ej nuž my dítky spolu křtem	Jiřík Ciklovský	BGC	B. Jiřík Ciklovský	Jiří Liknovský	Jiřík Ciklovský (1500–1557)	*Br1561*		Dorothee festo congaudete	K	471
91.	Ej nuž všickni věrní spolu	Johannes Augusta	BIA		Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*			K	393
92.	Ej nuž zpívejme Spasiteli našemu[499]				Adam Šturm, Bakalář				Kristus natus est nobis	KP	484
93.	Ej všickni spolu zpívejme	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	99
94.	Hlasy svými prozpěvujme	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Angeli et archangeli troni principatusquae coeli	K	375
95.	Hlasy svými veselými nyní	Lukáš	BLS	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Lukáš Starý (1459–1528)	*Ut1531*		Illustratam venustate sociam soli	K	311
96.	Hněv Boha všemohúcího	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	273
97.	Hod přeslavný nám nastal	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*	Salve festa dies		K	167
98.	Hod radostný pamatujme Syna	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*	Nunc angelorum gloria	Nunc angelorum gloria	KP	286

[499] Píseň je součástí až redakce *Br1598*.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
99.	Hospodine kterýž všecko znáš			B. Jan Augusta	Jan Augusta		*Br1541*			PA	634
100.	Hospodine ó nevzdalujž se	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Domine ne longe facis auxilium tuum	K	345
101.	Hospodine proč odmítáš	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*	Ut quid Deus repulisti (Žalm 73)	Ach Gott vom Himmel sieh darein	KP	756
102.	Hospodine studnice dobroty	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš Pražský	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1501*	Kyrie fons bonitatis	Kyrie fons bonitatis	KP	394
103.	Hospodine uslyš hlas můj	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Nunc sancte nobis Spiritus / Komm Gott Schöpfer heiliger Geist besuch das Herz der Menschen	Nunc sancte nobis Spiritus	KP	402
104.	Hospodine útěcho má	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*			K	79
105.	Hříšnost svou přílišnou	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta na Boleslavi na zámku	Jan Augusta v Boleslavi na zámku ji složil	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		O salutaris hostia que coeli pandis	K	77
106.	Chtě Bůh sliby své plniti	Lukáš	BLS			Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Veni redemptor gentium	K	436
107.	Chtějmež my poslouchati	Jan (Jestřebský, Ostrský, Turnovský někdy též Prsteník)		B. Jan někdy Paustеník	Jan Paustevník	Jan Paustеník († 1543)	*Br1541*			PA	649
108.	Chval Hospodina Sione	Jan Černý	BIČ	B. Jan Černý	Jan Černý	Jan Černý (1500–1565)	*Br1561*	žalm 147	Es ist gewisslich an der Zeit	K	556

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
109.	Chvála buď Bohu na výsosti	Jan Táborský	BIT	Jan Táborský	Jan Táborský	Jan Táborský (†1495)	*Br1501*		Ave sanctissima Regina gratia divina	K	299
110.	Chvála budiž Hospodinu	Johannes Augusta	BIA			Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			PA	779
111.	Chvála budiž vzdávána	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Cedit hiems eminus	K	267
112.	Chvála tobě Bože z tvého dobrodiní	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Cunctipotens Deus Rex invictissime	K	224
113.	Chvála věčná buď Bohu	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*	Dank´n wir Gott dem Vater der Barmherzigkeit	Mittitur archangelus fidelis	KP	303
114.	Chvališ Boha duše věrná	Jiřík Štyrsa		Jiřík Štyrsa .|.	Jiří Štyrsa	Jiřík Štyrsa (†1536)	*Habr1535*		Es geht daher des Tages Schein	K	175
115.	Chvališ Boha každý člověk			B. Lukáš Starý	Br. Lukáš, Biskup Bratrský slavný	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	561
116.	Chvališ nyní každý věrný krále	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Habr1530*		Maria zart von edler Art	K	641
117.	Chvališ Pána o duše má	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic na Kosířích .|.	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1561*	Lauda anima mea Dominum (Žalm 146)	Lauda anima mea Dominum (Žalm 146)	KP	761
118.	Chvalmež Boha Otce všemohoucího	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Ut1522*			PA	489

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
119.	Chvalmež nyní Boha svého	Matěj Konvaldský / též z kostelního gradiálu	BMK	B. Lukáš Starý	Mat. Kunvaldský	Matěj Konvaldský (1442–1500)	*Ko1517*	Cuncti nunc assurgentes	Cuncti nunc assurgentes	KP	110
120.	Chvalmež Otce nebeského	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Conditor alme siderum aeterna lux credentium	K	498
121.	Chvalmež věrní Spasitele	Z kostelního graduálu	ZKG	z Řehořova graduálu	Z Řehořova Graduálu	Z kostelního graduálu	*Br1541*		Lauda Sion salvatorem	K	560
122.	Chvalmež všickni Hospodina	Jan (Jestřebský, Ostrský, Turnovský někdy též Prsteník)	BIB př.	Jan někdy Paustеník, jinak Jestřebský	Jan Paustevník neb Jestřebský	Jan Paustеník (†1543)	*Br1561*		O lux beata Trinitas	K	544
123.	Chvalmež všickni krále nebeského	Lukáš *z latiny*	BLS př.		Br. Lukáš ji přeložil	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1501*	Modulemur die hodierna	Modulemur die hodierna	KP	315
124.	Chvalmež všickni našeho	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		En e mola typica	K	192
125.	Chvalmež všickni Otce	Lukáš		z Řehořova graduálu B. Lukáš Starý přeložil	Br. Lukáš[500]	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1501*		Modulemur die hodierna	K	315
126.	Chvalmež všickni Spasitele	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec[501] (1484–1547)	*Br1541*	Zpívejme všickni vesele chválíc svého Spasitele	Preis sei Gott im höchsten Thron	UT	491

[500] Incipit ve tvaru: *Chvalmež všickni Otce.*

[501] *Rejstřík* uvádí incipit *Chvalmež všickni Spasitele*, avšak vzhledem k životním datům autora nelze vyloučit ani autorství varianty *Zpívejme všickni vesele chválíc svého Spasitele*, která je doložena v *Kolínském kancionálu*. Vzhledem k Michalcovým ostatním skladbám je však pravděpodobnější textová úprava starší varianty.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
127.	Chvalmež všickni svatou Důstojnau	Z kostelního graduálu	ZKG	Z Řehořova graduálu .|.	Z Řehořova Graduálu z latiny přeložená	Z kostelního graduálu[502]	*Br1541*	Benedicta semper sancta sit Trinitas	Benedicta semper sancta sit Trinitas	UT	1
128.	Chvalmež všickni věrní Pána	Johannes Augusta	BIA			Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*			K	608
129.	Chvaltež Hospodina všecka rodino	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	žalm	pod kterýkoli tón	UT	558
130.	Chvaltež Pána andělé všickni	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*	žalm 148	Assatus Laurentius properavit	UT	621
131.	Chválu Bohu vzdávejme	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Ut1531*		Nobis est natus hodie	K	348
132.	Chválu čiňme Bohu Otci i Synu	Kliment	Kliment	B Kliment	Kliment	Kliment Bosák († 1561)	*Br1561*	Jesu quadragenariae		K	502
133.	Chválu hodnou Bohu vzdávejme	Johannes Augusta	BIA	B Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Collaudemus Matrem Domini	K	338
134.	Chválu vzdávejte Pánu Bohu			B. Adam bakalář složil, B. Jan Roh opravil	Adam, Bakalář, Jan Roch ji opravil	*Adam Šturm (c1500–1565)* / Jan Roh (1485–1547)	*Br1541*	Laudem dicite deo nostro omnes sancti	Laudem dicite deo nostro omnes sancti	KP / KA	521

[502] *Rejstřík* uvádí incipit *Chvalmež všickni svatou důstojnou Trojici,* tak jak je uvedeno v Blahoslavových redakcích. Jedná se o úpravu staršího textu *Chválena buď vždycky svatá Trojice,* který se vyskytuje již v *Jistebnickém kancionálu.*

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
135.	Chvály radostné nebeskému Otci	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Iam satis terris nivis atque dirae	K	696
136.	Izaiáš prorok svatý			B. Jan Blahoslav	Bratr Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Rorate coeli desuper et nubes pluant justum	K	29
137.	Jak nesnadné přijíti nemocnému[503]	Jan (Jestřebský, Ostrský, Turnovský někdy též Prsteník)				Jan Paustеník († 1543)					---
138.	Jakožto jelen k vodám k tobě ť	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*	Žalm 42	Ich stund an einem Morgen heimlich an einem Or	KP	644
139.	Jakž první člověk věřil ďáblu	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*	Mensch willst du leben seliglich	Mensch willst du leben seliglich	KP	622
140.	Jáť sem hotov Bože můj			Jan st. ze Žerotína		Jan st. ze Žerotína (c1543–1584)	*Br1576*		De profundis clamavi	K	[419]
141.	Jáť sem volal vším hlasem[504]	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*	Žalm 142	Dich als mich selbst Herzlieb	KP	480
142.	Jáť sem v tom rozveselen	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*	Letatus sum in hic	Ich dank' dir lieber Herre dass du mich hast bewahrt	KP	553

[503] Není součástí kancionálů.
[504] V *Br1564* incipit ve tvaru *Jáť jsem volal vším srdcem žádal*.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
143.	Jáť v Pánu Bohu svém doufám	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*	In Domino confido (Žalm 10)	In Domino confido	KP	673
144.	Jáť vstupuji (dí Pán)[505]			B. Jan Augusta	Jan Augusta	*Jan Augusta (1500–1572)*	*Br1561*	Ascendo ad Patrem meum	Emitte Spiritum tuum et creabuntur	KP	536
145.	Jazyk lidský nemůže vypraviti	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		Ave Virgo nobilis Regina	K	252
146.	Jeden Bůh v bytu trůj v osobách	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*			PA	545
147.	Jenžs sám svatý spravedlivý	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Es ist das Heil uns kommen her	K	383
148.	Jeruzaléme město nebeského krále	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*	Terribilis est locus iste	Terribilis est locus iste	KP	564
149.	Jestiť každému potřebí	Lukáš	BLS			Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Conditor alme siderum aeterna lux credentium	K	498
150.	Jezu Kriste štědrý kněže	Mistr Jan Hus	MIH	Mistr Jan Hus	Mistr Jan Hus	Jan Hus (1369–1415)	*VB1410*			*PA*	91
151.	Jezukriste náš přeslavný králi	Václav Solín	BWS	B. Václav Solín	Václav Solinka	Václav Solín (1527–1566)	*Br1561*			K	323

[505] Není součástí kancionálů *Br1564* a *Br1578*.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
152.	Jezukriste Spasiteli náš	Jan Blahoslav	Ondřej Štefan př.	B. Jan Blahoslav		Jan Blahoslav (1523–1571) / Ondřej Štefan (1528–1577)	*Br1561*			K / UT[506]	776
153.	Jezukriste Synu Boží plný	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*			K	222
154.	Ježíš Kristus božská moudrost			Mistr Jan Hus	Mistr Jan Hyls		*Br1541*	Jesus Christus nostra salus	Jesus Christus nostra salus	KP	119
155.	Ježíš Kristus Král nejvyšší	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*HK14*		Veni redemptor gentium	K	436
156.	Ježíš Kristus náš milý Pán	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Vexilla regis prodeunt fulget crucis	K	508
157.	Ježíš Pilátovi ráno veden	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Bratr Lukáš, Starší kněz I Bakalář Pražský	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Stabat Mater dolorosa	K	511
158.	Ježíše Pána nového rození	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	489
159.	Ježíši králi milostivý jediný	truhlář Pražský	TB / BIR př.		Jakýs Truhlář Pražský	*truhlář pražský*	*Br1541*		Ave praeclara maris stella	K	624

[506] Za upravovatele textu můžeme označit Ondřeje Štefana pouze v redakcích od roku 1576.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
160.	Ježíši Kriste přeslavný králi	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*		Es wollt´ uns Gott genädig sein und seinen Segen geben	K	565
161.	Ježíši Kriste tebeť čistá Panna	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Jesu corona virginum	K	602
162.	Ježíši tváť jest památka			Mistr Jakobellus	Mistr Foebellus		*Ko1517*	Jesu dulcis memoria	Jesu dulcis memoria	KP	698
163.	Jižť Babylon velmi klesá	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1541*			PA	672
164.	Jižť jest čas vzhůru státi	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*	Ades pater supreme quem	Ades pater supreme quem	K	546
165.	Jižť Pán nad pány Kristus Bůh	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*	Cum Rex gloriae Christus infernum debellburus	Cum Rex gloriae Christus infernum debellburus	KP	520
166.	Jižť sluší srdce svého k Bohu	Jan Načeradský	BIN	B. Jan Načeradský	Jan Načeradský	Jan Načeradský († 1565)	*Br1561*			K	753
167.	Jméno tvé Jezukriste Pane	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*		Komm Heiliger Geist Herre Gott erfüll mit deiner Gnaden	K	607
168.	Jsa Bůh v bytu vždy jediný	Mikuláš (písař turnovský), B. J. Augusta ji opravoval	BIA	Mikoláš písař Turnovský	Mikuláš, písař Turnovský	Mikuláš (písař turnovský) / Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		En pietas Christi apparet	K / UT	613
169.	K chvále Bohu sezpívejme	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Ut1522*			K	36

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
170.	K chvále Pána Boha svého	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*			K	525
171.	Každý věrný budiž vděčen	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Es ist das Heil uns kommen her	K	383
172.	Každý věrný prozpěvuj Bohu	Wolf	BWOL			Jan Wolf († 1547)	*Br1541*		Vigilanter melodum nymphe	K	215
173.	Kdo chce žalosti ujíti a v svědomí	Wolf	BWOL	B. Wolf	Jan Wolf	Jan Wolf († 1547)	*Br1561*		Nota obecná	PA	418
174.	Kdož chce v dobré naději smrti dočekati	Donát	PD	Pan Donát., B. Wolff opravil	Pán Donát, Br. Wolf ji opravil	Pan Donát / *Jan Wolf († 1548)*	*Br1541*			PA /UT	590
175.	Kdož pod obranou nejvyššího	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*	žalm 901	Herr wer wird wohn in deiner Hütt	UT	623
176.	Když Alžběta matku Páně	Kněz Beneš Optát udělal ji nejprv, B. Wolf potom předělal, a naposledy také i opravena jest ještě a velmi změněna l. 1561.	BWOL př.	B. Wolff	Br. Wolf	Beneš Optát (c1500–1559) / Jan Wolf († 1547) / Jan Blahoslav (1523–1571)	*Habr1535*		Jam verbum deitatis	K	422
177.	Když syn Boží v neděli vstal	Lukáš	BLS		Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Mane prima sabbati surgens	Mane prima sabbati surgens	KP	237
178.	Když to přijde přehrozný Páně den	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Dies irae dies illa	Dies irae dies illa	KP	604
179.	Ke cti a chvále Boha věčného	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*			PA	545

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
180.	Ke cti Boha nejvyššího	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1561*			K	379
181.	Ke cti Krista krále prozpěvujž	Johannes Augusta	BIA			Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*	Psallat ecclesia mater illibata	Psallat ecclesia mater illibata	KP	551
182.	Ke cti Otce nebeského	Lukáš (též jako *z latinské)*	BLS	z latinské B. Lukáš Starý	Br. Lukáš z latiny	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Veni dulcis consolator tenebrarum illustrator	K	339
183.	Ke cti svého Spasitele			B. Jan Augusta		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		A solis ortus cardine	K	488
184.	Komuž Bůh rajské svedení	Jiřík Štyrsa				Jiřík Štyrsa († 1536)	*Br1541*		Aus tiefer Not schrei' ich zu dir Herr	K	582
185.	Komuž milo spasení času nynějšího	Johannes Augusta	BIA	b. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*			PA	619
186.	Králi Kriste přebohatý	Jan Blahoslav *z starých předělané*	BIB př.	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Wohl dem der in Gottes Furcht steht	K	760
187.	Králi přeslavný věčný biskupe	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*	Rex sanctorum angelorum	Rex sanctorum angelorum	KP	407
188.	Krista kněze podstatného			B. Lukáš Starý	Br. Lukáš		*Br1561*		Urbs beata Jerusalem	K	300
189.	Krista Pána vstoupení		BMČ			Matěj Červenka (1521–1569)	*Br1541*		Festum nunc celebre magnaque	K	530

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
190.	Kriste jenž si světlo i také den			Ambrožova	Ambrožová		*JistK*	Ymnus Christe qui lux es et dies	Ymnus Christe qui lux es et dies	KP[507]	670
191.	Kriste nebeský slavný králi	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Bakalář	Adam, Bakalář	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*		Gloria laus et honor Rex Christe redemptor	K	513
192.	Kriste Spasiteli Vykupiteli	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Jesu corona virginum	Jesu corona virginum	KP	602
193.	Kriste ty si smrt podstaupil	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*	Fit porta Christi pervia referta plena gratia	Maria mater gratie	KP	680
194.	Kriste všemohůcí Ježíši	Lukáš	BLS	B. Lukáš	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	197
195.	Kriste vší chvály hodný	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	596
196.	Kriste zvolils sobě Pannu ctnou	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Christi virgo dilectissima	Christi virgo dilectissima	KP	662
197.	Kristus běh svého poselství	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*		Consolator gubernator	K	353
198.	Kristus hříšných naděje	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		Christus aeternalia mundo parans gaudia	K	635

[507] Autor české paralely není znám, Ambrož je považován za autora latinské verze.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
199.	Kristus choť svou církev svatou	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Illustratam venustate sociam soli	K	311
200.	Kristus jediný a náš Ježíš milý	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Bratr Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Ko1517*		Solis praevia aurora fulgida stirpe Davidica	K	279
201.	Kristus Ježíš Nazaretský	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*	Resurgenti Nazareno triumphanti	Resurgenti Nazareno triumphanti	KP	456
202.	Kristus kněz chtě své oběti			B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		Fortis ecce leo ille	K	141
203.	Kristus náš milý Spasitel s Nebe	Simeon Kocaurek (písař boleslavský)	SF[508]	Simeon Kczaurek	Simeon Kocaurek	Simeon Kocourek	*Br1561*	žalm 87	Dies venit victorie quo exemplare	KP	666
204.	Kristus ozdobil církev svou dary	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*		Es ist das Heil uns kommen her	K	383
205.	Kristus Pán náš kterýž za nás	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Lux et origo lucis summe Deus	K	523
206.	Kristus příklad pokory Bůh náš	Lukáš[509]	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Ko1517*			K	79

[508] Připsáno zeleným inkoustem, odlišná písařská ruka.
[509] Uvedeno dvakrát. Jednou jako *z latinské*.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
207.	Kristus Syn Boží narodil se nyní			B. Lukáš Starý	Bratr Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Ko1517*		Solis praevia aurora fulgida stirpe Davidica	K	279
208.	Kristus v jednotu víry své	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	379
209.	Kristus všemohůcí vstoupil	Johannes Augusta	BIA			Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Deus omnipotens a morte resurgens	K	202
210.	Kristus z mrtvých vstal	Lukáš (též jako *z latinské)*	BLS	z latinské předělal B. Lukáš	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*JistK*		Regina caeli laetare alleluia	UT	428
211.	Kristus zaslíbil učedníkům	Jan (Jestřebský, Ostrský, Turnovský někdy též Prsteník)		Jan někdy poustevník, potom písař na Rohozci	Jan někdy Paustevník	Jan Pausteník (†1543)	*Vod1537*		Regina caeli laetare alleluia	K	428
212.	Kristus zrno to obilné ve Čtení	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Bratr Lukáš, Starší kněz i Bakalář Pražský	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Stabat mater dolorosa	K	512
213.	Křesťané pravdy boží praví bojovníci			Jednoho Mistra z Prahy Proti Římanům .|.	Jednoho Mistra proti Římanům[510]		*Ko1517*		Salve amicta sole sponsa	K	214
214.	Křesťané věrní bezpečně doufejme	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*	Křesťané věrní bezpečně doufejme		UT	205

[510] Incipit ve tvaru: *Křesťané pravdy boží praví milovníci*.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
215.	Láska věčná Bůh jediný		BMČ			Matěj Červenka (1521–1569)	*Br1541*		Veni Redemptor gentium	K	436
216.	Lásku Syna Božího Pána Jezu Krista	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	502
217.	Lide Boží Izraheli zpívej o svém	Matěj Červenka	BMČ	B. Matěj Červenka	Matěj Červenka	Matěj Červenka (1521–1569)	*Br1561*	žalm 124	Wohl dem der in Gottes Furcht steht	K	760
218.	Lide jenž znáš svého Boha písničku	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý		Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	36
219.	Lidé všickni pozorujte	Urban Němec	BIR	B. Urban Němec	Jiřík Urban	Urban Němec († 1563)	*Br1541*	Nun höret zu ihr Christenleut' wie Leib und Seel	Nun höret zu ihr Christenleut´ wie Leib und Seel	KP	591
220.	Lítost měj nad námi náš Pane	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*	Miserere nostri Domine te enim expectamus	Miserere nostri Domine te enim expectamus	KP	728
221.	Matku svého Pána Ježíše	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Ave sanctissima (pulcherrima) regina	K	299
222.	Mesiáši náš milý Ježíši	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý		Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Salve auctor nostre vite	K	335
223.	Milosrdenství velebme z něho Boha vždycky chvalme	Jan Blahoslav *z starých předělané*	BIB př.	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Cuncti nunc assurgentes	K	110
224.	Milosrdný Bože račiž shladiti	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*	Aufer a nobis Domine cunctas iniquitates	Aufer a nobis Domine cunctas iniquitates	KP	765
225.	Milosrdný Otče všemohúcí	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*		Concentu parili hic te Maria	K	550

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
226.	Milost Bohem zaslíbená	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		O noster in celis pater qui nos amore	K	306
227.	Milý Otče nejdobrotivější	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalec	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1561*			K	692
228.	Mládenec blahoslavený			B. Jan Augusta		*Jan Augusta (1500–1572)*	*Br1561*	Quem pastores laudevere	Preis sei Gott im höchsten Thron	K	491
229.	Mocný Bože věčný králi	Jan Blahoslav, z starých předělané	BIB př.	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš, Starší neb Pražský	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Ut1522*		Assunt festa jubilea	UT	265
230.	Mocný všech věkův králi	Martin Abdon	BMÆ	B. Martin Abdon, Jméno po verších	Martin Abdon	Martin Abdon (1529–1561)	*Br1561*		Dich lob´n wir Gott mit eine du hast in dieser Zeit	K	784
231.	Modlmež se dověrně Bohu	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*			K	608
232.	Morní rána běží řeč smutná	Jiřík Štyrsa		Jiřík Štyrsa,	Jiřík Štyrsa	Jiřík Štyrsa († 1536)	*Br1541*		Es wohnet Lieb bei Liebe	K	583
233.	Muky přetěžké i smrt Pána Ježíše	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*	Crux fidelis inter omnes arbor una nobilis	Crux fidelis inter omnes	KP	505
234.	Muže plného bolesti slavme	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*	Letabundus exultet fidelis	Letabundus exultet fidelis	KP	358
235.	Na čest Bohu vždy zpívejme	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	563
236.	Na čest krále Nebeského	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Maria zart von edler Art	K	641

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
237.	Na čest narozenému Pánu	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm	Jan Táborský	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*	Super te Jerusalem orietur Dominus	Super te Jerusalem orietur Dominus	KP	373
238.	Nábožnou myslí a vděčnou	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý		Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1561*		A solis ortus cardine	K	488
239.	Nábožnými srdci nyní prosby	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		O dulcedo charitatis	K	548
240.	Národe český chvaliž Boha	Johannes Augusta[8]	BIA		Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		Ave sanctissima (pulcherrima) regina	K	299
241.	Národové zpohanilí v pejše	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*	Quare fremuerunt gentes	Kommt her zu mir spricht Gottes Sohn	KP	645
242.	Narození Páně tento čas pamatujme		BMČ			Matěj Červenka (1521–1569)	*Br1541*		A solis ortus cardine	K	488
243.	Nastal jest nám den veselý	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Nastal jest nám den veselý v němžto z Panny čisté	Nobis est natus hodie	UT	**43**; 89
244.	Nastal nám den přeutěšený			B. Adam Šturm – Bakalář	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*		Missus ab arce	KP	485
245.	Navštěv nás Duše svatý	Z kostelního graduálu	ZKG	z Řehořova graduálu	Z Řehořova Graduálu přeložené	Z kostelního graduálu	*Br1501*		Veni Sancte spiritus et emitte caelitus	K	147

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
246.	Ne nám Pane ne nám chvála	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta[511]	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*	Žalm 115	Ach Gott in deinem höchsten Thron	KP	650
247.	Nebeského Otce chvalme jemu díky	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	561
248.	Nejslavnější Králi Kriste		Jan Roch		Jan Roh	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Cuncti nunc assurgentes	KO	110
249.	Nejvyšší kníže pastýřův	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Es ist das Heil uns kommen her	K	383
250.	Nejvyšší maudrost Kristus Pán	Jan Černý	BIČ	B. Jan Černý	Jan Černý	Jan Černý (1500–1565)	*Br1561*		Ich armes Meidlein klag mich sehr	K	417
251.	Nejvyšší moc Boží ctíti	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	194
252.	Nesmírně k nám lítostivý	Jan Blahoslav, z starých předělané	BIB př.	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav[512]	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Erhalt uns Herr bei deinem Wort	K	785
253.	Nuž všickni kdož ste žízniví	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*			PA	420
254.	Nuž všickni křesťané věrní	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*			K	222
255.	Nuž všickni vesele svého Stvořitele	Jan Táborský	BIT	Jan Táborský	Jan Táborský	Jan Táborský († 1495)	*Br1501*		Inventor rutile dux bone luminis	K	131

[511] Incipit ve tvaru: *Ne nám Hospodine ne nám chvála*.
[512] Incipit ve tvaru: *Nesmírně k nám dobrotivý.*

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
256.	Nuž všickni znovu zrození	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	393
257.	Nuže milí tovaryši	Jiřík Chřenovský		B. Jiřík Chřenovský	Jiřík Chřenovský	Jiřík Chřenovský (c1500–1555)	*Br1541*			PA	595
258.	O Beránku Boží jenž si obětován	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm .|.	Adam, Bakalář	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*	Qui sine peccato templi est oblatus		K	404
259.	O blahoslavený každý ten		BMM				*Br1541*		Mag ich Unglück nicht widerstahn muss Ungnad han	K	628
260.	O Bože Duše svatý s Otcem	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Veni sancte Spiritus	K	535
261.	O Bože milostivý Otče náš	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Habr1535*		Ades Pater supreme quem	K	546
262.	O Bože nebeský Otče náš a Pane	Lukáš, z latiny	BLS př.	B. Lukáš Starý, z latinské (fol. 611)	Br. Lukáš z latiny přeložil ji	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Deus eterne in cuius humana	Deus eterne in cuius humana	KP	598
263.	O Bože žádúcí Otče věčný náš	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1561*		Buď Bohu chvála čest	K	197
264.	O člověče povstaniž z marnosti	Jan Načeradský	BIN	B. Jan Načeradský	Jan Načeradský	Jan Načeradský († 1565)	*Br1561*		Der reich Man war geritten	K	771
265.	O daremné světské utěšení	Rachtaba (nožíř pražský)		Rachtaba nožíř Pražský	Rachtaba, Nožíř pražský	Rachtaba[513] († 1520)	*Ko1517*			PA	594

[513] *„Píseň jednoho milovníka světa, kterouž udělal před samou smrtí k výstraze jiným."* Takto je píseň uvedena v Br1541, Blahoslavovy redakce již tuto charakteristiku vynechávají.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
266.	O Jezukriste králi přeslavný	Jan Blahoslav	BIB		Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Ave Maria gratia plena	K	684
267.	O Jezukriste! Synu panny čisté			B. Adam Šturm, dělaná prvé od mistra Mikoláše Biskupce Táborského latině	M. Mikuláš, Táborský	*Adam Šturm (c1500–1565)*	*Br1541*	Aula regia es Sancta Maria prece pia	Aula regia es Sancta Maria prece pia	KP	637
268.	O Kriste dobrotivý na své	Lukáš	BLS př.	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	369
269.	O Kriste hříšným žádůcí	Wolf	BWOL	Wolff	Br. Jan Wolf	Jan Wolf († 1547)	*Br1561*		Dum iubar astris oritur	K	272
270.	O Kriste králi nejslavnější	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*	Salve sancta parens	Salve sancta parens	KP	13
271.	O Kriste naděje přežádůcí	Ondřej Cyklovský	BOC	B. Ondřej Ciklovský	Ondřej Cyklovský	Ondřej Ciklovský (1450–1529)	*Br1541*		Stupefactus inferni dux	K	145
272.	O Kristovu životu máme v písních	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm Bakalář	Adam, Bakalář	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*		Petre summe Christi pastor		406
273.	O milosti velebná Ježíše osobo Pána		BLS př.	B. Lukáš Starý		*Lukáš Starý (1459–1528)*	*Habr1530*			K	369
274.	O nebesa rosu dejte		BIB	B. Jan Blahoslav	Bratr Blahoslav	*Jan Blahoslav (1523–1571)*	*Br1561*		Rorate coeli desuper et nubes pluant justum	K	29
275.	O nebeský milostivý Otče			B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	*Lukáš Starý (1459–1528)*	*Br1561*			K	335

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
276.	O nebeský Otče náš	Johannes Augusta	BIA			Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*			K	609
277.	O nejmilostivější Otče náš			B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	665
278.	O Otče laskavý milosti i dobroty	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	197
279.	O Otče náš jenž jsi v nebi	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Čížku ptáčku zelený	K	900
280.	O Pane hněv svůj odvrátiž	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1561*	žalm 6		K	79
281.	O Pane jenžs v smrtedlnosti	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Iam moesta quiesce querela	K	773
282.	O Pane Ježíši nejmilostivější	Lukáš	BLS př.	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Pater in celis Deus omnium	Pater in celis Deus omnium	KP	148
283.	O Pane všemohúcí předivnýs v své moci	Lukáš	BLS př.	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš z latinského	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Anima mea liquefacta est	K	597
284.	O pastýři Izraelský Synu Boha	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*	Žalm 80	Ach Gott vom Himmel sieh darein	KP	651
285.	O pravdo mocná nebeská	Lukáš	BLS př.	B. Lukáš Starý		Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Angeli et archangeli troni principatusquae coeli	K	375
286.	O přeblahoslavené blahoslavených			B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	O beata beatorum martyrum	O beata beatorum martyrum	KP	661

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
287.	O předivná a převelebná	Johannes Augusta				Jan Augusta (1500–1572)	*Vod1537*		Sunt cum Deo velint eo	K	584
288.	O předivné a neslýchané	Jan Blahoslav	BIB			Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		O admirabile commercium	K	106
289.	O předivné za nás a předrahé	Jan Blahoslav, z starých předělané	BIB př.	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Ko1517*	O admirabile premium	O admirabile premium	KP	689
290.	O předrahý Kriste			B. Adam Šturm	Adam, Bakalář	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*			K	404
291.	O přenejlepší Stvořiteli	Lukáš	BLS př.	B. Lukáš Starý		Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Omnipotens pater gentium	K	70
292.	O přeslavný Jezu Kriste	Lukáš	BLS př.	B. Lukáš Starý	Mistr Pražských, již Mart. Michalek upravil	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Vítej milý Jezu Kriste vítej synu Panny čisté		UT	273
293.	O radůjtež se věrní pro hříchy	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Mens surgat fidelium	K	164
294.	O Spasiteli Ježíši kterýžs	Lukáš	BLS	Mistr Jan Hus latinie složil / B. Lukáš Starší přieložil	Br. Lukáš ji přeložil z latiny Jana Husa	Jan Hus (1369–1415) / Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1501*	Jesu salvator optime	Jesu salvator optime	K / KP	91
295.	O Spasiteli náš ty sám své věrné znáš			B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	*Lukáš Starý (1459–1528)*	*Pol1545*		Quid admiramini quid opinamini	K	199
296.	O srdcem nábožným věrní	Lukáš	BLS př.	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1561*			K	458

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
297.	O Stvořiteli všemohůcí Otče náš přežádoucí	Lukáš, z latiny	BLS př.	B. Lukáš Starý z latinské	Biskup Bratrský, Lukáš, pražský Bakalář, na česko přeložil ji	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Kyrie Angelorum Domina	Kyrie Angelorum Domina	KP	461
298.	O světlo Trojice svatá jediná božská podstata	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý[514] (1459–1528)	*Ko1517*	O lux beata Trinitas et principalis unitas	O lux beata Trinitas et principalis unitas	KP	544
299.	O uslyš svůj lid žádostivý	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Omnipotens pater gentium	K	70
300.	O ušlechtilé přirození	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Ach Lieb mit Leid wie hast dein Bescheid	K	767
301.	O věrní srdcem povstaňme	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		O salutaris hostia	K	77
302.	O všickni lidé kdožkoli touto	Václav Solín	BWS	B. Václav Solín	Václav Solinka	Václav Solín (1527–1566)	*Br1561*		Ego vir	K	514
303.	O všickni věrní nyní čiňmež dobrořečení	Lukáš	BLS př.	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	433
304.	O vysvobodiž ty nás milý Pane	Lukáš, z starých předělal	BLS př.	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Libera me Domine de morte eterna	Libera me Domine de morte eterna	KP	603

[514] *Rejstřík* uvádí incipit *O světloTrojice svatá jediná božská podstata,* tak jak je uveden v bratrských edicích. Vzhledem k životním datům nelze vyloučit autorství u překladu starší varianty *O světlo Trojice svatá první i jedna podstata*, která se nachází v Kolínském kancionálu. Nová varianta písně je pravděpodobně výsledkem korigovaného autorství.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
305.	Obětován jest dnešního dne	Jan Blahoslav	BIA	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Suscepimus Deus misericordiam tuam	K	401
306.	Obřezání Pána Ježíše slav věrná duše	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Bakalář	Jest podobno k víře, že ten Adam tentýž jest, co prvé Adam Šturm je jmenoval, Bakalář	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*	Laurenti David magni martyr	Laurenti David magni martyr	K	359
307.	Očí víry pozdvihnouce	Johannes Augusta	BIA	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*			K	379
308.	Od smrti Otec nebeský jako lev	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš		*Vyš376*			KP	163
309.	Oslavujtež věrní Hospodina	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm bakalář	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*			PA	497
310.	Osmý den po narození				Mistrů Pražských		*Ko1517*			K	239
311.	Otce nebeského pochvalme	Jan (Jestřebský, Ostrský, Turnovský někdy též Prsteník)		Jan Písař Turnovský	Jan Turnovský, písař Rohožen.	Jan Pausteník († 1543)	*Ko1517*		Ave rubens rosa	K	248
312.	Otcovství věčné Otce věčného	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Gaude quam magnificat	K	196
313.	Otče Bože jenž přebýváš na nebesích	Jiřík Ciklovský z německé	BGC	B. Jiřík Ciklovský z Německa	Jiřík Ciklovský z němčiny ji přeložil	Jiřík Ciklovský (1500–1557)	*Br1561*			*K*	764
314.	Otče Bože náš velebný	Jan Blahoslav *z starých předělané*	BIB př.	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*			K	578

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
315.	Otče jenž si nám Syna dal	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Lucis creator optimae	K	577
316.	Otče mocný Kriste moudrý			B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Rex glorie Christe pie	K	123
317.	Otče náš jenž jsi na nebesích		BIA	B. Jan Roh	Jan Roch	Jan Roh (c1485/87–†1547)	*Br1541*				
318.	Otče náš nejmocnější	Martin Michalec	BMM			Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*	žalm 104	Herr Christ der einig Gottes Sohn Vaters in Ewigkeit	K	667
319.	Otče náš všemohúcí jenž	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*	žalm 103		K	632
320.	Otče Synu i Duše svatý	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Kyrie Angelorum Domina	K	461
321.	Otče všemohúcí předivnýs v své	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Ave hierarchia celestis et pia	K	281
322.	Otec nebeský jediného maje Syna	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Miř1522*	Lamentacio	Ego vir	KP	514
323.	Otec Syn i Duch svatý	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	79
324.	Pamatujmež my vesele			B. Lukáš Starý	Bratr Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		A solis ortus cardine	K	488
325.	Pán Bůh figurami dávno	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý		Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		A solis ortu cardine	K	488

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
326.	Pán Bůh Otec nebeský k Synu svému	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*	Candens ebur castitatis	Candens ebur castitatis	KP	268
327.	Pán Bůh shlédl z nebe na lid	Wolf	BWOL	B. Wolff	Jan Wolf	Jan Wolf († 1547)	*Br1541*		O Wächter wach und bewahr deine Sinnen	K	587
328.	Pán Bůh slovo Otce rovné	Táborských	TB	Husincův, Táborských	Táborských	Táborských	*Ko1517*			PA	675
329.	Pán Bůh velebný buď od nás chválen	Adam Šturm	Jan Augusta	b. Adam Šturm bakalář	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*			PA	472
330.	Pán Jezukrist milý Spasitel	Adam Šturm, z staré	BAŠ	B. Adam Bakalář	Adam, Bakalář	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*			K	462
331.	Pán Ježíš k smrti hrozné bere se	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Bratr Lukáš, Starší kněz I Bakalář Pražský	Lukáš Starý (1459–1528)	*Habr1530*			K	323
332.	Pán Ježíš lidu svému k pravdě	Johannes Augusta	BIA			Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	151
333.	Pán Ježíš maje se z toho světa	Jan Blahoslav, z starých předělané	BIB př.	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Ego vir	K	514
334.	Pán Ježíš po svém pokřtění	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Ex more docti mistico servemus hoc Jeiunium	K	500
335.	Pán Ježíš pokušení ráčil trpěti	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	649
336.	Pán Kristus Syn Boží věčný	Adam Šturm	BAŠ			Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*	Jesu quadragenarie	Jesu quadragenarie	KP	502

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
337.	Pane Bože dejž poznati těm	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1561*			K	379
338.	Pane jenž přebýváš v nebi	Johannes Augusta	BIA			Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		Lucis creator optimae	K	557
339.	Pane jenžs předivný v svatých	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Exclamaverunt ad te Domine in tempore afflictionis suae et tu de caelo exaudisti eos	Ave Maria gratia plena Dominus tecum	KP	671
340.	Pane Jezukriste králi slavný	Ondřej Cyklovský	BOC	B. Ondřej Ciklovský	Ondřej Cyklovský	Ondřej Ciklovský (1450–1529)	*Br1541*		Stupefactus inferni dux	K	145
341.	Pane Ježíši Kriste tys Syn Boží	Johannes Augusta	BIA			Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*	O liebster Herr Jesu Christ der du unser Heiland bist	O liebster Herr Jesu Christ der du unser Heiland bist	KP	632
342.	Pane kdo bude přebývati v stánku	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*			K	768
343.	Pane mocný Bože věčný náš	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš, Biskup Bratrský slavný	Lukáš Starý (1459–1528)	*Miř1531*		Rex glorie Christe pie	K	123
344.	Pane panující králi	Jan Blahoslav	BIB př.	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*			K	379
345.	Pane věčný Králi ať tě tvůj lid	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			PA	549
346.	Pane všemohůcí Otče přežádoucí	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Ut queant laxis resonare fibris	K	552

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
347.	Pánu slávy vzdejme čest	Václav Solín	Václav B	B. Václav Bílý Příjmím	Václav, bílý příjmením	Václav Solín (1527–1566)	*Br1561*			K	474
348.	Pastýři nebeský Pane náš Ježíši	Táborských	TB	Táborských	Jan Táborský		*Miř1522*		Ezechielis porta clausa	K	137
349.	Pastýři správce nejvyšší	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Lucis creator optimae	KP	557
350.	Patř každý jak v světě	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*			K	753
351.	Pilát všed s Ježíšem do rathousu	Jan Blahoslav, z starých předělané	BIB př.	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Ingresus Pilatus cum Jesu	Ingresus Pilatus cum Jesu	KP	465
352.	Plesejž Bohu vzdávej mu chválu	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*	Žalm 65	Dich als mich selbst Herzlieb	KP	480
353.	Pochvalmež Pána Boha Otce	Jan (Jestřebský, Ostrský, Turnovský někdy též Prsteník)		Jan někdy Pausteník	Jan (někdy) Paustevník	Jan Pausteník († 1543)	*Br1541*		O salutaris hostia	K	77
354.	Pomíjíť chlouba tvárnosti[515]	Jiřík Štyrsa				Jiřík Štyrsa († 1536)				*PA*	
355.	Poníženau myslí a srdečnou vroucí	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*	Humili prece et sincera devotione	Humili prece et sincera devotione	KP	408
356.	Posel Otce nebeského	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*			PA	30

[515] Není součástí Blahoslavových ani pozdějších redakcí.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
357.	Posilůtež se v Kristu všickni	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Ungnad' begehr' ich nit von dir	K	592
358.	Poslu nebeskému a králi našemu	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*			K	404
359.	Poslyš dcerko žalostivá	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Fortis ecce leo ille	K	141
360.	Potěšen buď Jeruzaléme	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Laetare Jerusalem et conventum facite	Laetare Jerusalem et conventum facite	KP	421
361.	Povstaň Pane o povstaň	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	153
362.	Pozorujtež a suďte mládenci		BWOL	B. Wolff	Br. Wolf	Jan Wolf (†1547)	*Br1541*		Ungnad´ begehr' ich nit von dir	K	592
363.	Pozorůjtež mne dí Pán Bůh	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	313
364.	Pozorujtež věrní milosti				Adam, Bakalář	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*			PA	516
365.	Požehnání a díky Pánu Bohu izrahelskému	Jan Blahoslav, z Křižákovy				Jan Blahoslav (1523–1571)				K	
366.	Požehnaný budiž Ježíš Pán	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Ein feste Burg ist unser Gott	K	611
367.	Práci denní vykonavše	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav		Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*			PA	780
368.	Pro tu milost Boha Otce	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*HB2/49*		Puellari eleganter	K	490

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
369.	Probuď se již duše věrná	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Ko1517*		Stabat Mater dolorosa	K	59
370.	Probuď se v mysli věrný patř	Jiřík Štyrsa		Jiřík Štyrsa .|.	Jiřík Štyrsa	Jiřík Štyrsa († 1536)	*Br1541*			PA	615
371.	Probudiž se o Jeruzaléme	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Ecce advenit dominator Dominus	K	370
372.	Probuďtěž se spravedliví	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Gregorius praesul meritis	Gregorius presul meritis	KP	54
373.	Proč se Pane zapomínáš na mne	Jiřík Ciklovský	BGC			Jiřík Ciklovský (1500–1557)				PA	
374.	Proč se pneš o člověče k nebi	Wolf		B. Wolff	Br. Wolf	Jan Wolf († 1547)	*Br1561*			PA	772
375.	Pročež se vzdaluješ a kryješ	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*	Confitebor tibi Domine (Žalm 9)	Patientiam muss ich han	K	757
376.	Prokřikněmž všickni k chvále Pána nejsvětějšího	Adam Šturm, tu někteří připisují Br. Michalcovi	BAŠ	B. Adam Šturm	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*	Laudem Deo dicam per secula	Laudem Deo dicam per secula	KP	486
377.	Prorocký slyšme žádosti plný tento hlas		BIB	B. Jan Blahoslav	Bratr Blahoslav[516]	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Rorate coeli desuper et nubes pluant justum	K	29

[516] Připojena pozn.: „*Vždy dvě, tří i více písní pod jednou Numero stojí: snad proto, že rozdílným časem složené byly, a potom při prvém Vydání na svém místě připojené, aby více počtů nebylo, a Numero v kancionálech se srovnaly*." (fol. 4)

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
378.	Prozpěvůjme a zvěstujme	Johannes Augusta	BIA		Jan Augusta [517]	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Lux et origo lucis summe Deus	K	523
379.	Prozpěvůjmež v tomto veselí	Johannes Augusta	BIA	B. Wolff	Br. Wolf	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*			PA	581
380.	Prozpěvujmež v utěšení	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Bakalář	Adam, Bakalář	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*			UT	525
381.	Prozpěvujmež vesele že nám Bůh dal	Pavel Paulin	BPP	B. Pavel Paulin		Pavel Paulin (†1564)	*Br1541*			K	633
382.	Prozpěvujmež všickni k chvále	Jan (Jestřebský, Ostrský, Turnovský někdy též Prsteník)		Jan Jestřebský, někdy Pausteník .|.	Jan Paustevník Jestřebský (fol. J 16)	Jan Pausteník (†1543)	*Br1561*			K	30
383.	Prozpěvujmež všickni vesele	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta, Bisk. Litomysl. Bratrský	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*	Ecce concipies et paries filium	Ecce concipies et paries filium	KP	460
384.	Prozpěvůjž vesele stádce Páně	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Inventor rutile dux bone luminis	K	131
385.	Přeblahoslavený člověk	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	žalm 1	Beatus vir qui non abiit	KP	458
386.	Před ukrutnau mocí světa	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm Bakalář	Adam, Bakalář	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*			K	239
387.	Předivný Pán Bůh v skutcích svých	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Pulcherima velut rosa	K	525

[517] V Klejchově rejstříku ve tvaru *Prozpěvujme a velebme.*

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
388.	Předivnýs Otče v milosti	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1561*		Jesus Christus nostra salus	K	119
389.	Přesilný Hospodine drž ruku	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*	Contere Domine fortitudinem	Contere Domine fortitudinem	KP	387
390.	Při tomto pochovávání těla	Lukáš	BLS			Lukáš Starý[518] (1459–1528)	*Ut1531*			K	588
391.	Při tomto posluhování	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	273
392.	Příchod Kristův ohlašujme[519]	Johannes Augusta				Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	[529]
393.	Přijav od Otce poselství	Adam Šturm	BAŠ			Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*			K	239
394.	Přijdiž těšiteli Duše svatý[520]	Z kostelního graduálu	ZKG	kostelní	Kostelní	Z kostelního graduálu	*Br1541*	Veni creator spiritus	Veni creator spiritus	UT	533
395.	Přikázal se modliti Kristus	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý[521]	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1561*		Jidech tam vedle řeky	K	151

[518] *Rejstřík* uvádí incipit *Při tomto pochovávání těla v hrob vložení,* tak jak je uveden v bratrských edicích. Vzhledem k životním datům lze předpokládat autorství varianty *Při tomto pohřebování těla pochovávání.* Nová varianta písně je pravděpodobně výsledkem korigovaného autorství.
[519] Není obsažena v pozdějších redakcích kancionálu.
[520] *Rejstřík* uvádí incipit *Přijď stvořiteli Duše svatý,* tak jak je uvedeno v Blahoslavových redakcích. Jedná se o úpravu staršího textu *Přijď stvořiteli Duše svatý navštěv*, který se vyskytuje již v *Jistebnickém kancionálu.*
[521] Původní zápis „Martin M.“ přeškrtnut.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
396.	Přikázání svá Pán Bůh vydal	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*		Herr wer wird wohn in deiner Hütt	K	623
397.	Přikazateli Ježíši ty máš slova života	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Es spricht der Unweisen Mund wohl	K	627
398.	Přílišná ouzkosti srdce ctného	Jan Blahoslav				Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*			PA	703
399.	Připravmež se věrní k modlení	Táborských	TB	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš		*Habr1530*			K	295
400.	Připravuj se věrná říše[522]	Johannes Augusta				Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	[222]
401.	Přišel jest k nám obr silný	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*HB 2/49*	Consolator gubernator	Consolator gubernator	KP	353
402.	Přišliť jsou dnové zarmoucení	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	7. kapitola z knihy Micheáše		K	567
403.	Radost nevýmluvná dnešní den	Jan Táborský	BIT	Jan Táborský	Jan Táborský	Jan Táborský († 1495)	*Br1501*		Cum sanctis omnibus	K	369
404.	Radostně Boha chvalme	Matěj Kunvaldský	BMK	B. Matěj Konvaldský	Matěj Kunvaldský	Matěj Konvaldský (1442–1500)	*Br1501*		Also heilig ist der Tag	K	167

[522] Není obsažena v pozdějších redakcích kancionálu.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
405.	Raduj se každý člověk	Matěj Kunvaldský	BMK	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Matěj Konvaldský (1442–1500)	*Ut1531*			PA	531
406.	Raduj se Matko synů božích rodičko	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Ave preclara maris stella Maria	K	624
407.	Radujme se v našem srdci z dobrých	Matěj Kunvaldský	BMK	B. Matěj Konvaldský	Mat. Kunvaldský	Matěj Konvaldský (1442–1500)	*Br1541*			PA	529
408.	Radujme se v Pánu Kristu	Matěj Kunvaldský	BMK	B. Matěj Konvaldský	Mat. Kunvaldský	Matěj Konvaldský (1442–1500)	*Br1501*			PA	41
409.	Radujme se všickni věrní	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta		*Ko1517*		Omnis nunc microcosmus/ Omnis mundus jocundetur	K	294
410.	Radujme se vždy společně chválu	Matěj Konvaldský / *z Graduálu kostelního*	BMK	B. Matěj Konvaldský	Mat. Kunvaldský	Matěj Konvaldský (1442–1500)	*Br1501*			K	379
411.	Radůjmež se spolu v Pánu	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*	Gaudeamus omnes in Domino	Gaudeamus omnes in Domino	KP	411
412.	Radujmež se všickni jsouce toho	Johannes Augusta	BIA			Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*	Vita sanctorum decus angelorum		K	526
413.	Radujte se v Pánu znovuzrození			B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	489

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
414.	Rána Boží morová[523]		BIS	Matěj Červenka	Made v.	Jan Svatoň (†1600)	*Br1576*			K	677
415.	Rosu dejte nebesa		BIB	B. Jan Blahoslav	Bratr Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Rorate coeli desuper et nubes pluant justum	K	29
416.	Rozžehnejmež se s tím tělem	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Ut1531*			K	596
417.	Ruka tvá mocný Bože	Jan (Jestřebský, Ostrský, Turnovský někdy též Prsteník)		Jan někdy Pausteník	Jan Paustevník	Jan Pausteník (†1543)	*Br1541*			K	585
418.	Sešliž Hospodine svého Ducha	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	žalm	na kterýkoli tón	K	558
419.	Sláva Bohu na výsosti	Jiřík Štyrsa		Jiřík Štyrsa impresor Boleslavský	Adam Šturm	Jiřík Štyrsa (†1536)	*Br1541*		Gelobet seist du Jesu Christ	K	562
420.	Sláva na výsostech Bohu a na zemi	Z kostelního graduálu	ZKG	z Řehřova graduálu	Z Řehořova Graduálu	Z kostelního graduálu	*Br1501*	Gloria in excelsis Deo	Gloria in excelsis Deo	KP	391
421.	Sláva na výsostech Hospodinu	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Gloria in excelsis Deo	Gloria in excelsis Deo	KP	206
422.	Slavmež krále věčného	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Dies est letitiae in ortu regali	K	127

[523] Není součástí Blahoslavových redakcí.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
423.	Slavmež my krále svého	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm		Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*	Super te Jerusalem orietur Dominus	Super te Jerusalem orietur Dominus	KP	373
424.	Slavně ctěna buď svatá důstojná Trojice	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav[524]	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Benedicta sit sancta Trinitas	Benedicta sit sancta Trinitas	KP	658
425.	Slávu království nebeského	Johannes Augusta	BIA			Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Gratulemur in hoc festo Domino	K	566
426.	Slovo Boží věčné velebme	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta[525]	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Komm Heiliger Geist Herre Gott	K	607
427.	Slovo syn Boží jediný	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Verbum caro factum est	Verbum caro factum est	KP	340
428.	Slyš jak ten muž blažený			B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Iam Christus ab inferis	K	329
429.	Slyšiž hříšníče boží[526]	Johannes Augusta				Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Iam satis terris nivis atque dirae	K	[696]
430.	Slyšmež Krista ve čtení			B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	433
431.	Slyšte všickni a znejte hrozné	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		Gratulemur in hoc festo Domino	K	566

[524] Incipit ve tvaru: *Slavně ctěme svatou Trojici.*
[525] Incipit ve tvaru: *Slovo Boží všickni milujeme.*
[526] Není obsažena v pozdějších redakcích kancionálu.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
432.	Slyštež ze Čtení svatého	Jan Jelecký *z německé přeložil*	BIG	B. Jan Jelecký, z německé	Jan Jelecký, z německé	Jan Jelecký (†1568)	*Br1561*		Gott hat das Evangelium gegeben	K	778
433.	Smiluj se nade mnou Bože	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)		Miserere mei Deus	Es wohnet Lieb bei Liebe	KP	583
434.	Smrt divnou Boha v těle přišlého	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	305
435.	Spasiteli Pane Jezukriste	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Salve festa dies toto venerabilis	K	524
436.	Spasiteli Kriste jediný spasiž nás	Mikuláš (písař turnovský)		Mikoláš písař Turnovský (fol. 126)		Mikuláš (písař turnovský) / Jan Augusta	*Br1561*		Salvator mundi salva nos	KP	292
437.	Spomoziš mi z hoře mého	Jan Silvanus, předělána Janem Postevníkem a opravena Janem Rohem	BIR př.	Johannes Silvanus písař pana Popela .|.	Jan Silvanus	Jan Silván[527] (1493–1573) / Jan Pausteník (†1543) / Jan Roh (c1485/1487–1547)	*Ko1517*			K / UT / KA	584
438.	Správce domu božího	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Jidech tam vedle řeky	K	151

[527] *Rejstřík* uvádí incipit *Spomožiž mi z hoře mého.* Ve starších pramenech je použita píseň s incipitem *Spomožiž mi z smutku mého.* Nová varianta písně je pravděpodobně výsledkem korigovaného autorství.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
439.	Srdce mé skláda píseň	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		Iam Christus ab inferis	K	329
440.	Srdcí čistých choti Kriste jediný	Vavřinec Starý	BWawř:S	B. Vavřinec Krasonický .|.	Václav Krasonický	Vavřinec Krasonický (c1460–1535)	*Br1541*		Ave preclara maris stella	K	624
441.	Stvořitele svého ctěme	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Gelobet seist du Jesu Christ	K	562
442.	Stvořiteli Duše svatý božské	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		Kyrie Cunctipotens genitor	KP	37
443.	Stvořiteli Pane nejvyšší	Jan Blahoslav	BIB př.	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1541*		Čížku ptáčku zelený	K	900
444.	Stvořiteli svému díky	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1561*			K	148
445.	Stvořiteli věčnému buď chvála	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm bakalář	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*	Aeterne rex altissime		KP	665
446.	Stvořiteli věčný myť k tobě voláme	Wolf	BWOL	B. Wolf	Br. Wolf	Jan Wolf († 1547)	*Br1561*			K	527
447.	Svaté Boží požehnání buď	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Ite benedicti et electi	K	388
448.	Svatého všech svatých	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Sanctorum meritis incilita gaudia	Sanctorum meritis incilita gaudia	KP	316
449.	Svatý Duch z nebe přišlý	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Spiritus Domini replevit	Spiritus Domini replevit	KP	734
450.	Světlo nejtajnější z stolice	Lukáš, z latiny	BLS př.	B. Lukáš Starý	Biskup Bratrský, Lukáš, pražský Bakalář	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	A rea virga prime matris	A rea virga prime matris	KP	382

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
451.	Světlo zastkvělo se jest dnešní den	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Lux fulgebit hodie	Lux fulgebit hodie	KP	253
452.	Světlo zastkvělo se předivné	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Lux fulgebit hodie	K	253
453.	Svrchovaného krále pochvalmež	Lukáš, z latiny	BLS př.	B. Lukáš Starý z latinské (fol. 212)	Br. Lukáš z latiny přeložil	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Summi triumphum regis		528
454.	Syn z Panny narozený	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Nobis est natus hodie	K	348
455.	Syna prvorozeného Panně od Boha daného	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		A solis ortus cardine	K	488
456.	Šel přes potok Cedron k hoře	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Bratr Lukáš, Starší kněz i Bakalář Pražský	Lukáš Starý (1459–1528)	*Ko1517*		Pange lingua gloriosi	K	506
457.	Tajné rady u(v)ložení	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý z (latinské)	Biskup Bratrský, Lukáš, pražský Bakalář	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1561*		Verbum bonun et suave	K	385
458.	Taktoť smutně naříká choť Kristova	Jan Jelecký	BIG	B. Jan Jelecký	Jan Jelecký	Jan Jelecký († 1568)	*Br1561*			PA	751
459.	Taktoť volá sám Syn Boží	Urban Němec	BIR	B. Urban Němec z novokřtěnskýc h na české. B. Jan Roh opravil (fol. 481)	Urban němec z novokřtěnskýc h, na česko přeložil Jan Roh i upravil	Urban Němec († 1563)	*Br1541*	Kommt her zu mir spricht Gottes Sohn	Kommt her zu mir spricht Gottes Sohn	KP	645

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
460.	Tě Boha chválíme tě Hospodina vyznáváme			Augustýnova a Ambrožova .|.	August. i Ambrož. píseň stará		*Br1501*	Te Deum laudamus	Te Deum laudamus	KP[528]	390
461.	Tělo mrtvé v hrob kladouce	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav		Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*			K	596
462.	Temnosti staly sou se po všeliké zemi	Jan Blahoslav, z staré	BIB př.	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Ko1517*	Temnost staly jsu se	Tenebrae factae sunt	UT	432
463.	Tento čas nynější veselé	Adam Šturm	BAŠ			Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*			K	527
464.	Tento přeslavný den poctivosti	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Salve festa dies toto venerabilis aevo	K	524
465.	Tentoť jest jehož neseme	Lukáš		B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Iste confessor Domini	K	601
466.	Těš se dcerko Sionská	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*	O freu dich Jerusalem du christliche Gemeinde		KP	482
467.	Těš se Jeruzaléme	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Jan Augusta	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	474
468.	Těš se srdce člověka z hříchův	Lukáš, z latiny	BLS př.	z latinské B. Lukáš Starý	Br. Lukáš z latiny	Lukáš Starý[529] (1459–1528)	*Br1501*		Mortis en cum gloria victor mortis	K	203

[528] Autor české paralely není znám, Ambrož je považován za autora latinské varianty.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
469.	Těšiteli Duše svatý	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*	Nun bitten wir den heiligen Geist	Nun bitten wir den heiligen Geist	KP	534
470.	Tobě buď čest Pane Spasiteli náš	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Bakalář	Adam, Bakalář	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*		Hic est salus nostra et redemptio Israel	K	519
471.	Tobě kterýžs s nebe vstaupil	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Conditor alme siderum	K	413
472.	Tobě předobrý Bože náš buď chvála	Adam Šturm			Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*		O sancta mundi Domina	K	547
473.	Toho jenž dí Já sem jenž sem	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Imperatrix gloriosa plena laudum	K	301
474.	Tohoť jest nejvíc potřebí	Lukáš	BLS			Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	498
475.	Trojici blahoslavenou slávy	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Vater unser im Himmelreich der du uns alle heissest gleich/ O noster in celis pater qui nos amore	K	306
476.	Trůj v osobách Bůh jeden	Johannes Augusta				Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	545

[529] *Rejstřík* uvádí incipit *Těš se srdce člověka z hříchů*, tak jak je uveden v bratrských edicích. Vzhledem k životním datům nelze vyloučit autorství u starší varianty *Raduj se srdce člověka z hříchů již povstalého.* Nová varianta písně je pravděpodobně výsledkem korigovaného autorství.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
477.	Třetího dne vstal z mrtvých Pán	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm	Adam, Bakalář	Adam Šturm (c1500–1565)	*Ut1522*		Resurrexit Dominus	K	288
478.	Tvář laskavou obrať Pane	Adam Šturm, z staré	BAŠ	B. Adam Šturm z staré .|.	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*			PA	409
479.	Ty jenž sám to umění máš všech	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	312
480.	Tys Pane náš Ježíši hoden	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	769
481.	Ukřižovaného Krále zpívejme	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Bratr Lukáš, Starší kněz i Bakalář Pražský	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	36
482.	Umučení i trýznění	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Bratr Lukáš, Starší kněz i Bakalář Pražský	Lukáš Starý (1459–1528)	*Habr1530*		Stabat Mater dolorosa	K	510
483.	Uslyšiž nás Hospodine	Havel Dřevínek	BHD	B. Havel Dřevínek	Havel Dřevínek	Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*	Exaudi nos Domine	Exaudi nos Domine	KP	720
484.	Utečme se k Ježíšovi ať naše srdce obnoví	Jan Blahoslav, z staré		B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Habr1530*	Utečme se k Ježíšovi ku Pánu Bohu Otci jeho		UT	222
485.	V moci (v) moudrosti dobrého			B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1501*			PA	384
486.	V pracech byl Pán od mladosti	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*			K	239
487.	V svědomí svém rozvlaženi	Havel Dřevínek	BHD	B. Šturm		Havel Dřevínek (1501–1563)	*Br1561*			PA	783

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
488.	V tebeť Bože věřím dejž ať	Johannes Augusta	BIA			Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Jidech tam vedle řeky	K	151
489.	Važmež jak mnohá dobrota			B. Lukáš Starý	Bratr Lukáš, Starší kněz I Bakalář Pražský	*Lukáš Starý (1459–1528)*	*Ko1517*	Vexilla regis prodeunt	Vexilla regis prodeunt	KP	508
490.	Važmež věrní nábožně smrt Kristovu	Václav Solín	BWS	B. Václav Solín	Václav Solinka	Václav Solín (1527–1566)	*Br1561*			PA	466
491.	Važmež život smrtedlnosti	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*		Iam moesta quiesce querela	K	773
492.	Ve dnech bídných pokušení	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Žalm 120	Leuavi oculos meos	K	762
493.	Ve jméno boží počněme			Husencův Táborských	Táborských	Jan Čapek († c1452)	*JistK*			*PA*	194
494.	Ve jméno Krista doufáme	Johannes Augusta (Tu píseň pan Kundrát z Krajku, pan Jan Prostiboršký, pan Václav Tým spolu s Brat. Janem Augustau skládali, jedouce z Vídně s konfessí na cestě, léta 1537)	BIA	Poslové k králi Ferdinandovy vysláni s Konfesí bratrskou. B. Jan Augusta dodělal tři verše poslední	Poslové k Ferdinandovi vysláni	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*	In Gottes Namen fahren wir	In Gottes Namen fahren wir	KP	647
495.	Věčný králi Pane náš	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Žalm 78		KM	730

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
496.	Věčný Syn jednorozený Bůh pravý	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*	En Trinitatis speculum	En Trinitatis speculum	K	114
497.	Velebiž o duše má Pána Boha	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	313
498.	Velebmež Boha mocného	Matěj Kunvaldský	BMK		Matěj Kunvaldský	Matěj Konvaldský (1442–1500)	*Br1541*		Dulces odas resonemus	K	149; 415
499.	Velebmež dnešní den Boha	Johannes Augusta	BIA			Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*	Gloria tibi Trinitas	Gloria tibi Trinitas	KP	1005
500.	Velebmež Syna Božího	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		A solis ortus cardine	K	488
501.	Velebmež vždy s veselím Stvořitele	Jan Táborský / též z kostelního gradálu	BIT	Jan Táborský	Jan Táborský	Jan Táborský († 1495)	*Br1501*		Dies est letitiae in ortu regali	K	127
502.	Velmiť jest potřebí každému člověku	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic proti Lejanům[530]	Jan Milíč	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*			*PA*	758
503.	Věrná duše radostně máš Krále			B. Jan. Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Habr1530*		Ave Virgo nobilis Regina	K	252
504.	Věřím v Boha Otce všemohoucího			B. Jan Blahoslav			*Br1576*			UT	295

[530] U písně novodobý rukopisný komentář tužkou ve tvaru: *Jan Milič. (Dle Kleycha).*

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
505.	Věřmež v Boha jednoho	Rokycan Apostata	Rok.	Mistr Rokycan	Mistr Rokycan	Jan Rokycana (1395–1471)	*JistK*			*K*	433
506.	Věřmež všickni v našeho	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý[531] (1459–1528)	*Habr1530*		En emola typica	K / KA	192
507.	Vesele Bohu zpívejme čest	Jiřík Štyrsa	TB	Jiřík Štyrsa impresor	Jiřík Štyrsa	Jiřík Štyrsa († 1536)	*Habr1535*		Nun freut euch lieben Christen g´mein	K	616
508.	Vesele Bohu zpívejme jemu	Lukáš	Beneš Bavoryňský	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Ko1517*		E morte Pater divinus	K	163
509.	Vesele v hojném potěšení	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Letabundus exultet fidelis	Letabundus exultet fidelis	KP	358
510.	Vesele zpívejme Boha Otce chvalme			B. Lukáš Starý	Br. Lukáš, Starší		*Br1501*		Ave hierarchia celestis et pia	UT	281
511.	Veseliž se již nyní všecko lidské	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Habr1535*		Cedit hyems eminus	K	267
512.	Veseliž se již nyní všeliký člověk	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Jan Augusta	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	474
513.	Veseliž se srdce každého věrného	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Bakalář	Adam, Bakalář	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1541*	Exultet iam angelica turba celorum	Exultet iam angelica turba celorum	KP	522

[531] *Rejstřík* uvádí incipit *Věřmež všickni v našeho Stvořitele milého*, tak jak je uveden v bratrských edicích. Vzhledem k životním datům nelze vyloučit autorství u starší varianty *Věřmež věrní v našeho Stvořitele*. Nová varianta písně je pravděpodobně výsledkem korigovaného autorství.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
514.	Veselme se spolu křesťané milí	Wolf	BWOL	B. Wolff	Br. Wolf	Jan Wolf (†1547)	*Br1541*			PA	580
515.	Vítej Jezukriste s nebeské	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		Ave gloriosa Virgo Mater Christi	K	351
516.	Vítěze slavného Pána našeho	Matauš Tatíček	BMT	B. Matouš Tatíček	Matauš Tatíček	Matouš Tatíček (†1552)	*Br1561*			PA	473
517.	Vizme nynější čas nebezpečný			Jan Blahoslav	Jan Blahoslav		*Br1598*		O králi Ludvíkovi	K	
518.	Vizmež ctitele Božího	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Pange lingua gloriosi proelium certaminis	K	506
519.	Vizmež člověka nedávno živého	Wolf	BWOL			Jan Wolf (†1547)	*Br1561*			PA	774
520.	Vizmež příklad smrtedlnosti	Lukáš, z latinské	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš z latinského	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Rogamus te Domine	K	599
521.	Vizmež věrní Bohu milí	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	384
522.	Volámeť z hlubokosti žaláře	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	De profundis clamavi ad te Domine	De profundis clamavi ad te Domine	KP	419
523.	Vstaľ jest z mrtvých za nás	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Bakalář		Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*	Resurrexi et adhuc tecum sum	Resurexi et adhuc	KP	468
524.	Vstoupil Kristus vzhůru	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Surgit in hac die Christus Dominus	K	193
525.	Všemohůcí Stvořiteli nebe	Jiřík Štyrsa		Jiřík Štyrsa .|.	Jiřík Štyrsa	Jiřík Štyrsa (†1536)	*Ko1517*			PA	614

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
526.	Všemu světu zlořečení	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*		Fortis ecce leo ille	K	141
527.	Vší cti chvály nade vše hodný	Jiřík Štyrsa	BWOL / TB	B. Wolf	Br. Wolf[532]	*Jiřík Štyrsa (†1536)*	*Habr1535*		Čížku ptáčku zelený	K	900
528.	Všickni hříšní k vodám poďte	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	608
529.	Všickni jenžto kajícího došli	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Ut1531*		Fortis ecce leo ille	K	141
530.	Všickni spolu shromáždění	Jan Blahoslav, ze staré	BIB př.	B. Jan Blahoslav		Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*			K	273
531.	Všickni věrní křesťané veselme se	Martin Michalec	BMM	Martin Michalec z Litoměřic		Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*	Gaudeamus pariter omnes	Gaudeamus pariter omnes	KP	322
532.	Všickni věrní povstaňme	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Habr1530*		En emola typica	K	192
533.	Všickni věrní prosmež Boha[533]	Wolf				Jan Wolf (†1547)	---			PA	---
534.	Vypravůjmež všickni slávu		BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	239

[532] Incipit ve tvaru: *Cti a chvály nadevše hodný.*
[533] Nebyla doposud nalezena.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
535.	Vypravujtež nebeští slávu	Lukáš, ze starých předělal	BLS př.	Z kostelní Řehořovy / B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Coeli enarrant gloriam Dei	Coeli enarrant gloriam Dei	KP	559
536.	Vyznávejmež se Pánu Bohu	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		O salutaris hostia que coeli pandis	K	77
537.	Vzbuď nás Pane ať povstaneme	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	380
538.	Vzdejmež čest Bohu svému	Martin Michalec	BMM		Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*		Herr Christ der einig Gottes Sohn Vaters in Ewigkeit	K	667
539.	Vzdejmež chválu Bohu Otci	Lukáš	BLS			Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	41
540.	Vzdejmež chválu Bohu spolu	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*		Ave rubens rosa	K	248
541.	Vzdejmež chválu nebeskému Pánu				Jan Paustevník	*Jan Pausteník (†1543)*	*Br1541*			K	625
542.	Vzdejmež chválu po všecky věky	Jan Blahoslav, z staré latinské	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Laudem Deo dicam per secula	Laudem Deo dicam per secula	KP	486
543.	Vzkříšení Spasitele svého				Jan Augusta		*Fr1505*			K	198

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
544.	Z výsosti na tento svět	Václav Miřínský			Kostelní píseň	Václav Miřínský[534] (†1492?)	*Ko1517*			K	313
545.	Z dobrých věcí Boha chvalme	Matěj Kunvaldský	BMK	B. Matěj Kunvaldský	Matěj Kunvaldský	Matěj Konvaldský (1442–1500)	*Br1541*			K	376
546.	Z hlubokosti v své ouzkosti tebeť	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	De profundis clamavi	O Jesu Christ dein Nam´ der ist	KP	867
547.	Z té milosti nesmírné od Boha	Matěj Kunvaldský	BMK	B. Matěj Konvaldský	Mat. Kunvaldský[535]	Matěj Konvaldský (1442–1500)	*Br1501*		Veni Sancte spiritus et emitte caelitus	K	147; 176
548.	Z vítězství Ježíše Pána	Jan Blahoslav	BIB	B. Jan Blahoslav		Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1561*	Ad honorem infantuli	Ad honorem infantuli	KP	108
549.	Zavítej k nám Duše svatý s Otcem	Matěj Červenka, z latinské	BMČ	B. Matěj Červenka	Matěj Červenka	Matěj Červenka (1521–1569)	*Br1561*	Komm Gott Schöpfer Heiliger Geist besuch	Nunc sancte nobis Spiritus	KP	402
550.	Zdráv buď Králi nebeský	Lukáš, ze starých předělal	BLS př.	B. Lukáš Starý z přiedešlé	Br. Lukáš z latiny ji přeložil	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*	Salve Rex celi et terre	Salve Rex celi et terre	KP	504
551.	Zkřikniž hlasem radostně	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	633
552.	Zpívej jazyk křesťanský ke cti	Johannes Augusta	BIA			Jan Augusta (1500–1572)	*Br1541*		Pange lingua gloriosi	UT	506

[534] Identifikováno dle Kouba 1959: 86, též Jireček 1878: 72.
[535] Incipit ve tvaru: *Z té milosti přehojné*.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
553.	Zpívej jazyk o přeslavném boji	Z kostelního graduálu	ZKG	Pražská z latinské		Z kostelního graduálu	*Br1541*		Pange lingua gloriosi corporis	K	572
554.	Zpívej jazyk v potěšení	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý[536] (1459–1528)	*Br1541*	Pange lingua gloriosi corporis	Pange lingua gloriosi corporis	KP	572
555.	Zpívej s pláčem přežalostně	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	596
556.	Zpívej věrný jsa účastný[537]	Johannes Augusta				Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	
557.	Zpívej věrný přeradostně	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš, Biskup Bratrský slavný	Lukáš Starý (1459–1528)	*Br1541*			K	596
558.	Zpívejmež my nyní v tomto shromáždění	Lukáš	BLS	B. Lukáš Starý	Br. Lukáš	Lukáš Starý[538] (1459–1528)	*Habr1530*		Ezechielis porta clausa	K	137
559.	Zpívejmež na čest našeho Spasitele Krista	Adam Šturm	BAŠ	B. Adam Šturm	Adam Šturm	Adam Šturm (c1500–1565)	*Br1561*		Puer natus in Bethlehem	K	410

[536] *Rejstřík* uvádí incipit *Zpívej jazyk v potěšení Kristovo umučení vyznávaje*, tak jak je uveden v bratrských edicích. Vzhledem k životním datům je však možné uvažovat o autorství starší varianty *Zpívej jazyk oslavného tajemství těla svatého*. Varianta uvedena v Rejstříku pak může být další úpravy textu.

[537] Není obsažena v pozdějších redakcích kancionálu.

[538] *Rejstřík* uvádí incipit *Zpívejmež my nyní v tomto shromáždění,* tak jak uvedeno v Blahoslavových redakcích. Vzhledem k životním datům nelze vyloučit autorství u starší varianty *Zpívejmež my věrní v tomto zarmúcení.* Nová varianta písně je pravděpodobně výsledkem několikanásobného korigovaného autorství, nejprve Janem Rohem a následně Janem Blahoslavem.

č.	textový incipit	*Rejstřík*	*Br1576*	*Br1598*	Klejchův resjtřík	pravděpodobný autor	první výskyt	předloha textová	předloha melodická	autorství	MHB
560.	Zpívejmež věrní společně chválu	Martin Michalec	BMM	B. Martin Michalec z Litoměřic	Martin Michalek	Martin Michalec (1484–1547)	*Br1541*	žalm 100	Vater unser im Himmelreich der du uns alle heissest gleich	K	306
561.	Zpívejmež všickni vesele chválíc		BIA				*Ko1517*		Preis sei Gott im höchsten Thron	K	491
562.	Žalostné rozmlouvání slyšme	Jan Blahoslav *ze staré*	BIB př.	B. Lukáš Starý, B. Jan Blahoslav znovu spravil	Jan Blahoslav	Jan Blahoslav (1523–1571)	*Br1564*	dialog Milosrdenství a Spravedlnosti		K	777
563.	Život chudý Pána Krista	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta	Jan Augusta	Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*			K	90
564.	Život Kristův zvelebujme	Johannes Augusta	BIA	B. Jan Augusta		Jan Augusta (1500–1572)	*Br1561*		Assunt festa jubilea	K	265
565.	Živý chlebe kterýžs z nebe	Mistr Jan Hus	MIH	Mistr Jan Hus	Mistr Jan Hus		*Br1541*	Vivus panis angelorum		UT	125

ZÁVĚR

Problematika autorství duchovních písní zaujímá specifické postavení v oblasti hymnologie. Definovat pojem autorství duchovních písní je ale stále úkol velmi složitý a doposud nebyl zcela vyřešen. Protože je důležité duchovní píseň vždy vnímat jako celek, který je složen z textové a hudební složky, bylo třeba při hodnocení autorství duchovních písní nahlížet na obě složky rovnocenně. Hovoříme-li o autorech duchovních písní v kontextu tvorby 16. a 17. století, je nutné si vždy uvědomovat velký významový posun v pohledu na autorský proces. V dnešní době je autorství chápáno ve smyslu duchovního vlastnictví, avšak z autorských rejstříků a předmluv kancionálů vyplývá mnohovrstevnost tohoto pojmu.

V předložené práci byla pojednána problematika autorství kancionálů na základě soupisů autorů, které vznikaly od 2. poloviny 16. století činností stoupenců jednoty bratrské (rejstřík *Písní duchovních některých, jichž se ode vší Jednoty Bratrské písně užívá, Rejstřík* Jana Blahoslava; dva glosované bratrské kancionály z let 1576 a 1598; *Rejstřík starých písní bratrských* odkazující se na rejstřík Václava Klejcha). Srovnání obsahů autorských rejstříků a glos v bratrských kancionálech také přineslo několik poznatků k vzájemné provázanosti poblahoslavských soupisů. Rozbor potvrdil, že ani jeden z rejstříků nemohl vycházet z téhož pramene. Glosy v kancionálu z roku 1576 jsou Blahoslavovu *Rejstříku* nejblíže, avšak muzejní exemplář kancionálu z roku 1598 již musel pracovat s pozdějším doplněným opisem *Rejstříku*, popřípadě musel písař použít nejméně dva zdroje pro vytvoření autorských přípisků. Klejchův rejstřík je pak na konci tohoto vývoje, je nejvzdálenější původní předloze, avšak výchozí pramen pro vytvoření tohoto soupisu musel být taktéž odlišný, než tomu bylo u ostatních rozebíraných poznámek v glosovaných bratrských kancionálech.

Z postupů, jakými byly duchovní písně tvořeny, vyplynula i potřeba vytvořit typologii autorství podle způsobu práce s textem a nápěvem. Jako nejvhodnější pro vyhodnocení autorského podílu a samotné potvrzení autorství se jevilo stanovit tři kategorie autorství: přímé autorství, upravovatelství (spoluautorství) a korigované autorství. Tyto tři kategorie bylo možné dále rozčlenit a specifikovat tak způsob vzniku jednotlivých duchovních písní. Předložená práce aplikuje tuto navrženou typologii autorství, přičemž výsledkem je nejen odhalení postupu, jakým byla píseň vytvořena, ale i odhalení převažujícího způsobu tvorby u určitého autora. Zajímavým zjištěním bylo v tomto smyslu např.

poznání charakteru Augustovy tvorby. Přímé autorství, tedy autorství textu i nápěvu, bylo v jeho případě na základě užité typologie zcela vyloučeno. Stejně jako u převažující části duchovních písní, které byly označeny Blahoslavovým *Rejstříkem* jako autorské, byl i zde prokázán téměř výhradní podíl kontrafakt. Taktéž melodické proměny a úpravy nápěvů při přechodu ze starší repertoárové vrstvy byly omezeny. Ačkoli u Jana Blahoslava můžeme hovořit i o přímém autorství, je v jeho tvorbě převažující podíl kontrafakt s nápěvy ze staršího latinského okruhu. Zhruba u třetiny zkoumaných písní můžeme identifikovat latinskou paralelu písně. Rozbor také prokázal u některých autorů menší variabilitu užívaných nápěvů. Nejmarkantnější je tento jev v tvorbě Lukáše Starého, který u téměř třetiny textů užívá opakovaně téže nápěv několikrát. Z tohoto hlediska se jeví bratrská produkce více svázána se starší repertoárovou vrstvou a je spíše založena na tvorbě kontrafakt než na přímém autorství textů a nápěvů.

SHRNUTÍ

Cílem této práce je přispět k výkladu široké a v reformačním období velmi složité problematice autorství duchovních písní. Základem práce je soupis *Písní duchovních některých, jichž se ode vší Jednoty Bratrské písně užívá, Rejstřík*. Taktéž celá koncepce a uspořádání práce se odvíjí od tohoto *Rejstříku*, který vepsal roku 1561 Jan Blahoslav do devátého svazku *Akt jednoty bratrské* (fol. 318a–341a). Stojí na počátku nového pohledu na autorství bratrských duchovních písní, je souhrnem autorských osobností a dokládá také Blahoslavovu snahu zachytit vývoj duchovní písně. Na autorství je nutné vždy nahlížet v dobovém kontextu, tedy vnímat autora především jako upravovatele písně či jako autora textu, nikoli jako tvůrce textu i melodie. Vlivem transkonfesionality nápěvné složky písní je také podíl autorů textů převažující.

Úkolem práce nebylo provést edici díla, ale na základě ověření Blahoslavových tvrzení odhalit hlubší souvislosti v autorském okruhu a cesty tvůrčího procesu. Ačkoli je tedy Blahoslavův *Rejstřík* považován za základní pramen k poznání autorské základny, nebyl doposud systematicky rozebrán, ani nebyl uplatněn jako primární pramen odhalující vývoj některých duchovních písní. Taktéž vzájemná detailní komparace s dostupnými poblahoslavovskými soupisy nebyla doposud provedena. Snahou bylo tedy nejen ověřit údaje uvedené u vybraných písní, ale také pokusit se zodpovědět otázku vývoje rejstříků a míru jejich vzájemné souvislosti. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Pro komplexní zhodnocení zkoumaných pramenů bylo nutné vytvořit přehled dobové písňové produkce v kontextu kulturně-náboženského vývoje. Vzhledem k zaměření *Rejstříku* byly upozaděny prameny katolické provenience. Těchto sekundárních pramenů pak bylo využíváno při následné analýze a byl z nich čerpán komparační materiál. Protože jsou všechny zkoumané rejstříky a autorské glosy velkého rozsahu, byly vybrány pouze určité skupiny autorsky označených duchovních písní. Pomocí těchto dílčích sond do jednotlivých autorských soupisů byly některé z autorských údajů potvrzeny či vyvráceny, v jiných případech bylo také možno provést obecnější charakteristiku autora v závislosti na jeho písňové tvorbě. Na základě celkové komparace všech zkoumaných autorských soupisů byla stanovena míra závislosti na Blahoslavově *Rejstříku.*

Kapitoly vztahující se k Blahoslavovu *Rejstříku* a jeho poblahoslavovským zpracováním byly pro potřeby této práce rozčleněny podle Blahoslavových poznámek k písním. Zdůraznění kontrafakt na latinskou předlohu, kontrafakt

německých písní, upozornění na starší původ písně a upřesňujících poznámek objasňuje současně i postupy, kterými byla kontrafakta utvářena. Nejobsáhlejší skupinou jsou poznámky upozorňující na latinský původ písně. Nejvíce těchto poznámek upřesňuje zdroje Lukáše Starého. Z jedenácti uvedených českých textů můžeme u deseti z nich připustit autorství Lukáše Starého. U všech těchto písní lze z hlediska melodie konstatovat téměř přesnou adaptaci českého textu na původní latinský nápěv. Z uvedených změn se nejčastěji objevuje krácení melismat, což však souvisí s dobovou praxí. Texty, které odkazují na latinskou předlohu, citují původní latinský nápěv bez výraznějších rytmicko-melodických změn. Lukáš je však z hlediska stability tvorby spíše výjimkou. Nalézt takovýto společný postup v rozsáhlé tvorbě Jana Blahoslava není možné. Východiskem může být hodnocení jeho tvorby podle charakteru, tak jak ho sám určil v *Rejstříku.* Nemůžeme sice stanovit dogmatické postupy, ale můžeme odhalit alespoň některé společné znaky. Na rozdíl od Lukáše Starého, v jehož kontrafaktech obecně převažují překlady latinských textů, je v Blahoslavově tvorbě odkazující na starší původ podíl přímých latinských textových předloh minimální. Pouze u třech písní ze šestnácti odkazujících se na starší repertoár je prokazatelný latinský původ. Melodie u všech těchto písní je shodná s původním nápěvem, u čtyř písní lze identifikovat jejich starší melodickou variantu. Zde Blahoslav zasáhl výrazněji do textové podoby, mnohdy došlo k razantnímu zkrácení či k výrazné proměně původního textu, melodie písní ale zůstává v původní podobě.

Důkaz silného vlivu Blahoslavova *Rejstříku* můžeme spatřovat v existenci jeho opisů a glos v bratrských kancionálech 1. poloviny 16. století. Doposud jediný popsaný exemplář uceleného opisu Blahoslavova *Rejstříku* je dnes považován za ztracený. Jedná se o rejstřík s názvem *Památka Bratra Jana Blahoslava, kterýž v Jednotě bratrské biskupem byl, toto poznamenání, kdo kterou píseň od mnoha let udělal, kteréž sou položeny v nynějším kancionálu bratrským*, který si pořídil roku 1578 Šebor Pražma z Bílkova a na Mouřilově. Z důvodu absence pramene byly v této práci využity pouze zprostředkované informace ze studie A. Škarky, který měl zřejmě jako poslední badatel spis k dispozici. I když byly Škarkovy výzkumy literárněvědné, na základě uveřejnění několika autorů a komparace s Blahoslavovým *Rejstříkem*, můžeme odhalit několik nově zařazených autorů. Autor Pražmova rejstříku doplnil Blahoslavův soupis o některé autory písní, které byly do kancionálu vydaného v roce 1576 vloženy až po smrti Jana Blahoslava, a nejsou tak součástí žádné Blahoslavovy redakce. Jedná se o autory Izajáše Cibulku, Jana Svatoně, Jana staršího ze Žerotína a Ondřeje Štefana.

Samostatně i v kontextu *Rejstříku* byly rozebrány glosy v bratrském kancionálu *Písní duchovních evanjelistických* z roku 1576, který vlastnil Jana Krčma z Koněpas (1573—1618). Glosy mají formu monogramů jmen autorů a na základě rodové spřízněnosti s rodem Pražmů můžeme předpokládat vzájemnou provázanost obou soupisů. Taktéž zde je píseň *Ach již se smrt přibližuje a hříšného zarmucuje* nově přiřazena autorovi s monogramem BIC, tedy Izajáši Cibulkovi. Uvedení monogramů BIS dopomohlo k identifikaci písně *Rána boží morová* a její přiřazení Janu Svatoňovi, jak tomu bylo i v Pražmově soupisu. Celkovou komparací *Rejstříku* a glos v Krčmově kancionálu také docházíme ke zjištění, že nedošlo pouze k rozšíření původního *Rejstříku*, ale mnohdy též k odlišnému určení autorů. Rozpor s Blahoslavovým *Rejstříkem* můžeme nalézt u sedmi písní. Zda se jedná pouze o chybu písaře, by vyloučilo pouze celkové srovnání s Pražmovým soupisem. Stejně můžeme pohlížet na tři nově zařazené písně Jana Červenky a na dvě písně, které byly připsány Janu Augustovi. Oproti Blahoslavovu *Rejstříku* došlo k zestručnění doplňujících poznámek, popis vývoje autorských zásahů do písně byl povětšinou omezen pouze na poznámku *př.* za monogramem autora. Mnohdy podrobné Blahoslavovy poznámky zachycující autora, překladatele či upravovatele byly vypuštěny. Nově můžeme nalézt poznámku *př.* u 13 písní Lukáše Staršího, avšak jen u dvou textů bylo možné předlohu identifikovat, u osmi kontrafakt se pak podařilo doložit nápěv s původně latinským textem. I přes určité odlišnosti v glosách v Krčmově kancionálu a Blahoslavově *Rejstříku* vykazují oba prameny 90procentní shodu.

U pramene, který taktéž zaznamenává autory ve formě přípisků do bratrského kancionálu *Písně duchovní evanjelistické* z roku 1598, jsme se již nemohli opírat o podobnost či rodové vazby. Pramen, který posloužil jako podklad pro soupis, ani motivy vlastníka tisku nejsou známy. Z paleografického hlediska se můžeme domnívat, že glosy vznikly v průběhu 17. století. I zde lze oproti Blahoslavovu *Rejstříku* určit dvě nově se objevující jména autorů. Na základě analýzy vývoje písně můžeme ale vyloučit autorství Tůmy Přeloučského u písně *Buď Bohu chvála čest*. Druhý z nově uvedených autorů byl označen jako Jacobellus, Jakoubek ze Stříbra. Přípis jeho osoby k tomuto kontrafaktu ale spíše upozorňuje na jeho autorství latinské varianty textu, nikoli na autorství českého kontrafakta. Oproti Blahoslavovu *Rejstříku* i glosám v Krčmově kancionálu došlo k nárůstu nově určených písní. Především uvedení autorů, jejichž tvorba spadá do 2. poloviny 15. století, se jeví jako chybné. Vzhledem k analýze vývoje jednotlivých písní lze vyloučit autorství u jedné písně Jana Husa a Jana z Rokycan.

Nárůst odlišných údajů, které přinesly glosy v muzejním exempláři, upozornil také na doposud nezodpovězenou otázku zdrojů pro vytvoření poblahoslavovských soupisů. Označit konkrétní pramen je nemožné, avšak obsah a tvar poznámek by mohl alespoň naznačit, zda jednotlivé rejstříky vycházely z téhož primárního pramene. Hypotéza o souvislosti Pražmova soupisu a Krčmova kancionálu byla již vyslovena. Otázka glos v muzejním exempláři se však jeví jako složitější a nelze se spokojit s tvrzením, že se jedná pouze o další verzi Blahoslavova *Rejstříku.* Autorské záznamy mají zestručňující charakter, avšak počet nově určených písní vzrostl o 37. Můžeme tedy předpokládat, že autor glos pracoval s již odlišnou verzí Blahoslavova *Rejstříku*, která obsahovala mnoho nepřesností. Dále je u celkem 15 glos připsána písařská zkratka ve tvaru .|. , jejíž funkce nebyla doposud objasněna. Glosy obsahující tuto zkratku se ve 13 případech shodují s informacemi v Blahoslavově *Rejstříku.* Bez ohledu na správnost určení se dvě písně, Ambrožovy a Augustinovy, objevují nově a píseň *Křesťané pravdy boží praví bojovníci* uvádí nekonkrétně za autora *jednoho Mistra z Prahy proti Římanům*. Oba záznamy jsou pak ve stejném tvaru i v Klejchově rejstříku. Zbylé písně však důsledně přebírají Blahoslavovy záznamy, a to včetně skupiny třech písní Jiříka Štyrsy, které jsou v Krčmově kancionálu bez autorského určení. Také píseň Adama Šturma *Tvář laskavou obrať Pane* je uvedena včetně odkazu na původ *ze staré*, i když ji glosy v Krčmově kancionálu vynechávají. Vzhledem k tomu, že se muzejní exemplář nedrží striktně ani jednoho z uvedených pramenů, je možné, že zkratka .|. označuje další pramen, který je svou povahou daleko blíže k původnímu Blahoslavovu *Rejstříku*, než tomu bylo u většinové předlohy k záznamům muzejního exempláře. Muzejní exemplář by tedy nebyl jen další variantou Blahoslavova *Rejstříku*, ale jeho další redakcí.

Posledním pramen, kterému byla věnována pozornost, je tištěný rejstřík autorů *Rejstřík starých písní bratrských* z roku 1765. Z předmluvy tisku vyplývá, že je přetiskem rejstříku Václava Klejcha (1682—1737) z počátku 18. století. I když je autorem předmluvy nakladatel Jiří Urban (1700–1780), přípravu a redakci rejstříku řídil Jan Theofil Elsner (1717—1782), člen jednoty bratrské a český kazatel. Ani ten však nepracoval s přímou předlohou vydanou na počátku 18. století, ale pouze s opisem emigranta Jana Rychlého. Také sám J. Th. Elsner se hlásí k zásahům do obsahu rejstříku, opět ale z důvodu absence původního Klejchova rejstříku nemůžeme identifikovat Elsnerovy zásahy. Na rozdíl od rozebíraných rejstříků však obsahuje i drobný oddíl uvádějící písně nově složené a vzniklé na základě překladů z německého jazyka. Tyto údaje jsou pak, stejně jako

Klejchovy kancionály, vodítkem pro studium kontrafakt, která vznikla na základě překladů duchovních písní německé produkce. Obecně ale můžeme předpokládat, že několikerým opisem rejstříku došlo ve vysoké míře k odchýlení a infiltraci chybného určení autorů. Shodný autor je v porovnání s Blahoslavovým *Rejstříkem* určen pouze u 73 procent duchovních písní. Otázka, jakého pramene se držel Elsner při korigování opisu Klejchova rejstříku, zůstává ale prozatím nezodpovězena. Z neustálených tvarů jmen autorů můžeme odvodit, že ani Elsnerův pramen se nedržel striktně Blahoslavova *Rejstříku.*

Na základě rozboru a zhodnocení autorských přípisů v Blahoslavově *Rejstříku*, Pražmově rejstříku, glos v Krčmově kancionálu a muzejním exempláři a tištěném Klejchově rejstříku jsme mohli sledovat vývoj redakce autorských rejstříků a také způsob, jakým probíhala práce s autorskými údaji. Blahoslavův *Rejstřík* je výchozím pramenem, který se s každým dalším opisem a užitím dále modifikoval. Všechny záznamy spojuje forma, autoři písní jsou uváděni přímo u konkrétní písně v kancionálu. Postupně však nastává zestručnění záznamu. Doplňující informace k životu autorů jsou zcela vypuštěny, taktéž poznámky k vývoji písně jsou postupně vynechávány a píseň je spojována pouze s jedním autorem. Mnohdy je tak zcela setřen rozdíl mezi autorem v dobovém slova smyslu a upravovatelem písně, resp. písňového textu. Za tvůrce písně je zde považována osoba, která stojí na konci tohoto řetězce. Z provedeného rozboru také vyplývá, že ani jeden z poblahoslavských rejstříků nemohl vycházet z téhož pramene. Glosy v Krčmově kancionálu jsou Blahoslavovu *Rejstříku* nejblíže, muzejní exemplář již musel pracovat s pozdějším opisem *Rejstříku*, popřípadě musel písař použít nejméně dva zdroje pro vytvoření autorských přípisků. Klejchův rejstřík je pak na konci tohoto vývoje nejvzdálenější původní předloze a výchozí pramen pro vytvoření soupisu musel být taktéž odlišný, než tomu bylo u ostatních rozebíraných poznámek v glosovaných bratrských kancionálech.

Tato práce však neměla za cíl pouze popsat podobu a proměnu autorských záznamů. Především bylo snahou naznačit typologie autorství, která by mohla být aplikována na písně označované jako autorské. Z důvodu významového posunu pojmu autorství duchovních písní bylo nutné naznačit základní kategorie autorství. Pro potřeby této práce byly vytvořeny tři kategorie autorství: přímé autorství, upravovatelství (spoluautorství) a korigované autorství. Tyto tři kategorie bylo však nutné z důvodu procesu tvorby duchovní písně dále rozčlenit. Přímé autorství tak můžeme dále dělit na autorství textové, melodické složky písně a autorství písně jako celku. Každou z kategorií lze pak dále konkretizovat, dle způsobu práce

s textem či nápěvem. Obecně jsou nejvíce zastoupena kontrafata, vrstva nových nápěvů je velmi omezena. Taktéž upravovatelství (spoluautorství) se odehrává v rovině spíše stylistických úprav a drobných zásahů do melodie. Vzhledem k vlivu redaktorů kancionálů byla přiřazena k tomuto základnímu členění také kategorie korigovaného autorství, které sice není tak výrazné jako upravovatelství, ale má svá specifika, která jsou v této práci naznačena především v souvilsosti s prací Jana Blahoslava. Toto „korigované autorství" tvoří další vrstvu a zahrnuje zásahy do všech duchovních písní nehledě na způsob jejich vzniku.

Výstupem práce je také komparační tabulka, která přináší podrobný rozbor rejstříků a autorských glos. Za tímto účelem bylo nutné u každé písně z autorských soupisů dohledat její první známý výskyt a pokusit se identifikovat textovou a melodickou předlohu písně. Poté bylo možné definovat vztah autora k dané písni a závěry použít pro další ověření věrohodnosti informací z autorských soupisů. Tímto způsobem bylo zhodnoceno všech 565 autorských písní, které se nachází v rozebíraných rejstřících.

SUMMARY

The purpose of this work is to broaden the contemporary interpretation of an extensive issue of authorship of spiritual songs, which is especially complicated in terms of songs from the period of reformation. The basis of the thesis is a list titled *Písní duchovních některých, jichž se ode vší Jednoty Bratrské písně užívá, Rejstřík* (*Register)*. Also the entire concept and arrangement of the thesis are based on this *Register*, which was entered into the ninth volume of the Acta of Unitas Fratrum (Unity of the Brethren) by Jan Blahoslav in 1561 (fol. 318a–341a). It represents the beginning of a new viewpoint on the authorship of the Brethren's spiritual songs, summarizes the authors and also documents Blahoslav's effort to capture the evolution of spiritual song as such. Authorship must be always perceived in the context of the period, which means perceiving the author mainly as an editor of the song or the author of the lyrics, not the composer of both lyrics and melody. Due to transconfessionality of the chant component of the songs there are more authors of lyrics.

Our task was not to edit the work, but to confirm Blahoslav's statements and use them to uncover deeper context in the circle of authors as well as the pathways of creative process. Therefore, although Blahoslav's *Register* is considered the cornerstone of knowing the authors, it was not systematically studied until now, nor was it used as a primary resource revealing the evolution of some spiritual songs. Detailed mutual comparison with available post-Blahoslav lists was not carried out yet either. The aim was therefore to confirm the data stated with selected songs as well as to try to answer the questions regarding the evolution of the registers and to what degree they relate to each other. The thesis consists of a theoretical and practical part. To perform a comprehensive assessment of the studied sources it was necessary to create an overview of the period song production in the context of spiritual and cultural development of the society. Catholic sources were marginalized due to the character of the *Register*. These secondary sources were then used for follow-up analysis to provide material for comparison. As all the studied registers and authors' comments are very extensive, only some groups of spiritual songs with entered authorship were selected. Using these as partial probes into individual authors' lists, some of the authorship data were confirmed or disconfirmed; in some cases it was possible to generally characterise the author by the songs he had written. The overall

comparison of all the studied authors' lists was used to define the degree of subordination to Blahoslav's *Register*.

Chapters relating to Blahoslav's *Register* and its post-Blahoslav alterations were divided, for the purpose of this work, according to Blahoslav's own comments to the songs. The highlighting of contrafacts to the Latin model, contrafact of German songs, note to an older origin of a song and specifying notes also explain the methods how contrafacts were created. The largest group is represented by comments noting the Latin origin of a song. Most of these comments specify the sources of Lukáš Starý. Ten of the eleven listed Czech texts can be attributed to Lukáš Starý. All these songs are, in terms of their melody, almost accurate adaptations of Czech lyrics to an original Latin chant. The listed alterations most commonly reflect in the shortening of melismas, but that is a standard period practice. Texts that refer to Latin models cite the Latin original without any significant changes in rhythm or melody. Regarding the stability of his creative work, Lukáš is an exception; on the other hand it is impossible to find a common practice in the extensive work of Jan Blahoslav. Assessing his work by the character as defined by Blahoslav in the *Register* is one possible solution. It does not allow for determining the dogmatic methods, but some common characteristics can be found. Unlike Lukáš Starý, whose contrafacts generally tend to translate Latin texts, Blahoslav's work referring to an older origin has a minimum direct Latin text models. Only three songs of the sixteen referring to older ones can be proved as of Latin origin. The melody of all these songs is the same as the original chant; four songs allow for identifying their older melodic version. Blahoslav altered the lyrics much more here, often dramatically shortening or changing the original text, but the melody remains true to the original.

An evidence of a strong influence of the Blahoslav's *Register* is the existence of its copies and comments in the Brethren's hymn books of the 1st half of the 16th century. So far the only known full copy of the Blahoslav's *Register* is considered lost nowadays. It is a register titled *Památka Bratra Jana Blahoslava, kterýž v Jednotě bratrské biskupem byl, toto poznamenání, kdo kterou píseň od mnoha let udělal, kteréž sou položeny v nynějším kancionálu bratrským*, the copy of which was commissioned by Šebor Pražma of Bílkov and Mouřilov in 1578. As the source is missing, this thesis uses only referred information from the study of A. Škarka, who was probably the last researcher with access to this copy. Although Škarka's research focused on literature, his listing of several authors and comparison with the Blahoslav's *Register* may reveal some newly entered authors. The author of

Pražma's register extended Blahoslav's list by some authors of songs that were added to the hymn book, published in 1576, after the death of Jan Blahoslav, and therefore are not included in any Blahoslav's editions. These authors are Isaiah Cibulka, Jan Svatoň, Jan of Žerotín the Elder and Ondřej Štefan.

Comments from the Brethren's hymn book *Písní duchovních evanjelistických* of 1576, which was owned by Jan Krčma of Koněpasy (1573—1618), were studied on their own as well as in context. The comments are entered as author's initials and due to a native relation to the Pražma family it is possible to presume mutual relation between the two lists. There is one song - *Ach, již se smrt přibližuje a hříšného zarmucuje* – that is newly attributed to an author with the initials BIC, i.e. to Isaiah Cibulka. The stated initials BIC helped to identify the song *Rána boží morová* and to attribute it to Jan Svatoň, just like stated in Pražma's list. Through overall comparison of the *Register* and comments in Krčma's hymn book it was also found that the original *Register* was not just extended, but that the authors were differently attributed in many cases. A discrepancy with Blahoslav's *Register* occurs in seven songs. Only general comparison with Pražma's list could determine whether this was just the writer's error, or an intention. The same can be stated about the three newly listed songs by Jan Červenka, and two songs that were attributed to Jan Augusta. The explaining comments are much shorter than in Blahoslav's *Register* and the history of the authors' alterations of the song was usually rendered only as a short abbreviation of "*př*." after the author's initials. Many of Blahoslav's detailed comments relating to the author, translator or editor were left out. However, here they are used in different places. There is a new *př.* note in 13 songs by Lukáš Starší, but only two texts could be identified with their model; in eight contrafacts the chants were identified with the original Latin texts. Despite certain differences between comments entered in Krčma's hymn book and Blahoslav's *Register*, both sources show a conformity of 90 percent.

A source that also notes authors in comments into the Brethrens' 1598 hymn book *Písně duchovní evanjelistické* it was not possible to issue from any similarity or family relation. Neither the source that served as a basis for the list nor are the reasons of the owner of the printed copy known. By the style of the characters it can be assumed that the comments were made during 17th century. Two names that are not mentioned in Blahoslav's *Register* are added here. However, upon the analysis of the evolution of the song the authorship of Tůma Přeloučský can be disconfirmed in the case of the song *Buď Bohu chvála čest*. The second of the two newly listed authors is referred to as Jacobellus – Jakoubek of

Stříbro. However, the addition of his name to this contrafact notes rather to his authorship of the Latin version of the text, not of the Czech contrafact. Compared to Blahoslav's *Register* and Krčma's hymn book there are more newly attributed songs. Especially the listing of authors, whose work dates to the 2nd half of the 15th century, seems incorrect. Also, upon the analysis of the evolution of individual songs it is possible to eliminate Jan Hus, Ambrosius, Augustin and Jan of Rokycany as authors – they are newly attributed one song each in the museum copy of the hymn book. The new attribution of authorship of two songs is also very unlikely.

The increase of different data, which is represented by comments in the museum copy, also pointed to the question of sources for the creation of the post-Blahoslav lists that still remains unanswered. It is impossible to determine a particular source, but the content and written form of the notes could suggest, at least, whether the individual registers issued from the same primary source. The hypothesis about the relation of Pražma's list and Krčma's hymn book was already presented. The issue of the comments in the museum copy, however, seems more complicated and cannot be settled by a mere statement that it is just another version of Blahoslav's *Register*. Authorship notes are very brief, but the number of newly attributed songs increased by 37. It can be therefore presumed that the author of the notes worked with an altered version of Blahoslav's *Register*, which contained many inaccurate points. Moreover, 15 notes include a writer's note of ".|." , the function of which was not explained so far. In 13 cases the comments containing this note are identical with the information stated in Blahoslav's *Register*. Regardless of the accuracy of the attribution, two songs – by Ambrosius and Augustin – appear newly, and the song *Křesťané pravdy boží praví bojovníci* incorrectly lists "Mistr z Prahy proti Římanům" as an author. Both entries are, in the same way, stated in Klejch's register as well. The remaining songs, however, literally copy Blahoslav's notes, including the cluster of three songs by Jiřík Štyrsa, which lack authorship attribution in Krčma's hymn book. Also the song *Tvář laskavou obrať Pane* by Adam Šturma is listed including the reference to the origin of the old one, although the comments in Krčma's hymn book leave it out. As the museum copy does not strictly follow either of the stated sources it is possible that the note ".|." refers to another source of a character much closer to Blahoslav's original *Register* than the general model used for the comments in the museum copy. Therefore the museum copy might not be just another version of Blahoslav's *Register*, but another edition thereof.

The last source that was studied is a 1765 printed list of authors titled *Rejstřík starých písní bratrských*. The preface to the print suggests that it is a facsimile of a register by Václav Klejch (1682—1737) from early 18th century. Although the preface was written by the publisher Jiří Urban (1700–1780), the register itself was prepared and edited by Jan Theofil Elsner (1717—1782), member of the Brethren Union and a Czech preacher. However, neither he used the direct model printed in early 18th century, but just a manual copy made by emigrant Jan Rychlý. Jan Theofil Elsner himself states that he made some changes to the content of the register, but again, as the original Klejch's register is missing we cannot identify Elsner's interventions. Unlike the studied registers, however, it contains a small section listing songs newly composed upon translations from German. This information then represents, just like Klejch's hymn books, the guide to the study of the contrafacts, which were created upon the translations of German spiritual songs. In general it can be presumed that the repeated copying of the register caused significant diversion and infiltration of incorrect authorship attributions. There are only 73 percent authorship attributions that agree with Blahoslav's *Register*. The question is which source Elsner used when he corrected the copy of Klejch's register, but for now it remains without answer. The fluctuating forms of the authors' names suggest that Elsner's source did not strictly adhere to Blahoslav's *Register* either.

The analysis and assessment of authorship notes in the Blahoslav's *Register*, Pražma's register, comments in Krčma's hymn book and in the museum copy and printed Klejch's register shows that we could follow the evolution of edition of the authorship notes as well as the way how authorship data were used. Blahoslav's *Register* is the initial source that was further modified with every single manual copy and use. All the notes and comments are of the same form; the authors of the songs are listed directly with the given songs in the hymn book. Gradually the comments become shorter and briefer. Additional information regarding the authors' lives is left out completely, as well as notes on the evolution of the song, and the song is eventually attributed to just one author. The developmental stage of the song is left out, just like the difference between the author and its editor, or the editor of the lyrics. The person who is at the end of this chain is considered to be the author. The performed analysis also showed that neither of the post-Blahoslav's registers could issue from the same source. Comments in Krčma's hymn book are the closest to Blahoslav's *Register*, whereas the museum copy had to follow some later transcription of the *Register* or the

scribe had to use at least two sources to create the author's comments. Klejch's register is the most distant from the original model, and its initial source had to be also different from the other studied notes entered in the cited Brethren's hymn books.

However, the aim of this work was not just to describe the form and the transformation of the authorship comments; it was also an effort to create a typology that could be applied to listed songs as well as authors. Due to the shifted meaning of the word "authorship" in terms of spiritual songs it was necessary to lay down the basic categories of authorship. Three categories of authorship were specified for the purpose of this thesis: direct authorship, modified authorship (co-authorship), and corrected authorship. These three categories had to be further divided by the way in which the spiritual songs were created. Direct authorship thus covers the authorship of the text, of the song's melody, and the authorship of an entire song as a whole. Each of the categories may be further specified according to the work with the text or with the chant. In general, contrafacts are represented most frequently, and the layer of the new chants is very limited. Similarly, modified authorship (co-authorship) happens rather through styling and small changes to the melody. Due to the influence of the hymn book editors this basic segmentation was augmented by adding the category of corrected authorship, which is not as marked as modified authorship, but does have its specific traits that are suggested mainly in the context of Jan Blahoslav's work. This "corrected authorship" forms yet another layer and covers interventions in all spiritual songs, regardless of the way of their origin.

The results therefore include a table of comparison that brings a detailed analysis of the registers and author's comments. For this purpose it was necessary to research each of the songs from the authors' lists, find its first known occurrence and try to identify the text and melodic model of the song. Upon that it was possible to define the relation of the author to the given song, and then to use the conclusions for further verification of credibility of the information taken from the authors' lists. All the 565 songs that are entered with their author in the studied sources were assessed in this way.

ZUSAMMENFASSUNG

Die vorgelegte Arbeit hat sich die Erforschung der Autorschaft von geistlichen Liedern in der 16. und 17. Jahrhundert zum Ziel genommen. Die Grundlage dieser Arbeit ist ein Register *Písní duchovních některých, jichž se ode vší Jednoty Bratrské písně užívá, Rejstřík* (weiter nur *Blahoslavs Register*). Auch das Arbeitskonzept korrespondiert mit *Blahoslavs Register*, das im Jahre 1561 in *Akta Unitas Fratrum* (fol. 318a–341a) von Jan Blahoslav eingeschrieben wurde. *Blahoslavs Register* steht am Anfang einer neuen Sicht auf die Autorschaft der geistlichen Lieder von Böhmischen Brüder und ist eine Zusammenfassung der Persönlichkeiten und Autoren und dokumentiert hymnographische Bemühungen von Jan Blahoslav. Die Autorschaft muss man immer im zeitgenössischen Kontext bewerten, also der Autor ist vor allem der Liederbearbeiter oder der Autor eines Textes und nur selten ist der Autor vom Text und von einer Melodie. Aufgrund der Transkonfesionalität der Melodien überwiegen die Autoren der Liedtexte.

Diese Arbeit wollte aber nicht nur eine Ausgabe des Registers schaffen, sondern wollte auch auf der Grundlage der Überprüfung aller Ansprüche von Jan Blahoslav einen tieferen Zusammenhang im Autorkreis treffen und den Weg des ildungsprozesses beschreiben. Obwohl es *Blahoslavs Register* als die grundlegende Quelle zum Erkenntnis des Autors gilt, wurde dieses Thema in der bisherigen Fachliteratur unsystematisch und nur mit Teilnachforschungen verarbeitet. Eine detailliertere Komparation wurde mit den verfügbaren und nachkommenden Registern auch noch nicht verarbeitet. Unser Ziel war nicht nur die Informationen im Zusammenhang mit den ausgewählten Liedern zu überprüfen, sondern auch ein Versuch die Frage der Entwicklung der Register und ihre gegenseitigen Beziehungen zu beantworten. Die vorliegende Arbeit gliedert sich in einen theoretischen und einen praktischen Teil. Für den Bedarf der umfassenden Quellenbewertung, wurde die Gesamtübersicht der zeitgenössischen Liedproduktion im Rahmen der kulturellen und religiösen Entwicklung aufzustellen. Im Hinblick auf die Zielrichtung des Registers stehen die katholischen Quellen im Hintergrund. Diese Quellen wurden für die nachfolgende Analyse und für die Komparation aufgebraucht. Denn sind alle Register und Autornoten umfangreich, sind nur bestimmte Gruppen der ausgewiesenen geistlichen Lieder ausgewählt. Diese Problemsicht bestätigte oder widerlegte einige Autordaten. In einigen Fällen war es auch möglich den Bildungsprozess zu charakterisieren. Auf

der Grundlage umfassender Vergleiche mit allen Registern wurde der Zusammenhang mit den Registern von Jan Blahoslav beschrieben. Die Kapitel, die sich auf *Blahoslavs Register* und auf die Register nach Jan Blahoslav erstrecken, sind für die Zwecke dieser Arbeit nach den Textnotizen in *Blahoslavs Register* konzipiert.

Die Weisen, mit der die Kontrafakten aufgebaut wurden, sind durch die Kontrafakten mit der lateinischen und der deutschen Herkunft, durch die frühere Herkunft des Liedes und auch durch die erweiterten Notizen zur Autorschaft aufgeklärt. Die umfangreichste Gruppe sind die Notizen, die auf die lateinische Herkunft aufmerksam machen. Es geht vor allem um die Notizen zu Liedern von Lukáš Starý. Hier kann man die Autorschaft bei zehn von elf tschechischen Texten zugeben und alle solche Lieder adaptieren pünktlich den tschechischen Text. Im Zusammenhang mit zeitgenössischen Praxis sind am meisten Melismata reduziert. Texte, die auf die lateinische Herkunft aufmerksam machen, folgen größerenteils die lateinische Vorlage ohne rhythmische- oder melodische Änderungen. Diese Stabilität in Kontrafakten von Lukáš Starý ist aber mehr eine Ausnahme. Fast unmöglich ist, die gemeinsamen Bildungsprozesse im verbreite Liederproduktion von Jan Blahoslav zu suchen. Die Lösung könnte man in der Beurteilung seiner Werke durch *Blahoslavs Register* finden.

Kann man nicht die Weise dogmatische festlegen, aber man kann zumindest einige gemeinsame Zeichen zeigen. Nur selten weisen die Lieder von Jan Blahoslav, im Gegensatz zu Kontrafakten von Lukáš Starý, auf die frühere Herkunft mit der direkten lateinischen Herkunft. Nur drei von sechzehn Liedern, die auf die frühere Herkunft hinweisen, haben die nachweisbare lateinische Herkunft. Diese Lieder haben zusammenstimmende Melodien mit ursprünglichen Vorlagen, bei vier Liedern ist auch möglich frühere melodische Varianten zu identifizieren. Hier Jan Blahoslav beeinflusste mehr die Textform (z.B. die Verkürzung oder die Veränderung des ursprünglichen Textes), aber die Melodien halten die gleiche Form ein.

Blahoslavs Register hatte schon von der zweiten Hälfte des 16. Jahrhunderts mehrere Abschreiten. Leider gilt bisher die einzige Abschrift von *Blahoslavs Register* als verloren. Es geht um den Register *Památka Bratra Jana Blahoslava, kterýž v Jednotě bratrské biskupem byl, toto poznamenání, kdo kterou píseň od mnoha let udělal, kteréž sou položeny v nynějším kancionálu bratrským* und wurde für Šebor Pražma z Bílkova a na Mouřilově im Jahr 1578 gemacht. Wegen des Fehlens dieser Quelle wurden die vermittelten Informationen von der Studie von

Antonín Škarka in dieser Arbeit benutzt, er war wahrscheinlich auch der Letzte, der das Exemplar sah. Die literaturwissenschaftlichen Forschungen von A. Škarka decken die neuen Persönlichkeiten auf, die sich in *Blahoslavs Register* nicht befinden. Der Autor vom Register von Šebor Pražma ergänzte die neuen Autoren, die in das Gesangbuch 1576 nach dem Tod von Jan Blahoslav eingeordnet wurden. Es geht um Izajáš Cibulka, Jan Svatoň, Johann d. Ä. Žerotín und Onřej Štefan.

Die Textnotizen vom Gesangbuch 1576 wurden separat und im Rahmen des *Blahoslavs Registers* verfasst. Das Gesangbuch *Písní duchovních evanjelistických* war im Besitz von Jan Krčma von Koněpasy (1573—1618). Diese Textnotizen sind in der Form der Initialen und man kann auf dem Grund der Verwandtschaft mit Šebor Pražma auch die gegenseitige Abhängigkeit von diesen zwei Registern voraussetzen. Auch hier befindet sich das Lied *Ach již se smrt přibližuje a hříšného zarmucuje* unter Werke von Izajáš Cibulka. Die Angabe der Monogramme BIS half bei der Erkennung des Autors Jan Svatoň und dem Lied *Rána boží morová.* Durch das gesamte Vergleich mit *Blahoslavs Registers* kommt man zur Feststellung, dass die Textnotizen vom Gesangbuch von Jana Krčma von Koněpasy nicht nur das ursprüngliche *Blahoslavs Register* erweitert wurden, sondern wurden die Autoren ganz anders identifiziert. Man kann die Gegenseitigkeit zwischen *Blahoslavs Register* und dem Gesangbuch von Jana Krčma von Koněpasy bei sieben Liedern finden. Ist die Frage, ob das nur ein Fehler von einem Verfasser oder ein Vorsatz war. Diese Frage kann man aber ohne den Vergleich mit dem Register von Šebor Pražma nicht beantworten. Ebenso kann man drei Lieder von Jan Červenka und zwei von Jan Augusta schätzen. Die ergänzenden Textnotizen wurden im Vergleich mit *Blahoslavs Register* kurzgefasst, die Beschreibung der Genese von Autorschaft wurde beschränkt und diese Textnotizen im Form *př.* hinter dem Monogramm des Autors wurden eingeführt. Sehr oft sprang der Übersetzer oder der Textbearbeiter die Textnotizen von Autorschaft über. Dank neugefundenen Textnotizen *př.* kann man 13 Liedern von Lukáš Starý erkennen. In zwei Texte war es möglich das Zwischenoriginal zu identifizieren, in acht Kontrafakten war es möglich, die Melodie mit dem lateinischen Text hinzufügen. Beide Quellen, das Gesangbuch von Jana Krčma von Koněpasy und *Blahoslavs Register*, haben etwa 90 Prozent der Übereinstimmung.

In den Textnotizen, die sich im Gesangbuch *Písně duchovní evanjelistické* 1598, kann man nicht auf die Ähnlichkeit oder die verwandtschaftliche Verbindungen. Die Quelle, die als die Grundlage für dieses Register unbekannt ist, ebenso Motive des Eigentümers von diesem Druck.

Nach der Schriftart entstanden die Textnotizen im Laufe des 17. Jahrhunderts. Auch hier war möglich zwei neu Autoren, die sich nicht in *Blahoslavs Register* befinden, zu entdecken. Die Entwicklungsanalyse des Liedes *Buď Bohu chvála čest* schloss die Autorschaft von Tůma Přeloučský aus. Der zweite Autor ist Jacobellus, Jakoubek ze Stříbra. Er ist aber eher der Autor der lateinischen Textvariante und nicht der Autor von der Kontrafaktur in der tschechischen Sprache. Im Vergleich mit *Blahoslavs Register* und mit den Textnotizen im Gesangbuch von Jan Krčma von Koněpasy steigert Zahl der identifizierenden Lieder. Fehlerhaft ist vor allem die Identifikation der Autoren der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts. Aufgrund der Entwicklungsanalyse war möglich der Autorschaft von Jan Hus und Jan Rokycana auszuschließen. Die beiden haben, laut der Textnotizen im Gesangbuch von 1598, nur ein einziges Lied.

Mit der Steigerung der verschiedenen Daten kommt auch die Frage nach Quellen der Textnotizen im Gesangbüchern. Einerseits ist unmöglich eine bestimmte Quelle zu bezeichnen, anderseits ist möglich nach dem Inhalt und der Gestaltung der gemeinsamen Vorlage zu bestätigen. Die Hypothese über den Kontext der Register von Šebor Pražma und Jan Krčma wurde schon geäußert. Die Problematik der Textnotizen im Gesangbuch 1598 scheint sich aber viel mehr kompliziert zu sein. Die Aufzeichnungen der Autoren sind kurzer, aber die Anzahl der stieg neu entdeckten Lieder um 37. Man kann deshalb annehmen, dass der Autor mit einer weiteren Version von *Blahoslavs Register*, die schon mehrere Ungenauigkeiten enthielt, arbeitete. Insgesamt fünfzehn Textnotizen enthalten die Schreibabkürzungen im Form .|., das Funktion dieser Schreibabkürzung ist noch nicht vollständig geklärt. Dreizehn von diesen Schreibabkürzungen stimmen den Informationen von Jan Blahoslav zu. Die Textnotizen im Gesangbuch 1598 halten sich nicht strikt von besprochenen Quellen. Aus diesen Gründen ist auch möglich die Schreibabkürzung.|. als die Bezeichnung für eine andere Quelle zu betrachten. Solche Quelle steht näher zum ursprünglichen Register von Jan Blahoslav. Die Textnotizen im Gesangbuch 1598 würden nicht nur eine andere Variante *Blahoslavs Register* sein, sondern auch seine weitere Redaktion.

Die letzte besprochene Quelle ist das gedruckte Register *Rejstřík starých písní bratrských* aus dem Jahre 1765. Im Vorwort steht, dass um einen Nachdruck von einem anderen Register von Václav Klejch (1682—1737) geht. Obwohl der Autor des Vorworts Jiří Urban (1700–1780) war, der Herausgeber, führte die Redaktion Jan Theofil Elsner (1717—1782), das Mittglied von Böhmische Brüder und der tschechische Prediger. Jan Theofil Elsner arbeitete auch nicht mit der

direkten Vorlage, sondern nur mit der Abschrift von dem Auswanderer Jan Rychlý. Auch Jan Theofil Elsner meldet sich zu Inhaltsänderungen, aber ist unmöglich ohne das ursprüngliche Register von Václav Klejch die Änderungen zu identifizieren. Im Gegensatz zu besprochenen Registern enthält diesen Druck einen Abschnitt mit neuen Liedern und auch mit Liedern, die aus der deutschen Sprache übergesetzt wurden. Auch hier sind diese Informationen sehr wichtig für das Studium der Kontrafaktur, die aus der Nachdichtung der deutschen Produktion entstanden. Allgemein kann man annehmen, dass zur Infiltration der falschen Autorschaft durch mehrfache Abschriften des Registers von Václav Klejch gelangten. Die Autoren vom Klejchs Register stimmen sich mit *Blahoslavs Register* in 73 Prozent. Von den vorübergehenden Formen der Autoren kann man ableiten, dass auch nicht die Quelle von Jan Theofil Elsner ganz zusammenstimmend mit *Blahoslavs Register* war.

Aufgrund der Analyse und der Bewertung von den urheberrechtlichen Textnotizen von allen Quellen war es möglich nicht nur die Entwicklung der Redaktionsarbeiten zu bewerten, sondern auch die Arbeitsart mit urheberrechtlichen Daten zu beobachten. *Blahoslavs Register* ist die Grundquelle, die mit jeder Abschrift weiter modifiziert ist. Alle Datensätze sind durch die Form verbunden, die Autoren der Lieder sind zum bestimmten Lied im Gesangbuch angeführt. Datensätze sind aber schrittweise abgekürzt. Weitere Informationen über das Leben der Autoren sind komplett weggelassen, auch sind Kommentare zur Entwicklung reduziert und das Lied ist nur mit einem Autor verbunden. Die Entwicklungsphase des Liedes ist aufgegeben und oft sind Unterschiede zwischen Autoren und Bearbeitern im historischen Kontext verwischt. Für den Autor des Liedes hält man die Persönlichkeit, die am Ende dieser Entwicklungskette steht. Keines von den Registern, die nach Jan Blahoslav entstanden, hatten gleiche Vorlage. Die Textnotizen im Gesangbuch von Jan Krčma sind am engsten mit *Blahoslavs Register* verbunden. Das Register im Gesangbuch 1598 musste schon mit der späteren Abschrift des Registers arbeiten oder der Schreiber musste mindestens zwei Quellen verwenden. Das Register von Václav Klejch steht am Ende dieser Entwicklungskette und seine Vorlage war ganz unterschiedlich.

Dieser Arbeit hatte aber auch das Ziel eine Typologie der Autorschaft zu stellen. Es war nötig, aufgrund der Bedeutungsunterschiede zum Begriff der Autorschaft von geistlichen Liedern, die Gundkategorien der Autorschaft zu schaffen. Diese Gundkategorien sind: die direkte Autorschaft, die Bearbeitung (die Mitautorschaft) und „die korrigierte Autorschaft“. Es war notwendig diese drei

Gundkategorien noch weiter zu klassifizieren. Die direkte Autorschaft kann man weiter klassifizieren: die Autorschaft des Textes, die Autorschaft der Melodie, die Autorschaft des Textes und der Melodie. Jede Unterkategorie kann man noch nach der Arbeitsweise mit dem Text oder mit der Melodie konkretisieren. Die Kontrafakturen sind am stärksten vertreten. Die Bearbeitung (die Mitautorschaft) ist eher in einer Ebene stilistische Eingriffe und kleinere Eingriffe in Melodie. Zu diesen Gundkategorien gehört noch die korrigierte Autorschaft. Die korrigierte Autorschaft ist zwar nicht so markant wie die Bearbeitung (die Mitautorschaft), aber ist doch spezifisch. In dieser Arbeit sind diese Spezifika vor allem im Kontext der Arbeiten von Jan Blahoslav angeführt. „Die korrigierte Autorschaft" bildet die weitere Schicht und umfasst die Eingriffe in allen geistlichen Liedern. Zu den Arbeitsergebnissen gehört auch eine Vergleichstabelle mit der Komparation der besprochenen Register und Textnotizen in Gesangbüchern. Zu jedem Lied war es notwendig die ersten Vorkommen zu suchen und den Text- und Melodievorlage zu identifizieren. Dann war es möglich die Verhältnisse des Autors zum Lied zu definieren und die Resultate für die Überprüfung der Informationen von den Registern zu benutzen. Mit dieser Methode wurden alle 565 Lieder von den erforschten Quellen ausgewertet.

SEZNAM POUŽITÝCH PÍSEMNÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Seznam použitých písemných pramenů a literatury je rozdělen dle níže uvedeného schématu:

A. Prameny
    Rukopisné (řazeno abecedně dle užitých zkratek či celých názvů)
    Vydané (řazeno abecedně dle užitých zkratek či celých názvů)
B. Literatura (řazeno abecedně)
C. Elektronické databáze (řazeno abecedně)

Forma citace v textu:
1) **Prameny**: v textu práce jsou citovány z úsporných důvodů prameny ve zkrácené formě. Pokud je pramen uveden v práci jen jednou, je citován v plném znění, jen v případě opakování téhož pramene na stejné straně této práce je zvolena příslušná zkratka.
2) **Literatura**: v textu práce i v příloze je z úsporných důvodů vždy uváděna zkrácenou formou ve tvaru: příjmení autora + rok vydání díla (Kouba 1956), při odkazování na konkrétní stranu je tato uváděna za dvojtečkou (Kouba 1956: 63).
3) **Elektronické databáze**: v textu práce odkazováno na příslušnou píseň v databázi pomocí zkráceného tvaru, plný název či zkratka databáze a číslo nebo kód písně (Cantus Index: č. 008407; MHB: č. 60).

A: Prameny

Rukopisné:

Fr1505: Muzeum východních Čech Hradec Králové, *Kancionál Franusův*, sign. Hr-6 (II A 6). (1505)

Gu29: Universitätsbibliothek Graz, [*Antiphoner*], A-Gu29. (14. stol.)

JistG: KNM, *Jistebnický graduál*, sign. XII F 14. [1451?]

JistK: KNM, *Jistebnický* kancionál, sign. II C 7. (c1430)

Kkp. Strahov, *Český gradual strahovský*, DA I 6. (1543)

Limoges Bib. Mun. 2: Limoges, Bibliothèque municipal, 2. (c1250–1260)

Ko1517: Regionální muzeum Kolín, *Kolínský kancionál*, sign. 80/88. (1. pol. 16. stol.)

KNM, *Akta Jenoty bratrské*, sv. I, VIII-XIII v opisu, II B 3. (20. stol.)

KNM, *Český gradual*, V B 5. (c1540)

KNM, *Graduále*, sign. XIII B 2. (2. pol. 14. stol.)

KNM, *Misalae*, sign. XIV D 12. (pol. 12. až 14. stol.)

NA, *Akta Jednoty bratrské - Acta Unitatis Fratrum*, č. f. 106, AB II R 1 No 1. (2. pol. 16. stol.)

Muzeum východních Čech Hradec Králové, [*Uzuál*], rkp. Hr 55 (6351). (c1500)

NKP, *Hymni et cantiones notis musicis instructae latinae additis aliquot bohemicis*, sign. IV C 20a. (15.–16. stol.)

NKP, *Chorální kniha zpěvů liturgických, zejména velikonočních, téměř veskrz notami opatřených*, sign. XVII F 3. (15. a 16. stol.)

Okresní muzeum Chrudim, *Chrudimský graduál*, i. č. 12580. (1530)

Po1545: Městské muzeum Polička, *Poličský kancionál*, sign. D 415/1871. (1545)

Vod1537: Městské muzeum Vodňany, *Vodňanský kancionál*, sign. R 16. (1537)

XIII A 2: KNM, *Graduál Martina Bakaláře z Vyskytné*, KNM, sign. XIII A 2. (1512)

IIa EC Lad.4.: SK-BRm, Archív mesta Bratislavy, *Bratislavský antifonár II*, IIa EC Lad.4. (c1487–1488)

III EC Lad. 6: SK-BRm, Archív mesta Bratislavy, *Bratislavský antifonár III*, III EC Lad. 6. (c15. stol.)

Tišťěné:

Alber 1548: *Von der Zeichen des Jüngsten Tags: Ein schön Lied*, Wittenberg, Rhau 1548.

Bapst 1545: *Das Bapstche Gesangbuch,* Leipzig, Valentin Bapst 1545.

Br1541: Jan Roh, *Pisně chvál božských*, Praha: P. Severýn 1541. (Knihopis, č.: 12856)

Br1544: *Ein Gesangbuch der Brüder inn Behemen und Merherrn*, Norimberk, Johann Günther 1544.

Br1561: Jan Blahoslav, *Piesně chval Božských*, Šamotuly, A. Plzeňský 1561. (Knihopis, č. 12860)

Br1564: Jan Blahoslav, *Písně duchovní evanjelistské,* Ivančice, Bratrská tiskárna 1564. (Knihopis, č. 12861)

Br1576: *Písně duchovní evanjelistské,* Ivančice, Bratrská tiskárna 1576. (Knihopis, č. 12864)

Br1598*: Písně duchovní evanjelistské,* Kralice, Bratrská tiskárna 1598. (Knihopis, č. 12869)

Br1615*: Písně duchovní evanjelistské,* Kralice, Bratrská tiskárna 1615. (Knihopis, č. 12871)

Cithara1737: Georg Sarganek, Jiří Třanovský, *Cithara sanctorum aneb žalmy a písně duchovní*, Lipsko, Walter, 1737.

Cantional albo ksiegi chval Boskich, Královec, Alexandrem Aujezdsjý 1554.

Cantional albo Piesni duchowne, Thorun, Málcher Nering 1587.

Erasmus Desiderius, *Písničky čtyři evangelické* […], Náměšť nad Oslavou, Jan Pytlík z Dvořiště 1534. (Knihopis, č. 2361)

Evanjelia anebo Čtení svatá, kteráž slovou pašije. Řeči některé prorocké a prefací obyčejné, tj.: Zpěvové k zvláštním hodům vejročním náležíti, Ivančice 1571. (Knihopis, č. 2264)

Fink 1536: Heinrich Fink, *Schöne auszerlesne lieder* 1536.

Geistliche Lieder und Psalmen, der alten Apostolischer recht vnd warglaubiger Christlicher Kirchen, Bautzen 1567.

Grünwald 1530: Georg Grünwald, *Ein schönes neues christliches Lied item die zehn Gebote*, Augsburg, Alexander Weißenhorn 1530.

Habr1530: [*Kancionál habrovanský*], Luleč, [Kašpar Aorgus Prostějovský], [c1530–1536]. (Knihopis, č. 3725)

Habr1534: *Písničky pobožné*, Luleč, K. Aorg 1534. (Knihopis, č. 13495a)

Habr1535: *Písničky k náboženství křesťanskému náležité*, Luleč, K. Aorg, 1535. (Knihopis, č. 13495b)

Klejch1717: *Ewangelický Kancyonaľ*, Žitava, V. Klejch 1717. (Knihopis, č. 3972)

Klejch1722: *Ewangelický Kancyonaľ*, Žitava, V. Klejch 1722. (Knihopis, č. 3973)

Klejch1727: *Ewangelický Kancyonaľ*, Žitava, V. Klejch 1727. (Knihopis, č. 3974)

Kun1576: Jakub Kunvaldský, *Kancionál český*, Olomouc, J. Olivetský 1576. (Knihopis, č. 4619)

Lo1580: Šimon Lomnický z Budče, *Písně nové. Na evangelia svatá nedělní přes celý rok*, Praha, J. Melantrich 1580. (Knihopis, č. 4968)

Lu1524: Martin Luther, *Eyn Enchiridion oder Handbuchlein*, Erfurt 1524.

Lu1533: *Geistliche Lieder auffs new gebessert zu Wittemberg,* [Wittenberg, Klug] 1533.

Musica: Jan Blahoslav, *Musica to jest Knížka zpěvákům, náležité zprávy v sobě zavírající*, Olomouc, 1558. (Knihopis, č. 1160)

Ordinarium inclitae ecclesiae Swerinensis, Rostock, Ludovicus Dietz *1519.*

Piesničky 1501: *Piesničky*, Praha, J. Severýn 1501 (Knihopis, č. 12853)

Písně pohřební. Obnovené a vydané léta 1615. Kralice, Bratrská tiskárna 1588. (Knihopis, č. 13288)

Rejstřík starých písní bratrských: Jan Theofil Elsner – Václav Klejch, *Rejstřík starých Písní Bratrských, s přidanými jmény autorů aneb skladatelů, i také některých překladatelů jejich.* Halle: J. Urban, 1765.

Roz1601: Jan Rozenplut z Švarcenbachu, *Kancionál. To jest sebrání spěvů pobožných*, Olomouc, J. Handl 1601. (Knihopis, č. 14907)

Strejc1587: Jiří Strejc Zábřežský, *Žalmové neb Zpěvové svatého Davida*, Kralice, Bratrská tiskárna 1587. (Knihopis, č. 17528)

Šteyer1687: Matej Václav Šteyer, *Kancionál český*. Praha 1687. (Knihopis, č. 15936)

Šturm: Adam Šturm, *Rozsouzení, bedlivé uvážení Velkého kancionálu od Bratří Waldenských jinak Boleslavských sepsaného*, Praha, Burián Valda 1588. (Knihopis, č. 16007)

Valentin Polon, *Zpívání křesťanská starodávní chvál Božských*, Praha, Jiří Černý 1584. (Knihopis, č. 14156)

Vod: Václav Nicolaides Vodňanský z Radkova, *Cantiones evangelicae ad usitatas harmonias, quae in ecclesiis boemicis per totius anni circulum canuntur, accommodatae, praecipua Christi Beneficia breviter complectentes*. Vitebergae, Georg Rhau 1554.

Witztat 1526: Hans Witzstat, *Der geistliche Buchsbaum von dem Streite des Fleisches wider den Geist*, Nürnberg, Jobst Gutknecht 1526**.**

Walter 1524: *Etlich Cristliche lyeder Lobgesang, vnd Psalm*, Nürnberg 1524.

Walter 1551: Johann Walter, *Wittembergisch deudsch Geistlich Gesangbüchlein*, Wittenberg 1551.

We1531: *Ein new Gesengbuchlen,* Mladá Boleslav, Jiří Štyrsa, 1531.

Záv1602: Tobiáš Závorka Lipenský, *Písně chval božských*, Praha, J. J. Dačický 1602. (Knihopis, č. 17176)

Záv1606: Tobiáš Závorka Lipenský, *Písně chval božských*, Praha, J. J. Dačický 1606. (Knihopis, č. 17176)

Zpráva a naučení křesťanům věrným, jak by se vtěchto časích při spasení Božím říditi, zpravovati a v něm růsti měli, ano i při těžkostech nynějších přicházejících od násilí tureckého jak se míti a zachovávati mají, Ivančice, Bratrská tiskárna 1566. (Knihopis, č. 17319)

B: Literatura

Albrech 1984: Albrech, Christoph: *Einführung in die Hymnologie*. Göttingen: Vandenhoeck-Ruprecht, 1984.

Ameln 1985: Ameln, Konrad: Anmerkungen zu Martin Luthers Kirchenliedern. Kritik an einer Edition. In: *Jahrbuch für Volksliedforschung* 30, 1985, s. 13–17.

Aretin 1805: Aretin, Johann Christoph Freiherr von: *Beyträge zur Geschichte und Literatur, vorzüglich aul den schätzen der pfalzbaierschen Centralbibliothek zu München*. Bd. 9. 1. München – Sulzbach: Lindauer, 1807.

AWA 4: Jenny, Markus (ed.): *Luthers geistliche Lieder und Kirchengesänge*. Vol. 4, *Archiv zur Weimarer Ausgabe der Werke Martin Luthers: Texte und Untersuchungen*. Köln: Böhlau, 2015.

Baťová 2011: Baťová, Eliška: *Kolínský kancionál z roku 1517 a bratrský zpěv na počátku 16. Století*. Praha: Koniasch Latin Press, 2011.

Baťová 2011a: Baťová, Eliška: Liturgická specifika a řazení obsahu českých kancionálů 15. a 16. století. *Hudební věda* 48, 2011, č. 2–3, s. 133–142.

Baťová 2011b: Baťová, Eliška: Šamotulský kancionál slaví kulatiny. *Bratské listy* 7, 2011, č. 2, s. 38–42.

Baťová 2012: Baťová, Eliška: Koncepce liturgického roku v hymnologické činnosti Jana Augusty. *Hudební věda* 49, 2012, č. 1–2, s. 33–44.

Baťová 2013: Baťová, Eliška: Kancionál jako tiskařův (obchodní) záměr. *Nové bratrské tisky* 2, 2013, s. 38–40.

Baťová 2013a: Baťová, Eliška: Bratrská kancionálová tvorba předbělohorské doby novýma očima? In: Mitáček, Jiří (ed.): *Za kralickou biblí do Kralic aneb 400. výročí Bible kralické.* Brno: Moravské zemské muzeum, 2013, s. 131–140.

Baťová 2014: Baťová, Eliška: Tisk Blahoslavových Evanjelií v kontextu bratrské liturgie a sakrální rétoriky. In: Halama, Ota (ed.): *Amica sponsa mater. Bible v čase reformace*. Praha: Kalich, 2014, s. 241–260.

BBKL: Fillies-Reuter, Sigrid – Schmolk, Benjamin. *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon* (BBKL). Band 9. Herzberg: Bautz, 1995.

Blankenburg 1951: Blankenburg, Walter: Zur Frage nach der Herkunft der Weisen des Gesangbuchs der Böhmischen Brüder von 1531. In: *Musik und Kirche* 21, 1951, s. 67–71.

Blume 1965: Blume, Friedrich: *Geschichte der evangelischen Kirchenmusik*. Kassel: Bärenreiterverlag, 1965.

Bohatcová 1960: Bohatcová, Mirjam: Bratrský kancionál z roku 1519. In: *Miscellanea musicologica* 8, 1960, s. 27–60.

Böhme 1877: Böhme, Franz Magnus: *Altdeutsches Liederbuch. Volkslieder der Deutschen nach Wort und Weise aus dem 12. bis zum 17. Jahrhundert.* Leipzig: Breitkopf und Härtel, 1877.

Brecht 2003: Brecht, Martin: Erinnerung an Paul Speratus (1484–1551), ein enger Anhänger Luthers in den Anfängen der Reformation. In: *Archiv für Reformationsgeschichte*, Bd. 94, 2003, s. 105–133.

Bridel 2012: Bridel, Bedřich - Kosek, Pavel - Slavický, Tomáš - Škarpová, Marie (eds.): *Jesličky: staré nové písničky. Fridrich Bridelius*. Brno: Host/Masarykova univerzita, 2012.

Brondič 1947: Brondič, Milan: Exulant Václav Klejch. In: Frynta, Antonín– Rokyta, Hugo (ed.): *Žitavsko v českých dějinách*, 1947, s. 172–175.

Brondič 1947a: Brondič, Milan: České tisky žitavské. In: Frynta, Antonín– Rokyta Hugo (ed.): *Žitavsko v českých dějinách*, 1947, s. 198–208.

Crăcuin 2002: Crăcuin, Maria – Ovidu, Ghitta - Murdock, Graeme (eds.). *Confessional Identity in East-Central-Europe*. Burlington, Vermont: Aldersho, 2002.

Čejka 1991: Čejka, Mirek - Šlosar, Dušan - Nechutová, Jana (eds): *Gramatika česká Jana Blahoslava*. Brno: UTGM, 1991.

Černý 1982: Černý, Jaromír (ed.): *Hudba české renesance: výběr polyfonních skladeb 16. stol. Z rukopisů Státní knihovny ČSR (XI B a, b, c, d) a Památníku národního písemnictví (D. A. II. 3)*. Praha: Státní knihovna ČSR, 1983.

Černý 1966: Černý, Jaromír: Soupis hudebních rukopisů Muzea v Hradci Králové. In: *Miscellanea musicologica* 19, 1966.

Daňková 1951: Daňková [Bohatcová], Mirjam: Bratrské tisky ivančické a kralické: The prints of Ivančice and Kralice of the Union of Czech Brethren (1564-1619). In: *Sborník Národního muzea v Praze. Řada A - Historie. = Acta Musei Nationalis Pragae. Series A – Historia*, 1951, č. 1, s. 1–183.

Daněk 2005: Daněk, Petr: *Tisky vokální polyfonie, hudební teorie a tabulatur v Čechách (1500–1630). Soupis dochovaných a v Čechách uložených tisků*. Disertační práce, Univerzita Karlova, Praha 2005.

DKL III–1: Stalmann, Joachim et al. (eds): *Das deutsche Kirchenlied. Kritische Gesamtaugabe der Melodien, Abteilung III: Die Melodien aus gedruckten Quellen bis 1680*. Band 1, *Die Melodien bis 1570 (Register)*. Kassel: Bärenreiter, 1999.

DKL III-1-1 (NB): Stalmann, Joachim et al. (eds): *Das deutsche Kirchenlied. Kritische Gesamtausgabe der Melodien. Abteilung III: Die Melodien aus gedruckten Quellen bis 1680*. Band 1, *Die Melodien bis 1570*. Teil 1, *Melodien aus Autorendrucken und Liederblättern(Notenband)*. Kassel: Bärenreiter, 1993.

DKL III-1-1 (TB): Stalmann, Joachim et al. (eds): *Das deutsche Kirchenlied. Kritische Gesamtausgabe der Melodien. Abteilung III: Die Melodien aus gedruckten Quellen bis 1680*. Band 1, Die Melodien bis 1570. Teil 1, *Melodien aus Autorendrucken und Liederblättern (Textband)*. Kassel: Bärenreiter, 1993.

DKL III-1-2-I (NB): Stalmann, Joachim et al. (eds): *Das deutsche Kirchenlied. Kritische Gesamtausgabe der Melodien. Abteilung III: Die Melodien aus gedruckten Quellen bis 1680.* Band 1, *Die Melodien bis 1570*. Teil 2, *Melodien aus mehrstimmigen Sammelwerken , Agenden und Gesangbüchern I (Notenband)*. Kassel: Bärenreiter, 1996.

DKL III-1-2-I (TB): Stalmann, Joachim et al. (eds): *Das deutsche Kirchenlied. Kritische Gesamtaugabe der Melodien, Abteilung III: Die Melodien aus gedruckten Quellen bis 1680*. Band 1, *Die Melodien bis 1570*. Teil 2, *Melodien aus mehrstimmigen Sammelwerken, Agenden und Gesangbüchern I*. (Textband). Kassel: Bärenreiter, 1997.

DKL III-1-3-II (NB): Stalmann, Joachim et al. (eds): *Das deutsche Kirchenlied. Kritische*

Gesamtausgabe der Melodien, Abteilung III: Die Melodien aus gedruckten Quellen bis 1680. Band 1, Die Melodien bis 1570. Teil 3*, Melodien aus Gesangbüchern II*. (Notenband). Kassel: Bärenreiter, 1998.

DKL III-1-3-II (TB): Stalmann, Joachim et al. (eds): *Das deutsche Kirchenlied. Kritische Gesamtaugabe der Melodien, Abteilung III: Die Melodien aus gedruckten Quellen bis 1680*. Band 1, *Die Melodien bis 1570*. Teil 3, *Melodien aus Gesangbüchern II.* (Textband). Kassel: Bärenreiter, 1998.

Dreves 1886: Dreves, Guido, Maria (ed.): *Analecta Hymnica Medii Aevi. Cantiones Bohemicae. Leiche, Lieder und Rufe des 13., 14. und 15. Jahrhunderts nach Handschriften aus Prag, Jistebnicz, Wittingan, Hohenfurt und Tegernsee*. 1. vyd. Leipzig: Fues's Verlag, 1886.

Dudík 1877: Dudík, Béda: Über die Biblithek Karls von Žerotín in Breslau. Praha: Věstník Královské české společnosti nauk, 1877.

Dworzaczkowa 1997: Dworzaczkowa Jadwig: *Bracia czescy w Wielkopolsce w XVI i XVII wieku, "Semper"*., Warszawa: Wydawn. Naukowe Semper 1997.

Eberhard 1981: Eberhard, Winfried: *Konfessionsbildung und Stände in Böhmen 1478–1530.* Wien: R. Oldenbourgh Verlag München, 1981.

Evans 2011: Evans, Robert – Weston, John: Language and Politics: Bohemia in International Context, 1409–1627. In: Doležalová, Eva – Pánek, Jaroslav (eds.): *Confession and nation in the era of reformations: Central Europe in comparative perspective*. Prague: Institute of History, 2011, s. 155–182.

Evers 2010: Evers, Ute: Deutsch-tschechischer Melodienaustausch in Gesangbüchern des 16. Jahrhunderts. In: *Lied und populäre Kultur* 55, 2010, s. 169–181.

Fojtíková 1981: Fojtíková, Jana: Hudební doklady Husova kultu z 15. a 16. století. Příspěvek ke studiu husitské tradice v době předbělohorské. In: *Miscellanea musicologica* 29, 1981, s. 51–145.

Geck 1995: Geck, Martin: Brüdergemeinden. In: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Allgemeine Enzyklopädie der Musik*. Friedrich Blume – Friedrich Finscher (eds.). 2. vyd. Kassel – Stuttgart, 1999–2007, s. 171–178.

Gindely 1865: Gindely, Antonín: (ed.): *Dekrety Jednoty bratrské*. Praha: I. L. Kolber, 1865.

Greyerz 2003: Greyerz, Kaspar von – Jakubowski-Tiessen, Manfred – Kaufmann, Thomas – Lehmann, Hartmut (eds.): *Interkonfessionalität - Transkonfessionalität - binnenkonfessionelle Pluralität: Neue Forschungen zur Konfessionalisierungs-these*. Heidelberg: Gütersloher Verlagshaus, 2003.

Grunewald–Jürgens 2004: Grunewald, Eckhard – Jürgens, Henning P. – Jan R. Luth (eds.): *Der Genfer Psalter und seine Rezeption in Deutschland, der Schweiz und den Niederlanden, 16.-18. Jahrhundert.* Tübingen: Max Niemeyer, 2004.

Hamada 1995: Hamada, Milan: Obnova vzdelanosti a kultury na začiatku 18. storočia, Daniel Krman, ml.. In: Hamada, Milan: *Zrod novodobej slovenskej kultury*. Bratislava: Slovac Academic Press, 1995.

Hanzelková 2011: Hanzelková, Marie: Kancionály jednoty habrovanských. Disertační práce, Masarykova univerzita 2011.

Hiley 1993: Hiley, David: *Western Plainchant: A Handbook.* 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 1993.

Hofmann 2015: Hofmann, Andrea: *Psalmenrezeption in reformatorischem Liedgut: Entstehung, Gestalt und konfessionelle Eigenarten des Psalmliedes,1523–1650.* Arbeiten zur Kirchen- und Theologiegeschichte, 45. Leipzig: Evangelischer Verlagsanstalt, 2015.

Hoffmann von Fallersleben 1861: Hoffmann von Fallersleben, Heinrich: *Geschichte des deutschen Kirchenliedes bis auf Luthers Zeit. Nebst einem Anange "In dulci jubileo". Ein Beiträg zur Geschichte der deutschen Poesie*. 3. vyd. Hannover: Carl Rümpler, 1861.

Holeton–Vlhová 2015: Holeton, David - Vlhová-Wörner, Hana: Second Life of Jan Hus: Liturgy, Commemoration & Music. In: Šmahel, František – Pavlíček, Ota (eds.): *A Companion to Jan Hus*: Leiden-Boston: Brill, 2015, s. 289–324.

Hostinský 1896: Hostinský, Otakar: *Jan Blahoslav a Jan Josquin. Příspěvek k dějinám děské hudby a theorie umění XVI. věku. S novými otisky obou Muzik: Blahoslavovy (1569) a Josquinovy (1561).* Praha: Česká akademie, 1896.

Hostinský 1957: Hostinský, Otakar: *36 nápěvů českého lidu z XVI. století*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957.

Horyna 1981: Horyna, Martin: Vodňanský graduál. In: *Výběr z prací Historického klubu při*

Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích 18, 1981, č. 3, s 172–173.

Horyna 2006: Horyna, Martin: Vícehlasá hudba v Čechách v 15. a 16. století a její interpreti. *Hudební věda* 43, 2006, č. 2, s. 117–134.

Horyna 2009: Horyna, Martin: Česká polyfonie 1470–1620, hudba v životě konfesijně rozdělené společnosti Českého království a tvorba českých skladatelů renesanční epochy, In: Baťa, Jan – Kroupa, Jiří K. – Mráčková, Lenka (eds.): *Littera Nigro skripta manet. In honorem Jaromír Černý*. Praha: KLP-Konisch Latin Press 2009, s. 110–125.

Horyna 2011: Horyna, Martin: Česká reformace a hudba. Studie o bohoslužebném zpěvu českých nekatolických církví v období 1420–1620. *Hudební věda* 48, 2011, č. 1, s. 5–40.

Hrejsa 1–5: Hrejsa, Ferdinand: *Dějiny křesťanství v Československu*. Díl 1–5. Praha: Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká, 1947–1948.

Chevalier 1–6: Chevalier, Ulyse*: Repertorium hymnologicum. Catalogue des Chants, Hymnes, Proses,Sequences, Tropes en usage dans l'eglise latine depuis les origines josqu´a nos jours*. 6 sv., Louvain 1892–1920.

Indra 1948: Indra, Bohumír: Tobiáš Závorka Lipenský. *Slezský sborník* 48, 1948, s. 126–134.

Indra 1977: Indra, Bohumír: Rok narození a úmrtí Tobiáše Závorky Lipenského. *Listy filologické* 100, 1977, s. 163–164.

Jakobson 1995: Jakobson, Roman: Úvahy o básnictví doby husitské, In: Červenka, Miroslav (ed.): *Poetická funkce*. Jinočany: H&H, 1995, s. 74–105.

Jakubec – Malý 2010: Jakubec, Ondřej – Malý, Tomáš: Konfesijnost - (nad)konfesijnost - (bez)konfesijnost: diskuse o renesančním epitafu a umění jako zdroji konfesijní identifikace. *Dějiny - Teorie – Kritika*, 2010, č. 1, s. 79–112.

Jireček 1875: Jireček, Josef: *Dějiny literatury české*. 1. díl.: Slovník životopisný a knihoslovný, svazek I, A – L. Praha: Nákladem B. Tempského, 1875.

Jireček 1876: Jireček, Josef: *Dějiny literatury české*. 1. díl.: Slovník životopisný a knihoslovný, svazek II, M – Ž. Praha: Nákladem B. Tempského, 1876.

Jireček 1878: Jireček, Josef: *Hymnologia bohemica. Dějiny církevního básnictví českého až do XVIII. století*. 1. vyd. Praha: Královská česká společnost nauk, 1878.

Jirková 2014: Jirková, Pavla: Od Sperata ke Strobachovi. Jihlava v převratech konfesionalizace v 16. až 17. století. In: *Documenta Pragensia XXXIII. Město v převratech konfesionalizace v 15. až 18. století*. Praha 2014, s. 159–175.

Jistebnický kancionál 2005: Kolár, Jaroslav – Vidmanová, Anežka – Vlhová-Wörner, Hana (eds): *Jistebnický kancionál.* Kritická edice. Sv. 1, *Graduale*. Monumenta liturgica Bohemica II. Brno: L. Marek, 2005.

Jörgensen 2014: Bent Jörgensen: *Konfessionelle Selbst- und Fremdbezeichnungen. Zur Terminologie der Religionsparteien im 16. Jahrhundert.* Berlin: Akademie Verlag 2014. (= Colloquia Augustana; Bd. 32)

Julian 1-2: Julian, John (ed): *A dictionary of hymnology setting forth the origin and history of christian hymns of all ages and nations*. London: J. Murray, 1908.

Just 2009: Just, Jiří – Nešpor, Zdeněk R. – Matějka, Ondřej et. al.: *Luteráni v českých zemích v proměnách staletí.* Praha: Lutherova společnost, 2009.

Just 2007: Just, Jiří: Biblický humanismus Jana Blahoslava. *Studie a texty Evangelické teologické fakulty* 1, 2007, č. 10, s. 136–153.

Kalina 1935: Kalina, T: Na okraj Škarkových poznámek k staré české hymnologii. *Časopis matice moravské* 59, s. 177–188.

Kaňák 1941: Kaňák, Miloslav: Pronikání kalvínské reformace a její francouzské literatury náboženské do českého prostředí a její vliv na Jednotu bratrskou. *Náboženská revue* 13, 1941, s. 13–65.

Konrád 1881: Konrád, Karel: *Dějiny posvátného zpěvu staročeského*. 1. díl. Praha: Cyrilo-Metodějská kněhtiskárna, 1881.

Konrád 1893: Konrád, Karel: *Dějiny posvátného zpěvu staročeského od XV. věku do zrušení literátských bratrstev*. Praha: V. Kotrba, 1893.

Kouba 1956: Kouba, Jan: Vzájemný poměr kancionálu Šamotulského a Ivančického. In: *Miscellanea musicologica* 1, 1956, s. 25–31.

Kouba 1959: Kouba, Jan: Kancionály Václava Miřínského. In: *Miscellanea musicologica* 8, 1959, s. 1–146.

Kouba 1960: Kouba, Jan: Sborník Mikuláše Kozla jako hymnologický pramen. In: *Miscellanea musicologica* 13, 1960, s. 6–12.

Kouba 1960a: Kouba, Jan: Poznámky k české hymnologii. In: *Miscellanea musicologica* 12, 1960, s. 13–22.

Kouba 1960b: Kouba, Jan: Václav Klejch a jeho "Historia o vydání kancionálů v národu českém", In: *Miscellanea musicologica* 13, 1960, s. 61–203.

Kouba 1962: Kouba, Jan: Blahoslavův rejstřík autorů českobratrských písní a jeho pozdější zpracování. In: *Miscellanea musicologica* 17, 1962, s. 1–175.

Kouba 1965: Kouba, Jan: Nejstarší český tištěný kancionál z roku 1501 jako hudební pramen. In: *Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et historica* 2, Praha 1965, s. 89–138.

Kouba 1975: Kouba, Jan: Německé vlivy v české písni 16. století. In: *Miscellanea musicologica* 27–28, 1975, s. 117–177.

Kouba 1988: Kouba, Jan: Nejstarší písňové tisky do roku 1550, In: *Miscellanea musicologica* 32, Praha 1988, s. 21–92.

Kouba 2016: Kouba, Jan: *Slovník staročeských hymnografů.* Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2014. (v tisku)

Kratzel 1980: Kratzel, Günter (ed.): *Cantional albo Piesni duchowne, Thorn 1587*. (= *Symbolae Slavicae* 10). [faksimile]. Frankfurt am Main – Bern – Cirencester, 1980.

Landová 2014: Landová, Tabita: *Liturgie jednoty bratrské (1457–1620)*. Praha: Pavel Mervart, 2014.

Lehmann 1922: Lehmann, Emil: *Michael Weisse. Auswahl Aus Seinem Landskroner Liederbuch Von 1531.* Landskron: [s.n.], 1922.

Liliencron 1866: Liliencron, Rochus von: *Die historischen Volkslieder der Deutschen vom 13. bis 16. Jahrhundert*. Vol. 1–14. Leipzig: Vogel, 1866.

Lipphardt 1967: Lipphardt, Walther: Adam Reißners handschriftliches Gesangbuch von 1554 als Quelle deutscher Volksliedweisen des 16. Jahrhunderts. In: *Jahrbuch für Volks-liedforschung* 12, 1967, s. 42–79.

Lotz-Heumann 2001: Lotz-Heumann, Ute: The Concept of „Confessionalisation": A Historio-graphical Paradigm. In: *Dispute, Memoria y Civilización* 4, 2001, s. 93–114.

Lorbee 2012: Lorbee, Lukas: *Die Sterbe- und Ewigkeitslieder in deutschen lutherischen Gesangbüchern des 17. Jahrhunderts*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2012.

Macek 2001: Macek, Josef: *Víra a zbožnost jagellonského věku*. Praha: Argo, 2001.

Malura 2004: Malura, Jan: Moravské kancionály v kontextu kulturních proudů předbělohorské epochy. In: *Acta universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Philosophica Moravica* 1, s. 149–156.

Malura 2006: Malura, Jan: Česká hymnografie raného středověku ve středoevropském kontextu. Otázky českého kánonu. In: Fedrová, Stanislava (ed.) *Sborník příspěvků z III. kongresu světové literárněvědné bohemistiky*. Sv. 1. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2006, s. 141–154.

Malura 2006a: Malura, Jan: Kancionál Václava Klejcha a jeho místo ve vývoji české a slovenské evangelické hymnografie. *Slavia – časopis pro slovanskou filologii* 75, 2006, č. 4, s. 373—388.

Malura 2010: Malura, Jan: *Písně pobělohorských exulantů (1670–1750)*. Praha: Academia, 2010.

Mańko-Matysiak 2006: Mańko-Matysiak, Anna: *Schlesische Gesangbücher 1525–1741. Eine hymnologische Quellenstudie*. Wroclaw: Wyd. Uniwersitetu Wroclawskiego, 2006.

Matějec 2014: Tomáš Matějec (ed.): *Žalmové neb Zpěvové svatého Davida. Žalmové parafráze Jiřího Strejce podle vydání z roku 1598 s variantami podle vydání z let 1587 a 1596*. Praha: Strahovská knihovna, 2014.

MIHO IV: Hus, Jan: *Drobné spisy české*. Praha: Academia, 1985. [= Magistri Iohannis Hus opera omnia 4, Jiří Daňhelka].

Michálek 1973: Michálek Emanuel: Jazyk českých duchovních písní Jana Silvána. *Naše řeč* 56, 1973, č. 4, s. 177–182.

Minárik 1984: Minárik, Jozef: *Barokova literatura*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakl., 1984.

Minárik 1986: Minárik, Jozef: Písně nové Jana Silvána. In: *Sborník prací filosofické fakulty Brněnské univerzity. Studia minor a facultatis philosophicae universitatis Brunensis*, D 33, 1986, s. 89–98.

Moeseritz 1990: Moeseritz, Annekatrin: *Die Weisen der Böhmischen Brüder von 1531. Eine stil-und quellenkritische Untersuchung der nichtliturgischen Melodien des Gesangbuches*

von Michael Weisse. Bonn: Rheinische Friedrich-Wilhelms – Universität zu Bonn, 1990.

Molnár 1984: Molnár, Amedeo: Martin Luther a Jednota bratrská. In: Molnár, Amedeo (ed.): *Acta Reformationem Bohemicam Illustrantia* 3, Praha 1984, s. 109–135.

Müller 1922: Müller, Joseph Theodor: *Geschichte der böhmischen Brüder*. Band 1. Herrnhut: Missionsbuchhandlung, 1922.

Müller 1931: Müller, Joseph Theodor: *Geschichte der böhmischen Brüder*. Band 2. Herrnhut: Missionsbuchhandlung, 1931.

Müller 1916: Müller, Joseph Theodor: *Hymnologisches Handbuch zum Gesangbuch der Brüdergemeine*. Herrnhut: Verlag des Vereins für Brüdergeschichte, 1916.

Nejedlý 1–6: Nejedlý, Zdeněk: *Dějiny husitského zpěvu*. Sv. 6. Praha: ČSAV, 1954–1956.

Nodl 2010: Nodl, Martin: Česká reformace. In: Horníčková, Kateřina – Šroněk, Michal (eds.): *Umění české reformace: (1380–1620).* Praha: Academia, 2010, s. 17–33.

Novotný-Urbánek 1923: Novotný, Václav – Urbánek, Rudolf (eds.): *Sborník Blahoslavův. Sborník Blahoslavův (1523-1923): K čtyřstému výročí jeho narozenin.* Přerov: Výbor pro postavení pomníku Blahoslavova, 1923.

Odložík 1923: Odložík, Otakar: Jednota bratří Habrovanských. *Časopis český historický* 29, s. 1–70.

Orel 1922: Orel, Dobroslav: *Kancionál Franusův*. Praha: Obecná jednota cyrillská, 1922.

Páta 1941: Páta, Josef: *J. Václav Klejch Lažanský (1682–1737)*. Praha: vl. n., 1941.

Pilnáček 1972: Pilnáček, Josef: *Staromoravští rodové*. 2. vyd. Brno: Státní archiv v Brně, 1972.

Plocek 1973: Plocek, Václav: *Catalogus codicum notis musicis instructorum qui in Bibliotheca publica rei publicae Bohemicae socialisticae in Bibliotheca universitatis Pragensis servantur*. 2 sv. Praha: Academia, 1973.

Pražák 1996: Pražák, Emil: *Stati o české středověké literatuře.* 1. vyd. Praha: Euroslavica, 1996.

RISM-HBS: Karol Hlawiczka at al. (eds): *RISM*, Serie B XIII, Hymnologica Slavica, sv. 1, část Hymnologica Bohemica et Slovaca.

Rothe 1988: Böse, Brigitte - Schäfer, Franz – Rothe, Hans (eds.): *Geistliche Lieder und Gesänge in Böhmen*. Bd. 2. 1. *Tropen und Cantiones aus böhmischen Handschriften der vorhussitischen Zeit (1300–1420)*. Böse, Brigitte – Schäfer, Franz. [Hrsg.]: Rothe, Hans. Köln–Wien: Böhlau Verlag, 1988.

Rothkegel 2005: Rothkegel, Martin. *Mährische Sakramentierer des zweiten Viertels des 16. Jahrhunderts: Matěj Poustevník, Beneš Optát, Johann Zeising (Jan Čížek), Jan Dubčanský ze Zdenína und die Habrovaner (Lulčer) Brüder.* Baden-Baden & Bouxwiller: Éditions Valentin Koerner, 2005.

Říčan 1953: Říčan, Rudolf: Kancionál Jana Theofila Elsnera. *Theologická příloha Křesťanské revue* 20, 1953, s. 65–74.

Říčan 1954: Říčan, Rudolf: Elsnerův kancionál v dalších vydáních. *Theologická příloha Křesťanské revue* 21, 1954, s. 154–170.

SČHK: Macek, Petr (ed.): *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, 1997.

Sehnal 2001: Sehnal, Jiří – Vysloužil, Jiří: *Dějiny hudby na Moravě*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2001. Vlastivěda Moravská. Země a lid. Svazek 12.

Sehnal 1975: Nové příspěvky k dějinám hudby na Moravě v 17. a 18. století. *Časopis moravského muzea* 60, 1975, roč. 60, č. 2, s. 367–389.

Scheitler 1982: Scheitler, Irmgard: *Das geistliche Lied im deutschen Barock*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982.

Schmitz 1999: Schmitz, Wolfgang: Reformation und Gegenreformation in der Entwicklung von Buchdruck und Buchhandel. In: Tiemann, Barbara (ed.): *Die Buchkultur im 15. und 16. Jahrhundert*. Bd. 2. Hamburg Maximilian-Gesellschaft, 1999, s. 253–338.

Smékalová 2007: Smékalová, Kateřina: *Kancionál Jana* Roha *a Kancionál ivančický: Příspěvek k vymezení pojmu redakce ve sféře bratrské hymnografie.* Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita 2007.

Snížková 1969: Snížková, Jitka: Vícehlasé hudební památky našeho kraje ze 16. stol. (kancionál rychnovský a solnický). In: *Orlické hory a Podorlicko. Sborník vlastivědných prací. Přírodou, dějinami, současností* 2, 1969, s. 9–21.

Skalsk 1928: Skalský, Gustav Adolf: Kazatel Jan Liberda a česká exulantská církev v Drážďanech. In: *Reformační sborník* 2, 1928, s. 10–25.

Schoenbaum 1957: Schoenbaum, Camillo: Die Weisen des Gesangbuchs der Böhmischen Brüder von 1531. In: *Jahrbuch für Liturgik und Hymnologie* 3, 1957, s. 44–61.

Stäblein 1952: Stäblein, Bruno: Die mittelalterlichen liturgischen Weisen im Gesangbuch der Böhmischen Brüder von 1531. In: *Die Musikforschung* 5, 1952, s. 138–144.

Štěříková 2004: Štříková, Edita: *Exulantská útočiště v Lužici a Sasku*. Praha: Kalich, 2004.

Spunar 1953: Spunar, Pavel: Příspěvek k dějinám Severýnské tiskárny v Praze. *Časopis Národního muzea* 122, 1953, s. 56–61.

Stupperich 1983: Stupperich, Robert: Dr. Paul Speratus, der „streitbare" Bischof von Marienwerder. *Beiträge zur Geschichte Westpreußens* 8, 1983, s. 159–182.

Škarka 1936: Škarka, Antonín: Neznámí skladatelé bratrských písní. *Listy filologické* 63, 1936, s. 289–424.

Škarka 1933: Škarka, Antonín: Několik poznámek k staré české hymnologii. *Listy filologické* 60, 1933, s. 320–342.

Škarka 1941: Škarka, Antonín: Nové kapitoly ze staré české hymnologie. In: *Sborník filologický* 12, Praha 1941, s. 37–114.

Škarka 1948: Škarka, Antonín: Hymnorum thesaurus Bohemicus, jeho plán a realizace. *Cyril* 73, 1948, s. 73–89.

Škarka 1986: Škarka, Antonín: *Půl tisíciletí českého písemnictví*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1986.

Pavel - Slavický, Tomáš (eds.): *Omnibus fiebat omnia. Kontexty života a díla F. Bridelia SJ (1619-1680)* [*Antiqua Cuthna 4*]. Praha: SOA Praha - SOkA Kutná Hora – KLP, 2010.

Škarpová 2015: Škarpová, Marie: *Mezi Čechy, k pobožnému zpívání náchylnými. Šteyerův Kancionál český, kanonizace hymnografické paměti a utváření katolické identity v 17. století*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2015.

Škarpová 2015: Škarpová, Marie: Exulantský kancionál Václava Kleycha a utváření české kolektivní paměti. *Česká literatura* 62, 2015, č. 4, s. 515–540.

Šmahel–Pavlíček 2015. Šmahel, František – Pavlíček, Ota (eds.): *A Companion to Jan Hus*. Leiden–Boston: Brill, 2015.

Šroněk 2010: Šroněk, Michal: Bratrská bible z roku 1596. Příběh výzdoby a polemiky: In: Horníčková, Kateřina – Šroněk, Michal (eds.): *In puncto religionis: konfesní dimenze předbělohorské kultury Čech a Moravy*. Praha: Artefactum, 2013, s. 217–227.

Todtenbuch: Fiedler, Joseph (eds.): *Todtenbuch der Geistlichkeit der Böhmischen Brüder. In: Codex strahoviensis enthält den Bericht des sogenannten Ansbert über den Kreuzzug Kaiser Friedrich's I. und die Chroniken des Domherrn Vincentius von Prag und des Abtes Gerlach von Mühlhausen, herausgegeben von Hippolyt Tauschinski und Mathias Pange. Todtenbuch der Geistlichkeit der Böhmischen Brüder*. Wien: K.k. Hof- und Staatsdruckerei, 1863. s. 213–310. Fontes rerum Austriacarum. Österreichische Geschichts-Quellen, Abt. 1, Scriptores, Band 5.

Tschackert 1891: Tschackert, Paul: *Paul Speratus von Rötlen, evangelischer Bischof von Pomesanien in Marienwerder*. Halle a. d. Saale: Verein für Reformationsgeschichte, 1891.

Válka 2005: Válka, Josef: *Husitství na Moravě – Náboženská snášenlivost – Jan Amos Komenský*. Brno: Matice moravská, 2005.

Vintr 1998: Vintr, Josef: Zásady transkripce českých textů z barokní doby, *Listy filologické* 121, 1988, č. 3–4, s. 341–346.

Voit 2008: Voit, Petr: *Encyklopedie knihy*. Praha: Libri ve spolupráci s Královskou kanonií premonstrátů na Strahově, 2008.

Voit 2013: Voit, Petr: *Český knihtisk mezi pozdní gotikou a renesancí I., Severinsko-kosořská dynastie 1488–1557*. Praha: KLP, 2013.

Volf 1922: Volf, Josef: Účast J. Th. Elsnera při vydání Klejchova rejstříku 1765. *Časopis Matice moravské* 46, 1922, s. 280–296.

Vráblová 2003: Vráblová, Timotea: Charakter Krmanovho Predhovoru ku Klejchovmu kancionálu. In: Gáfriková, Gizela et al. (ed.).: *Pannonia docta: Učená Panónia*. Bratislava: Veda, 2003, s. 117–138.

Wackernagel 3: Wackernagel , Philipp (ed.): *Das deutsche Kirchenlied von der ältesten Zeit bis zu Anfang des XVII. Jahrhunderts*. Leipzig: Teubner, 1890.

Walpole 1966: Walpole, Arthur Sumner: *Early Latin Hymns: With Introduction and Notes*. 2. vyd. Hildesheim: Georg Olms Verlag, 1966.

Wetzel 2014: Wetzel, Richard – Heitmeyer, Erika*: Johann Leisentrit's Geistliche Lieder Und Psalmen, 1567: Hymnody of the Counter-Reformation in Germany.* 1. vyd. Madison, Teaneck: Faileigh Dickinson University Press, 2014.

Winter 1955: Winter, Zikmund: *Die tschechische und slowakische Emigration in Deutschland im 17. Jahrhundert*. Berlin: Akademie-Verlag, 1955.

Winter 1895-1896: Winter, Zikmund: *Život církevní v Čechách, kulturně-historický obraz z 15. a 16. století*. Díl 1–2. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1895–1896.

Witkowski 1979: Witkowski, Leon: Polnisch-böhmische Beziehungen auf dem Gebiet der Hymnologie im 16. bis 18. Jahrhundert. *Hudební věda* 2, 1979, s. 155–164.

Wolkan 1891: Wolkan, Rudolf: *Das deutsche Kirchenlied der Böhmischen Brüder im XVI. Jahrhundert.* Prag: A. Haase, 1891.

Zahn 1–6: Zahn, Johannes: *Die Melodien der deutschen evangelischen Kirchenlieder*. Band 1–6. Gütersloh: C. Bertelsmann, 1889–1893.

Žůrek 2010: Žůrek, Jiří: Proměny českého chorálu v 16. století-pokus o klasifikaci redakcí českého chorálu 16. století na příkladu aleluja ke svátku Nanebevzetí Panny Marie. *Hudební věda* 47, 2010, s. 333–350.

Žůrek 2011: Žůrek, Jiří: The Analogies between the Chants of the Jistebnický Kancionál and the Repertory of the Oldest Czech Graduals in the 16th Century. *Hudební věda* 48, 2011, č. 1, s. 41–78.

C: Elektronické databáze

Cantus Index*: Cantus Index: Catalogue of Chant Texts and Melodies* [online].
Dostupné z: http://cantusindex.org/.

Fontes Cantus Bohemiae: *Fontes Cantus Bohemiae: Plainchant sources in the Czech lands.* [online].
Dostupné z: http://cantusbohemiae.cz.

HTB: Hymnorum thesaurus Bohemicus: databáze českých duchovních písní z tištěné kancionálové produkce 16.–18. století [online].
Dostupné z: http://www.clavmon.cz/htb.

LIMUP: databáze obsahu liturgických rukopisů utrakvistické provenience 15.–16. století [online].
Dostupné z: http://www.clavmon.cz/limup/.

MHB: *Melodiarium hymnologicum Bohemiae* [online]. Dostupné z: http://www.musicologica.cz/melodiarium/index.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

a	před rokem [v letopočtu]
an.	a následující [v rozsahu stran]
atd.	a tak dále
apod.	a podobně
c	přibližně v roce [v letopočtu]
fol.	folio
č.	kód písně, číslo
Kkp. Strahov	Knihovna Kláštera královské kanonie premonstrátů na Strahově
KNM	Knihovna národního muzea
MZA	Moravský zemský archiv
MZM	Moravská zemska knihovna
NA	Národní archiv
např.	například
NKP	Národní knihovna v Praze
rkp.	rukopis
roč.	ročník
s.	strana
SN	bez notace [v tabulkách]
srov.	srovnej
sv.	svazek
tj.	to jest
vyd.	vydání

SEZNAM NOTOVÝCH PŘÍKLADŮ, TABULEK A VYOBRAZENÍ

1. Seznam notových příkladů v textu

1	Melodické incipity *Komm Gott Schöpfer heiliger Geist* a *Zavítej k nám Duše svatý s Otcem*	39
2	Melodické incipity *Laudes Deo dicam per secula*, *Vzdejmež chválu po všecky věky* a *Prokřikněmž všickni k chvále Pána nejsvětějšího*	40
3	Melodické incipity *Si bona suscepimus de manu Domini* a *Aj poněvadž my dobré věci zdejší*	43
4	Melodické incipity *Všickni ze všeho srdce věřme* a *Bože náš myť prosíme*	43
5	Melodické incipity *Modulemur die hodierna* a *Chvalmež všickni Krále nebeského*	44
6	Melodické incipity *Regina coeli laetare alleluia* a *Kristus z mrtvých vstal*	45
7	Melodické incipity *Veni dulcis consolator* a *Ke cti Otce nebeského*	46
8	Melodické incipity *Kyrie Angelorum Domina* a *O Stvořiteli všemohůcí Otče*	47
9	Melodické incipity *Deus aeterne in cujus potestate humana* a *O Bože nebeský Otče náš a Pane*	48
10	Melodické incipity *A rea virga prime matris* a *Světlo nejtajnější s stolice*	49
11	Melodické incipity *Summi triumphum regis prosequamur laude* a *Svrchovaného krále pochvalmež*	50
12	Melodické incipity *Mortis en cum gloria, Vstalť jest Kristus z mrtvých král* a *Raduj se srdce člověka*	51
13	Melodické incipity *Rogamus te Domine Deus noster* a *Vizmež příklad smrtedlnosti*	52
14	Melodické incipity *Gott hat das Evangelium gegeben* a *Slyštež ze Čtení svatého*	56
15	Melodické incipity *Nun wöllt ir hören newe mär*, *Lidé všickni pozorujte* a *Nun höret zu ihr Christenleut' wie Leib und Seel*	57
16	Melodické incipity *Taktoť volá sám Syn Boží* a *Kommt her zu mir spricht Gottes Sohn*	58
17	Melodické incipity *Es spricht der Unweisen Mund wohl*, *O höchster Gott von Ewigkeit* a *Bože věkův všemohoucí*	59
18	Melodické incipity *Beránek Kristus nevinný*, *Stabat Mater Dolorosa* a *O ihr Christen danksaget Gott0*	61
19	Melodické incipity *Nesmírně k nám lítostivý* a *Erhalt uns Herr bei deinem Wort*	63
20	Melodické incipity *Lob sei dem allmächtigen Gott* a *Otče Bože náš velebný*	64
21	Melodické incipity *Mocný Bože věčný králi* a *Adsunt festa jubilea*	65
22	Melodické incipity *Cuncti nunc assurgentes* a *Chvalmež nyní Boha svého Syna jeho jediného*	66
23	Melodické incipity *Puer natus est nobis* a *Dítě překrásné narodilo se nám*	66
24	Melodické incipity *Ingresus Pilatus cum Jesu* a *Pilát všed s Ježíšem do rathousu*	69
25	Melodické incipity *Zatmilo se jest když ukřižovali Ježíše* a *Temnosti staly sou se*	69
26	Melodické incipity *O křesťané znamenajte* a *Utečme se k Ježíšovi ať srdce naše obnoví*	70
27	Melodický incipit *Chvalmež nyní Boha svého Syna jeho* a část nápěvu *Cuncti*	83

	nunc assurgentes	
28	Melodický incipit *O světlo Trojice svatá*	99
29	Melodické incipity *Omnipotens pater gentium* a *O uslyš svůj lid žádostivý*	100
30	Melodické incipity *Věřmež v Boha jednoho* a *O všickni věrní nyní*	100
31	Melodické incipity *En morte pater divinus, Od smrti Otec nebeský* a *Vesele Bohu zpívejme*	101
32	Melodické incipity *O Mensch hör und nimm zu Herzen heut, Otec nebeský jediného maje Syna* a *Tak mnoho na mě přivedl jest*	102
33	Melodické incipity *Nun freut euch lieben Christen g'mein, O gläubig Herz gebenedei* a *Vesele Bohu zpívejme*	106
34	Melodické incipity *Ave hierarchia celestis et pia* a *Vesele zpívejme Boha Otce chvalme*	116
35	Melodické incipity Melodické incipity *Solis praevia aurora fulgida stirpe Davidica* a *Kristus Syn Boží narodil se nyní* a *Kristus jediný a náš Ježíš milý*	118

2. Seznam tabulek v textu

1	Přehled písní Lukáše Starého odkazovaných na latinské vzory (řazeno abecedně)	53
2	Přehled písní Lukáše Starého odkazovaných na jejich starší původ (řazeno abecedně)	61
3	Přehled písní Jana Blahoslava odkazovaných na jejich starší původ (řazeno abecedně)	72
4	Přehled písní Adama Šturma odkazující na jejich starší původ (řazeno abecedně)	74
5	Přehled písní s odkazem na Matěje Červenku (řazeno abecedně)	95
6	Přehled písní Lukáše Starého specifikující autorství (řazeno abecedně)	103
7	Přehled nově určených písní Adama Šturma (řazeno abecedně)	112
8	Přehled nově určených písní Jana Augusty (řazeno abecedně)	114
9	Přehled nově určených písní Lukáše Starého (řazeno abecedně)	118

3. Seznam vyobrazení v textu

1	Poslední vevázaná strana kancionálu *Písní duchovních evanjelistických* obsahující vpisky Jana Krčmy z Koněpas a Anny Skrbenské z Hřiště. MZA, sign. G 21.	92
2	Ukázka stylu autrských glos v Krmčnově kancionálu. MZA, sign. 21.	107
3	Ukázka autorských vpisů do kancioánlu *Písně duchovní evanjelistické* z roku 1598. Knihovna NKP, sign. 27 A 22, fol. 50–51.	109
4	Úvodní strana tisku *Rejstřík starých písní bratrských* z roku 1765. KMN, sign. Lützow 01232/přív/2	130
5	Ukázka dvou typů autorských vpisů v kancionálu KNM, sign. 27 A 22, fol. 52–53.	145
6	Graf zobrazující vzájemný poměr autorských záznamů	146

JMENNÝ REJSTŘÍK

Abdon, Martin, 84, 93, 121, 125, 141, 177
Alber, Erasmus, 55
Ambrož, 120, 125, 132, 140, 144, 167, 189
Augusta, Jan, 32, 37–38, 54, 58, 67, 76–77, 78, 83–85, 93, 104–105, 114, 121, 123–124, 131, 133–134, 136, 141, 143, 144, 147–149, 153–164, 166–183, 185–212
Bapst, Valentin, 56
Bavoryňský, Beneš, 93, 206
Blahoslav, Jan, 11–13, 21–22, 24, 28–40, 42, 45–46, 50–51, 54–55, 58, 60–65, 67–78, 81, 83–88, 90–93, 96, 98, 103–106, 108–109, 111, 113, 120–125, 127, 129, 130, 133–137, 139–141, 143–156, 158, 160, 162–164, 166–167, 171–172, 176–177, 179–205, 207, 209–220, 222, 228
Bosák, Kliment, 84, 93, 125, 141, 166
Bukůvka, 75, 84, 137, 156
Černý, Jan, 16–17, 18, 34–36, 62, 64, 67, 75, 77, 82–84, 93, 95, 100, 110–119, 122, 125, 132, 134, 137, 141, 163, 179
Červenka, Jan, 153, 172, 176, 178, 196, 210
Červenka, Matěj, 36–37, 39, 63, 81, 84, 93, 95, 125, 141, 151, 217
Cibulka, Izajáš (též Caepola), 88–89, 93, 152, 199
Ciklovský, Jiřík, 54–55, 84, 93, 125, 140–141, 145, 159, 173, 177, 179, 181
Ciklovský, Ondřej, 84, 93, 125, 141
Donát, 85, 93, 122, 125, 141, 148, 155, 166
Dřevínek, Havel, 85, 93, 125, 141, 154, 156–159, 164–165, 169–173, 177, 179–180, 182, 190–191
Elsner, Jan Theofil, 128–130, 138–140, 218–219, 225, 230–231
Grünewald, Georg, 57
Herbert, Petr, 41, 55
Hlohovský, Jiřík, 24
Hus, Jan, 85, 93, 119, 121, 125, 132, 140–141, 168–169, 183, 197, 212
Chřenovský, Jiřík, 85, 93, 125, 141, 148, 180
Jakoubek ze Stříbra (též Foebellus, Jacobellus), 110, 123, 125, 132, 141, 165, 200
Jan st. ze Žerotína, 89, 93
Jelecký, Jan, 54–55, 85, 93, 125, 141, 154, 198, 200
Klejch, Václav, 13, 126–137, 139, 140, 143, 145, 147–148, 152, 213, 219
Kocourek, Simeon (též Felinus), 85, 93, 174
Konvaldský, Matěj, 65, 82–83, 85, 93, 104, 125, 141, 165, 194–195, 205, 210
Krasonický, Václav, 125, 133, 140, 199
Krman ml., Daniel 127, 137
Krčma z Koněpas, Jan, 89, 91–93, 95–96, 99, 103–108, 124, 143–144, 146–148, 217–219
Kunvaldský, Jan, 23, 47– 49, 65, 78, 147
Liberda, Jan, 138
Lipenský, Tobiáš Závorka, 23
Lomnický z Budče, Šimon, 24
Lukáš Starý, 18–20, 41–42, 44–48, 52–53, 59–62, 67, 72, 85, 93, 96–98, 100, 102–103, 106–107, 113, 115–119, 121–123, 125, 133–135, 137, 139, 141, 147–148, 150, 153–162, 164–185, 187–212, 216
Lupač, Martin, 85, 109–110, 132, 148, 156
Luther, Martin, 39, 59, 62–63, 105, 120
Michalec, Martin, 35, 77, 81–82, 84–86, 93, 105, 121, 125, 133, 135, 140–141, 148, 150, 152, 154, 156, 158–159, 161–163, 165–166, 168, 170, 172, 174, 177–178, 181, 183, 189, 192, 194–195, 197
Mikuláš (písař turnovský), 22, 85, 131, 139, 141, 155–156, 159, 165, 173, 187
Mikuláš z Pelhřimova, 131
Milíč z Kroměříže, Jan, 133
Miřínský, Václav, 22–23, 85, 131, 137, 210
Načeradský, Jan, 85, 93, 126, 141, 165, 173
Němec, Urban, 20, 56–57, 85, 104, 125, 142, 150, 157, 176, 200
Optát, Beneš, 75–76, 171
Paulin, Pavel, 85, 94, 125, 192
Pausteník, Jan (též Jetřebský, Ostrský, Turnovský, Prsteník), 78, 83, 85, 121, 124, 126, 137, 139, 141, 143, 145–146, 148, 154, 156–157, 160–161, 163, 165, 175, 180, 182, 185, 187, 192, 196, 198, 209
Pražma z Bílkova a na Mouřilově, Šebor, 13, 87–90, 93
Přeloučský, Tůma, 109, 122, 125, 132, 142, 217
Rachtaba (nožíř pražský), 86, 180
Roh, Jan (též Horn, Johannes), 11, 20, 37, 58–59, 74–75, 77, 79, 86, 94, 103–105, 111–112, 126, 131, 136–137, 141, 147–148, 156–157, 166, 179, 186, 198, 200
Rokycan, Apostata, 86, 123, 152, 159, 192, 200
Rokycana, Jan, 94, 126, 142, 152, 159, 206
Rokycanský, Martin, 41, 86, 152
Rokyta, Jan, 86, 94
Rozenplut, Jan, 25
Sedlnická z Choltic, Lidmila, 91
Severýn, Pavel, 22

Silván, Jan, 86, 198
Skrbenská z Hřiště, Anna, 91–92, 214
Solín, Václav, 86, 94, 126, 142, 155, 168, 184, 189, 204
Sperát, Pavel, 58, 155
Starý, Vavřinec, 77, 94, 96, 128, 133, 199
Štefan, Ondřej, 90, 94, 146, 164
Šteyer, Matěj Václav, 25
Strejc, Jiřík, 22
Šturm, Adam, 34, 40, 58, 74, 81, 82, 85, 86, 87, 94, 105, 110, 111, 112, 123, 126, 131, 135–136, 142, 144, 147–148, 150, 153–156, 158, 159, 163–164, 168, 171–173, 175, 178, 180–181, 183, 185, 187, 190–193, 195– 197, 199, 201–203, 206–207, 211, 218, 224
Štyrsa, Jiřík, 81, 86, 104–106, 126, 135–136, 142–144, 146, 148, 150, 157, 161, 167, 170, 180–181, 183, 185, 187, 192, 194, 201, 206–208, 218
Svatoň, Jan, 89, 94, 106, 108, 185, 199
Táborský, Jan, 23, 48, 78, 86, 94, 104, 126, 131, 136, 142, 147, 156, 158, 164, 178–179, 181, 189, 194, 205
Tatíček, Matouš, 86, 94, 126, 142, 160, 207
Tham, Michael, 20
Třanovský, Jiří, 20, 23
Truhlář, Vilím, 86, 126, 142, 157, 169
Turnovský, Jan, 140
Vaněk, Matouš, 138
Weisse, Michael, 19–20, 50, 55, 59–60, 62, 64, 102, 105–106
Witzstat von Wertheim, Hans, 56
Wolf, Jan, 35, 75–76, 86, 94, 104, 122, 126, 131, 136–137, 142, 147–148, 155, 157, 166, 173, 178, 180–181, 188, 190–192, 199, 207–208
Závorka Lipenský, Tobiáš, 19, 29, 42, 46–48, 52
Žatecký, Martin, 28

REJSTŘÍK ČESKÝCH, NĚMECKÝCH A LATINSKÝCH INCIPITŮ

A rea virga prime matris, 48–49, 53, 158, 199
A solis ortus cardine, 119, 172, 178, 186, 200, 205
Ad honorem infantuli, 210
Ad te levavi animam meam, 155
Ades pater supreme quem, 170, 180
Adsunt festa jubilea (též Assunt festa jubilea), 64–65, 72, 170, 197
Aeterne rex altissime, 199
Ach ach auvech na mé hoře, 41, 152
Ach ach auweh des grossen Leids, 41
Ach Gott in deinem höchsten Thron, 179
Ach Gott vom Himmel sieh darein, 163, 182
Ach Gott! in was für Schmerzen, 139
Ach již se smrt přibližuje, 88, 152
Ach Lieb mit Leid wie hast dein Bescheid, 184
Ach můj smutku má žalosti, 88
Aj církvi křesťanská choti Kristova, 153
Aj dnes prvorozený Syn Panny, 153
Aj dnešní den stalo se svědectví, 153
Aj jak jest to milé a utěšené duchem, 81, 153
Aj jak sou milí tvoji příbytkové, 153
Aj již přišel vykupitel Siona, 153
Aj král slávy jsa Bůh pravý, 153
Aj Kristus slavně vyzdvižen, 153
Aj Kristus z mrtvých vstal, 153
Aj kterak umírá spravedlivý, 153
Aj mládeneček moudrý Kristus, 153
Aj mudrci od východu obětovali dary své, 154
Aj nuž církvi Kristova velebiž, 154
Aj nyní Pán Bůh přichází zborův, 154
Aj Otce pastýře svého znejtež, 154
Aj Pán andělský Kristus z Panny, 154
Aj Pane můj já ač jsem tvůj, 154
Aj poněvadž my dobré věci zdejší, 42–43, 52–53, 154
Aj prvorozený ctí a slávou, 154
Aj přeslavný vítěz pravý, 154
Aj světlo světa k osvěcování, 154
Aj všickni křesťané milí, 155
Aj z dávna žádaný, 155
Alleluia Duch svatý přišel, 155
Alleluia nejsvětější, 155
Alleluia prozpěvujž církvi králi Kristu radostně, 135, 155
Alleluia zpívejme s radostí, 155
Alleluia. Vidimus stellam eius, 153
Allelujah radujme se všickni, 131, 155
Also heilig ist der Tag, 194
Angeli et archangeli, 103, 162, 182
Anima mea liquefacta est, 97, 103, 134, 182
Ascendo Ad Patrem meum, 113–114
Assatus Laurentius properavit, 166
Ať bychom hodně pamatovali večeře, 155
Aufer a nobis Domine cunctas iniquitates, 176
Aula regia es Sancta Maria prece pia, 111–112, 131, 181
Auroram lucis visitat Gabriel, 153

Aus tiefer Not schrei' ich zu dir Herr, 159, 172
Ave gloriosa Virgo Mater Christi, 207
Ave hierarchia celestis et pia, 116, 119, 1786, 206
Ave Maria gratia plena, 181, 188
Ave praeclara maris stella, 169, 195, 199
Ave rubens rosa, 185, 209
Ave sanctissima (pulcherrima) Regina, 169, 171
Ave sanctissima Regina gratia divina, 84, 164
Ave Virgo nobilis Regina, 168, 205
Barmherziger Gott und Vater im Himmelreich, 55
Beatus vir qui non abiit, 192
Benedicta semper sancta sit Trinitas, 166, 197
Beránek Kristus nevinný, 60–61, 135, 155
Beránku boží jenž jsi obětován nevinný, 111
Biskupa nejvyššího moc budiž, 156
Blaze každému člověku, 156
Blud se zhusta rozšel, 74, 137, 156
Blud se zhusta rozšel posledního věku, 156
Boha jenž jest na výsosti chvalmež, 156
Boha Otce všickni chvalme, 156
Boha v bytu jediného, 156
Bohu Otci budiž věčná chvála, 156
Bohu Otci nebeskému v milosti, 156
Bohu Otci nebeskému vzdávejmež, 75, 103, 139, 156
Bože můj dárce dobrého uslyš, 122, 148, 157
Bože můj! nauč mne pojmouti, 139
Bože náš myť prosíme, 43, 52–53, 135, 157
Bože od věčnosti, 157
Bože Otče budiž s námi, 157
Bože Otče Synu také Duše svatý, 157
Bože Otče vší si chvály hodný, 157
Bože Otče z veliké milosti, 44
Bože věkův všemohúcí, 58–59, 157
Boží Syn a náš milý Pán, 156
Buď Bohu chvála čest, 96, 109, 132, 158, 217, 223, 230
Buď od nás slaven věčný král, 147, 158
Budiž Bože mé silné doufání, 158
Budiž chvála Bohu Otci našem, 158
Budiž chvála tobě Pane Bože, 139, 158
Budiž chvála velebné Trojci, 158
Budiž slavně veleben Pán Bůh, 158
Budiž veleben Pán Bůh náš, 158
Buďmež vděčni nyní, 158
Bůh dobrý dobroty, 48, 158
Bůh k večeři své veliké, 158
Bůh Otec nebeský přede všemi, 159
Bůh Otec pro hříchy lidu svého, 159
Bůh věčný a všemohůcí Stvořitel, 159
Byl jest jeden člověk jménem, 159
Candens ebur castitatis, 187
Cedit hiems eminus, 164
Cedit hyems eminus, 206
Cesta k nebi nová, 159
Církev svatá v posledních Dnech, 159
Církev svatou poznávati, 159
Coeli enarrant gloriam Dei, 62, 209
Collaudemus Christum regem, 153
Collaudemus Matrem Domini, 166
Concentu parili hic te Maria, 176
Conditor alme siderum, 159, 165, 168, 202
Confitebor tibi Domine, 191
Consolator gubernator, 173, 194
Contere Domine fortitudinem, 193
Crux fidelis inter omnes, 177
Ctěmež posla nebeského, 159
Cum sanctis omnibus, 194
Cuncti nunc assurgentes, 65–66, 72, 82–83, 112, 165, 176, 179
Cunctipotens Deus Rex invictissime, 164
Čas žalostný přísný hrozný, 136, 147, 159
Čížku ptáčku zelený, 182, 199, 208
Da pacem Domine in diebus nostris, 160
Dank'n wir Gott dem Vater der Barmherzigkeit, 164
Das sind die heil'gen zehn Gebot wie sie uns Gott, 62, 72
De profundis clamavi, 207, 210
Dej pokoj Hospodine své církvi, 160
Dejž nám se Bože chváliti, 160
Děkujemeť obránce náš, 160
Depromemus laudes pie genitrici, 160
Der reich Man war geritten, 180
Der Wächter der blies an den Tag, 157
Descendit de coelis Deus a Patre genitus, 111
Deus eterne in cuius humana, 180
Deus omnipotens a morte resurgens, 175
Deus qui similis erit tibi, 161
Dies est letitiae in ortu regali, 196, 205
Dies irae dies illa, 171
Dies venit victorie quo exemplare, 174
Dich als mich selbst Herzlieb, 167, 189
Dich lob'n wir Gott mit eine du hast in dieser Zeit, 177
Dík a chvála budiž Bohu Otci, 160
Díka Bohu Otci Synu též, 160
Díky již nyní, 160
Dítě překrásné narodilo, 160
Dítky Boží tělesné i duchovní, 160
Dítky lidu židovského, 160
Dítky Pána našeho myslí veselou, 160
Dobrodiní Boha Otce, 160
Dobrořečmež Spasiteli drahému, 62
Dobrořečtež Otce svého, 161
Dobrotivýť jest Pán Bůh náš, 161
Dobrožečmež Spasiteli drahému, 62, 72, 161
Domine ne longe facis auxilium tuum, 163
Dorothee festo congaudete, 160, 162

Ducha svatého milost, 161
Dulces odas resonemus, 205
Dum iubar astris oritur, 181
Duše svatý jenžs Pán a Bůh všemohoucí, 113, 161
E morte Pater divinus, 206
Ecce advenit dominator Dominus, 191
Ecce concipies et paries filium, 192
Ecce quomodo moritur justus, 153
Ego vir videns paupertatem, 66, 73, 103, 184, 186–187
Eia recolamus laudibus piis digna, 161
Ein feste Burg ist unser Gott, 190
Ej Bože rač se ozvati, 160
Ej lide právě kající, 160
Ej nuž chválu vděčnau vzdávejme, 160
Ej nuž lační žízniví, 160
Ej nuž my dítky spolukřtem, 140, 145, 160
Ej nuž všickni věrní spolu, 162
Ej nuž zpívejme Spasiteli, 162
Ej všickni spolu zpívejme, 162
Emitte Spiritum tuum et creabuntur, 113, 114, 161, 168
En emola typica, 165, 206, 208
En morte pater divinus, 101, 103, 214
En pietas Christi apparet mira, 76, 170
En Trinitatis speculum, 205
Erhalt uns Herr bei deinem Wort, 63, 72, 179
Es geht daher des Tages Schein, 164
Es ist das Heil uns kommen her, 168, 171, 174, 179
Es ist gewisslich an der Zeit, 163
Es sprach Jesus zu jener Zeit, 156
Es spricht der Unweisen Mund wohl, 59, 157, 194
Es wohnet Lieb bei Liebe, 177, 198
Es wollt' uns Gott genädig sein und seinen Segen geben, 170
Ex more docti mistico servemus hoc Jeiunium, 187
Ex more docti mystico, 159
Exaudi nos Domine, 203
Exultet iam angelica turba celorum, 206
Ezechielis porta clausa, 189, 211
Festum nunc celebre magnaque, 172
Fit porta Christi pervia referta plena gratia, 173
Fortis ecce leo ille, 114, 174, 190, 208
Freut euch heut o ihr Christen und lobet den Herrn, 50
Gaude quam magnificat, 185
Gaudeamus omnes in Domino, 195
Gaudeamus pariter omnes, 208
Gelobet seist du Jesu Christ, 63, 161, 196, 199
Gloria in excelsis Deo, 196
Gloria laus et honor Rex Christe redemptor, 173
Gloria tibi Trinitas, 205
Gott hat das Evangelium gegeben, 55–56, 198
Gott sei gelobet und gebenedeiet, 158
Grates nunc omnes redamus, 160
Gratulemur in hoc festo Domino, 197
Gregorius praesul meritis, 191
Herr Christ der einig Gottes Sohn Vaters in Ewigkeit, 186, 209
Herr wer wird wohn in deiner Hütt, 171, 194
Heu heu vae mihi misero amari luctus, 41, 152
Hic est salus nostra et redemptio Israel, 202
Hlasy svými prozpěvujme, 162
Hlasy svými veselými, 162
Hněv Boha všemohůcího, 162
Hod přeslavný nám, 162
Hod radostný pamatujme Syna, 162
Hospodine kterýž všecko znáš, 114, 163
Hospodine ó nevzdalujž, 163
Hospodine Pane všemohoucí, 47
Hospodine proč odmítáš, 163
Hospodine studnice dobroty, 163
Hospodine uslyš hlas můj, 163
Hospodine útěcho má, 163
Hříšnost svau přílišnaou, 163
Humili prece et sincera devotione, 189
Christe qui lux es et dies, 120
Christi virgo dilectissima, 173
Christus aeternalia mundo parans gaudia, 173
Chtě Bůh sliby své plniti, 163
Chtějmež my poslouchati, 163
Chval Hospodina Sione, 164
Chvála buď Bohu na výsosti, 164
Chvála budiž Hospodinu, 164
Chvála budiž vzdávána, 164
Chvála tobě Bože, 164
Chvála věčná buď Bohu, 164
Chvališ Boha duše věrná, 164
Chvališ Boha každý člověk, 118–119, 147, 164
Chvališ nyní každý věrný, 164
Chvališ Pána o duše má, 164
Chvalmež Boha Otce všemohoucího, 113, 115, 150, 164
Chvalmež nyní Boha svého, 65–66, 82, 85–86, 115, 119, 165
Chvalmež Otce nebeského, 165
Chvalmež věrní Spasitele, 165
Chvalmež všickni Hospodina, 83–84, 86, 165
Chvalmež všickni Krále nebeského, 44, 52–53, 165
Chvalmež všickni našeho, 166
Chvalmež všickni Otce, 166

Chvalmež všickni Spasitele, 115, 166
Chvalmež všickni svatou, 166
Chvalmež všickni věrní Pána, 166
Chvaltež Hospodina všecka rodino, 166
Chvaltež Pána andělé všickni, 166
Chválu Bohu vzdávejme, 166
Chválu čiňme Bohu Otci i Synu, 166
Chválu hodnou Bohu vzdávejme, 166
Chválu vzdávejte Pánu Bohu, 166
Chvály radostné nebeskému Otci, 167
Iam Christus ab inferis, 115, 197, 199
Iam moesta quiesce querela, 182, 204
Iam satis terris nivis atque dirae, 167, 197
Ich armes Meidlein klag mich sehr, 179
Ich dank' dir lieber Herre, 167
Ich sterbe täglich und mein Leben, 139
Ich stund an einem Morgen heimlich an einem Or, 167
Illustratam venustate sociam soli, 162, 174
Imperatrix gloriosa plena laudum, 202
In Gottes Namen fahren wir, 204
Ingresus Pilatus cum Jesu, 68–69, 73, 189
Inventor rutile dux bone luminis, 78, 179, 192
Iste confessor Domini, 201
Ite benedicti et electi, 199
Izaiáš prorok svatý, 167
Jak nesnadné přijíti nemocnému, 163
Jakožto jelen k vodám k toběť, 163
Jakž první člověk, 167
Iam verbum deitatis, 171
Jáť sem volal vším hlasem, 167
Jáť jsem hotov Bože můj, 89
Jáť sem v tom rozveselen, 167
Jáť v Pánu Bohu svém doufám, 168
Jáť vstupuji, 114, 168
Jáť vstupuji (dí Pán), 113, 144
Jazyk lidský nemůže vypraviti, 168
Jeden Bůh v bytu, 168
Jenžs sám svatý, 168
Jeruzaléme město nebeského, 168
Jestiť každému potřebí, 168
Jesu corona virginum, 170, 173
Jesu dulcis memoria, 170
Jesu quadragenarie, 187
Jesu salvator optime, 121
Jesus Christus nostra salus, 169, 193
Jezu Kriste králi pane zmilelý, 97
Jezu Kriste štědrý kněže, 122, 168
Jezukriste náš přeslavný Králi, 168
Jezukriste Spasiteli náš jenž v nebi, 90, 146, 169
Jezukriste Synu Boží plný, 164
Ježíš Kristus božská moudrost, 119, 133, 147, 169
Ježíš Kristus Král nejvyšší, 169
Ježíš Kristus náš milý Pán, 169
Ježíš Kristus naše spása, 119
Ježíš Pilátovi ráno veden, 169
Ježíše Pána nového rození, 169
Ježíše Pána nového rození vizme, 114
Ježíši králi milostivý jediný, 169
Ježíši Kriste přeslavný králi, 170
Ježíši Kriste tebeť čistá Panna, 170
Ježíši tváť jest památka, 110, 132, 147, 170
Jidech tam vedle řeky, 193, 198, 204
Již slunce z hvězdy vyšlo, 77
Jižť Babylon velmi klesá, 170
Jižť jest čas vzhůru státi, 170
Jižť Pán nad pány Kristus Bůh, 170
Jižť sluší srdce svého k Bohu, 170
Jméno tvé Jezukriste Pane, 170
Jsa Bůh v bytu vždy jediný, 75, 104, 170
K chvále Bohu sezpívejme, 170
K chvále Pána Boha svého, 171
Každý věrný budiž vděčen, 171
Každý věrný prozpěvuj Bohu, 171
Kdo chce žalosti ujíti a v svědomí, 171
Kdož chce v dobré naději smrti, 171
Kdož pod obranou nejvyššího, 171
Když Alžběta matku Páně (též Když Alžběta mateř Páně), 76, 171
Když syn Boží v neděli vstal, 171
Když přijde přehrozný Páně, 171
Ke cti a chvále Boha věčného, 171
Ke cti Boha nejvyššího, 171
Ke cti Krista krále prozpěvujž, 172
Ke cti Otce nebeského i jeho Syna, 46, 52–53, 172
Ke cti svého Spasitele, 172
Komm Gott Schöpfer heiliger Geist, 39, 163
Komm Heiliger Geist Herre Gott, 170, 197
Kommt her zu mir spricht Gottes Sohn, 178, 200
Kommt laβt euch den Herren lehren, 139
Komuž Bůh rajské svedení, 172
Komuž milo spasení času nynějšího, 172
Králi Kriste králś nad králi, 65, 112–113
Králi Kriste přebohatý, 62–63, 72, 172
Králi přeslavný věčný biskupe, 172
Krista kněze podstatného, 117, 119, 172
Krista Pána vstoupení, 94–95, 151, 172
Kriste jenž si světlo, 120, 132, 147, 173
Kriste nebeský slavný králi, 173
Kriste Spasiteli Vykupiteli, 173
Kriste ty si smrt podstaupil, 173
Kriste všemohůcí Ježíši, 173
Kriste všís chvály hodný, 173
Kriste zvolils sobě Pannu ctnou, 173
Kristus běh svého poselství, 173
Kristus hříšných naděje, 173
Kristus choť svou církev svatou, 174
Kristus jediný a náš Ježíš milý, 117, 174
Kristus Ježíš Nazaretský, 174

Kristus kněz chtě své oběti, 114–115, 174
Kristus náš milý Spasitel s nebe, 174
Kristus natus est nobis, 149, 153–154, 158, 162
Kristus ozdobil církev svou dary, 174
Kristus Pán náš kterýž za nás, 174
Kristus příklad pokory Bůh náš, 174
Kristus Syn Boží narodil se nyní, 116–117, 150, 175
Kristus v jednotu víry své, 175
Kristus všemohůcí vstaupil, 175
Kristus z mrtvých vstal, 45, 52–53, 85, 104, 175
Kristus zaslíbil učedníkům, 175
Kristus zrno to obilné, 175
Křesťané pravdy boží praví bojovníci, 132, 144, 147, 218, 224
Křesťané věrní bezpečně, 175
Kyrie Angelorum Domina, 53, 184, 186
Kyrie Cunctipotens genitor, 199
Kyrie fons bonitatis, 163
Laetare Jerusalem et conventum facite, 190
Láska věčná Bůh jediný, 94–95, 151, 176
Lásku Syna Božího Pána, 176
Lasst uns ansehn die Sterblichkeit, 51
Lauda anima mea Dominum, 164
Lauda Sion salvatorem, 165
Laudem Deo dicam per secula, 81, 191, 209
Laudem dicite Deo nostro omnes sancti ejus, 111, 131, 166
Laurenti David magni martyr, 195
Laus tibi rex qui es creator, 158
Letabundus exultet fidelis, 177, 206
Leuavi oculos meos, 204
Libera me Domine de morte eterna, 62, 184
Lide Boží Izraheli zpívej o svém, 63, 81, 176
Lide jenž znáš svého Boha, 176
Lidé všickni pozorujte, 56–57, 176
Lítost měj nad námi, 176
Lob sei dem allmächtigen Gott, 64
Lucis creator optimae, 186, 188–189
Lumen ad revelationem gentium, 154
Lux et origo lucis summe Deus, 174, 192
Lux fulgebit hodie, 200
Mádenec blahosalvený, 149
Mag ich Unglück nicht widerstahn muss Ungnad han, 180
Mane prima sabbati surgens, 171
Maria mater gratie, 173
Maria zart von edler Art, 164, 177
Matku svého Pána Ježíše, 176
Mein Gott! Ach lehre mich erkennen, 139
Měj se dobře mile v Ježíši přátelství, 138
Mens surgat fidelium, 183
Mensch willst du leben seliglich, 160, 167
Mesiáši náš milý Ježíši, 176
Milosrdenství velebme z něho, 62, 65, 176
Milosrdný Bože račiž, 176
Milosrdný otče všemohůcí, 176
Milost Bohem zaslíbená, 177
Milý Otče nejdobrotivější, 177
Miserere mei Deus, 198
Miserere nostri Domine te enim expectamus, 176
Missus ab arce, 112, 178
Mit Fried und Freud ich fahr' dahin, 161
Mittit ad virginem non quemvis angelum, 158
Mittitur archangelus fidelis, 164
Mládenec blahoslavený, 113, 115, 177
Mocný Bože Králi, 149
Mocný Bože věčný králi (též Mocný všech věkův králi), 177
Modlmež se dověrně Bohu, 177
Modulemur die hodierna, 53, 161–162
Morní rána běží řeč smutná, 177
Mortis en cum gloria victor mortis, 201
Můj Bože! Jaká těžkost, 139
Muky přetěžké i smrt Pána Ježíše, 177
Muže plného bolesti slavme, 177
Na čest Bohu vždy, 177
Na čest Krále nebeského, 177
Na čest narozenému Pánu, 177
Nábožnou myslí a vděčnou, 177
Nábožnými srdci nyní prosby, 177
Národe český chvaliž Boha, 84, 178
Národové zpohanilí v pejše, 178
Narození Páně tento čas pamatujme, 95, 151, 178
Nastal jest nám den veselý, 178
Nastal nám den přeutěšený, 110–112, 131, 147, 178
Navštěv nás Duše svatý, 178
Ne nám Pane ne nám, 178
Nebeského Otce chvalme, 179
Nebudeš míti bohův jiných přede mnou, 137
Nejslavnější Králi Kriste, 179
Nejvyšší kníže pastýřův, 179
Nejvyšší maudrost Kristus Pán, 179
Nejvyšší moc Boží ctíti, 179
Nesmírně k nám lítostivý Spasitel, 62, 72, 179
Nisi quia Dominus, 176
Nobis est natus hodie, 162, 178, 200
Nun bitten wir den heiligen Geist, 202
Nun freut euch lieben Christen g'mein, 105, 206
Nun höret zu ihr Christenleut´ wie Leib und Seel, 56–57, 176
Nun wend (wollt) ihr hören singen, 75, 156
Nun wöllt ir hören newe mär, 56–57
Nunc angelorum gloria, 159
Nunc sancte nobis Spiritus, 163, 210
Nuž všickni kdož ste žízniví, 179
Nuž všickni křesťané věrní, 179

Nuž všickni vesele svého Spasitele, 77, 179
Nuž všickni znovu zrození, 179
Nuže milí tovaryši, 179
O admirabile commercium, 183
O admirabile pretium, 67–68, 73, 183
O beata beatorum Martyrium, 118, 182
O Beránku Boží jenž si obětován, 180
O blahoslavený každý, 180
O Bože Duše svatý s Otcem, 180
O Bože milostivý Otče náš, 180
O Bože nebeský Otče náš a Pane, 53, 180
O Bože žádoucí Otče věrný náš, 96, 102, 112, 180
O člověče povstaniž z marnosti, 180
O daremné světské utěšení, 180
O dulcedo charitatis, 178
O höchster Gott von Ewigkeit, 59
O Jesu Christ dein Nam' der ist, 210
O Jezukriste králi přeslavný, 180
O Jezukriste! Synu panny čisté, 110, 112, 131, 147
O Kriste dobrotivý, 96, 103, 181
O Kriste hříšným žádůcí, 181
O Kriste králi nejslavnější, 181
O Kriste naděje přežádůcí, 181
O Kristovu životu, 181
O liebster Herr Jesu Christ der du unser Heiland bist, 188
O lux beata Trinitas, 83, 99, 103, 165, 184
O Mensch hör und nimm zu Herzen heut, 101–102
O milosti velebná Ježíše osobo Pána, 96, 146, 181
O nebesa rosu dejte, 131, 146–147, 181
O nebeský milostivý Otče, 118, 147, 181
O nebeský Otče náš, 182
O nejmilostivější Otče náš, 114, 182
O noster in celis pater qui nos amore, 177, 202
O Otče laskavý, 182
O Otče náš jenž jsi v nebesích, 67, 182
O Pane hněv svůj odvrátiž, 182
O Pane jenžs v smrtedlnosti, 182
O Pane Ježíši nejmilostivější, 96–97, 103, 107, 182
O Pane všemohoucí předivnýs v své moci, 97, 103, 107, 182
O pastýři Izraelský, 182
O pravdo mocná nebeská, 103, 182
O přeblahoslavené blahoslavených, 118, 182
O předivná a převelebná, 183
O předivné a neslýchané, 183
O předivné za nás a předrahé, 67, 183
O předrahý Kriste, 110–112, 131, 147, 183
O přenejlepší Stvořiteli, 98, 103, 107, 112, 183
O přeslavný Jezukriste Synu Panny, 98, 183
O radůjtež se věrní, 183
O salutaris hostia, 163, 184, 189, 209
O sancta mundi Domina, 202
O Spasiteli Ježíši kterýžs, 183
O Spasiteli náš ty sám své věrné znáš, 118, 147, 183
O srdcem nábožným věrní, 98, 103, 183
O Stvořiteli všemohůcí, 53, 184
O světlo Trojice svatá, 83, 99, 103, 107, 184
O uslyš svůj lid žádostivý, 77, 98–99, 103, 184
O ušlechtilé přirození, 184
O věrní srdcem povstaňme, 184
O všickni lidé kdožkoli, 184
O všickni věrní nyní, 100, 103, 184
O vysvobodiž ty nás milý Pane, 61–62, 135, 184
O Wächter wach und bewahr deine Sinnen, 158, 187
O zradě Jidášově, 74
Obětován jest dnešního dne, 104, 185
Obřezání Pána Ježíše, 185
Očí víry pozdvihnouce, 133, 177
Od smrti Otec nebeský, 100–101, 103, 107, 185
Omnipotens Pater gentium, 77, 98–99, 103, 183–184
Omnis mundus jocundetur, 195
Omnis nunc microcosmus, 195
Oslavujtež věrní Hospodina, 185
Osmý den po narození, 123, 132, 145, 185
Otce nebeského pochvalme, 185
Otcovství věčné Otce, 185
Otče Bože jenž přebýváš na nebesích, 185
Otče Bože náš velebný, 62, 64, 185
Otče jenž si nám Syna, 185
Otče mocný Kriste moudrý, 118–119, 147, 185
Otče náš jenž jsi na nebesích, 186
Otče náš nejmocnější, 186
Otče náš všemohůcí jenž, 186
Otče Synu i Duše svatý, 186
Otče všemohůcí předivnýs, 186
Otec nebeský jediného maje Syna, 101–103, 107, 186
Otec Syn i Duch svatý, 186
Pamatujmež my vesele, 95, 118, 119, 147, 186
Pán Bůh figurami dávno, 186
Pán Bůh Otec nebeský k Synu, 187
Pán Bůh shlédl z nebe, 187
Pán Bůh slovo Otce, 187
Pán Bůh velebný buď od nás chválen, 105, 187
Pán Bůh všemohoucí vždycky lid sobě vybírá, 118
Pán Bůh z své milosti nyní, 118–119
Pán Jezukrist milý Spasitel, 74, 178

Pán Ježíš k smrti, 187
Pán Ježíš lidu svému, 187
Pán Ježíš maje se z toho světa, 62, 66, 73, 103, 187
Pán Ježíš po svém pokřtění, 187
Pán Ježíš pokušení ráčil, 187
Pán Kristus Syn Boží, 187
Pane Bože dejž poznati, 188
Pane jenž přebýváš, 188
Pane jenžs předivný v svatých, 188
Pane Jezukriste králi slavný, 188
Pane Ježíši Kriste tys Syn Boží, 188
Pane kdo bude přebývati v stánku, 188
Pane mocný Bože věčný, 118, 188
Pane panující králi Jezukriste, 62, 67, 72–73, 188
Pane věčný Králi ať tě tvůj lid, 188
Pane všemohůcí Otče přežádoucí, 188
Pange lingua gloriosi, 200, 207, 210–211
Pánu slávy vzdejme čest, 189
Pastýři nebeský Pane náš Ježíši, 189
Pastýři správce nejvyšší, 189
Pater in coelis Deus omnium, 96, 103, 182
Patientiam muss ich han, 191
Patrem omnipotentem factorem, 153
Patř každý jak v světě, 179
Patřmež k Bohu tak moudrému, 70
Petre summe Christi pastor, 181
Pilát všed s Ježíšem do rathousu, 62, 68–69, 73, 189
Plesejž Bohu vzdávej mu chválu, 189
Poďtež aby vás poučil, 139
Pochvalmež Pána Boha Otce, 189
Pomíjiť chlouba tvárnosti, 36, 81, 189
Poníženau myslí, 189
Posel Otce nebeského, 149, 189
Posilůtež se v Kristu, 190
Poslu nebeskému a Králi našemu, 111, 190
Poslyš dcerko žalostivá, 190
Potěšen buď Jeruzaléme, 190
Povstaň Pane o povstaň, 190
Pozorujtež a suďte mládenci, 131, 146, 190
Pozorůjtež mne dí Pán Bůh, 190
Pozorujtež věrní milosti, 112, 190
Požehnání a díky Pánu Bohu izrahelskému, 36, 73, 81
Požehnaný budiž Ježíš Pán, 180
Práci denní vykonavše, 149, 181
Preis sei Gott im höchsten Thron, 115, 165, 177, 212
Pro tu milost Boha Otce, 190
Probuď se již duše věrná, 191
Probuď se v mysli věrný patř, 191
Probudiž se o Jeruzaléme, 191
Probuďtěž se spravedliví, 191
Proč se Pane zapomínáš, 191
Proč se pneš o člověče k nebi, 191
Pročež se vzdaluješ a kryješ, 191
Profitentes Trinitatem veneremur unitatem, 156
Prokřikněmž všickni k chvále Pána nejsvětějšího, 40, 105, 191
Prorocký slyšme žádosti plný tento hlas, 131, 146–147, 191
Prozpěvůjme a zvěstujme, 192
Prozpěvůjmež v tomto veselí, 192
Prozpěvujmež v utěšení, 192
Prozpěvujmež vesele že nám, 192
Prozpěvujmež všickni k chvále, 192
Prozpěvujmež všickni vesele, 192
Prozpěvůjž vesele stádce Páně, 192
Přeblahoslavený člověk, 192
Před ukrutnau mocí světa, 192
Předivný Pán Bůh v skutcích svých, 192
Předivnýs Otče v milosti, 193
Přesilný Hospodine drž ruku, 193
Při tomto pochovávání těla, 103, 193
Příchod Kristův ohlašujme, 193
Přijav od Otce poselství, 193
Přijdiž těšiteli Duše svatý, 193
Přikázal se modliti Kristus, 193
Přikázání svá Pán Bůh vydal, 194
Přikazateli Ježíši ty máš slova, 194
Přílišná ouzkosti srdce ctného, 149, 194
Připravmež se věrní k modlení, 194
Připravujž se věrná říše, 194
Přišel jest k nám obr silný, 194
Přišliť jsou dnové zarmoucení, 194
Psallat ecclesia mater illibata, 172
Puellari eleganter, 190
Puer natus est nobis, 66, 72, 160
Puer natus in Bethlehem, 211
Pueri Hebraeorum portantes ramos olivarum, 160
Pulcherima velut rosa, 192
Quam bonus Israel Deus, 161
Qui sine peccato templi est oblatus, 180
Quid admiramini quid opinamini, 118, 183
Radost nevýmluvná, 102, 194
Radostně Boha chvalme, 194
Raduj se každý člověk, 147, 195
Raduj se Matko synů božích rodičko, 195
Raduj se srdce člověka, 50–51, 202
Radujme se v našem srdci, 195
Radujme se v Pánu Kristu, 195
Radujme se všickni věrní, 195
Radujme se vždy společně chválu, 195
Radůjmež se spolu v Pánu, 195
Radujmež se všickni jsouce, 195
Radujte se v Pánu znovuzrození, 195
Rána boží morová, 89, 217, 223
Regina coeli laetare alleluia, 45, 175
Resurexi et adhuc, 207
Resurgenti Nazareno triumphanti, 174

Resurrexi et adhuc tecum sum, 154, 207
Resurrexit Dominus, 203
Rex Criste factor omnium, 155
Rex glorie Christe pie, 118–119, 186, 188
Rex Christe factor omnium, 158
Rex sanctorum angelorum, 172
Rivus iam emanauit, 112
Rogamus te Domine Deus noster, 51–53, 207
Rorate coeli desuper et nubes pluant justum, 167, 181, 191, 196
Rosu dejte nebesa, 131, 146–147, 196
Rozžehnejmež se s tím tělem, 196
Ruka tvá mocný Bože, 196
Salvator mundi salva nos, 198
Salve amicta sole sponsa, 175
Salve auctor nostre vite, 176
Salve festa dies, 162, 198, 201
Salve Rex celi et terre, 62, 210
Salve sancta parens, 181
Sancti Spiritus adsit nobis gratia, 156, 161
Sanctorum meritis incilita gaudia, 199
Sešliž Hospodine svého Ducha, 196
Schaffet daβ ihr selig werdet, 139
Si bona suscepimus de manu Domini, 42, 43, 53, 154
Sláva Bohu na výsosti, 196
Sláva na výsostech Hospodinu, 196
Slavmež krále věčného, 196
Slavmež my krále svého, 197
Slavně ctěna buď svatá, 197
Slávu království nebeského, 197
Slovo Boží věčné velebme, 197
Slovo Syn Boží jediný, 197
Slyš jak ten muž blažený, 197
Slyšiž hříšníče boží, 197
Slyšmež Krista ve čtení, 197
Slyšte všickni a znejte hrozné, 197
Slyštež ze Čtení svatého, 55–56, 198
Smiluj se nade mnou Bože, 198
Smrt divnou Boha v těle přišlého, 198
Snažte se o své Spasení, 139
Snažujmež se v tomto světě, 114–115
Solis praevia aurora fulgida stirpe Davidica, 117, 174–175
Spasiteli Kriste jediný, 198
Spasiteli Pane Jezukriste, 198
Spiritus Domini replevit, 198
Spomoziš mi z hoře mého věčný milý Bože, 78, 198
Správce domu božího, 199
Srdce mé skláda píseň, 187
Srdcí čistých choti Kriste jediný, 104, 199
Stabat mater dolorosa, 60–61, 154, 165, 169, 175, 191, 203
Stirpe Maria regia procreata, 75, 157
Stirps Jesse virgam, 111, 132
Stupefactus inferni dux, 181, 188
Stvořitele svého ctěme, 199
Stvořiteli Duše svatý božské, 199
Stvořiteli Pane nejvyšší, 67, 72, 199
Stvořiteli svému díky, 199
Stvořiteli věčnému buď chvála, 114, 199
Stvořiteli věčný myť k tobě voláme, 199
Summi triumphum regis, 49, 50, 53, 200
Sunt cum Deo velint eo, 183
Super te Jerusalem orietur Dominus, 136, 178, 197
Surgit in hac die Christus Dominus, 197
Suscepimus Deus misericordiam tuam, 185
Svaté Boží požehnání buď, 199
Svatého všech svatých, 199
Svatý Duch z nebe přišlý, 199
Světlo nejtajnější s stolice, 48–49, 52–53, 199
Světlo zastkvělo se jest, 200
Svrchovaného krále pochvalmež, 49–50, 52–53, 200
Syn z Panny narozený, 200
Syna prvorozeného Panně, 200
Šel přes potok Cedron, 200
Tajné rady, 200
Taktoť smutně naříká choť Kristova, 200
Taktoť volá sám Syn Boží, 56–58, 200
Tě Boha chválíme tě Hospodina vyznáváme, 120, 132, 201
Te Deum laudamus, 201
Tělo mrtvé v hrob kladouce, 201
Temnosti staly sou se, 149, 201
Tenebrae factae sunt, 69, 73, 201
Tento čas nynější veselé, 201
Tento přeslavný den poctivosti, 201
Tentoť jest jehož neseme, 201
Terribilis est locus iste, 168
Těš se dcerko Sionská, 201
Těš se Jeruzaléme, 133, 201
Těš se srdce člověka z hříchův, 50, 53, 201
Těšiteli Duše svatý, 202
Tobě buď čest Pane, 202
Tobě kterýžs s nebe, 202
Tobě předobrý Bože náš, 202
Toho jenž dí, 202
Tohoť jest nejvíc potřebí, 202
Trojici blahoslavenou slávy, 202
Trůj v osobách Bůh jeden, 202
Třetího dne vstal z mrtvých, 203
Tvář laskavou obraťPane, 74, 144, 150, 203
Ty jenž sám to umění máš všech, 203
Tys Pane náš Ježíši hoden, 203
Ukřižovaného krále zpívejme, 203
Umírám vždy a živobytí, 138
Umučení i trýznění, 60, 61, 203
Ungnad' begehr' ich nit von dir, 190
Urbs beata Jerusalem, 115, 119, 159, 172
Uslyšiž nás Hospodine, 203
Ut queant laxis resonare fibris, 188

Ut quid Deus repulisti, 163
Utečme se k Ježíšovi ať naše srdce obnoví, 62, 70–71, 73, 146, 148–149, 203
Utečme se k Ježíšovi ku Pánu Bohu Otci jeho, 203
V moci (v) moudrosti dobrého, 203
V pracech byl Pán od mladosti, 203
V svědomí svém rozvlaženi, 203
V tebeť Bože věřím, 204
Vater unser im Himmelreich, 202, 212
Važmež jak mnohá dobrota, 119, 204
Važmež věrni nábožně, 131, 204
Važmež život smrtedlnosti, 204
Ve dnech bídných pokušení, 204
Ve jméno boží počněme, 120, 132, 204
Ve jméno Krista doufáme, 103, 204
Věčný králi Pane náš, 204
Věčný Syn jednorozený Bůh pravý, 205
Velebiž o duše má Pána Boha, 205
Velebmež Boha mocného, 205
Velebmež dnešní den Boha, 205
Velebmež Syna Božího, 205
Velebmež vždy s veselím Stvořitele, 104, 205
Velmiť jest potřebí každému člověku, 133, 205
Veni creator Spiritus, 39, 156, 193
Veni dulcis consolator tenebrarum illustrator, 172
Veni redemptor gentium, 95, 155, 160, 164, 172
Veni sancte Spiritus et emitte caelitus, 178, 180, 210
Veni sancte Spiritus reple tuorum, 154
Verbum bonun et suave, 200
Verbum caro factum est, 197
Věrná duše radostně, 131, 149, 205
Věřím v Boha Otce všemohoucího, 120
Věřmež v Boha jednoho, 206
Věřmež v Boha jednoho v Pána stvoření všeho, 100, 121, 206
Vesele Bohu zpívejme, 101, 103, 105–106, 206
Vesele v hojném potěšení, 206
Vesele zpívejme Boha Otce chvalme, 116, 119, 147, 206
Veseliž se již nyní všecko lidské, 206
Veseliž se již nyní všeliký člověk, 133, 206
Veseliž se srdce každého věrného, 206
Veselme se spolu křesťané milí, 207
Veselý den nám nastal, 83
Vexilla Regis prodeunt, 117, 164, 119, 204
Victime paschali laudes, 154
Vigilanter melodum nymphe, 171
Viri Galilaei quid admiramini, 154
Vita sanctorum decus angelorum, 153, 195
Vitam quae faciunt beatiorem, 153
Vítej Jezukriste s nebeské, 207
Vítej milý Jezu Kriste vítej synu Panny, 67, 98, 183
Vítěze slavného Pána našeho, 207
Vivus panis angelorum, 212
Vizme nynější čas nebezpečný, 150, 207
Vizmež ctitele Božího, 207
Vizmež člověka nedávno živého, 207
Vizmež příklad smrtedlnosti, 51–53, 207
Vizmež věrní Bohu milí, 207
Volámeť z hlubokosti žaláře, 207
Von der Zeichen des Jüngsten Tags, 55
Vstaľ jest Kristus z mrtvých král, 50, 51
Vstaľ jest z mrtvých za nás, 207
Vstoupil Kristus vzhůru, 207
Všemohoucí Stvořiteli nebe, 150, 207
Všemu světu zlořečení, 208
Vší cti chvály nade vše hodný, 208
Všickni hříšní k vodám poďte, 208
Všickni jenžto kajícího došli, 208
Všickni spolu shromáždění, 66, 73, 208
Všickni věrní křesťané veselme se, 208
Všickni věrní Pána znejme, 64, 72–73
Všickni věrní povstaňme, 208
Všickni věrní prosmež Boha, 208
Všickni ze všeho srdce věřme, 43
Vypravujmež všickni slávu, 208
Vypravujtež nebeští slávu, 61–62, 122, 135, 209
Vyznávejmež se Pánu Bohu, 209
Vzbuď nás Pane ať povstaneme, 209
Vzdejmež čest Bohu svému, 209
Vzdejmež chválu Bohu Otci, 209
Vzdejmež chválu Bohu spolu, 209
Vzdejmež chválu nebeskému Pánu, 121, 209
Vzdejmež chválu po všecky věky, 39–40, 81, 209
Vzkříšení Spasitele svého, 130
Wir glauben all an einen Gott, 153
Wo Gott der Herr nicht bei uns hält, 160
Wohl dem der in Gottes Furcht steht, 63, 72, 81, 172
Ymnus Christe qui lux es et dies, 173
Z dobrých věcí Boha chvalme, 210
Z hlubokosti v své ouzkosti tebeť, 210
Z té milosti nesmírné od Boha, 210
Z vítězství Ježíše Pána, 210
Z výsosti na tento svět, 145, 210
Zatmilo se jest když ukřižovali Ježíše, 69
Zavítej k nám Duše svatý s Otcem, 210
Zdráv buď Králi nebeský, 61–62, 210
Zdrávas nejsvětější Královno milosti Trojice svaté, 84
Zkřikniž hlasem radostně, 210
Zpívání křesťanská starodávní, 97
Zpívej jazyk křesťanský ke cti, 210
Zpívej jazyk o přeslavném boji, 211
Zpívej jazyk v potěšení, 211

Zpívej s pláčem přežalostně, 211
Zpívej věrný jsa účastný, 211
Zpívej věrný přeradostně, 211
Zpívejme všickni vesele chválíc svého Spasitele, 113, 149, 165, 211
Zpívejmež my nyní v tomto shromáždění, 211
Zpívejmež na čest našeho Spasitele, 211
Zpívejmež věrní společně chválu, 211
Zu dir mein Gott in Nöten tief, 156
Žalostné rozmlouvání slyšme, 71, 73, 122, 212
Život chudý Pána Krista, 212
Život Kristův zvelebujme, 212
Živý chlebe kterýžs z nebe, 212